Arthur C. Clarke

Zkazky z planety Země

BARONET
KNIŽNÍ KLUB

Arthur C. Clarke

Zkazky z planety Země

přeložila Veronika Volhejnová, 1996

Přeložila Veronika Volhejnová
Arthur C. Clarke: Zkazky z planety Země
Vydání první.
Copyright © 1990 by Byron Preiss Visual Publications, Inc.
All stories copyright © 1990 by Arthur C. Clarke
Published by arrangement with Bantam Books, a division of Bantam
Doubleday Dell Publishing Group, Inc.
All rights reserved.

„The Road to the Sea“ Copyright 1950 by Wings Publishing Co.
„Hate“ Copyright 1961 by Digest Productions Corporation
„Publicity Campaign“ Copyright 1956 by Renown Publications
„The Other Tiger“ Copyright 1953 Arthur C. Clarke
„The Deep Range“ Copyright 1958 Arthur C. Clarke
„If I Forget Thee, Oh Earth…“ Copyright 1953 by Arthur C. Clarke
„The Cruel Sky“ Copyright 1962 by Artrhur C. Clarke
„The Parasite“ Copyright 1953 by Avon Publications, Inc.
„The Next Tenants“ Copyright 1957 Arthur C. Clarke
„Saturn Rising“ Copyright 1961 by Mercury Press
„The Man Who Ploughed the Sea“ Copyright 1957 by Arthur C. Clarke
„The Wall of Darkness“ Copyright 1949 by Fictioneers, Inc.
„The Lion of Comarre“ Copyright 1968 Arthur C. Clarke
„On Golden Seas“ Copyright 1987 by Omni Publications International, Ltd.

Vydalo nakladatelství Baronet a.s., Široká 22, Praha l
v roce 1996 jako svou 189. publikaci.
Přeloženo z anglického originálu Tales from Planet Earth
vydaného nakladatelstvím Byron Preiss Visual Publications,
Inc, New York, v roce 1990.
Český překlad © 1996 Veronika Volhejnová
Přebal a vazba © 1996 Valentino Sani a Baronet
Sazba a grafická úprava studio Ricardo, Praha
Vytiskla a svázala Severografie Most s.p., Obchodní 249, Most

Vydáno v koedici s nakladatelstvím Knižní klub.
ISBN 80–85890–81–X (Baronet. Praha) ISBN 80–7176–244–X
(Knižní klub. Praha)
BARONET Praha 1996

Obsah

Obsah 5
Předmluva 6
Silnice k moři 9
Nenávist 56
Reklamní kampaň 74
Ten druhý tygr 79
Hluboké pastviny 84
Kdybych na tebe zapomněl, Země… 94
Kruté nebe 99
Parazit 119
Příští nájemníci 131
Východ Saturnu 141
Muž, který přeoral moře 154
Stěna z temnoty 171
Lev z Comarre 190
O zlatých mořích 236

Předmluva

Arthur Charles Clarke (nar. 1917) je mi ze všech spisovatelů science fiction nejpodobnější.

Samozřejmě to bude zuřivě popírat. Bude – celkem správně – poukazovat na to, že je víc než o dva roky starší než já, že je mnohem plešatější než já a mnohem méně hezký než já. Ale co má být? Není žádná ostuda být starý, plešatý a ošklivý.

Podobnost je v tom, že Arthur prošel (stejně jako já) důkladným vědeckým vzděláním a využívá jej ke psaní toho, čemu se říká „tvrdá science fiction“. Jeho styl je trochu podobný mému a často si nás pletou – nebo aspoň naše knihy.

První knížka science fiction, kterou kdy přečetla moje drahá žena Janet, byl Arthurův *Konec dětství*; druhá byla moje *Nadace a Říše*. Protože se nedokázala dost přesně rozpomenout, která byla která, vzala si nakonec mě, i když myslím, že původně stála o Arthura.

No, ale teď tu máte sbírku Arthurových povídek, které vycházejí z inteligentně odhadnutého vývoje vědy. Budou se vám ohromně líbit!

Musím vám na Arthura něco prozradit. Známe se už nějakých čtyřicet let a celou tu dobu jsme si ani na chvíli nepřestali vyměňovat láskyplné urážky. (Totéž platí o Harlanu Ellisonovi a o mně nebo o Lesteru del Reyovi a mně.) Je to určitá forma, kterou si muži dávají najevo náklonnost. Něco takového bohužel ženy nechápou.

Když se setkají dva pánové z nižších vrstev (dva kovbojové, dva řidiči nákladáku), skoro určitě jeden z nich praští toho druhého do zad a řekne: „Ty ještě žiješ, ty hajzle jeden zatracenej, ty křivej parchante?“ Znamená to přibližně: „Zdravím tě, příteli, jak se ti vede?“

No a my s Arthurem děláme totéž, jenže samozřejmě ve spisovné angličtině, do které s oblibou přidáváme kapku vtipu. Například loni havarovalo v Iowě letadlo, asi polovina pasažérů se zabila a polovina přežila. Zjistilo se, že jeden z cestujících zůstal během katastrofálního pokusu o přistání klidný, protože si četl román Arthura C. Clarka. Tento fakt se objevil v novinářském článku.

Arthur, jak je jeho zvykem, okamžitě článek miliónkrát oxeroxoval a poslal ho každému, koho znal nebo o kom kdy slyšel. Dostal jsem taky jeden a pod mou kopii Arthur rukou připsal: „Škoda, že nečetl některou tvou knížku. Byl by celé to děsné dobrodružství zaspal.“

Bylo jen dílem okamžiku poslat mu dopis tohoto znění: „Naopak, tvou knížku četl proto, že kdyby letadlo spadlo, smrt by byla spásným vysvobozením.“

Tuhle výměnu dobromyslných jedovatostí jsem citoval v Bostonu na Světové konferenci science fiction v roce 1989. Jedna žena, která o té konferenci psala, tím byla hluboce znechucena a šokována. Neznám ji, ale představuji si, že je chemicky očištěna od sebemenších stop humoru a že neví vůbec nic o mužských projevech citu – nebo vůbec o *jakýchkoli* projevech citu. V každém případě jí moje poznámka vyrazila dech a ona ji ostře odsoudila v *Locusu*.

Samozřejmě by mě nikdy ani nenapadlo dovolit nějaké nemožné ženské, aby mi zabránila v dalších přátelských soubojích, které s Arthurem ještě svedeme, takže hned přijde další. Tentokrát ho začnu já.

Tuhle předmluvu píšu zadarmo, z čisté lásky k Arthurovi. Jeho samozřejmě nikdy ani nenapadne mi to oplatit, protože by si pro pětník nechal vrtat koleno a postrádá mou velkorysou schopnost cenit si umění a dobré vůle víc než mamonu.

Tak! A teď s určitými obavami očekávám Arthurovu odpověď.

Isaac Asimov
New York City

S potěšením jsem si přečetl Isaacovu předmluvu ke Zkazkám z planety Země. *Jak správně říká, jsem mu jako spisovatel nejpodobnější. Abych opakoval poznámku, kterou jsem už kdysi udělal, jsme oba skoro tak dobří, jak si o sobě myslíme.*

Jedna drobná oprava: Nerozeslal jsem milion kopií toho článku v Time, o kterém se Isaac zmiňuje. Poslal jsem jen jednu – samotnému Isaacovi, protože jsem věděl, že zbytku světa už to dá k lepšímu sám.

A nakonec odpovím na tu závěrečnou výzvu způsobem, který potvrdí jeho nejhorší obavy.

Tímto se zavazuji, že zdarma napíšu předmluvu k jeho příští knize.

Arthur C. Clarke
Colombo, Srí Lanka

Silnice k moři

Když jsem procházel svoje záznamy, zjistil jsem, že Silnici k moři *jsem dokončil před více než čtyřiceti lety. Nemám k ní mnoho co říct, leda to, že v sobě obsahuje zárodky nebo předzvěsti témat, která jsem ve svých pozdějších pracech rozvinul detailněji, zejména v* Městu a hvězdách *a ve* Zpěvu vzdálené Země.

Ještě jedna maličkost: Pobavilo mě, že jsem předpověděl nejen vynález malých přenosných přehrávačů – ale také to, že se brzy stanou takovým veřejným nebezpečím, že budou muset být zakázány. Druhá část toho proroctví se bohužel ještě nenaplnila.

Padalo první podzimní listí, když se Durven setkal se svým bratrem na mysu u Zlaté sfingy. Svůj letoun nechal ve křoví u silnice, pěšky došel na vrchol kopce a podíval se dolů na moře. Po vřesovištích se prohánělstudený vítr a přinášel s sebou hrozbu časných mrazů, ale dole v údolí, kde v náruči kopců ležel Shastar Nádherný, bylo ještě teplo a závětří. Jeho prázdná nábřeží snila v bledém, ubývajícím slunečním svitu a hluboká modř moře jemně omývala jejich mramorové hráze. Jak se tak Durven znovu díval do okouzlujících ulic a zahrad svého mládí, cítil, že ho jeho odhodlání opouští. Byl rád, že se s Hannarem setká tady, víc než kilometr daleko od města, a ne mezi obrazy a zvuky, které by mu znova naléhavě připomněly dětství.

Viděl Hannara jako malou tečku na svahu, jak stoupá svým obvyklým nespěchavým, volným krokem. Durven by u něj se svým letounem mohl být za pár vteřin, ale věděl, že kdyby to udělal, nesklidil by za to žádnou vděčnost. Čekal tedy v závětří velké Sfingy, občas udělal pár rázných kroků tam a zpátky, aby se zahřál. Jednou nebo dvakrát došel k hlavě obludy, podíval se do klidné tváře tyčící se nad městem a vzpomínal, jak kdysi jako dítě vzhlížel ze shastarských zahrad k té siluetě na obzoru a přemýšlel, zda je živá.

Hannar nevypadal o nic starší než tehdy, když se před dvaceti lety naposled viděli. Vlasy měl pořád husté a tmavé, tvář bez vrásek, protože klidný život Shastaru a jeho obyvatel jen máloco rušilo. Zdálo se to hořce nespravedlivé a Durven, zšedivělý léty neutuchajících zápasů, pocítil bodnutí závisti.

Pozdravili se krátce, ale ne bez vřelosti. Pak Hannar došel k lodi, spočívající v hnízdě z pokroucených keřů. Zaťukal holí na kov a obrátil se k Durvenovi.

„Je malinká. To jsi s ní letěl celou cestu?“

„Ne, jenom z Měsíce. Z Projektu jsem přiletěl linkou a ta je asi stokrát větší.“

„A kde je ten Projekt – nebo nechceš, aby se to tady vědělo?“

„To není žádné tajemství. Stavíme lodi ve vesmíru za oběžnou dráhou Saturnu, kde je gravitační gradient Slunce skoro nulový a stačí jen malá síla k tomu, aby se odpoutaly od Sluneční soustavy.“

Hannar mávl holí k modrým vodám pod nimi, k barevnému mramoru malých věžiček a k širokým ulicím s pomalu plynoucí dopravou.

„Pryč od tohohle všeho, do temnoty a osamění – hledat co?“

Durven stiskl rty do tenké, rozhodné čárky.

„Nezapomínej,“ řekl tiše, „že já jsem mimo Zemi strávil skoro celý život.“

„A přineslo ti to štěstí?“ pokračoval Hannar nelítostně.

Durven chvíli mlčel.

„Přineslo mi to víc než jen to,“ odpověděl konečně. „Využil jsem své schopnosti až do poslední kapky, vychutnal jsem triumfy, jaké ty si neumíš ani představit. Ten den, kdy se První expedice vrátila do Sluneční soustavy, měl větší cenu než celý život v Shastaru.“

„Myslíš,“ zeptal se Hannar, „že pod těmi cizími slunci vybudujete hezčí města, než je tohle, až naše Slunce opustíte navždy?“

„Když budeme chtít, tak ano. Jestli nebudeme, tak vybudujeme jiné věci. Ale budovat budeme určitě, a co v posledních sto letech vytvořili tvoji lidé?“

„Jen proto, že jsme nepostavili žádné stroje, protože jsme se obrátili zády ke hvězdám a jsme spokojení s naším vlastním světem, nemusíme ještě být úplně líní. Tady v Shastaru jsme vytvořili způsob života, jaký podle mého názoru nebyl nikdy překonán. Studovali jsme umění žít. Máme první aristokracii, v níž nejsou otroci. Toho jsme dosáhli, podle toho nás bude soudit historie.“

„To ti neberu,“ odpověděl Durven, „ale nezapomínej, že váš ráj vytvořili vědci, kteří se museli rvát stejně, jak to děláme my, aby se jejich sny uskutečnily.“

„Vždycky neuspěli. Planety už je jednou porazily; proč by měly cizí světy nebo cizí slunce být pohostinnější?“

To byla správná otázka. I po pěti stech letech měla vzpomínka na ten první neúspěch pořád hořkou příchuť. S jakými nadějemi a sny se člověk v posledních letech dvacátého století vydal k planetám – a zjistil, že jsou nejen holé a bez života, ale také nelítostně nepřátelské! Od chmurného žáru lávy na Merkuru až po ledovce tuhého dusíku na Plutu se nenašlo jediné místo, kde by člověk mohl žít bez ochrany

mimo svůj vlastní svět; a do svého světa se po stu letech neplodného boje zase vrátil.

Ale sen docela nezanikl. Když se přestalo plánovat, stále ještě byli lidé, kteří se odvážili snít o hvězdách. Z těch snů nakonec vznikl transcendentální pohon, První expedice – a teď i opojení dlouho opožděného úspěchu.

„V okruhu deseti roků letu je padesát hvězd slunečního typu," odpověděl Durven, „a skoro všechny mají planety. Jsme teď přesvědčení, že pro hvězdy typu G jsou planety prakticky stejně typické jako spektrum, i když nevíme proč. Takže hledání světů podobných Zemi muselo být jednou úspěšné; nemám dojem, že jsme měli nějaké obzvláštní štěstí, že jsme našli Eden tak brzo."

„Eden? Tak jste ten nový svět pojmenovali?"

„Ano. Připadalo nám to vhodné."

„Vy vědci jste ale vážně nevyléčitelní romantici! Možná je to jméno až příliš dobře vybrané; všechen život v tom původním Edenu taky nebyl člověku přátelský, jestli si vzpomínáš."

Durven se smutně usmál.

„To zase záleží na tom, jak to kdo bere," odpověděl. Ukázal k Shastaru, kde se začala rozžíhat první světla. „Kdyby naši předkové nebyli jedli ze stromu poznání, tohle všechno byste nikdy neměli."

„A co myslíš, že se s tím teď stane?" zeptal se Hannar hořce. „Když jste postavili cestu ke hvězdám, všechna síla a vitalita lidské rasy se vyleje ze Země jako z otevřené rány."

„To nepopírám. Už se to stalo a stane se to zase. Shastar půjde stejnou cestou jako Babylon a Kartágo a New York. Budoucnost se staví na troskách minulosti; moudrost spočívá v tom přijmout to jako neměnný fakt, ne proti tomu bojovat. Já jsem miloval Shastar stejně tolik jako ty – tak moc, že i teď, i když ho už nikdy neuvidím, si netroufám sejít ještě jednou do jeho ulic. Ptáš se mě, co se z něj stane, a já ti to povím. To, co děláme, jeho pád jen urychlí. Dokonce už před dvaceti lety, když jsem tu byl naposled, cítil jsem, jak ten bezcílný rituál vašich životů podkopává mou vůli. Brzo to bude stejné ve všech městech na Zemi, protože se všechna opičí po Shastaru. Myslím, že Pohon přišel za pět minut dvanáct; možná i ty bys mi uvěřil, kdybys mluvil s lidmi, kteří se vrátili z hvězd, a pocítil, jak se ti po

těch staletích spánku krev znova rozproudila v žilách. Protože tvůj svět umírá, Hannare; to, co teď máte, si můžete udržet ještě celé věky, ale nakonec vám to stejně proklouzne mezi prsty. Budoucnost patří nám; vám necháme vaše sny. My jsme také snili a teď svoje sny uskutečníme.“

Na čele Sfingy se zatřpytil poslední paprsek Slunce, které se potopilo do moře a přenechalo Shastar noci, ale ne tmě. Široké ulice se změnily ve světelné řeky, nesoucí myriády jasných bodů; věže a jehlany byly ozdobeny barevnými šperky světel a vítr přinesl závan hudby ze zábavní lodi vyplouvající na moře. Durven s lehkým úsměvem sledoval, jak se odlepila od mola. Už to bylo pět set let nebo ještě víc, kdy svůj náklad vyložila poslední obchodní loď, ale dokud bude existovat moře, lidé po něm budou plout.

Už nebylo co říct; a za chvíli stál Hannar na kopci sám, s hlavou zvrácenou ke hvězdám. Už svého bratra nikdy neuvidí. Z jeho obzoru zmizelo Slunce na pár hodin, ale z Durvenova brzo zmizí navždy, stane se z něj jen tečka v propasti vesmíru.

Shastar, lhostejný k tomu, co se právě stalo, ležel pod ním a blýskal se na břehu moře. Hannar, hlavu ztěžklou předtuchou, měl pocit, jako by se nad ním už vznášel těžký, nevyhnutelný osud. Durven měl pravdu: exodus brzo začne.

Před deseti tisíci lety se vypravili jiní objevitelé z prvních lidských měst hledat nové země. Našli je a nikdy se nevrátili, a čas pohltil jejich opuštěné domovy. A stejně tak to bude i se Shastarem Nádherným.

Hannar kráčel pomalu z kopce dolů k světlům města a těžce se opíral o hůl. Sfinga nevzrušeně sledovala, jak jeho postava mizí v dálce a ve tmě.

O pět tisíc let později se stále ještě dívala.

Brantovi nebylo ještě dvacet, když byl jeho rod vyhnán ze svých domovů a s lítostivým křikem ublížené nevinnosti odvezen na západ přes dva kontinenty a jeden oceán. Zbytek světa s nimi ale měl pramálo soucitu, protože mohli dávat vinu jen sobě samým a těžko mohli tvrdit, že Nejvyšší rada jednala příliš nelítostně. Poslala jim aspoň tucet předběžných varování a dokonce čtyři poslední a definitivní

ultimata, než se neochotně odhodlala k akci. Jednoho dne přiletěla asi tři sta metrů nad vesnici malá loď s ohromným zvukovým vysílačem a začala vydávat několik kilowattů strašlivého hluku. Po několika hodinách téhle zábavy se rebelové vzdali a začali balit své věci. O týden později přilétla transportní flotila a odvezla je za neustálých ostrých protestů do nových domovů na druhém konci světa. A tak byl prosazen zákon. Zákon, který stanovil, že žádné společenství nesmí zůstat na stejném místě po víc než tři generace. Poslušnost znamenala změnu, zničení tradic a rozvrácení dávných a milovaných domovů. To právě bylo účelem zákona v době, kdy byl před čtyřmi tisíci let ustanoven; ale stagnaci, které měl zabránit, už nebude možné odvrátit dlouho. Jednoho dne už nebude žádná ústřední organizace, která by zákon prosadila, a roztroušené vesnice zůstanou tam, kde jsou, dokud je čas nepohltí stejně jako starší generace, jejichž dědici jsou.

Lidem z Chaldis trvalo celé tři měsíce, než si postavili nové domy, vymýtili několik čtverečních kilometrů lesa, zasadili pár nepotřebných plodin a exotických ovocných stromů, přeložili tok řeky a srovnali se zemí kopec, který urážel jejich estetické cítění. Byl to úctyhodný výkon, a když oblastní inspektor přijel na obhlídku, minulost byla odpuštěna. A celá Chaldis se pak s uspokojením dívala, jak dopravníky, bagry a všechny připomínky pohyblivé a mechanizované civilizace mizejí v oblacích. Zvuky jejich odletu ještě ani nedozněly a celá vesnice se s úlevou vrátila k lenivému životu, který, jak doufala, nic nenaruší nejméně dalších sto let.

Brantovi se celé to dobrodružství docela líbilo. Samozřejmě že ho mrzelo, že přijde o domov, který tvořil jeho dětství; a nikdy už se nevyšplhá na tu pyšnou, osamělou horu, která shlížela na vesnici, kde se narodil. Tady žádné hory nebyly – jen nízké, oblé kopce a úrodná údolí, kde rostly lesy nerušeně už po tisíciletí, od té doby, co skončilo zemědělství. Také tu bylo tepleji než ve staré zemi, protože byli blíže rovníku a nechali za sebou ostré zimy severu. Skoro v každém ohledu to byla změna k lepšímu; ale lidé z Chaldis se budou ještě rok nebo dva spokojeně vyhřívat v paprscích mučednictví.

Tyhle politické záležitosti Branta nezajímaly ani v nejmenším. Celá lidská historie od temného dávnověku až po neznámou budouc-

nost pro něj právě teď byla mnohem méně důležitá než problém Yradne a jejích citů vůči němu. Rád by byl věděl, co Yradne právě teď dělá, a snažil se vymyslet nějakou vhodnou záminku, aby za ní mohl zajít. Ale to by znamenalo setkat se také s jejími rodiči a ti by ho zase přivedli do rozpaků, protože by předstírali, že jeho návštěva má čistě společenské důvody.

Rozhodl se podívat se místo toho do kovárny, aby si aspoň ověřil, co dělá Jon. S Jonem je to smůla; ještě před nedávnem byli tak dobří kamarádi. Jenže láska je nejhorší nepřítel přátelství, a dokud si Yradne mezi nimi nevybere, zůstanou ve stavu ozbrojené neutrality.

Vesnice se táhla asi na míli daleko údolím, nové, úhledné domky stály v naaranžovaném nepořádku. Pár lidí se loudalo kolem nebo klábosilo v malých hloučcích pod stromy. Brantovi se zdálo, že ho všichni sledují pohledem a mluví o něm – což byl náhodou velmi správný dojem. V uzavřeném společenství s méně než tisícem vysoce inteligentních lidí nemohl nikdo mít žádné soukromí.

Kovárna byla na malé mýtině na druhém konci vesnice, kde její nepořádnost bude co nejméně urážet pohledy. Kolem ní stály rozbité a napůl rozebrané stroje, k jejichž opravě se starý Johan ne a ne dostat. Jeden ze tří letounů ve vesnici ležel tam, kde ho před třemi týdny nechali se žádostí o okamžitou opravu, a jeho holá žebra se ve slunci leskla. Starý Johan ho jednou spraví, ale všechno má svůj čas.

Široká vrata kovárny byla dokořán a z jasně osvětleného nitra vycházely skřípavé zvuky kovu, jak ho automatické stroje zpracovávaly podle vůle svého pána. Brant se opatrně propletl mezi pilnými kovovými otroky a vynořil se v relativně klidné místnosti za dílnou.

Starý Johan ležel v pohodlném křesle, kouřil dýmku a vypadal, jako by v životě nepracoval ani den. Byl to úpravný mužíček s bradkou pečlivě zastřiženou do špičky, a jen jeho jasné, bystré oči jevily nějaké známky života. Klidně by mohl být nějakým menším básníkem – za nějž se také v hloubi duše považoval – ale nikdo by v něm nehledal vesnického kováře.

„Hledáš Jona?“ řekl mezi jednotlivými obláčky kouře. „Je někde tady, vyrábí něco pro to děvče. Vůbec nechápu, co vy dva na ní vidíte.“

Brant trochu zrůžověl a chtěl něco odpovědět, když jeden ze strojů začal hlasitým kvílením přivolávat pozornost. Starý Johan byl v okamžiku z místnosti venku a ze dveří se chvilku ozývalo podivné bouchání a praskání a nepřetržitý proud nadávek. Za okamžik ale už byl zpátky ve svém křesle a zjevně byl přesvědčen, že ho zase chvíli nebude nic rušit.

„Já ti něco povím, Brante," pokračoval, jako kdyby k žádnému přerušení nedošlo. „Za dvacet let bude přesně stejná jako její matka. Pomyslel jsi na to někdy?"

Na tohle Brant skutečně nepomyslel a trochu ho to vyvedlo z míry. Ale pro mládí je dvacet let celá věčnost; když teď dokáže získat Yradne, budoucnost se už nějak zvládne. Řekl to Johanovi.

„Jak myslíš," řekl kovář nikoli nelaskavě. „Je pravda, že kdybychom se všichni dívali tak daleko do budoucnosti, tak by lidská rasa vymřela už před miliony let. Proč si spolu jako dva rozumní lidé nezahrajete šachy o to, kdo ji bude mít dřív?"

„Brant by podváděl," odpověděl Jon, který se najednou objevil ve dveřích a skoro je vyplnil. Byl to mohutný, dobře stavěný mladík, úplný protiklad svého otce, a držel v ruce papír s nějakým plánkem. Branta napadlo, jaký dárek to asi pro Yradne vyrábí.

„Co to děláš?" zeptal se, ale zdaleka to neznělo jen jako lhostejná zvědavost.

„A proč bych ti to měl říkat?" odsekl zvesela Jon. „Řekni mi jeden rozumný důvod."

Brant pokrčil rameny.

„Samozřejmě to není důležité – ptám se jenom ze zdvořilosti."

„Nepřeháněj to," řekl kovář. „Když jsi byl k Jonovi naposled zdvořilý, měl jsi týden monokl. Vzpomínáš?" Obrátil se ke svému synovi a řekl rázně: „Ukaž mi ten plánek a já ti povím, proč se to nedá udělat."

Kriticky prozkoumal kresbu a Jon přitom jevil čím dál víc známky rozpaků. Johan nakonec nesouhlasně zamručel a řekl: „A součástky seženeš kde? Všechny jsou nestandardní a většina z nich i submikro."

Jon se s nadějí rozhlédl po dílně.

„Není jich tak moc," řekl. „Je to docela jednoduché a myslel jsem…"

„… že tě nechám zkazit všechny integrátory, až se budeš pokoušet ty součástky vyrobit? No, uvidíme. Můj talentovaný syn, Brante, se snaží dokázat, že má kromě svalů taky mozek, a vyrábí hračku, která byla zastaralá už před padesáti stoletími. Doufám, že ty přijdeš na něco lepšího. To já když jsem byl ve tvém věku…"

Jeho hlas a vzpomínky se vytratily do ticha. Z řinčivého ruchu dílny se vynořila Yradne a dívala se na ně ode dveří s náznakem úsměvu.

Je pravděpodobné, že kdyby měli Brant a Jon popsat Yradne, zdálo by se, že mluví o dvou docela odlišných lidech. Všeobecná podobnost by tu samozřejmě byla. Oba by se shodli, že má kaštanové vlasy, oči velké a modré a její pleť má tu nejvzácnější ze všech barev – skoro perlově bílou. Ale Jonovi připadala jako křehké, drobné stvoření, které je potřeba chránit a hýčkat; pro Branta byla naopak tak zjevná její sebejistota a soběstačnost, že si zoufal v domnění, že jí nikdy nebude moci prokázat žádnou službu. Ten rozdíl v pohledu vyplýval částečně z Jonových patnácti centimetrů výšky a třiadvaceti centimetrů objemu navíc, ale ještě víc z psychologických příčin. Osoba, kterou člověk miluje, skoro nikdy neexistuje. Je to jen obraz vrhány objektivem mysli na takové plátno, na které se hodí s nejmenším zkreslením. Brant a Jon měli docela rozdílné ideály a oba věřili, že je Yradne ztělesňuje. Yradne by to ovšem nepřekvapilo ani v nejmenším, protože ji překvapovalo máloco.

„Jdu dolů k řece," řekla. „Stavila jsem se cestou pro tebe, Brante, ale byl jsi pryč."

To byla rána pro Jona, ale Yradne rychle vyrovnala skóre.

„Myslela jsem si, že jsi šel někam s Lorayne nebo s některou jinou, ale věděla jsem, že Jona najdu doma."

Jon se při tom nevynuceném a naprosto nepřesném prohlášení zatvářil samolibě, sbalil svůj plánek a zmizel v domě. Přes rameno šťastně volal: „Počkej na mě – hned jsem zpátky!"

Brant nespouštěl oči z Yradne a nejistě přešlápl. Nikoho vlastně přímo nepozvala, aby šel s ní, a pokud mu to přímo nezakáže, Brant

dobrovolně neustoupí. Ale vzpomněl si na staré úsloví, že kde dva tvoří společnost, jsou tři pravý opak.

Jon se vrátil v ohromujícím, zářivě zeleném plášti se šikmými výbuchy červeně na bocích. Něco takového mohlo projít jen velmi mladému muži a Jonovi se to dařilo jen tak tak. Brant uvažoval, jestli má čas doběhnout domů a převléknout se do něčeho ještě víc šokujícího, ale bylo to příliš veliké riziko. Znamenalo by to útěk před nepřítelem; bitva mohla klidně skončit dřív, než by Brant získal posily.

„To je průvod," podotkl zlomyslně starý Johan, když odcházeli. „Nevadilo by vám, kdybych se přidal?" Oba chlapci vypadali rozpačitě, ale Yradne se vesele zasmála a Johan si uvědomil, že je těžké nemít ji rád. Stál chvíli ve vratech a s úsměvem sledoval, jak jdou mezi stromy a dolů dlouhým travnatým svahem k řece. Ale nakonec se jeho oči ponořily do snů tak marných, jaké jen může člověk mít – do snů o vlastním zmizelém mládí. Brzo se pak obrátil zády ke slunci a zmizel v ruchu své dílny.

Slunce šplhající se k severu právě přecházelo rovník, dny budou brzo delší než noci a zimní čas skončil. Nesčetné vesnice na celé polokouli se chystaly uvítat jaro. Když zemřela města a člověk se navrátil do polí a lesů, vrátil se také k mnohým starodávným zvykům, které během tisíciletí městské civilizace spaly. Některé z těch zvyků úmyslně vzkřísili antropologové a sociální inženýři třetího tisíciletí, které tolik dřívějších kulturních zvyklostí odeslalo do historie. Tak se stalo, že jarní rovnodennost se stále ještě vítala rituály, které by přes všechnu svoji složitost byly bližší primitivním lidem než lidem z průmyslových měst, jejichž dým kdysi špinil oblohu Země.

Přípravy na Jarní slavnost byly vždycky předmětem mnohých intrik a hašteření mezi sousedními vesnicemi. I když to znamenalo přerušení všech ostatních činností nejméně na měsíc, pro vesnici, která byla vybrána za hostitele těchto oslav, to byla vysoká pocta. Od nově usazeného společenství, které se stále ještě vzpamatovávalo z přemístění, samozřejmě nikdo nečekal, že na sebe vezme takovou zodpovědnost. Ovšem Brantovi rodáci přišli na chytrý způsob, jak

znovu získat vážnost a smýt nedávnou pohanu. V okruhu sta mil bylo pět vesnic a všechny byly pozvány do Chaldis na Slavnost.

Pozvání bylo pečlivě formulováno. Nenápadně naznačovalo, že z pochopitelných důvodů Chaldis nemůže doufat, že by zorganizovala tak důmyslný ceremoniál, jak by si přála, a z toho mělo vyplynout, že pokud se hosté opravdu přejí dobře se pobavit, měli by raději jet jinam. Chaldis čekala nejvýš jedno přijaté pozvání, ale zvědavost u sousedů zvítězila nad pocitem morální převahy. Všichni odpověděli, že velmi rádi přijedou, a Chaldis se z celé věci už nemohla žádným způsobem vykroutit.

V údolí nebyla noc a moc málo se spalo. Vysoko nad stromy modrobíle žhnula řada umělých sluncí, zahnala hvězdy a tmu a rozvrátila zaběhané zvyky zvěře na míle daleko. Po celé dloužící se dny a zkracující se noci se muži a stroje rvali se zemí, aby včas vybudovali veliký amfiteátr, do kterého by se vešly asi čtyři tisíce lidí. Aspoň v jednom ohledu měli štěstí: V tomhle podnebí nebyla potřeba ani střecha, ani žádné umělé vytápění. Na území, které tak neochotně opustili, by na konci března ležela ještě silná vrstva sněhu.

Brant se toho velkého dne probudil brzo. Vzbudil ho zvuk letadla, snášejícího se z nebe. Unaveně se protáhl a přemýšlel, kdy se asi dostane znova do postele. Pak se oblékl. Kopl do skrytého tlačítka a obdélník poddajné pěnové gumy, asi tři centimetry nad zemí, se automaticky pokryl tuhým plastikovým krytem, který se rozbalil ze zdi. S žádnými přikrývkami se nemusel zatěžovat, protože v pokoji se automaticky udržovala tělesná teplota. V mnoha podobných ohledech byl Brantův život jednodušší než život jeho vzdálených předků – jednodušší díky neúnavné a téměř zapomenuté práci pěti tisíc let vědy.

Pokoj byl měkce ozářený světlem pronikajícím jednou průsvitnou stěnou a byl v něm neuvěřitelný nepořádek. Jediné prázdné místo na podlaze bylo to, na kterém se ukrývala postel, a i to se bude muset večer pravděpodobně uklidit znova. Brant shromažďoval kdeco a bylo mu líto cokoli vyhodit. Něco takového se hodně málo vyskytovalo ve světě, kdy bylo možné věci vyrobit tak snadno, ale předměty, které Brant sbíral, nebyly toho druhu, jaký obvykle vytvářely integrátory. V jednom koutě se o stěnu opíral kmínek stromu, zhruba opra-

covaný do neurčitě lidského tvaru. Jinde se po podlaze bez ladu a skladu válely velké kusy pískovce a mramoru a čekaly, až se Brant rozhodne na nich pracovat. Stěny byly do posledního kousku pokryty malbami, většinou abstraktními. Nebylo potřeba mnoho inteligence k tomu, aby člověk pochopil, že Brant je umělec. Těžší už bylo rozhodnout, zda je umělec dobrý.

Propletl se tím zmatkem a vydal se hledat nějaké jídlo. Nebyla tu kuchyň; někteří historici tvrdili, že se kuchyně dochovaly dokonce až do roku 2500, ale už dávno předtím si rodiny samy vařily asi tak často, jako si samy šily šaty. Brant vešel do hlavního obývacího pokoje, k malé kovové skříňce ve zdi. V jejím středu bylo něco, co bylo důvěrně známé každému člověku posledních padesát století – desetimístný tlačítkový číselník. Brant vyťukal čtyřciferné číslo a čekal. Nestalo se vůbec nic. Trochu nazlobeně stiskl skryté tlačítko a dvířka přístroje se otevřela. Objevil se vnitřní prostor, kde měla podle všech pravidel čekat chutná snídaně. Byl docela prázdný.

Brant mohl zavolat centrální potravinový stroj a dožadovat se vysvětlení, ale žádné by nejspíš nedostal. Bylo celkem zřejmé, co se stalo – zásobovací oddělení mělo tolik práce s přípravami na dnešní nápor, že bude moci být rád, když dostane vůbec nějakou snídani. Zrušil předchozí příkaz, aby uvolnil okruh, a pak to znova zkusil s málo používaným číslem. Tentokrát se ozvalo tiché zapředení, tupé cvaknutí a dveře se otevřely. Za nimi byl nějaký tmavý, kouřící nápoj, pár nepříliš lákavých sendvičů a velký řez melounu. Brant se nesouhlasně zamračil a přemýšlel, jak dlouho bude tímhle způsobem lidstvu trvat, než znova sklouzne k barbarství. Pustil se ale přesto do své náhradní snídaně a byl s ní za chvilku hotov.

Jeho rodiče ještě spali, když tiše vyšel z domu na velké travnaté prostranství uprostřed vesnice. Bylo ještě hodně brzo a vzduch byl dost studený, ale den byl jasný, slunečný a tak čerstvý, jak bývá jen za rosy. Na trávníku stálo několik letounů a z nich vystupovali cestující, kteří se hned rozešli kolem a obhlíželi Chaldis kritickými pohledy. Před Brantovými zraky se jeden z letounů vznesl a zanechal za sebou jen slabou stopu ionizace. Vzápětí ho následovaly i ostatní: každý z nich pobere jen nějakých dvanáct pasažérů a budou tedy dnes muset letět ještě mnohokrát.

Brant se loudal k návštěvníkům a snažil se vypadat sebejistě, ale zase ne namyšleně, aby předem neodrazoval od všech pokusů o seznámení. Většina návštěvníků byla asi v jeho věku – ti starší dorazí v rozumnější dobu.

Sledovali ho s upřímnou zvědavostí, kterou jim oplácel zájmem. Pleť měli mnohem tmavší než on a všiml si, že jejich hlasy jsou měkčí a méně zpěvavé. Někteří měli dokonce náznak přízvuku, protože i přes univerzální jazyk a okamžitou komunikaci na jakoukoli vzdálenost stále ještě existovaly místní variace. Brant aspoň předpokládal, že to oni mají přízvuk; ale jednou nebo dvakrát si všiml, že se usmívají, když promluvil.

Celé dopoledne se návštěvníci shromažďovali na náměstí a pomalu se přesunovali do velké arény, která nelítostně ukrajovala z lesa. Stály tam stany a veselé prapory a ozýval se tam křik a smích, protože dopoledne patřilo zábavám mládeže. Přestože Athény byly už jen malým, i když neuhasínajícím majákem na řece času, deset tisíc let vzdáleným, podoba sportu se od těch prvních olympijských let příliš nezměnila. Lidé stále ještě běhali a skákali a zápasili a plavali, ale dělali to o mnoho lépe než jejich předchůdci. Brant byl slušný sprinter a podařilo se mu doběhnout třetí v závodě na sto metrů. Jeho čas byl těsně nad osm sekund, což nebylo nic moc, protože rekord byl pod sedm. Branta by nejspíš ohromně pobavilo, kdyby věděl, že byly doby, kdy se o takovém výsledku mohlo sportovcům jen zdát.

Jon se ohromně bavil, skládal na trpělivý trávník jednoho návštěvníka za druhým, i když někteří byli dokonce větší než on. A když se všechny dopolední výsledky sečetly, Chaldis získala víc bodů než kterýkoli z návštěvníků, i když vyhrála poměrně málo soutěží.

Jak se blížilo poledne, dav se pomalu přesunul na paseku U pěti dubů, kde od časných ranních hodin pracovaly molekulární syntetizéry, aby stačily pokrýt stovky stolů jídlem. Do výroby prototypů bylo vloženo hodně schopností a umění a stroje je pak reprodukovaly do posledního atomu. Protože ačkoli metody přípravy jídla se naprosto změnily, kuchařské umění přežilo a dokonce dobylo nových vítězství, s nimiž už příroda neměla nic společného.

Hlavním programem odpoledne bylo dlouhé poetické drama – koláž, poměrně šikovně sestavená z prací básníků, jejichž jména byla v

běhu času už dávno zapomenuta. Brantovi to celé připadalo nudné, i když tu a tam mu nějaký zajímavý verš utkvěl v paměti:

Už zimní déšť a zmar je pryč
a čas, kdy vládl sníh a hřích…

Sníh Brant znal a byl rád, že se ho zbavil. Ale hřích bylo archaické slovo, které se už tři nebo čtyři tisíce let nepoužívalo, i když pořád ještě v sobě mělo něco zlověstného a vzrušujícího.

S Yradne se setkal až skoro za soumraku, když se začalo tančit. Vysoko nad údolím se rozsvítily vznášející se lampy a zaplavily les měnivými vzory modré a červené a zlaté. Po dvou a po třech, pak už po desítkách a stovkách vcházeli tanečníci do velkého oválu amfiteátru, až se nakonec stali jednou velkou, vlnící se masou. To konečně bylo něco, v čem mohl Brant Jona snadno překonat, a rád se nechal strhnout vlnou čirého fyzického potěšení.

Hudba zahrnovala celé spektrum lidské kultury. V jednu chvíli vzduch pulzoval tepotem bubnů, které se mohly ozývat z nějaké dávné džungle v dobách, kdy svět byl ještě mladý, a za chvíli už elektronické nástroje jemně splétaly složité koberce čtvrttónů. Hvězdy shlížely dolů na své cestě oblohou, ale nikdo je neviděl a nikdo také nevěnoval pozornost uplývajícímu času.

Brant tančil s mnoha dívkami, než našel Yradne. Vypadala nádherně, překypovala radostí ze života a zdálo se, že nijak nepospíchá, aby se k němu připojila, když tady kolem byly stovky jiných, z nichž si mohla vybírat. Ale nakonec spolu přece jen kroužili v tom lidském víru a Brantovi působilo navíc potěšení i to, že je pravděpodobně odněkud zachmuřeně sleduje Jon.

Během přestávky v hudbě se vymanili z davu tanečníků, protože Yradne prohlásila, že je trochu unavená. Brantovi to ohromně vyhovovalo a za chvíli už seděli pod jedním velkým stromem a sledovali hemžení kolem sebe s nadhledem, jaký přichází s úplným uvolněním.

Kouzlo porušil první Brant. Musel to jednou udělat a kdoví, kdy zase přijde taková příležitost. „Yradne," začal, „proč se mi vyhýbáš?" Podívala se na něj nevinně.

„Ale Brante," odpověděla, „to od tebe není hezké, říkat něco takového – víš přece, že to není pravda! Mrzí mě, že jsi tak žárlivý. Přece nemůžeš čekat, že s tebou budu *pořád*."

„No dobře!" řekl Brant nešťastně a přemýšlel, jestli ze sebe zrovna nedělá blázna. Ale když už s tím začal, tak už to může i dopovědět.

„Víš, jednou si *budeš* muset mezi námi vybrat. Když to budeš pořád odkládat, tak třeba skončíš jako ty tvoje dvě zapšklé tety."

Yradne se zvonivě zasmála. Ta myšlenka, že by mohla být stará a ošklivá, ji pobavila.

„I kdybys ty byl moc netrpělivý," odpověděla, „tak se myslím můžu spoléhat na Jona. Viděl jsi, co mi dal?"

„Ne," řekl Brant a zmocnily se ho nejčernější obavy.

„Ty si ale vážně hned všeho všimneš, viď? Copak jsi neviděl ten náhrdelník?"

Yradne měla na prsou velký šperk, zavěšený kolem krku na zlatém řetízku. Byl to docela hezký přívěsek, ale nebylo na něm nic neobvyklého a Brant to také hned řekl. Yradne se záhadně usmála a dotkla se náhrdelníku. Okamžitě se ozvala hudba, která se nejdřív smísila se zvuky z tanečního parketu a pak je přehlušila.

„Vidíš," řekla pyšně. „Teď s sebou můžu mít hudbu, ať půjdu kamkoliv. Jon říkal, že je v tom uloženo tolik tisíc hodin hudby, že ani nepoznám, kdy se bude opakovat. To je přece ohromně chytrý nápad, ne?"

„Možná je," zabručel Brant, „ale ne tak docela nový. Kdysi takovéhle věci nosili všichni, až už nebylo na Zemi ani trochu ticha a muselo se to zakázat. Jen si představ, že bychom je měli všichni!"

Yradne rozhněvaně vyskočila.

„Tak vidíš – už zase žárlíš, protože něco takového sám nedovedeš. Co jsi mi kdy dal aspoň zpoloviny tak chytrého a užitečného jako tohle? Jdu pryč – a nezkoušej jít za mnou!"

Brant se za ní díval s otevřenými ústy, ohromen prudkostí její reakce. Pak za ní zavolal: „Počkej, Yradne, já jsem nechtěl…" Ale už byla pryč.

Vyšel z amfiteátru v mizerné náladě. Vůbec mu nepomohlo, že se snažil rozumově si zdůvodnit Yradnin výbuch. Jeho poznámky, i

když trochu jedovaté, byly pravdivé, a občas nic nedokáže rozčílit víc než pravda. Jonův dar byla chytrá, ale triviální hračka, zajímavá jen proto, že byla teď náhodou unikátní.

Pořád se mu vracela jedna věta, kterou Yradne řekla. Co vlastně kdy Yradne dal? Neměl nic, jen své obrazy, a ty nestály za moc. Když jí některé ze svých nejlepších pláten nabídl, nejevila o ně zájem, a moc těžko jí vysvětloval, že není portrétní malíř a že by se raději nepokoušel o její portrét. Nikdy to úplně nepochopila a bylo moc těžké vyložit jí to tak, aby se neurazila. Brant se rád inspiroval přírodou, ale nikdy nekopíroval to, co viděl. Když dokončil některý obraz (což se občas stávalo), byl jeho název jedinou stopou k tomu, co ho původně vyvolalo.

Taneční hudba pořád ještě pulzovala kolem něj, ale jeho už nezajímala. Pohled na ostatní lidi, jak se baví, byl víc, než mohl snést. Rozhodl se zmizet z toho davu a jediné klidné místo, na které připadl, bylo u řeky, na konci nedávno vysazeného mechového chodníčku.

Seděl na břehu, házel větvičky do vody a díval se, jak plynou po proudu. Tu a tam kolem někdo prošel, ale obvykle to byly páry, které o něj nejevily nejmenší zájem. Závistivě se za nimi díval a zachmuřeně dumal o neuspokojivém stavu svého vlastního románku.

Bylo by skoro lepší, myslel si, kdyby se Yradne už konečně rozhodla pro Jona a ukončila tak jeho trápení. Ale ona ani v nejmenším nenaznačila, že dává přednost jednomu nebo druhému. Možná se prostě jen baví na jejich účet, jak si mysleli někteří – zvlášť starý Johan, ale na druhou stranu bylo možné, že opravdu není schopna se rozhodnout.

Brant si nešťastně pomyslel, že by bylo potřeba, aby jeden z nich udělal něco ohromného, čemu by se ten druhý ani zdaleka nemohl vyrovnat.

„Ahoj," řekl za ním nějaký hlásek. Obrátil se a podíval se přes rameno. Dívenka asi osmiletá se na něj dívala s hlavou maličko skloněnou ke straně a vypadala jako zvědavý vrabčák.

„Ahoj," odpověděl bez nadšení. „Proč se nedíváš na tanec?"

„A proč ty netancuješ?" odpověděla okamžitě.

„Jsem unavený," odpověděl a doufal, že to jako vysvětlení postačí. „Neměla bys tady pobíhat takhle sama. Co když se ztratíš?"

„Já už jsem se ztratila," odpověděla spokojeně a sedla si vedle něj na břeh. „Mně se to líbí." Brant přemýšlel, z které vesnice asi je; byla docela hezká, ale byla by ještě hezčí, kdyby měla na obličeji méně čokolády. Jak to vypadalo, jeho samota skončila.

Dívala se na něj s tou zneklidňující přímostí, která – možná naštěstí – málokdy přetrvá do dospělosti. „Já vím, co ti je," řekla náhle.

„Ano?" odpověděl Brant se zdvořilou skepsí.

„Jsi zamilovaný!" Brant upustil větvičku, kterou chtěl zrovna hodit do řeky, a obrátil se k malé inkvizitorce. Dívala se na něj tak vážně a soucitně, že se jeho sebelítost v okamžení rozplynula v bouři smíchu. Zdálo se, že se urazila, takže se rychle ovládl.

„Proč myslíš?" zeptal se naoko vážně.

„Četla jsem o tom," odpověděla důležitě. „A jednou jsem viděla film a tam byl jeden člověk a ten šel k řece a seděl na břehu zrovna jako ty a nakonec do té řeky skočil. A hrála k tomu hrozně krásná hudba."

Brant se zamyšleně díval na to předčasně vyspělé dítě a byl rád, že není z jeho vlastní vesnice.

„Tu hudbu bohužel asi nezařídím," řekl vážně, „ale ona ta řeka stejně není dost hluboká."

„Dál je," zněla ochotná odpověď. „Tady to je jenom malá řeka – nevyroste až na kraj lesa. Viděla jsem to z letounu."

„A co se s ní pak stane?" ptal se Brant. Nezajímalo ho to, ale byl rád, že rozhovor nabral nevinnější směr. „Vlévá se do moře, ne?"

Znechuceně si odfrkla.

„To víš že ne, ty hloupý. Všechny řeky na téhle straně hor jdou do Velkého jezera. Já vím, že je tak velké jako moře, ale *opravdové* moře je na druhé straně hor."

Brant o geografii svého nového domova věděl moc málo, ale uvědomil si, že to dítě má pravdu. Oceán byl ani ne třicet kilometrů na sever, ale oddělovalo je od něj nízké pohoří. Asi sto padesát kilometrů dál ve vnitrozemí leželo Velké jezero, přinášející život do oblastí, které předtím, než geologičtí inženýři přetvořili tento kontinent, bývaly pouští.

To geniální dítě vyrábělo mapu z větviček a trpělivě vysvětlovalo svému trochu tupému žáčkovi:

„Tady jsme my, a tady je řeka, a hory, a jezero je támhle, co máš nohy. A moře je tadyhle – a já ti řeknu tajemství.“

„Jaké?“

„To nikdy neuhodneš!“

„Asi ne.“

Ztišila hlas do důvěrného šepotu. „Když půjdeš po pobřeží – není to odtud daleko – tak přijdeš do Shastaru.“

Brant se snažil tvářit, že to na něj udělalo dojem, ale nepodařilo se mu to.

„Ty jsi o něm určitě nikdy neslyšel!“ vykřikla zklamaně.

„Promiň,“ odpověděl Brant. „Myslím, že to bylo město, a někde jsem o něm už slyšel. Ale byla jich taková spousta, víš – Kartágo a Chicago a Babylon a Berlín – člověk si je nemůže všechna pamatovat. A nakonec už jsou všechna dávno pryč.“

„Shastar ne. Ten pořád stojí.“

„No, některá z těch novějších měst víceméně pořád stojí. Asi sedm set kilometrů od mého bývalého domova bývalo veliké město, jmenovalo se…“

„Shastar není jenom *nějaké* staré město,“ přerušilo ho dítě tajemně. „Můj dědeček mi o něm povídal – on tam byl, víš? Vůbec není rozbité a pořád je v něm spousta krásných věcí, které dneska nikdo nemá.“

Brant se v duchu usmál. Opuštěná města byla po nesčetná staletí živnou půdou legend. Už to bude čtyři – ne, pět tisíc let, co byl Shastar opuštěn. Pokud jeho domy ještě stojí, což je samozřejmě docela možné, už z něj dávno zmizelo všechno cenné. Zdálo se, že si dědeček vymýšlí hezké historky, aby pobavil to dítě. Brant s ním soucítil.

Dívenka povídala dál bez ohledu na Brantův skepticismus. Brant ji poslouchal jen napůl, pouze tu a tam utrousil zdvořilé „Ano“ a „Vážně?“, když bylo potřeba. Najednou se holčička odmlčela.

Vzhlédl a zjistil, že jeho společnice se zamračeně dívá k cestě mezi stromy.

„Nashle,“ řekla prudce. „Musím se schovat někam jinam – támhle jde moje sestra.“

Byla pryč stejně rychle, jak se objevila. Její rodina si s ní asi užije, usoudil Brant. Ale jemu pomohla rozptýlit tu melancholickou náladu.

Za pár hodin si uvědomil, že udělala mnohem víc než to.

Simon se opíral o veřeje svých otevřených dveří a díval se, jak kolem něj plyne svět, když za ním Brant přišel. Každý obvykle poněkud zrychlil, když musel projít kolem Simonových dveří, protože hrozně rád mluvil a nebyl přitom k zastavení, a když polapil nějakou oběť, nebylo úniku nejméně hodinu nebo ještě víc. Bylo hodně neobvyklé, aby mu někdo dobrovolně vpochodoval do spárů jako teď Brant.

Potíž se Simonem byla v tom, že měl vynikající mozek a byl příliš líný, než aby ho používal. Možná by byl měl větší štěstí, kdyby se narodil v nějaké energičtější době. V Chaldis si mohl nanejvýš tak brousit vtip na účet ostatních a byl proto sice známý, ale nikoli populární. Ale byl nenahraditelný, protože byl skladištěm nejrůznějších znalostí, většinou naprosto přesných.

„Simoně," začal Brant bez zbytečných úvodů, „chci se dozvědět něco o téhle zemi. Na mapách toho moc nenajdu – jsou moc nové. Co tady bylo, myslím kdysi?"

Simon se podrbal v řídkých vousech.

„No, řekl bych, že se to tu moc nelišilo. Jak dávno myslíš?"

„No, když ještě byla města."

„Nebylo tady samozřejmě tolik stromů. Tohle byla nejspíš zemědělská půda, pěstovala se na ní potrava. Viděl jsi ten zemědělský stroj, co vykopali, když se stavěl amfiteátr? Ten musel být pořádně starý; dokonce nebyl ani elektrický."

„Ano," řekl Brant netrpělivě, „Viděl jsem ho. Ale řekni mi něco o těch městech tady kolem. Podle mapy tu bylo nějaké, které se jmenovalo Shastar, jen pár set kilometrů odtud na pobřeží. Víš o něm něco?"

„Aha, Shastar," zamumlal Simon a snažil se získat čas. „Moc zajímavé místo; myslím, že tu mám dokonce někde i obrázek. Počkej chvilku, já se podívám."

Zmizel v domě a zůstal tam skoro pět minut. Za tu dobu prohledal rozsáhlou část knihovny, i když člověk z doby knih by to z jeho akcí těžko poznal. Všechny záznamy, které Chaldis vlastnila, byly v kovové schránce o hraně jeden metr. Tam byl v subatomových struktu-

rách uložen ekvivalent miliardy svazků tištěného slova. Byly tu skryty skoro všechny vědomosti lidstva a celá jeho literatura, která přežila až do současné doby.

Nebylo to jen mrtvé skladiště vědomostí, protože mělo knihovníka. Když Simon naznačil neúnavnému stroji své přání, rozběhlo se hledání, úroveň po úrovni, po skoro nekonečné síti obvodů. Trvalo jen zlomek sekundy najít informaci, kterou potřeboval, protože zadal jméno a přibližné datum. Pak se uvolnil a mentální obrazy začaly proudit do jeho mysli pod slabounkou autohypnózou. Ty znalosti si podrží v paměti jen pár hodin – což pro jeho potřebu naprosto postačí – a pak zmizí. Simon neměl chuť ucpat si svou přehlednou mysl nepodstatnostmi, a pro něj byla celá historie vzestupu a pádu velkých měst jen historická odchylka bez zvláštní důležitosti. Byla to zajímavá, i když politováníhodná epizoda a dávno už nenávratně zmizela v minulosti.

Brant stále ještě trpělivě čekal, když se Simon s moudrým výrazem vynořil.

„Obrázky jsem nenašel," řekl. „Moje žena už zase uklízela. Ale řeknu ti, co si o Shastaru pamatuju."

Brant se usadil tak pohodlně, jak to jen šlo. Bylo pravděpodobné, že se tady chvíli zdrží.

„Shastar byl jedno z posledních měst, které kdy člověk postavil. Samozřejmě víš, že města se v lidské kultuře objevila poměrně pozdě – jen asi před dvanácti tisíci lety. Několik tisíc let jejich počet a význam stoupal, až nakonec byla některá, kde bydlelo až několik miliónů lidí. Pro nás je těžké si představit, jaké to muselo být, žít v takových místech – na pouštích z kamene a oceli, kde celé kilometry nerostlo jediné stéblo trávy. Ale tehdy, dřív než byla zdokonalena doprava a komunikace, byla města nezbytná, protože lidé museli žít blízko sebe, aby mohli provozovat všechny ty složité výrobní a obchodní operace, na kterých závisel jejich život.

Opravdu velká města začala mizet, když se letecká doprava stala univerzální. V těch dávných barbarských časech přispěl k zániku měst také strach z možného napadení. Ale dlouhou dobu…"

„Já jsem studoval historii té doby," přerušil ho Brant, ne tak docela pravdivě. „Vím všechno o…"

„…dlouhou dobu ještě existovalo mnoho malých měst, spojených spíš kulturními než obchodními pouty. Žilo v nich vždy jen několik tisíc lidí a přetrvala ještě několik set let po pádu obrů. Proto pro nás i dnes něco znamená Oxford a Princeton a Heidelberg, zatímco mnohem větší města už jsou jen jména. Ale i ta malá byla odsouzena k zániku s vynálezem integrátoru, který umožnil každému společenství, jakkoli malému, aby si vyrobilo všechno, co potřebuje k životu.

Shastar byl postaven, když už z technického hlediska nebylo měst zapotřebí, ale dřív, než si lidé uvědomili, že městská kultura končí. Jak se zdá, bylo to uvědomělé umělecké dílo, započaté a navržené jako celek, a lidé, kteří tam žili, byli většinou umělci. Ale nevydrželo dlouho; nakonec ho zničil exodus.“

Simon se náhle odmlčel, jako by rozjímal o těch bouřlivých staletích, kdy se otevřela cesta ke hvězdám a svět byl rozerván vedví. Po té cestě odešel výkvět lidské rasy a nechal zbytek za sebou; zdálo se, že na Zemi historie skončila. Asi tisíc let se vystěhovalci vraceli na krátké návštěvy do Sluneční soustavy a toužili vyprávět o cizích sluncích a vzdálených planetách a ohromné říši, která jednou obsáhne celou Galaxii. Ale jsou propasti, které ani nejrychlejší loď nedokáže překonat; a taková propast se teď otevírala mezi Zemí a jejími toulavými dětmi. Měli spolu stále méně a méně společného; lodi se navracely stále méně a méně často, až nakonec mezi jednotlivými návštěvami uplynuly celé generace. Simon neslyšel o žádné za posledních tři sta let.

Bylo to nezvyklé, aby někdo musel Simona pobízet k řeči, ale Brant nakonec podotkl: „No, ale mě víc zajímá samotné to místo než historie. Myslíš, že ještě stojí?“

„K tomu jsem se zrovna dostával,“ řekl Simon, který se s trhnutím probral ze snů. „Samozřejmě že stojí – tenkrát stavěli důkladně. Ale proč tě to tak zajímá? Přepadla tě najednou neodolatelná vášeň pro archeologii? Aha, já myslím, že to už chápu!“

Brant věděl až příliš dobře, že je marné chtít něco skrýt před takovým profesionálním všetečkou, jako je Simon.

„Doufal jsem,“ řekl jakoby na obranu, „že by tam ještě mohlo být něco, co by stálo za objevení, i po všech těch letech.“

„Možná,“ řekl Simon pochybovačně. „Budu se tam muset někdy podívat. Koneckonců to máme vlastně za rohem. Ale jak ty se tam dostaneš? Vesnice ti těžko dovolí půjčit si letoun! A pěšky se tam vydat nemůžeš. Trvalo by ti nejméně týden, než bys tam došel.“

Ale přesně to měl Brant v úmyslu. Protože, jak během příštích pár dní vykládal skoro každému ve vesnici, žádná věc nestojí za to, pokud se neudělá co možná nejobtížněji. Není nad to udělat z nouze ctnost.

Brant konal své přípravy v nebývalé tajnosti. Nechtěl se příliš přesně zmiňovat o svých plánech pro případ, že některý z tuctu lidí, kteří měli v Chaldis právo užívat letoun, by se rozhodl podívat se do Shastaru dřív než on. Samozřejmě byla jen otázka času, kdy k tomu dojde, ale horečná aktivita uplynulého měsíce podobným výzkumům zabránila. Nic by nebylo trapnější než doklopýtat po týdnu do Shastaru a zjistit, že ho tam chladně vítá soused, který tu cestu urazil za deset minut.

Na druhou stranu bylo zase důležité, aby si vesnice jako celek a Yradne zvlášť uvědomily, že se pouští do nějakého výjimečného podniku. Jen Simon znal pravdu, a ten bručivě souhlasil, že to tajemství neprozradí. Brant doufal, že se mu podařilo dostatečně odvrátit pozornost od pravého cíle své cesty tím, že se nápadně zajímal o krajinu *východně* od Chaldis, kde bylo také několik poměrně důležitých archeologických památek.

Množství potravy a vybavení, které člověk potřebuje pro dvou- nebo třítýdenní cestu, bylo ohromující, a první výpočty uvrhly Branta do pochmurné nálady. Chvíli dokonce uvažoval o tom, že si vyžebrá nebo vypůjčí letoun, ale jeho žádost by určitě zamítli – a navíc by tím zkazil celý smysl své výpravy. Ale přitom bylo naprosto nemožné, aby unesl všechno vybavení sám.

Řešení by pro každého člověka z méně mechanizovaného věku bylo nasnadě, ale Brantovi chvilku trvalo, než na něj přišel. Létající stroje zlikvidovaly všechny způsoby pozemní dopravy kromě jednoho, toho nejstaršího a nejvšestrannějšího – jediného, který se sám reprodukoval a který se docela dobře obešel bez lidského přispění.

Chaldis vlastnila šest koní, což bylo poměrně málo na společenství její velikosti. V některých vesnicích počet koní převyšoval počet lidí, ale Brantovi rodáci, kteří až dosud žili v hornaté krajině, měli zatím jen málo příležitostí pěstovat jezdectví. Brant sám jel na koni jen asi dvakrát nebo třikrát v životě, a to hodně krátce.

O hřebce a pět klisen pečoval Treggor, pokroucený mužík, který v životě neměl jiný zájem než zvířata. Nepatřil k nejlepším mozkům Chaldis, ale ve svém soukromém zvěřinci byl naprosto šťastný. Měl tu psy mnoha podob a velikostí, párek bobrů, několik opic, lvice, dva medvědy, mladého krokodýla a jiná zvířata, obvykle obdivovaná jen z dálky. Jediný mráček, který občas kalil jasnou oblohu jeho života, byl fakt, že se mu ještě nepodařilo získat slona.

Brant našel Treggora přesně tak, jak čekal: opíral se o vrata do stáje. Byl s ním nějaký cizí člověk, kterého Treggor představil Brantovi jako milovníka koní ze sousední vesnice. Ostatně zvláštní podobnost mezi oběma muži, od způsobu oblečení až po výraz obličeje, hovořila sama za sebe.

Člověk se v přítomnosti skutečných odborníků vždycky cítí trochu nesvůj a Brant vysvětlil svůj problém poněkud neochotně. Treggor vážně naslouchal a dlouho mlčel, než odpověděl.

„Jo," řekl pomalu a ukázal palcem na klisny, „každá z nich by šla – teda jestli víš, jak se s nima zachází." Podíval se pochybovačně na Branta.

„Voni sou jako lidi, víš, když se jim nelíbíš, tak s nima nic nesvedeš."

„Vůbec nic," ozval se ozvěnou a se zjevným potěšením cizinec.

„Ale přece mě můžeš naučit, jak se s nimi zachází, ne?"

„Možná jo, možná ne. Vzpomínám si na jednoho kluka, zrovna jako ty, co se chtěl učit jezdit. Jenže koně ho k sobě vůbec nepustili. Nelíbil se jim – a tím to skončilo."

„Koně lidi poznají," řekl ten druhý temně.

„Je to tak," souhlasil Treggor. „Musíš jim bejt sympatickej. Pak se nemusíš ničeho bát."

Brant usoudil, že přece jen ledacos hovoří pro méně temperamentní stroje.

„Já na něm nechci jet," odpověděl důrazně. „Já chci koně jenom na to, aby mi nesl vybavení. Nebo by proti tomu snad mohl něco namítat?"

Tu jemnou ironii si mohl klidně odpustit. Treggor vážně kývl.

„S tím by neměla být potíž," řekl. „Všecky se nechají vést za uzdu – teda kromě Daisy. Tu nechytíš nikdy."

„A myslíš, že bych si tedy mohl na chvíli půjčit některou z těch – ehm – povolnějších?"

Treggor nejistě přešlápl, jak se zmítal mezi dvěma protichůdnými přáními. Těšilo ho, že někdo chce použít jeho milovaná zvířata, ale na druhou stranu se bál, že by se jim mohlo něco stát. Že by se něco mohlo stát Brantovi, to pro něj byla až druhořadá starost.

„No," začal pochybovačně, „teď zrovna je to trošku vošemetný…"

Brant se na klisny podíval pozorněji a pochopil proč. Jen jedna měla s sebou hříbě, ale bylo zjevné, že to se brzo změní. Další komplikace, s kterou nepočítal.

„Jak dlouho budeš pryč?" zeptal se Treggor.

„Nejvýš tři týdny; možná jen dva."

Treggor provedl pár rychlých gynekologických výpočtů.

„Tak si můžeš vzít Sunbeam," uzavřel. „Nebude ti dělat vůbec žádný potíže – to je to nejhodnější zvíře, jaký sem tu kdy měl."

„Mockrát děkuju," řekl Brant. „Slibuju, že se o ni budu starat. Byl bys tak hodný a seznámil nás?"

„Vůbec nevím, proč to dělám," vrčel Jon dobromyslně, když upevňoval košíky na štíhlé boky Sunbeam, „zvlášť když mi nechceš ani říct, kam jedeš nebo co tam chceš najít."

Tu poslední otázku by Brant nemohl zodpovědět, ani kdyby chtěl. V racionálnějších okamžicích věděl, že v Shastaru už určitě nebude nic cenného. Ostatně bylo těžké přijít na něco, co by lidé už neměli nebo nemohli okamžitě získat, kdyby si to přáli. Ale sama cesta bude důkazem – a nejpřesvědčivějším, na jaký dokázal přijít – jeho lásky k Yradne.

Nebylo pochyb o tom, že na ni jeho přípravy udělaly dojem, a on jí samozřejmě podrobně vylíčil strasti, kterým bude muset čelit. Spát pod širým nebem bude nepohodlné a bude muset jíst dost jednotvár-

nou stravu. Mohl by se dokonce i ztratit a nikdo by už o něm nikdy neslyšel. A co jestli tam v horách nebo v lesích ještě žijí divoká zvířata – nebezpečná divoká zvířata?

Starý Johan, kterého historické tradice nezajímaly, protestoval proti tomu, že by měl kovář mít co do činění s tak primitivním přežitkem, jako je kůň. Sunbeam ho za to jemně, zručně a velmi přesně kousla, když se sklonil, aby prozkoumal její kopyto. Ale zato rychle vytvořil dva košíky nebo brašny, do kterých si Brant mohl uložit všechno, co potřeboval na cestu – dokonce i své malířské potřeby, od kterých se nechtěl odloučit. Treggor jim poradil s uzdou a postrojem a dokonce vytáhl odněkud i pradávné prototypy, skládající se převážně z provazu.

Když byly dokončeny poslední přípravy, bylo ještě brzo ráno. Brant měl v úmyslu odjet tak nenápadně, jak to šlo, ale povedlo se mu to tak dobře, až mu bylo trochu trapně. Vyprovodit ho přišli jen Yradne a Jon.

V zamyšleném mlčení došli na konec vesnice a přešli úzký kovový můstek přes řeku. Pak Jon bručivě řekl: „No, koukej, ať si nezlomíš vaz, ty blázne," potřásl Brantovi rukou a nechal ho s Yradne samotného. Bylo to od něj hezké gesto a Brant to ocenil.

Sunbeam využila nepozornosti svého pána a pomalu se brouzdala vysokou trávou kolem řeky. Brant chvilku rozpačitě přešlapoval a pak nejistě řekl:

„Asi bych už měl jít."

„Jak dlouho budeš pryč?" zeptala se Yradne. Neměla na sobě Jonův dárek, možná už ji přestal bavit. Brant v to aspoň doufal – ale pak si uvědomil, že může stejně rychle ztratit zájem i o cokoli, co jí přinese on.

„Asi čtrnáct dní – když všechno půjde dobře," dodal chmurně.

„Buď opatrný," řekla Yradne a v jejím hlase se ozvalo něco jako úzkost, ale ne moc. „A nedělej žádné nebezpečné hlouposti."

„Pokusím se," odpověděl Brant, ale stále se nepohnul. „Jenže člověk musí občas riskovat."

Nesouvislá konverzace mohla trvat ještě dlouho, kdyby se Sunbeam nerozhodla převzít velení. Brant ucítil škubnutí v ruce, v níž držel uzdu, a klisna ho několik rychlých kroků odtáhla. Když nabyl znovu

rovnováhy, otočil se a chtěl se rozloučit. V té chvíli k němu Yradne přiběhla, letmo ho políbila a rozběhla se k vesnici dřív, než se vzpamatoval.

Když ji Brant už nemohl vidět, zpomalila. Jon byl ještě pěkný kus napřed, ale ona se nepokusila ho doběhnout. Zmocnil se jí zvláštní smutek, o to zvláštnější, že bylo krásné, slunečné ráno. Je moc příjemné, když člověka někdo miluje, ale má to svoje nevýhody, zvlášť když se člověk začne dívat dál než jen do zítřka. Yradne na okamžik napadlo, jestli je fér vůči Jonovi, vůči Brantovi – dokonce i vůči ní samé. Jednoho dne bude muset volit; pořád to odkládat nemůže. Ale pro živý svět se nemohla rozhodnout, kterého z obou chlapců má raději; a nevěděla, jestli některého z nich miluje.

Nikdo jí nikdy neřekl, a ona sama na to ještě nepřišla, že když se člověk musí ptát: „Miluji opravdu?“ odpověď zní vždycky „Ne“.

Za Chaldis se sedm kilometrů k východu táhl les, za ním už začínala pláň pokrývající zbytek kontinentu. Před šesti tisíci lety byla tahle oblast jednou z největších pouští na světě a její zúrodnění bylo jedním z prvních úspěchů atomového věku.

Brant měl v úmyslu jít na východ až na konec lesa a pak se obrátit k vysočině na severu. Podle map se po úpatí hor kdysi táhla silnice, která spojovala všechna města na pobřeží v jediný řetěz, končící Shastarem. Nemělo by být těžké ji sledovat, i když Brant nečekal, že by ze samotné silnice po těch staletích mnoho zbylo.

Držel se poblíž řeky a doufal, že od té doby, co byly mapy vytvořeny, nezměnila příliš svůj tok. Řeka byla v lese jeho vůdcem a zároveň jeho silnicí; když stromy příliš zhoustly, mohli se se Sunbeam vždycky brodit mělkou vodou. Sunbeam docela ochotně spolupracovala; nebyla tu žádná tráva, která by ji rozptylovala, takže bez pobízení kráčela vpřed.

Krátce po poledni začaly stromy řídnout. Brant došel k hranici, jež se století za stoletím posunovala dál do kraje, o který už člověk ztratil zájem. Za chvíli už měl les za sebou a vyšel do otevřené krajiny.

Ověřil si na mapě svou polohu a zjistil, že od té doby, co mapa vznikla, se hranice lesa posunula pěkný kus na východ. Ale cesta na

sever k horám, kolem nichž vedla silnice, byla volná a Brant se k nim mohl dostat do večera.

V té chvíli vyvstaly nečekané obtíže technického rázu. Sunbeam, která všude kolem sebe viděla nejchutnější trávu, na jakou narazila za celé měsíce, nedokázala odolat, aby si každé tři nebo čtyři kroky kousek neuškubla. A protože ji Brant vedl na krátké uzdě, pokaždé mu div nevykloubila rameno. Když uzdu povolil, bylo to ještě horší, protože to už ji nedokázal ovládat vůbec.

Brant měl zvířata docela rád, ale brzo mu začalo být jasné, že Sunbeam prostě zneužívá jeho dobroty. Asi kilometr to vydržel a pak zamířil ke stromu, který měl obzvlášť štíhlé a pružné větve. Sunbeam koutky svých velkých hnědých očí podezřívavě sledovala, jak uřízl tenkou, svižnou větev a ostentativně si ji zastrčil za opasek. Pak vyrazila tak rychle, že s ní sotva udržel krok.

Treggor měl pravdu – skutečně to bylo vzácně chytré zvíře.

Pohoří, které bylo Brantovým prvním cílem, bylo jen něco přes šest set metrů vysoké a stoupání bylo velmi pozvolné. Ale v cestě byla spousta kopečků a údolíček, které bylo nutno cestou k vrcholu překročit, a než dospěli k nejvyššímu bodu, byl už večer. Směrem na jih viděl Brant les, kterým přišli a který mu teď už nemohl bránit v cestě. Chaldis byla někde uprostřed, i když věděl jen velmi přibližně, kde vlastně; překvapilo ho, že nevidí ani stopu po velikých mýtinách, které tam lidé vytvořili. K jihovýchodu se táhla nekonečná pláň trávy, jen tu a tam poznamenaná skupinkami stromů a keřů. Až skoro na obzoru zahlédl malé pohybující se tečky a usoudil, že tam táhne nějaké stádo divokých zvířat.

Na severu leželo moře, jen asi osmnáct kilometrů po dlouhém svahu dolů a přes pobřežní nížiny. V zapadajícím slunci vypadalo skoro černé, jen tu a tam bylo vědět skvrnky pěny kolem skalek a útesů.

Před setměním Brant našel místo v závětří, přivázal Sunbeam k pevnému keři a postavil malý stan, který pro něj vyrobil starý Johan. Teoreticky to byla docela jednoduchá operace, ale Brant stejně jako mnozí před ním zjistil, že dokáže napínat trpělivost i schopnosti až do krajnosti. Konečně bylo všechno hotovo a Brant se uložil ke spánku.

Jsou věci, které sebelepší inteligence prostě nedokáže předvídat a které se dají naučit jen hořkou zkušeností. Kdo by řekl, že je lidské tělo tak citlivé na ten skoro nepostřehnutelný svah, na kterém stan stál? A ještě nepohodlnější byly drobné teplotní rozdíly mezi jednotlivými místy, způsobené patrně průvany, které se stanem prohánělyjak se jim zlíbilo. Souvislé změny teploty by Brant byl vydržel, ale ty nepředvídatelné skoky byly k zbláznění.

Vzbudil se ze zaslouženého spánku aspoň desetkrát, nebo mu to aspoň tak připadalo, a k ránu jeho morálka klesla k nejnižšímu bodu. Cítil se prochladlý, nešťastný a ztuhlý, jako by pořádně nespal několik dní, a nebylo by v té chvíli těžké ho přesvědčit, aby celé to dobrodružství vzdal. Byl připraven – dokonce ochoten – riskovat pro lásku nebezpečí; ale houser, to bylo něco jiného.

Na noční nepohodlí ale rychle zapomněl v záři nového dne. Tady na kopcích byl vzduch svěží a měl příchuť soli, kterou přinášel vítr stoupající od moře. Všude byla rosa, která v hustých kapkách pokrývala každé stéblo trávy – ale rychle stoupající slunce už brzo zničí i poslední stopy po ní. Bylo krásné být naživu; bylo ještě krásnější být mladý; a vůbec nejkrásnější bylo být zamilovaný.

Na silnici narazili krátce potom, co se vydali na cestu. Brant si jí předtím nevšiml, protože byla dál na svahu a on ji čekal na vrcholu. Byla výborně vystavěná a všechna ta dlouhá tisíciletí se jí dotkla jen zlehka. Příroda se marně snažila ji zničit; tu a tam se jí povedlo pokrýt pár metrů tenkou vrstvou půdy, ale pak se její vlastní služebníci obrátili proti ní a vítr a déšť cestu znova vyčistily. Nekonečná stuha silnice, která se táhla patnáct set kilometrů po pobřeží, dodneška spínala města, která člověk miloval v době svého dětství.

Byla to jedna z největších silnic světa. Kdysi to bývala jen stezka, po níž k moři přišly divošské kmeny obchodovat se lstivými, světlookými kupci ze vzdálených zemí. Pak poznala nové, přísnější pány: vojáci mocné říše vyrubali a vystavěli silnici přes hory tak důkladně, že jejich dílo nezměněno přetrvalo věky. Vydláždili ji kamením, aby se jejich armády mohly pohybovat rychleji než kterékoli před nimi. Legie se jako blesky vrhaly po silnici vpřed na rozkaz města, jehož jméno nesly. O staletí později je město ve smrtelné křeči povolalo domů a silnice pak odpočívala celých pět set let.

Ale mělo ještě přijít mnoho jiných válek; pod prapory s půlměsícem se vojska Prorokova hnala na západ, do říše křesťanstva. A ještě později – o celá staletí později se tu obrátila vlna posledního a největšího konfliktu, když se na poušti srazila ocelová monstra a ze samého nebe pršela smrt.

Centurionové, paladinové, ozbrojené divize – dokonce i sama poušť – to všechno bylo pryč. Ale silnice zůstala, nejodolnější z lidských výtvorů. Po dlouhé věky nesla svá břemena; teď na celých jejich stovkách kilometrů kráčel jen chlapec a kůň.

Brant šel po cestě tři dny a celou tu dobu byl na dohled od moře. Zvykl si na drobná nepohodlí kočovného života a dokonce i noci se už daly vydržet. Počasí bylo dokonalé – dlouhé, teplé dny a mírné noci – ale ta pohoda se už krátila.

Večer čtvrtého dne odhadoval, že už nemůže být od Shastaru dál než sedm kilometrů. Silnice se teď odkláněla od břehu, aby se vyhnula velkému mysu vybíhajícímu do moře. Za ním byla chráněná zátoka, na jejíchž březích bylo postaveno město; až silnice obejde výšinu, udělá velký oblouk směrem k severu a přijde k Shastaru dolů z kopců.

Před soumrakem bylo jasné, že Brant nemá naději spatřit svůj cíl ještě dnes. Počasí se kazilo a na západě se sbíraly mohutné temné mraky. Šplhal teď – protože silnice už stoupala na poslední hřeben – přímo do spárů bouře. Byl by se utábořil, kdyby našel nějaké chráněné místo, ale kopec byl celé kilometry holý a on nemohl dělat nic než se plahočit vpřed.

Daleko před ním, na samém vrcholu kopce, se na hrozivém nebi rýsovalo něco nízkého a tmavého. Branta hnala vpřed naděje, že by to něco snad mohlo poskytnout úkryt. Sunbeam, hlavu nízko skloněnou proti větru, se plahočila vedle něj stejně odhodlaně.

Byli ještě asi dva kilometry od vrcholu, když se rozpršelo. Nejdřív to byly jednotlivé veliké kapky, ale za chvíli už oslepující záclony vody. Nebylo vidět víc než na pár kroků, ani pokud v těch prudkých přívalech člověk dokázal otevřít oči. Brant byl už tak mokrý, že na další vodě už nezáleželo. Vlastně už dosáhl toho stadia promočení, kdy mu neustále dopadající kapky v podstatě působily masochistické

potěšení. Ale jen samotná námaha, kterou musel vynakládat na boj s bouří, ho rychle vyčerpávala.

Připadalo mu jako celá věčnost, než silnice přestala stoupat a on věděl, že dosáhl vrcholu. Napnul oči do tmy a zahlédl nedaleko od sebe veliký tmavý stín, který na chvíli považoval za budovu. Dokonce i kdyby to byla zřícenina, ochrání ho před bouří.

Když se k tomu objektu přibližoval, déšť trochu ustal; mraky se protrhávaly a začalo jimi pronikat poslední světlo odcházejícího dne. V něm Brant uviděl, že to, co má před sebou, není vůbec budova, ale veliké kamenné zvíře, přikrčené na vrcholu kopce a shlížející na moře. Neměl čas ho podrobněji zkoumat, ale rychle postavil stan v místech, kde byl chráněn před dosud nepříjemným a ostrým větrem.

Už byla úplná tma, když se osušil a připravil si jídlo. Chvíli odpočíval ve své malé teplé oáze a cítil to blažené vyčerpání, které přichází po velké a úspěšné námaze. Pak se zvedl, vzal svítilnu a vyšel do noci.

Bouře rozfoukala mraky a nebe bylo plné hvězd. Na západě zacházel tenký srpek měsíce. Směrem na sever si Brant uvědomil – i když nevěděl jak – neúnavnou přítomnost moře. Dole v temnotě ležel Shastar a vlny nekonečně narážely na jeho břehy; ale i když napínal oči, jak se dalo, neviděl nic.

Obešel podstavec velké sochy a zkoumal ho ve světle své lampy. Byl hladký, neporušený žádnými spárami ani spojnicemi, a i když ho čas pokryl skvrnami a změnil jeho barvu, nevypadal nijak omšele. Bylo nemožné odhadnout, jak je starý – mohl být starší než Shastar nebo mohl být vyroben před pouhými několika staletími. Z ničeho se to nedalo poznat.

Tvrdé, modrobílé světlo lampy se zablýskalo na vlhce lesklých bocích zvířete a zastavilo se na veliké, klidné tváři a prázdných očích. Dalo by se to snad nazvat lidskou tváří, ale pak slova ztroskotala a zmlkla. Nebyla to tvář ani mužská, ani ženská a zpočátku se zdálo, že je netečná vůči všem lidským vášním; pak si Brant všiml, že na ní bouře věků zanechaly svou stopu. Nesčetné kapky deště stekly po těch tvrdých tvářích, až se na nich vytvořily stopy olympských slzí – slzí, prolitých snad pro město, jehož zrození a zánik se dnes zdály skoro stejně vzdálené.

Brant byl tak unavený, že když se vzbudil, stálo slunce už vysoko na nebi. Chvíli ležel v příšeří stanu, sbíral se a rozpomínal, kde je. Pak vstal a vyšel do světla, které ho přinutilo přivřít oči a zakrýt si je před tou oslepující září.

Sfinga vypadala menší než v noci, i když i tak dělala velký dojem. Brant poprvé viděl, že je teple, podzimně hnědá, což je barva, kterou žádný přirozený kámen nemá. Z toho poznal, že ji nevytvořila žádná prehistorická kultura, jak si napůl myslel. Vytvořila ji věda z nějaké neuvěřitelně odolné, nezničitelné látky a Brant odhadl, že to bylo asi na půl cestě časem od jeho doby do věků, ve kterých vznikla slavná originální předloha.

Pomalu, napůl v obavách z toho, co uvidí, se obrátil zády ke Sfinze a podíval se na sever. Před ním se rozprostíral svah a po něm pospíchala dolů silnice, jako by se už nemohla dočkat, až se dostane k moři; a na jejím konci ležel Shastar.

Odráželo se od něj světlo a vracelo se zbarveno všemi barvami snů jeho tvůrců. Prostorné budovy lemující široké ulice vypadaly nedotčené časem; široký pás mramoru, který držel na uzdě moře, nebyl prolomen; z parků a zahrad, i když dávno zarostly plevelem, se ještě nestaly džungle. Město se táhlo podél břehu zátoky asi dvě míle a do vnitrozemí přibližně míli. Podle měřítek historie bylo vlastně docela malé. Ale Brantovi připadalo ohromné, bludiště ulic a náměstí se mu zdálo tak složité, že ho nebude možné rozplést. Pak začal rozeznávat skrytou symetrii, našel hlavní tahy a uvědomil si, s jakou zručností se jeho tvůrci vyhnuli jednotvárnosti i zmatku zároveň.

Brant stál dlouho bez hnutí na kopci a viděl jen ten zázrak, který se mu rozprostíral u nohou. Byl v celé té krajině sám, malá, skromná postavička před výtvorem velkých mistrů. Vnímal historii, uvědomoval si tu dlouhou cestu, po které se člověk plahočil milion let nebo ještě déle, a skoro ho to zdrtilo. Měl v té chvíli pocit, že se z toho kopce nerozhlíží po prostoru, ale po čase, a v uších slyšel šepot větru věčnosti, vanoucího do minula.

Jak se blížili k okraji města, byla Sunbeam čím dál nervóznější. Nikdy v životě nic takového neviděla, a Brant proti své vůli její ne-

klid sdílel. I když člověk nemá bujnou fantazii, je v po staletí opuštěných budovách něco hrozivého – a ty v Shastaru byly prázdné skoro pět tisíc let.

Cesta vedla přímo jako šíp mezi dvěma vysokými sloupy bílého kovu; stejně jako Sfinga byly poskvrněné, ale nezničené. Brant a Sunbeam přešli kolem těch tichých strážců a uviděli před sebou dlouhou, nízkou budovu, která patrně sloužila jako místo, kde město přijímalo návštěvníky.

Z dálky to vypadalo, že město bylo opuštěno teprve včera, ale zblízka Brant rozeznával řadu známek opuštěnosti a zanedbanosti. Barevný kámen budov nesl patinu věků, okna byla jako slepé a prázdné oči, tu a tam se zázračně zachovanými úlomky skla.

Brant uvázal Sunbeam před první budovou a vešel dovnitř přes trosky a tlustou vrstvu prachu.

Dveře byly pryč, pokud tady vůbec kdy nějaké byly, a on prošel vysokým klenutým obloukem do haly, která, jak se zdálo, se táhla po celé délce budovy. V pravidelných intervalech tu byly vchody do dalších místností a přímo před ním vedly široké schody do jediného horního patra.

Trvalo mu skoro hodinu prozkoumat celou budovu, a když skončil, byl strašlivě zklamán. Všechny místnosti, velké i malé, byly úplně prázdné; připadal si jako mravenec lezoucí po čistě obrané kostře.

Venku na slunci jeho nálada znova trochu stoupla. Tahle budova byl nejspíš nějaký úřad a nikdy v ní nebylo nic než záznamy a stroje na zpracování informací. Jinde ve městě to třeba bude jiné. Ale i tak ho rozsah jeho pátrání děsil.

Pomalu došel k břehu moře. Šel užasle širokými ulicemi a obdivoval fasády po obou stranách. Blízko centra narazil na jeden z mnoha parků. Byl pořádně zarostlý plevelem a křovím, ale byly v něm poměrně velké travnaté plochy a on se rozhodl, že tam nechá Sunbeam a bude sám pokračovat v průzkumu. Bylo nepravděpodobné, že by někam odešla, dokud bude mít dost co žrát.

V parku byl takový klid, že se Brantovi chvíli nechtělo vyjít z něj zpátky do opuštěnosti města. Byly tu rostliny, jaké Brant nikdy předtím neviděl – nepochybně potomci těch, o které pečovali před dávnými věky obyvatelé Shastaru. Jak tak stál ve vysoké trávě a mezi

neznámými květinami, Brant poprvé uslyšel, jak se klidným tichem rána rozlehl zvuk, který si měl už navždy spojovat se Shastarem. Přicházel od moře, a i když ho nikdy v životě neslyšel, srdce mu sevřel podivný pocit, jako by ho poznával. Tam, kde dnes už nezněly žádné hlasy, stále ještě smutně volali mořští rackové.

Bylo jasné, že i na nejzběžnější průzkum města bude potřebovat mnoho dní, a nejdřív si musel najít nějaké bydlení. Brant strávil několik hodin hledáním obytné čtvrti, než mu došlo, že na Shastaru je něco hrozně zvláštního. Všechny budovy, do kterých vešel, byly bez výjimky určeny k práci, zábavě nebo podobným účelům, ale žádná z nich nebyla postavena k tomu, aby se v ní *bydlelo*. Pomalu mu to docházelo. Jak začínal chápat strukturu města, všiml si, že skoro na každé křižovatce stojí nízké, jednopodlažní budovy skoro stejného tvaru. Byly kruhové nebo oválné a každá měla mnoho vchodů. Když Brant vešel do jedné z nich, stál před řadou kovových dveří, z nichž každé měly po straně řadu signálních světélek. A tak pochopil, kde obyvatelé Shastaru žili.

Nejdřív mu představa podzemních domovů připadala odpudivá. Pak překonal své předsudky a uvědomil si, jak rozumné a jak nevyhnutelné to bylo. Nebylo vůbec třeba přecpat prostor na povrchu a zastínit slunce budovami, určenými jen k mechanickému procesu spánku a jídla. Tím, že tyhle věci odsunuli pod zem, získali lidé v Shastaru možnost vybudovat vznešené a prostorné město – a přitom ho udržet tak malé, že člověk přešel z jednoho konce na druhý za hodinu.

Výtahy byly samozřejmě nefunkční, ale dolů do tmy vedla havarijní schodiště. Ten podzemní svět musel kdysi zářit světly, ale teď Brant zaváhal, než sestoupil po schodech. Měl svou lampu, ale nikdy dřív nebyl pod zemí a děsil se toho, že by se mohl ztratit v nějakých podzemních katakombách. Pak pokrčil rameny a vykročil dolů; koneckonců mu nehrozilo žádné nebezpečí, pokud bude zachovávat základní bezpečnostní opatření – a i kdyby se přece jen ztratil, vedly odtud stovky jiných východů.

Sestoupil do prvního poschodí a ocitl se v dlouhé, široké chodbě, která se táhla tak daleko, jak dosáhl paprsek jeho lampy. Na každé straně byly řady číslovaných dveří a Brant jich zkusil aspoň deset,

než našel jedny, které se otevřely. Pomalu, téměř uctivě vešel do malého domova, který byl opuštěn skoro polovinu celé zaznamenané lidské historie.

Byl čistý a úpravný, protože tu nebyl žádný prach ani špína, které by se tady mohly usadit. V příjemně velkých pokojích nebyl nábytek; při tom poklidném, věky trvajícím exodu tu nezbylo nic cenného. Některé části vybavení byly dosud na svém místě; distributor potravy se známým číselníkem byl tak podobný tomu, který měl Brant doma, že propast staletí skoro přestala existovat. Dokonce se jím ještě dalo otočit, i když ztuha, a Branta by nijak nepřekvapilo, kdyby se v materializační komoře objevilo jídlo. Brant prozkoumal několik dalších bytů, než se vrátil na povrch. I když nenašel nic cenného, cítil stále větší pocit spříznění s těmi lidmi, kteří tu žili. Ale stále se v duchu považoval za nadřazeného, protože žít ve městě – jakkoli krásném, jakkoli skvěle projektovaném – bylo pro Branta jedním ze symbolů barbarismu.

V posledním bytě, do kterého vstoupil, našel pokoj v jasných barvách s freskou tančících zvířat na stěnách. Obrázky byly plné zvláštního humoru, který jistě těšil srdce dětí, kterým byly obrázky určeny. Brant malby se zájmem prozkoumal, protože to byl první projev výtvarného umění, se kterým se v Shastaru setkal. Chystal se už odejít, když si v jednom roku místnosti všiml malé hromádky prachu, a když se k ní sehnul, zjistil, že je v ní možno dodnes rozeznat rysy panenky. Nezbylo z ní nic než několik barevných knoflíků, které se mu v prstech rozpadly na prach. Brant přemýšlel, proč tady asi ten smutný pozůstatek jeho vlastník nechal. Pak po špičkách vyšel z bytu a stoupal zpátky nahoru, do opuštěných, ale prosluněných ulic. Do podzemí se už nikdy nevrátil.

K večeru se vrátil do parku, aby se ujistil, že Sunbeam nemá za lubem žádné darebáctví, a chystal se strávit noc v jedné z nesčetných malých budov, rozesetých v zahradách. Tady ho obklopovaly květy a stromy a mohl si skoro představovat, že je zase doma. Spal lépe, než za celou tu dobu, co odešel z Chaldis, a poprvé po mnoha dnech neusínal s myšlenkou na Yradne. Kouzlo Shastaru se už vkrádalo do jeho mysli; nekonečná složitost civilizace, kterou měl pohrdat, ho měnila rychleji, než čekal. Čím déle zůstane ve městě, tím vzdáleněj-

ší bude tomu naivnímu, sebejistému chlapci, který do něj jen před pár hodinami vešel.

Druhý den potvrdil dojmy dne prvního. Shastar nezemřel za den, dokonce ani za generaci. Jeho lidé pomalu odcházeli, jak se rozvíjel nový – a přitom tak starý – druh společnosti a lidstvo se vracelo do hor a lesů. Nenechali tu po sobě nic, jen tyhle mramorové pomníky života, který je navěky pryč. Dokonce i kdyby tu zůstalo něco cenného, tisíce zvědavých výzkumníků, kteří sem přišli během padesáti staletí, by to už byly dávno odnesly. Brant našel řadu stop po svých předchůdcích: jejich jména byla vyrytá na zdech celého města, protože tomuto druhu nesmrtelnosti lidé nikdy nedokázali odolat.

Nakonec, unaven svým neplodným pátráním, šel na pobřeží a usedl na širokém kamenném vlnolamu. Moře, ležící jen kousek pod ním, bylo docela klidné a blankytně modré; bylo tak nehybné a průzračné, že se mohl dívat na ryby plující v jeho hlubinách a v jednom místě zahlédl vrak převrácený na bok, z nějž stoupaly k hladině mořské řasy jako dlouhé, zelené vlasy. Ale věděl, že jsou doby, kdy vlny bouřlivě narážejí na mohutné stěny, protože široká plošina za ním byla pokrytá tlustou vrstvou kamenů a lastur, které tam vyhodila staletí bouří.

Nekonečná mírumilovnost celé scény a ta názorná lekce z marnosti jakýchkoli snah, která ho obklopovala kolem dokola, odnesla pocit zklamání a porážky. I když mu Shastar neposkytl žádnou materiální hodnotu, Brant své cesty nelitoval. Jak tu seděl na zdi nad mořem, zády k pevnině a oči plné té oslepující modři, cítil, jak jsou mu všechny staré problémy vzdáleny a mohl se bez bolesti, jen s nevzrušenou zvědavostí, ohlédnout na všechno trápení a úzkost, které ho tolik měsíců sužovaly.

Šel kousek po břehu a jinou cestou se pak pomalu vracel do města. Nakonec se ocitl před velkou okrouhlou budovou, jejíž střechu tvořila nízká kupole z nějakého průsvitného materiálu. Díval se na ni s malým zájmem, protože byl citově vyčerpaný, a usoudil, že to bude nejspíš další divadlo nebo koncertní síň. Skoro už přešel vchod, když ho nějaký nejasný popud přiměl vejít do otevřených dveří.

Uvnitř procházelo světlo stropem tak málo zkreslené, že měl Brant pocit, jako by byl pod širým nebem. Celá budova byla rozděle-

na do mnoha velkých síní, jejichž účel s náhlým vzrušením pochopil. Výmluvné čtverce tmavší barvy naznačovaly, že na stěnách kdysi visely obrazy; bylo docela dobře možné, že tu nějaký zůstal, a bylo by zajímavé vidět, co může Shastar nabídnout v oboru skutečného umění. Brant, který si stále ještě byl jist svou nadřazeností, nečekal, že by to na něj udělalo nějaký zvláštní dojem; a tak šok, který přišel, byl tím větší.

Plameny barev po celé zdi ho ohromily jako fanfáry trubek. Chvíli stál ve dveřích, neschopen pohybu, neschopen vnímat strukturu ani smysl toho, co viděl. Pak začal pomalu rozeznávat detaily toho ohromného a složitého obrazu na stěně, který ho tak najednou uhodil do očí.

Byl skoro třicet metrů dlouhý a byla to neporovnatelně nejkrásnější věc, kterou Brant v životě viděl. Shastar ho ohromil a vzbudil jeho obdiv, ale jeho tragédie se Branta kdovíproč nedotkla. Ale tohle ho zasáhlo přímo do srdce a promluvilo jazykem, kterému nerozuměl; a poslední zbytky jeho přezíravého postoje k minulosti se rozlétly jako listí ve větru.

Oko přirozeně sledovalo malbu odleva doprava, sledovalo křivku napětí až k vrcholu. Vlevo bylo moře, tak hluboké a modré jako to, které naráželo na pobřeží Shastaru; po něm plula flotila zvláštních lodí, hnaných několika řadami vesel a vzedmutými plachtami, které se vzpínaly k vzdálené zemi. Malba zobrazovala nejen celé míle prostoru, ale patrně také roky času, protože teď už lodi dosáhly pobřeží a na jeho rozlehlé pláni tábořila armáda, jejíž stany a prapory a vozy vypadaly jako dětské hračky vedle mohutných hradeb města, které obléhala. Pohled obsáhl ty dosud nepokořené hradby a zastavil se, jak bylo úmyslem umělce, na ženě, která na nich stála a dívala se na armádu, která ji následovala přes oceán.

Nakláněla se vpřed, aby viděla přes opevnění, a vítr se jí opíral do vlasů tak, že jí vytvářely kolem hlavy zlatou mlhu. Ve tváři měla vepsán smutek příliš hluboký, než aby se dal vyjádřit slovy, který však přitom nezničil neuvěřitelnou krásu její tváře – krásu, která Branta očarovala a dlouho mu nedovolila odtrhnout oči. Když to konečně dokázal, podíval se směrem, kterým se dívala i ona – dolů z

těch zdánlivě neproniknutelných hradeb na skupinu vojáků, kteří něco dělali v jejich stínu. Kupili se kolem něčeho tak zkresleného perspektivou, že Brantovi chvíli trvalo, než rozeznal, co to je. Pak si uvědomil, že je to obrovská socha koně na kolech, takže s ním bylo možno snadno pohybovat. Nic mu to neříkalo a on se rychle vrátil k té osamělé postavě na zdi, kolem níž, jak teď viděl, se celá malba soustřeďovala. Protože když se jeho pohled pohnul dál a vedl s sebou jeho mysl do budoucna, narazil na zničené opevnění. Dým hořícího města zakrýval oblohu a flotila se po splněném poslání vracela domů.

Brant odešel až tehdy, když světlo tolik zesláblo, že už neviděl. Když vyprchal první šok, prozkoumal veliký obraz podrobněji; chvíli také – zbytečně – hledal podpis malíře. Také pátral po nějakém názvu nebo nadpisu, ale bylo jasné, že tu nikdy žádný nebyl – možná proto, že ten příběh byl tak známý, že žádný název nepotřeboval. Ale v příštích staletích nějaký jiný návštěvník Shastaru vyryl na zeď dva verše:

Je toto tvář, pro kterou stovky lodí
vypluly, pro niž padlo Ilium?

Ilium! Bylo to zvláštní a magické jméno, ale pro Branta neznamenalo nic. Uvažoval, zda patří do historie nebo do báje, aniž by tušil, kolik lidí před ním se už potýkalo se stejným problémem.

Když vyšel do světlého soumraku, měl stále ještě před očima obraz té smutné, éterické krásy. Možná, že kdyby Brant sám nebyl umělcem a kdyby byl v méně vnímavém rozpoložení, nebyla by na něj kresba zapůsobila tak mohutně. Ale měl dojem, že ten neznámý mistr chtěl rozdmýchat dohasínající uhlíky dávné legendy a stvořit z nich fénixe. Zachytil a pro všechny budoucí věky uchoval krásu, které sloužit je smyslem života a jeho jediným ospravedlněním.

Brant dlouho seděl pod hvězdami, díval se, jak půlměsíc mizí za věžemi města, a přemýšlel o otázkách, na které nikdy nemůže dostat odpověď. Všechny ostatní obrazy v galerii byly pryč, rozběhly se tak, že je už nikdy nikdo neshromáždí, rozlétly se nejen po celé Zemi, ale po celém vesmíru. Mohly se vyrovnat práci génia, která teď jediná musela zastupovat veškeré umění Shastaru?

Po noci plné podivných snů se Brant ráno vrátil. V mysli se mu rodil plán; byl tak bláznivý a ctižádostivý, že se ho nejdřív pokusil odbýt smíchem, ale ten nápad mu nedával pokoje. Skoro neochotně si postavil malý skládací stojan a připravil si barvy. Našel v Shastaru věc, která byla jedinečná a krásná; možná, že má přece jen dost schopností, aby alespoň slabou ozvěnu té krásy přinesl do Chaldis.

Samozřejmě nebylo možné kopírovat víc než jen zlomek toho velikého díla, ale vybrat ten zlomek bylo snadné. I když se nikdy nepokoušel o portrét Yradne, bude teď malovat ženu, která, pokud vůbec kdy existovala, se rozpadla na prach už před pěti tisíci lety.

Několikrát se zarazil a rozmýšlel o tom paradoxu a nakonec měl dojem, že připadl na řešení. Nikdy nemaloval Yradne, protože pochyboval o vlastních schopnostech a bál se její kritiky. Tady takový problém nenastane, říkal si Brant. Nenapadlo ho přemýšlet o tom, jak asi bude reagovat Yradne, až se vrátí do Chaldis s jediným darem – portrétem jiné ženy.

Ve skutečnosti maloval pro sebe a pro nikoho jiného. Poprvé ve svém životě přišel do styku s velkým dílem klasického umění a to ho úplně ohromilo. Až dosud byl diletant; možná nikdy nebude nic víc, ale aspoň se pokusí.

Pracoval neúnavně celý den a naprosté soustředění na práci mu přineslo i klid mysli. Do večera naskicoval zdi paláce a hradby a chystal se pustit do portrétu samotného. Tu noc spal dobře.

Příští den ráno ztratil většinu svého optimismu. Docházely mu zásoby a možná ta myšlenka, že bojuje s časem, ho zneklidnila. Zdálo se, že na co sáhne, to se kazí; barvy neseděly a malba, která včera vypadala tak slibně, byla každou minutou méně uspokojivá.

Aby to bylo ještě horší, světlo se ztrácelo, i když bylo sotva poledne, a Brant usoudil, že se venku asi zatáhlo. Chvíli nechal práce v naději, že se třeba zase vyjasní, ale protože se nebe k tomu zřejmě nemělo, vrátil se k práci. Teď nebo nikdy: pokud nedokáže namalovat správně ty vlasy, nechá toho všeho…

Odpoledne se rychle krátilo, ale ve svém divokém soustředění si Brant skoro nevšiml, jak běží čas. Jednou nebo dvakrát měl pocit, že zaslechl vzdálené zvuky a napadlo ho, že možná přichází bouře, protože obloha byla hodně temná.

Neexistuje žádný děsivější zážitek, než když člověk nečekaně ucítí, že už není sám. Těžko říct, co Branta přimělo položit pomalu štětec a ještě pomaleji se obrátit k velkým dveřím za sebou. Muž, který v nich stál, musel vejít skoro bez hluku a Brant neměl tušení, jak dlouho ho už pozoruje. Vzápětí se k němu přidali dva další, kteří také nevešli dovnitř.

Brant se pomalu zvedl, hlava se mu točila. Chvilku si dokonce myslel, že z minulosti Shastaru vstali duchové a přišli ho potrestat. Pak se mu vrátil zdravý rozum. Koneckonců, proč by se tady nemohl setkat s návštěvníky, když návštěvníkem byl i on sám?

Udělal pár kroků vpřed a jeden z těch cizinců udělal totéž. Když byli jen pár metrů od sebe, řekl ten druhý jasně a pomalu: „Doufám, že jsme tě nevyrušili."

Nebyl to nijak dramatický počátek rozhovoru a Branta trochu udivil přízvuk toho muže – nebo přesněji ten přepečlivý způsob, kterým vyslovoval. Skoro to vypadalo, jako by si myslel, že mu Brant jinak nebude rozumět.

„To je v pořádku," odpověděl Brant stejně pomalu. „Ale překvapili jste mě – nečekal jsem, že se tu s někým setkám."

„My také ne," řekl ten druhý s úsměvem. „Netušili jsme, že v Shastaru dosud někdo žije."

„Ale já tu nežiju," odpověděl Brant. „Já jsem tady na návštěvě stejně jako vy."

Ti tři se na sebe podívali, jako by si potají připomněli nějaký vtip. Pak jeden z nich vzal ze svého opasku malý kovový předmět a promluvil do něj, tak tiše, že mu Brant nerozuměl. Předpokládal, že ten cizí člověk přivolával ostatní členy své výpravy, a zlobil se, že jeho samota tak násilným způsobem skončí.

Dva z těch cizinců přešli k velké fresce a začali ji kriticky zkoumat. Brant by rád věděl, co si myslí; nebylo mu příjemné, že se má o svůj poklad dělit s někým, kdo k obrazu nebude cítit stejnou posvátnou úctu – s těmi, pro které to bude jen hezký obraz. Ten třetí zůstal s Brantem a tak nenápadně, jak se dalo, porovnával Brantovu kopii s originálem. Zdálo se, že se všichni tři úmyslně vyhýbají dalšímu rozhovoru. Nastalo dlouhé, trapné ticho; pak se ti dva ostatní vrátili.

„No, Erlyne, co si o tom myslíš?“ řekl jeden a ukázal na obraz. Zdálo se, že se o Branta úplně přestali zajímat.

„Je to pěkný originál z konce třetího tisíciletí, stejně dobrý jako ty věci, co máme my. Souhlasíš, Latvare?“

„Ne tak docela. Já bych neřekl, že je to konec třetího. Zaprvé ten námět.“

„Ty s těmi svými teoriemi! Ale možná máš pravdu. Na poslední období je to příliš dobré. Když o tom tak znova přemýšlím, datoval bych ho asi 2500. Co říkáš ty, Trescone?“

„Souhlasím. Patrně Aroon nebo některý z jeho žáků.“

„Pitomost,“ řekl Latvar.

„Nesmysl!“ odfrkl si Erlyn.

„No dobře,“ odpověděl dobromyslně Trescon. „Já jsem tohle období studoval jenom třicet let, zatímco vy jste si to vyhledali v archívech během cesty. Skláním se před vašimi většími znalostmi.“

Brant celý rozhovor sledoval s rostoucím překvapením a stále zmateněji.

„Vy jste všichni umělci?“ vyhrkl nakonec.

„Samozřejmě,“ odpověděl Trescon vznešeně. „Proč bychom tu jinak byli?“

„Kdybys nelhal,“ řekl Erlyn nezvýšeným hlasem. „Ty nebudeš umělec, i kdybys žil do tisíce let. Jsi jenom expert a moc dobře to víš. Kdo to umí, ten to dělá, kdo to neumí, ten kritizuje.“

„Odkud jste?“ zeptal se trochu nesměle Brant. Nikdy nepotkal nikoho takového, jako byli tito neobyčejní muži. Byli tak v pozdním středním věku, ale přitom z nich vyzařovalo skoro chlapecké nadšení a verva. Všechny jejich pohyby a gesta byly trochu přehnané, a když mluvili mezi sebou, hovořili tak rychle, že je Brant skoro nestačil sledovat.

Než stačil někdo z nich odpovědět, znovu je vyrušili. Ve dveřích se objevilo asi deset lidí – a zastavili se, když poprvé zahlédli velkou malbu. Pak se rychle přidali k malé skupince kolem Branta, který teď byl středem hloučku.

„Tady ho máš, Kondare,“ řekl Trescon a ukázal na Branta. „Našli jsme někoho, kdo ti může odpovědět na otázky.“

Muž, kterého Trescon oslovil, se na Branta pozorně podíval, pak mrknul na jeho nedokončený obraz a trochu se usmál. Pak se obrátil k Tresconovi a tázavě zvedl obočí.

„Ne," řekl Trescon stručně.

Brant se začínal zlobit. Tady se dělo něco, čemu nerozuměl, a nelíbilo se mu to.

„Byli byste tak laskaví a řekli mi, co se to tu vlastně děje?" řekl netrpělivě.

Kondar se na něj nevyzpytatelně zadíval. Pak tiše řekl: „Možná bych ti to vysvětlil lépe, kdybys vyšel ven."

Mluvil tak, jako by nebyl zvyklý nikoho o nic žádat dvakrát, a Brant ho beze slova následoval. Ostatní jim byli v patách. U východu z budovy Kondar odstoupil a pokynul Brantovi, aby vyšel.

Pořád ještě byla nepřirozená tma, jako by slunce zakryl bouřkový mrak; ale stín, který ležel na celém Shastaru, nebyl mrak.

Víc než deset párů očí sledovalo Branta, když vzhlédl k nebi a pokoušel se odhadnout skutečnou velikost lodi, vznášející se nad městem. Byla tak blízko, že Brant úplně ztratil smysl pro perspektivu. Uvědomoval si jen ohromné kovové křivky, které se táhly až k obzoru. Měl by se ozývat nějaký zvuk, nějaký náznak energie, která tu masu udržovala ve vzduchu nad Shastarem; ale bylo jen ticho, hlubší, než jaké Brant kdy poznal. Dokonce i křik mořských racků utichl, jako by i oni byli ohromeni tím vetřelcem, který zabral oblohu.

Konečně se Brant obrátil k mužům shromážděným kolem něj. Věděl, že čekají na jeho reakci; náhle mu byly jasné důvody jejich podivně odtažitého, ale ne nepřátelského chování. Pro tyhle muže, kteří vládli mocí bohů, byl jen o málo víc než divoch, který náhodou mluví stejným jazykem – přežitek z jejich vlastní polozapomenuté minulosti, který jim připomínal dobu, kdy jejich předkové sdíleli Zemi s jeho předky.

„Teď už chápeš, kdo jsme?" zeptal se Kondar.

Brant kývl. „Dlouho jste tu nebyli," řekl. „Skoro jsme na vás zapomněli."

Vzhlédl znovu ke kovovému oblouku na nebi a přemýšlel o tom, jak je zvláštní, že první kontakt po tolika staletích se odehrál tady, v

tomhle ztraceném lidském městě. Ale zdálo se, že mezi hvězdami se na Shastar dobře pamatují, Trescon a jeho přátelé tu byli jako doma.

A pak Brant zachytil daleko na severu náhlý záblesk odraženého slunečního světla. V pruhu oblohy rámovaném okrajem lodi se objevil další kovový obr, který vypadal jako její dvojče, ale byl tak daleko, že vypadal docela malý. Rychle přeletěl obzor a zmizel.

Tohle tedy nebyla jediná loď; kolik jich tu asi ještě je? Ta myšlenka připomněla Brantovi obraz, od kterého právě odešel, a invazní flotilu, blížící se se strašlivým posláním k městu, odsouzenému k záhubě. A z utajených hloubek rasové paměti se vynořil strach z cizinců, který kdysi býval prokletím celého lidstva. Obrátil se ke Kondarovi a vykřikl obviňujícím tónem:

„Vy obsazujete Zemi!“

Chvíli nikdo nepromluvil. Pak řekl Trescon trochu zlomyslně:

„Do toho, veliteli – budeš to stejně dřív nebo později muset vysvětlit. Tak teď máš dobrou příležitost si to vyzkoušet.“

Velitel Kondar se zlehka, ustaraně usmál. Ten úsměv Branta nejdřív uklidnil, ale pak ho naplnil ještě horším tušením.

„Soudíš nás nespravedlivě, mladý muži,“ řekl vážně. „My Zemi neobsazujeme. My ji evakuujeme.“

„Doufám,“ řekl Trescon, který Branta ujal s blahosklonným zájmem, „že *tentokrát* se už vědci poučí – i když o tom pochybuju. Řeknou nejvýš 'Nehody se stávají,' a až dají do pořádku jeden průšvih, vyrobí další. Pole Sigma je nepochybně jejich zatím nejefektnější neúspěch, ale pokrok jde dál.“

„A jestli zasáhne Zemi – co se stane?“

„Totéž, co se stalo s řídícím zařízením, když se Pole uvolnilo – Země bude stejnoměrně rozprášena po celém vesmíru. A vy s ní, jestli vás odtud nedostaneme včas.“

„Proč?“ zeptal se Brant.

„Nečekáš přesnou technickou odpověď, že ne? Má to něco společného s neurčitostí. Staří Řekové – nebo možná Egypťani – objevili, že nemůžeš určit polohu jakéhokoli atomu s absolutní přesností; existuje malá, ale konečná pravděpodobnost, že bude kdekoli ve vesmíru. Vědci, kteří vytvořili Pole, doufali, že by se dalo využít

jako pohon. V podstatě by měnilo pravděpodobnostní poměry atomů, takže by se kosmická loď kroužící kolem Vegy mohla najednou rozhodnout, že by vlastně měla obíhat kolem Betelgeuse.

Jenže jak to vypadá, zvládne Pole Sigma jen půlku toho úkolu. Ono jen násobí pravděpodobnosti – neuspořádává je. A teď se zcela náhodně toulá mezi hvězdami, krmí se mezihvězdným prachem a tu a tam nějakým tím sluncem. Nikdo zatím nebyl schopen vymyslet způsob, jak ho neutralizovat – i když se objevil strašlivý návrh, že by se mělo vyrobit ještě jedno pole, takové dvojče, a zorganizovat srážku. Jestli se o to někdo pokusí, tak je mi jasné už předem, jak to dopadne."

„Ale proč si s tím máme dělat hlavu my?" zeptal se Brant. „Je přece ještě deset světelných let daleko."

„Deset světelných let je pro takovou potvoru, jako je Pole Sigma, až nebezpečně blízko. Ono docela náhodně kličkuje, matematici tomu říkají opilecká chůze. Když budeme mít smůlu, může tu být zítra. Ale šance jsou asi dvacet ku jedné, že z toho Země vyjde nedotčená; za pár let se budete moci vrátit domů, jako by se nic nestalo."

„Jako by se nic nestalo!" Ať už budoucnost přinese cokoli, starý způsob života je navždy pryč. To, co se teď děje v Shastaru, se nepochybně v nějaké formě děje na celém světě. Brand s očima rozšířenýma úžasem sledoval, jak se po nádherných ulicích valí podivné stroje, uklízejí trosky a pozůstatky věků a připravují znova město k bydlení. Stejně jako skoro vyhaslá hvězda může náhle vzplanout v poslední hodině slávy, i Shastar bude na pár měsíců jedním z hlavních měst světa a budou v něm žít celé armády vědců, techniků a úředníků, kteří do něj sestoupili z vesmíru.

Brant se s nájezdníky postupně velmi úzce seznámil. Jejich prudkost, marnotratný způsob, jakým vykonávali každou činnost, a skoro dětské potěšení, které měli ze svých nadlidských schopností, ho nepřestávaly ohromovat. Oni, jeho bratranci, byli dědici celého vesmíru; a ani zdaleka se jim ještě neomrzely všechny jeho divy a neznudily je jeho záhady. I přes všechny své znalosti měli pořád chuť experimentovat a dokonce na nich v mnoha věcech byla znát i veselá nezodpovědnost. Samo Pole Sigma toho bylo příkladem; udělali chybu,

ale zdálo se, že jim to ani v nejmenším nevadí, a byli si jistí, že dříve nebo později všechno napraví.

Přes všechen zmatek, který zavládl v Shastaru stejně jako na celé planetě, Brant se tvrdohlavě držel svého úkolu. Bylo to něco pevného a stabilního ve světě náhle se měnících hodnot a on se toho zuby nehty držel. Tu a tam ho navštívil Trescon nebo některý z jeho kolegů a něco mu poradili – obvykle výborně, i když se Brant jejich rad vždycky nedržel. A občas, když byl unavený a chtěl dopřát odpočinek mozku nebo očím, vycházel z ohromné prázdné galerie do měnících se ulic města. Pro jeho nové obyvatele bylo typické, že i když tu měli zůstat jen pár měsíců, nelitovali námahy, aby byl Shastar zase čistý a výkonný a aby mu vtiskli jakousi strohou krásu, která by jeho původní stavitele překvapila.

Po čtyřech dnech – byla to nejdelší doba, kterou kdy věnoval jediné práci – se Brant zastavil. Mohl by si se svým obrazem hrát třeba donekonečna, ale tím by ho mohl jen zhoršit. Docela spokojen sám se sebou se vydal hledat Trescona.

Kritika našel, jak se jako obvykle hádá se svými kolegy o tom, co z nahromaděného umění lidstva by mělo být zachráněno. Latvar a Erlyn hrozili použitím násilí, jestli se na palubě ocitne ještě jeden Picasso, nebo jestli někdo vyřadí ještě jednoho Fra Angelica. Brant nikdy neslyšel ani o jednom z nich a tak bez výčitek svědomí vznesl svou vlastní žádost.

Trescon stál tiše před obrazem a tu a tam se podíval na originál. Jeho první poznámka byla zcela nečekaná.

„Kdo je ta dívka?“ řekl.

„Říkal jsi mi, že se jmenovala Helena…“ začal odpovídat Brant.

„Já myslím tu, kterou jsi *doopravdy* namaloval.“

Brant se podíval na plátno, pak zpátky na originál. Bylo zvláštní, že si těch rozdílů dřív nevšiml, ale ta žena, která na jeho obraze stála na valech pevnosti, skutečně měla rysy Yradne. Tohle nebyla ta přesná kopie, kterou chtěl vytvořit. Jeho vlastní srdce a mysl promluvily prostřednictvím jeho prstů.

„Už vidím, jak to myslíš,“ řekl pomalu. „Doma, v naší vesnici, je jedna dívka; vlastně jsem sem přišel, abych tady pro ni našel dárek – něco, co by na ni udělalo dojem.“

„V tom případě ztrácíš čas,“ odpověděl bez obalu Trescon. „Jestli tě opravdu miluje, tak ti to brzo dá najevo. Jestli ne, tak ji k tomu nepřiměješ. To je jednoduché.“

Brant si nemyslel, že by to bylo jednoduché, ale rozhodl se nepřít se o téhle otázce.

„Ještě jsi mi neřekl, co si o tom myslíš,“ stěžoval si.

„Je to slibné,“ odpověděl opatrně Trescon. „Za takových třicet – no, možná dvacet – let z tebe možná něco bude, když u toho vydržíš. Samozřejmě práce štětcem je pěkně neohrabaná a ta ruka vypadá jako trs banánů. Ale máš pěknou silnou linku a cením si toho, že jsi neudělal přesnou kopii. To dokáže každý hlupák – tenhle obraz svědčí o určité originalitě. Teď hlavně potřebuješ víc praxe – a především víc zkušeností. No, ale tu ti můžeme poskytnout.“

„Jestli tím myslíš odletět ze Země,“ odpověděl Brant, „tak o takovou zkušenost nestojím.“

„Prospěje ti to. Copak tě pomyšlení na cestu mezi hvězdami ani trochu nevzrušuje?“

„Ne; jen mě děsí. Ale nemůžu to brát vážně, protože nevěřím, že nás dokážete přimět, abychom odešli.“

Trescon se trochu smutně usmál.

„Však vy se odstěhujete hezky rychle, až Pole Sigma vysaje z oblohy hvězdy. A může to být jen dobře – mám pocit, že je nejvyšší čas. I když si často dělám legraci z vědců, osvobodili nás od stagnace, která přemohla vaši rasu.

Musíte se odpoutat od Země, Brante; nikdo, kdo žil celý život na povrchu planety, nikdy doopravdy neviděl hvězdy, jen jejich mlžné duchy. Umíš si představit, co to znamená vznášet se ve vesmíru uprostřed některé z těch nesčetných soustav, když všude kolem tebe září barevná slunce? Já jsem to zkusil, a viděl jsem hvězdy vznášející se v prstencích karmínového ohně, podobné vaší planetě Saturn, ale tisíckrát větší. A umíš si představit noc na některém světě poblíž centra galaxie, kde se celé nebe třpytí hvězdným prachem, z něhož se ještě nezrodily hvězdy? Vaše Mléčná dráha je jen rozházená hrstka sluncí třetí třídy; jen počkej, až uvidíš Velkou mlhovinu!

To jsou ty velké věci, ale ty malé jsou stejně nádherné. Ber si plnými hrstmi ze všeho, co vesmír nabízí, a když budeš chtít, vrať se

pak na Zemi se svými vzpomínkami. *Pak* můžeš začít pracovat; pak, a ne dřív, budeš vědět, že jsi umělec.“

Na Branta to udělalo dojem, ale nepřesvědčilo ho to.

„Podle *tohohle* tvrzení by před dobou kosmických letů nemohlo existovat žádné skutečné umění.“

„Na téhle teorii je založena celá jedna kritická škola; je samozřejmě pravda, že vesmírné lety byly jednou z nejprospěšnějších věcí, které se umění kdy staly. Cesty, výzkumy, kontakty s jinými kulturami – to je velký stimul pro každou intelektuální aktivitu.“ Trescon ukázal na fresku před sebou. „Lidé, kteří vytvořili tuhle legendu, byli mořeplavci a jejich přístavy procházela polovina světa. Ale po pár tisících letech už bylo moře příliš malé pro dobrodružství a inspiraci a nastal čas vstoupit do vesmíru. Teď ten čas přišel i pro tebe, ať se ti to líbí nebo ne.“

„Nelíbí se mi to. Chci se usadit a žít s Yradne.“

„To, co lidé chtějí, a to, co jim prospívá, jsou často dvě úplně rozdílné věci. Přeju ti štěstí při malování, ale nevím, jestli ti mám přát štěstí i v tom druhém. Velké umění a domácí štěstí se navzájem vylučují. Dříve nebo později si budeš muset vybrat.“

Dříve nebo později si budeš muset vybrat. Brantovi ta slova stále zněla v uších, když pomalu kráčel k úpatí kopce a po silnici mu vyběhl naproti vítr. Sunbeam se konec prázdnin vůbec nelíbil, takže šli ještě pomaleji, než by vyžadovalo stoupání. Ale konečně se krajina kolem nich rozšířila, obzor se posunul dál do moře a město začalo vypadat spíš jako hračka z barevných cihel – hračka, které dominovala loď, nehnutě visící nad ní.

Poprvé ji Brant uviděl celou, protože se teď vznášela skoro ve výši jeho očí a on ji obsáhl jediným pohledem. Měla zhruba tvar válce, ale na konci měla složité mnohostěnné tvary, jejichž funkci si Brant neodvážil ani hádat. Mohutná klenutá záď se ježila stejně záhadnými vybouleninami, trubicemi a kupolemi. Byla v ní účelnost a síla, ale nikoli krása, a Brant se na ni díval s nechutí.

Tohle výhružné monstrum okupující oblohu – kdyby tak chtělo zmizet stejně jako mraky, které míjely jeho boky!

Ale ono se nerozplyne jen proto, že si to Brant přeje; proti těm silám, které se tu teď shromažďovaly, byl Brant sám i se svými problémy docela nedůležitý. Tohle je chvíle, ve které historie zadržuje dech, ztichlý okamžik mezi úderem blesku a prvním zahřměním. Už brzo se bude hrom valit celým světem; a brzo už možná nebude vůbec žádný svět a on a jeho rod se mezi hvězdami stanou vyhnanci bez domova. O takovou budoucnost nestál – té budoucnosti se bál mnohem víc, než Trescon a jeho přátelé, kteří si s vesmírem hrají už pět tisíc let, budou kdy schopni pochopit.

Připadalo mu nefér, že se to muselo stát právě za jeho života, po všech těch staletích klidu. Ale lidé nemohou smlouvat s Osudem a vybírat si klid nebo dobrodružství podle své chuti. Dobrodružství a Volba se vrátily a on si s tím musí poradit, jak nejlépe bude umět – jako to udělali jeho předkové, když se otevřel vesmír a jejich první křehké lodi vzaly útokem hvězdy.

Naposledy pozdravil Shastar, pak se obrátil zády k moři. Slunce mu svítilo do očí a připadalo mu, že silnici před ním pokrývá závoj jasné, třpytivé mlhy, takže se chvěla jako fata morgana nebo odraz měsíce na neklidné vodě. Brant chvilku myslel, že ho klame zrak; pak viděl, že to není přelud.

Kam oko dohlédlo, nad silnicí i nad krajinou se vznášely nesčetné chomáčky babího léta, tak křehké a jemné, že jen sluneční světlo prozrazovalo jejich přítomnost. Celého půl kilometru už mezi nimi kráčel a ona mu nebránila v cestě o nic víc než stužky dýmu.

Celé dopoledne museli ti větrem unášení pavoučci padat v milionech z oblohy; a když Brant vzhlédl k nebi, ještě i teď tu a tam zachytil odlesk slunce na jemné pavučině. Aniž by věděli, kam poplují, odvážili se tihle malí tvorečkové překonat propast mnohem nepřátelštější a mnohem nezměrnější než ta, které bude stát tváří v tvář on sám, až přijde čas rozloučit se se Zemí. Tuhle lekci si bude v příštích týdnech a měsících dobře pamatovat.

I sfinga pomalu zapadla za obzor hor stejně jako předtím Shastar. Brant se ještě jednou ohlédl na to přikrčené zvíře, jehož dlouhá hlídka se teď chýlila ke konci. Pak znova pomalu vykročil směrem ke slunci a jeho tváře se tu a tam dotkly neviditelné prstíky, jak vítr od domova přinášel hedvábná vlákna.

Nenávist

To, co vám teď povím, bude příliš nepravděpodobné i na román a budete prostě muset věřit mému slovu, že si to nevymýšlím. Vzhledem k tomu, že na genezi povídky jsem docela zapomněl, dokud jsem ji nevyhrabal ve svých žloutnoucích zápisnících, sám nad tím ještě trochu žasnu.

V únoru 1960 – třicet let předtím, než se tato slova objeví v tisku – mě vážený filmový producent William MacQuitty požádal, abych napsal námět na film jménem Moře a hvězdy. *Bylo to něco přes dva roky po tom, co Sputnik I zahájil kosmický věk (v říjnu 1957); žádná lidská bytost tehdy nepřekročila hranice atmosféry, a přestože už existovala Lajka a jiní zvířecí kosmonauti, stále ještě v určitých kruzích přetrvávaly pochybnosti, jestli je možné dlouhodobé přežití ve stavu beztíže.*

I když jsme to tou dobou ještě nevěděli, Jurij Gagarin už trénoval na svůj první orbitální let (12. dubna 1961) a Bill i já jsme si byli jisti, že první člověk ve vesmíru bude Rus. Mysleli jsme si, že by z toho mohl být docela dramatický film, kdyby se přistávací modul potopil u Velkého bariérového útesu, se svým obyvatelem uvězněným uvnitř, ale ještě živým, a kdyby ho objevil potápěč, který – ne, nebudu vám tu povídku kazit.

Z námětu nakonec nebylo nic, což se stává 99 procentům exemplářů toho rodu. Přesto jsem si myslel, že to byla příliš dobrá myšlenka, než aby přišla nazmar, a měsíc potom jsem ji rozvinul do povídky. Otiskl ji časopis If v listopadu 1961 a dal jí přitom nový titul, Na konci oběžné dráhy. *Mně se víc líbil originál – je údernější.*

Skoro zároveň jsem se setkal s prvním mužem, který se dostal na oběžnou dráhu; jedna z nejcennějších věcí v mém vlastnictví je Gagarinova autobiografie, do které vepsal: „Na památku našeho setkání na Cejlonu, 11. 12. 61.“ O řadu let později jsem ve Hvězdném městečku stál v Gagarinově pracovně – zůstala přesně tak, jak z ní odešel na ten osudný cvičný let a hodiny na zdi se zastavily v okamžiku jeho smrti.

Když jsme se s Billem MacQuittym poprvé setkali, měl právě za sebou produkci výborného filmu o katastrofě Titanicu jménem Noc, na kterou se nezapomíná *(A Night to Remember). Ten námět ho zvlášť zajímal protože jako chlapec v Belfastu viděl tu loď vyplouvat. Později se odhodlaně, ale neúspěšně pokusil dostat na plátno* Měsíční prach *(A Fall of Moondust). Když se mu nepovedlo natočit operace ponorek na Měsíci, vrátil se na Zemi a pustil se do filmu* Vlny nad námi *(Above Us the Waves) – to byl příběh útoku britského námořnictva na bitevní loď Tirpitz. Použil také Cejlon – kde ve třicátých letech pracoval jako bankovní úředník – jako pozadí pro Beachcombera, příběh Somerseta Maughama z koloniálních časů, ve kterém hrál hlavní roli ten báječný pozér Robert Newton. („To byl poslední film," řekl mi Bill, „ve kterém byl Bob – většinou – střízlivý.")*

Tohle všechno se může zdát nepodstatné, ale není. Protože ten muž, který se v roce 1910 díval, jak Titanic klouže v doku do moře, a který mě mohl ulovit před Stanley Kubrickem, právě vešel do mé pracovny s prvním svazkem své autobiografie. A já porušuji jedno ze svých nejželeznějších pravidel a píšu k ní předmluvu…

Ještě jsem úplně neskončil. Týden potom, co Bill MacQuitty odjede z Colomba, má přijet muž, který snad konečně bude (klepu to na dřevo) točit Měsíční prach, *aby se mnou probral podrobnosti záchranných operací na Měsíci.*

A aby to všechno bylo ještě složitější, pracuji na románu o stém výročí Titanicu v rychle se blížícím roce 2012. Už jednou jsem ho vyvolal z hrobu, v románu Impérium *(Imperial Earth), ale teď, když ho Robert Ballard se svým týmem opravdu objevili, je na čase vrátit se pěkně na začátek.*

I.

Tibor tu věc neviděl. Spal a zdál se mu jeho věčný bolestný sen. Na palubě byl vzhůru jen Joey, když v tom chladném tichu před úsvitem padal z nebe nad Novou Guineou planoucí meteor. Díval se, jak se žene oblohou, až mu nakonec přelétl přímo nad hlavou. Zakrýval hvězdy a vrhal na palubu rychle se měnící stíny. Ostré světlo odhalilo holé lanoví, stočené vzduchové hadice a lana, měděné potápěčské přilby, úhledně uklizené na noc – dokonce i plochý ostrov necelý kilometr odtud. Když meteor přelétl k jihozápadu, nad pustou pláň Pacifiku, začal se rozpadat.

Oddělovaly se od něj do běla rozpálené kapky, které hořely a zanechávaly za sebou ohnivou stopu, táhnoucí se přes třetinu oblohy. Když zmizel z dohledu, už umíral. Ale Joey neviděl jeho konec. Meteor, stále divoce plápolající, zmizel za obzorem, jako by se chtěl vrhnout do neviditelného slunce.

Pohled to byl efektní, ale to naprosté ticho bylo znervózňující. Joey čekal a čekal a čekal, ale z rozpolceného nebe se neozval žádný zvuk. Když se po několika minutách ozvalo náhlé šplouchnutí z moře, jen kousek od něj, bezděky sebou trhnul překvapením – a pak si nadával za to, že se nechá vyděsit rejnokem. (I když musel být pěkně veliký, když nadělal při skoku takového rámusu.) Žádný jiný zvuk se neozval a Joey se nakonec znova uložil ke spánku.

Tibor na svém úzkém lůžku na zádi hned za kompresorem neslyšel nic. Po denní práci spal tak tvrdě, že neměl energii skoro ani na sny. A když přece přišly, nebyly to sny, jaké by si byl přál. V hodinách temnoty, kdy jeho mysl stále znova a znova obracela a probírala minulost, nikdy se nezastavila u vzpomínek touhy. Měl ženy v Sydney a v Brisbane a v Darwinu a na Thursday Island – ale ani jednu ve svých snech. Když se probudil v zatuchlé kajutě, to jediné, nač si vzpomínal, byl prach a oheň a krev, jak se ruské tanky valily do Budapešti. Jeho sny nebyly sny lásky, ale jen nenávisti.

Když s ním Nick zatřásl, aby ho zase přivedl k vědomí, právě unikal strážím na rakouské hranici. Trvalo mu pár vteřin, než vykonal těch patnáct tisíc kilometrů cesty k Velkému bariérovému útesu. Pak

zívl, odkopl šváby, kteří mu okusovali špičky prstů na nohou, a vyhrabal se z postele.

Snídaně byla samozřejmě stejná jako vždycky – rýže, želví vejce a hovězí z konzervy, to všechno spláchnuto silným, sladkým čajem. To nejlepší, co se dalo říct o Joeyově kuchyni, bylo, že jídla je spousta. Tibor byl zvyklý na tu jednotvárnou stravu. Tu i ostatní věci, které si musel na lodi odepřít, si vynahrazoval na pevnině.

Slunce sotva vyšlo nad obzor, když sklidili nádobí do malé kuchyňky a loď vyplula. Když se Nick postavil ke kormidlu a vyrazil od ostrova pryč, vypadal vesele. A ten starý lovec perel měl k tomu také všechny důvody, protože tohle pole perlorodek, na kterém pracovali, bylo nejbohatší, jaké kdy Tibor viděl. S trochou štěstí naplní za další den nebo dva zásobníky po okraj a budou se moci vrátit na Thursday Island s půltunou mušlí na palubě. A jestli budou mít ještě trochu štěstí, bude Tibor moci nechat téhle smrduté, nebezpečné práce a vrátit se do civilizace.

Ne že by něčeho litoval. Řek se k němu choval dobře a když se otevíraly mušle, našel pár moc pěkných perel. Ale teď, po devíti měsících na Útesu, už chápal, proč se tu bílí potápěči dají spočítat na prstech jedné ruky. Japončíci a Kanakové a ostrovani to snesou –ale sakra málo Evropanů.

Diesel zakašlal a zmlknul. *Arafura* se zastavila.

Byli asi tři kilometry od ostrova, který ležel na vodě jako plochý zelený polštář, a přitom byl od ní ostře oddělen úzkým pruhem třpytivě bílé pláže. Byla to jen bezejmenná trocha písku, kterou dokázal zachytit malý lesík. Jeho jedinými obyvateli byly stovky hloupých buřňáků, kteří si vyrývali nory v měkké zemi a znepříjemňovali noc svým zlověstným křikem.

Když se tři potápěči oblékali, promluvili spolu jen pár slov. Každý z nich věděl, co má dělat, a také to dělal. Zatímco Tibor si zapínal těžkou keprovou vestu, Blanco, jeho hlídač a pomocník, vyplachoval sklo helmy octem, aby se nezamlžovalo. Pak Tibor sešplhal po provazovém žebříku dolů a z paluby mu na hlavu nasadili těžkou helmu a olověný korzet.

Kromě vesty, která byla vycpaná a pomáhala mu tak rozložit váhu zátěže rovnoměrně po ramenou, měl na sobě své normální šaty. V těchhle teplých vodách nebyl gumový oblek potřeba. Přilba sloužila jen jako malý potápěčský zvon, který na místě přidržovala vlastní váha. V případě nebezpečí mohl potápěč – když měl štěstí – vyklouznout spodem a vyplavat v pořádku na hladinu. Tibor už to jednou viděl v praxi. Ale neměl vůbec chuť zkoušet to sám.

Pokaždé, když stál na poslední příčce žebříku, pytel na mušle v jedné ruce a bezpečnostní lano v druhé, proběhla Tiborovi hlavou stejná myšlenka. Opouští svět, který zná; ale je to na hodinu – nebo je to navždy?

Dole na mořském dně byla smrt a bohatství, a člověk si nemohl být jist ani jedním, ani druhým. Bylo pravděpodobné, že dnešek bude jen dalším dnem úmorné práce jako většina dnů nelákavého života lovce perel. Ale Tibor viděl jednoho ze svých kamarádů umírat, když se jeho vzduchová hadice zapletla do šroubu *Arafury*. A viděl smrtelný zápas druhého, který se zamotal do smyček lana. V moři nic není jisté ani bezpečné. Člověk vědomě riskoval.

A když prohrál, nemělo cenu naříkat.

Sestoupil ze žebříku a svět slunce a oblohy přestal existovat. Musel divoce šlapat, aby udržel tělo ve vzpřímené poloze, protože s helmou a zátěží měl mnohem těžší horní polovinu těla. Jak klesal ke dnu, neviděl nic než beztvarou modrou mlhu. Doufal, že Blanco nebude popouštět bezpečnostní lano příliš rychle. Frkal a polykal, jak se snažil uvolnit si uši, zalehlé vzrůstajícím tlakem. Pravé „vystřelilo“ poměrně brzo, ale v levém, které ho už pár dní zlobilo, rychle narůstala pronikavá, nesnesitelná bolest. S námahou vecpal ruku pod helmu, ucpal si nos a foukl, jak nejsilněji mohl. Někde uvnitř jeho hlavy se ozvala bezhlesá exploze a bolest okamžitě zmizela. Při tomhle potápění už žádné další potíže mít nebude.

Tibor dno dřív ucítil, než uviděl.

Nemohl se sehnout, protože to by riskoval, že se mu pod helmu dostane voda, takže směrem dolů viděl jen hodně málo. Viděl kolem sebe, ale ne přímo pod sebe. Ale to, co viděl, bylo svou pustou monotónností uklidňující – lehce zvlněná, bahnitá pláň, která mizela z dohledu asi tři metry daleko. Asi metr vlevo okusovala malá rybka

koral tvarem a velikostí podobný dámskému vějíři. To bylo všechno. Tady nebyla žádná krása, žádná podmořská pohádková říše. Ale byly tu peníze. To bylo důležité.

Bezpečnostní lano lehce škublo, jak se loď začala pomalu pohybovat s větrem, a Tibor vykročil tím skákavým, zpomaleným pohybem, který si vynutila zmenšená tíže a odpor vody. Jako potápěč číslo dvě pracoval pod přídí. Uprostřed lodi byl Stephen, ještě poměrně nezkušený, a na zádi byl hlavní potápěč Billy. Ti tři muži při práci málokdy viděli jeden druhého; každý měl svůj vlastní pruh dna, který musel prohledat, zatímco *Arafura* tiše plula s větrem. Jen v krajních bodech svého klikatého pohybu občas jeden druhého zahlédli jako nejasný stín v mlze.

Zahlédnout mušle pod jejich maskováním z řas a rostlin, to chtělo trénované oko, ale měkkýši se často prozradili sami. Když ucítili chvění vyvolané blížícím se potápěčem, zaklapli – a v přítmí se kratičce perleťově zablýsklo. Ale i tak občas unikly, když pohybující se loď odvlekla potápěče pryč dřív, než mohl sebrat svou odměnu, po které už už sahal. Ve dnech svého učednictví takhle Tibor minul spoustu velkých mušlí, z nichž každá mohla obsahovat pohádkovou perlu. Nebo si to tak aspoň představoval, než vyprchalo první kouzlo profese a on si uvědomil, že perly jsou tak vzácné, že na ně klidně může zapomenout.

Nejcennější kus, který kdy vylovil, byl prodán za dvacet liber, a mušle, které nasbíral za jediné úspěšné dopoledne, měly větší cenu. Kdyby tahle profese závisela na perlách a ne na perleti, musela by už před lety zbankrotovat.

V tomhle mlhavém světě neexistoval čas. Člověk kráčel pod neviditelnou plující lodí, v uších mu bušilo pulzování kompresoru, který mu vháněl vzduch, před očima mu plynul zelený závoj. V dlouhých intervalech uviděl mušli, vykroutil ji ze dna a hodil do svého pytle. Když měl štěstí, mohl jich při jediném potopení nasbírat i pár desítek. Jindy naopak nemusel najít ani jednu.

Dával přitom pozor, jestli se neblíží nějaké nebezpečí, ale nebál se ho. Skutečná nebezpečí spočívala v prostých, neokázalých věcech, jako jsou zamotané vzduchové hadice a bezpečnostní lana – ne žraloci, kanicové nebo chobotnice. Žraloci se leknou vzduchových bub-

lin a utečou, a za celé ty hodiny potápění viděl Tibor jen jedinou chobotnici, a ta měla všeho všudy asi šedesát centimetrů. Pokud jde o kanice – no, ty je potřeba brát vážně, protože ti by dokázali polknout potápěče na jeden hlt, kdyby měli dost velký hlad. Jenže na téhle ploché a opuštěné pláni bylo hodně nepravděpodobné, že by se tu nějaký vyskytl. Nebyly tu žádné korálové jeskyně, ve kterých obvykle žijí.

Ten šok by tedy býval nebyl tak velký, kdyby ho tahle jednotvárná, rovná šeď neukolébala do pocitu bezpečnosti.

V jedné chvíli kráčel klidně k nedosažitelné zdi mlhy, která ustupovala stejně rychle, jak se k ní přibližoval. A pak, bez varování, se nad ním tyčila jeho soukromá noční můra.

II.

Tibor nenáviděl pavouky a v moři žilo stvoření, které jako by bylo úmyslně vytvořeno, aby využilo této fóbie. Tibor se s ním nikdy nesetkal a v duchu se odjakživa vyhýbal myšlence na takové střetnutí, ale věděl, že japonský pavoučí krab může měřit od jednoho konce svých vytáhlých nohou ke druhému až čtyři metry. To, že byl zcela neškodný, vůbec nehrálo roli. Pavouk velký jako člověk prostě neměl právo existovat.

Jakmile Tibor uviděl tu klec hubených, kloubnatých nohou vynořit se z neproniknutelné šedi, rozječel se neovladatelnou hrůzou. Nevzpomínal si, že by škubl za své bezpečnostní lano, ale Blanco zareagoval okamžitě a pohotově, jak se na dobrého strážce sluší. Tiborova helma ještě rezonovala jeho křikem, když ucítil, jak prudce stoupá ode dna. Lano ho zvedalo ke světlu, ke vzduchu – a ke zdravému rozumu. Už když letěl vzhůru, viděl zvláštnost a absurditu svého omylu a do jisté míry se ovládl. Ale když mu Blanco sejmul helmu, stále ještě se třásl tak, že chvíli nebyl schopen promluvit.

„Co se to sakra děje?“ ptal se Nick. „Všichni to dneska balíte dřív?“

V té chvíli si Tibor uvědomil, že nebyl první, kdo se vrátil na palubu. Stephen seděl uprostřed lodi, kouřil a tvářil se, že se ho to netýká. Potápěč na zádi byl zřejmě zvědavý, co se děje, a jeho strážce

ho líně vytahoval vzhůru. *Arafura* se zastavila a veškerá činnost ustala až do chvíle, kdy bude tato potíž vyřešena.

„Dole je nějaký vrak," řekl Tibor. „Vrazil jsem do něj. Viděl jsem jenom spoustu drátů a tyčí."

Ke svému zahanbení se při té vzpomínce znovu roztřásl.

„A proč se prosím tě kvůli něčemu takovému třeseš?" vrčel Nick. Ani Tibor to už nechápal – teď, na prosluněné palubě. Nebylo teď možné vysvětlit, jak jím ta neškodná silueta, kterou zahlédl v mlze, mohla tak bytostně otřást.

„Skoro jsem se na něm oběsil," zalhal. „Blanco mě vytáhl na poslední chvíli."

„Hmm," řekl Nick, ale příliš přesvědčeně to neznělo. „V každém případě to není loď." Ukázal směrem k potápěči uprostřed lodi. „Steve narazil na chuchvalec lan a nějaké látky – říká, že to byl nylon. To vypadá na nějaký padák." Starý Řek se znechuceně podíval na zvlhlý špaček své cigarety a pak ho zahodil přes palubu. „Jen co bude Billy nahoře, tak se tam vrátíme a mrkneme se na to. Mohlo by z toho něco být – jen si vzpomeňte, co se stalo Jo Chambersovi."

Tibor se na to pamatoval. Ten příběh byl slavný po celém Velkém bariérovém útesu. Jo byl osamělý rybář, který v posledních měsících války zpozoroval letadlo DC–3, ležící v mělkých vodách pár kilometrů od pobřeží Queenslandu. Musel dělat doslova zázraky, protože o svém objevu nikomu neřekl, ale nakonec se mu podařilo dostat dovnitř. Začal odtamtud vykládat bedny klíčů, matic a dalších součástek, dokonale konzervovaných v mastném obalu. Chvíli provozoval kvetoucí importní podnik, ale když ho chytila policie, neochotně prozradil svůj zdroj. Australští policisté dovedou být velmi přesvědčiví. A tehdy, po týdnech vyčerpávající podmořské práce, se Jo teprve dozvěděl, co jeho DC–3 vezla kromě toho nářadí za mizerných pár tisíc dolarů, kterými zásoboval garáže a dílny na pevnině.

Ty velké dřevěné bedny, k jejichž otevření se nikdy nedostal, obsahovaly týdenní mzdu celých tichomořských ozbrojených sil USA.

Takovou kliku my mít nebudeme, pomyslel si Tibor, když se znova přehoupl přes zábradlí. Ale to letadlo – nebo co to je – může mít na palubě cenné přístroje, a kromě toho může být vypsaná odměna

na jeho nalezení. A kromě toho tím byl povinován sám sobě. Chtěl přesně vidět, co ho to vlastně tak vyděsilo.

Za deset minut už věděl, že to není letadlo. Nemělo to správný tvar a bylo to moc malé – jen asi šest metrů dlouhé a nejvýš tři metry široké. Na poněkud kuželovitém trupu byly tu a tam přístupové příklopy a malá okénka, jimiž na svět vyhlížely neznámé přístroje. Všechno to vypadalo nepoškozeně, i když jeden konec byl jako roztavený strašným žárem. Z druhého konce vyrůstala změť antén, všechny ohnuté nebo zlomené nárazem na vodu. Ještě i teď byly nápadně podobné nohám obrovského hmyzu.

Tibor nebyl hloupý. Okamžitě uhodl, co ta věc je.

Zůstávala už jen jediná otázka, a tu Tibor zodpověděl snadno. Na některých poklopech bylo stále ještě možno přečíst slova, i když částečně vymazaná a zuhelnatělá žárem. Ta slova byla psána azbukou a Tibor uměl dost rusky na to, aby si přečetl upozornění na elektrická zařízení a tlakové systémy.

„Tak oni přišli o sputnik," řekl si s uspokojením.

Uměl si představit, co se stalo. Ta věc spadla příliš rychle a na nesprávném místě. Na jednom konci bylo ještě znát rozervané zbytky plovacích vaků; pod nárazem praskly a celá tahle věc se potopila jako kámen.

Posádka *Arafury* se bude muset omluvit Joeyovi. Přece jen nepil grog. To, co viděl hořet na nebi, musel být raketový nosič, oddělený od svého nákladu a padající nekontrolovaně zpátky do atmosféry Země.

Tibor dlouho otálel na mořském dně, přikrčen v potápěčském podřepu, a prohlížel si to vesmírné stvoření, chycené nyní v cizím prostředí. V mysli měl plno zpola hotových plánů, ale žádný z nich se ještě nedotvořil do konce.

Už mu nezáleželo na odměně za záchranu. Mnohem důležitější byly vyhlídky na pomstu.

Tadyhle leží jeden z nejpyšnějších výtvorů sovětské techniky – a Szabo Tibor, dříve z Budapešti, je jediný člověk na Zemi, který to ví.

Musí přece existovat nějaký způsob, jak té situace využít – jak ublížit zemi a myšlence, kterou teď nenáviděl se zničující prudkostí. V bdělém stavu si té nenávisti byl málokdy vědom. A ještě méně se

namáhal rozebírat její skutečnou příčinu. Tady, v tom osamělém světě oblohy a moře, pařících se mangrovových bažin a oslepujících korálových útesů mu nic nepřipomínalo minulost. Ale přesto jí nedokázal uniknout. A občas se ti démoni v jeho mysli vzbudili a vybičovali ho k zuřivému vzteku nebo ke kruté, zničující zlobě. Zatím měl štěstí – nikoho nezabil. Ale jednou…

Zaškubnutí za lano, kterým dával Blanco najevo své obavy, ho probralo z pomstychtivého snění.

Uklidnil svého strážce signálem a pustil se do bližšího zkoumání tělesa. Kolik může vážit? Je možné je snadno vyzvednout? Musel zjistit tolik věcí, než si bude moci udělat nějaký konečný plán.

Opřel se o svrasklou kovovou stěnu a opatrně do ní strčil. Ucítil pohyb, jak se sputnik zhoupl. Možná by se dal přece jen vyzvednout, i s tím nevelkým vybavením, které s sebou *Arafura* měla. Zřejmě je lehčí, než vypadá.

Tibor přitiskl přilbu k ploché části trupu a pozorně poslouchal.

Napůl očekával, že uslyší nějaký mechanický zvuk, třeba bzučení elektrických motorů. Ale bylo naprosté ticho. Rukojetí nože silně zaklepal na kov a snažil se po zvuku odhadnout, jak je silný a kde má slabá místa. Na třetí pokus se dostavil výsledek – ale jiný, než očekával.

Těleso mu odpovědělo vlastním divokým, zoufalým klepáním.

Až do téhle chvíle Tibora ani ve snu nenapadlo, že by někdo mohl být uvnitř. Sputnik mu připadal na něco takového příliš malý.

Pak si uvědomil, že o něm přemýšlel jako o obyčejném letadle. Uvnitř téhle věci byla spousta místa na malou tlakovou kabinu, ve které by odhodlaný kosmonaut mohl trochu nepohodlně strávit pár hodin.

Tak, jako kaleidoskop dokáže během jediného okamžiku docela změnit svůj tvar, i Tiborovy plány se rozplynuly a vzápětí vykrystalizovaly do nové podoby. Pod silným sklem své přilby si lehce olízl rty. Kdyby ho teď mohl vědět Nick, byl by pochyboval, jako už několikrát předtím, jestli je jeho potápěč číslo dvě docela normální. Pryč byly všechny plány na vzdálenou a neosobní pomstu na něčem tak abstraktním, jako je národ nebo stroj.

Bude to muž proti muži.

III.

„Dal sis pořádně na čas," řekl Nick. „Tak co jsi našel?"

„Je ruský," odpověděl Tibor. „Nějaký sputnik. Když kolem toho uvážeme lano, tak to myslím dokážeme zvednout ze dna. Ale je to moc těžké, než abychom to dostali na palubu."

Nick zamyšleně žvýkal svůj věčný doutník.

Starý lovec perel měl obavy z věci, která Tiborovi ani nepřišla na mysl. Kdyby se tady odehrávaly jakékoliv záchranné operace, bude každý vědět, kde *Arafura* lovila. Až se ta novinka donese na Thursday Island, vezmou ostatní jeho soukromé naleziště mušlí útokem.

Budou muset o celé té záležitosti pomlčet, nebo tu zatracenou věc vytáhnout sami a nikomu neříct, kde ji našli. Ať už udělají cokoliv, bude s tím víc práce než užitku. Nick, který podobně jako většina Australanů neměl důvěru k úřadům, už teď usoudil, že za svou námahu dostane nejvýš hezký dopis s poděkováním.

„Chlapci dolů nepůjdou," řekl. „Myslí si, že je to bomba. Chtějí, abychom to nechali být."

„Řekni jim, ať si nedělají starosti," odpověděl Tibor. „Já to zvládnu sám."

Snažil se mluvit normálně a nevzrušeně, ale tohle bylo takové štěstí, že to snad ani nemůže být pravda. Kdyby ostatní potápěči zaslechli to klepání, měl by po plánech.

Ukázal k ostrovu, který ležel na obzoru, krásný a zelený.

„Můžeme udělat jen jednu věc. Když se nám podaří vyzvednout ho kousek nade dno, můžeme vyplout k pobřeží. Až se dostaneme do mělkých vod, nebude už tak těžké vytáhnout to na břeh. Můžeme použít čluny, nebo se nám možná povede upevnit vrátek a kladku na některý z těch stromů."

Nick o té myšlence uvažoval bez valného nadšení. Pochyboval, že se jim podaří dostat sputnik přes útesy, dokonce ani na závětrné straně ostrova ne. Ale rozhodně byl pro to, aby se ta věc odtáhla co nejdál od jeho naleziště mušlí. Vždycky ji můžou zahodit někde jinde, dát na ni bójku a tak stejně sklidit všechnu slávu, jestli nějaká bude.

„Tak dobře," kývl. „Spusť se dolů. Támhleto pěticentimetrové lano je nejsilnější, jaké máme – radši si ho vezmi. A nebuď tam sakra do zítřka – už tak jsme ztratili dost času."

Tibor neměl v úmyslu strávit tím celý den. Šest hodin bude docela stačit. To byla jedna z prvních věcí, kterou se ze signálů přes stěnu dozvěděl.

Škoda, že nemůže slyšet hlas toho Rusa; ale Rus může slyšet jeho a na tom jediném skutečně záleží. Když přitiskl přilbu ke kovu a zakřičel, většina jeho slov prošla dovnitř. Zatím to byl přátelský rozhovor; Tibor neměl v úmyslu ukázat karty dřív než v pravém psychologickém okamžiku.

Nejdřív musel stanovit kód – jedno klepnutí pro „Ano", dvě klepnutí pro „Ne". Pak už šlo jen o to vhodně formulovat otázky. Neexistoval žádný fakt nebo myšlenka, která by se po určité době nedala předat pomocí těch dvou signálů.

Bylo by to všechno mnohem horší, kdyby byl Tibor nucen použít svou nemastnou neslanou ruštinu. Potěšilo ho, ale nepřekvapilo, když zjistil, že uvězněný pilot umí perfektně anglicky.

V kabině byl vzduch ještě na pět hodin; obyvatel nebyl zraněn; ano, Rusové vědí, kde loď spadla.

Po té poslední odpovědi se Tibor zarazil. Možná, že pilot lže, ale klidně to může být i pravda. I když plánovaný návrat na Zemi se zjevně nepovedl, doprovodné lodi v Tichém oceánu musely nepochybně určit místo dopadu – s jakou přesností, to si netroufal soudit. Ale konečně, záleží na tom? Může jim trvat celé dny, i kdyby se přihnaly přímo do australských teritoriálních vod, aniž by se obtěžovaly žádat Canberru o povolení. On byl pánem situace. Celé ozbrojené síly SSSR mu nemůžou nijak zabránit v jeho plánech, dokud dávno nebude pozdě.

Těžké lano ve smyčkách dopadalo na mořské dno a rozvířilo sloupec kalu, který jako dým uplýval s pomalým proudem. Teď, když slunce bylo výš na obloze, nebyl už podmořský svět zahalen šedým, soumračným přísvitem. Mořské dno bylo bezbarvé, ale jasné, a hranice viditelnosti byla teď skoro pět metrů.

Tibor poprvé viděl vesmírnou loď vcelku. Byl to tak zvláštní objekt, vytvořený pro podmínky nepodobné ničemu, co lidé běžně znali, že svou podivností skoro urážel oko. Člověk marně hledal přední a zadní část. Nedalo se nijak určit, kterým směrem na oběžné dráze letěl.

Tibor přitiskl přilbu ke kovu a zakřičel.

„Už jsem tady zpátky!“ volal. „Slyšíš mě?“

Ťuk.

„Mám lano a uvážu ho na lana od padáku. Jsme asi tři kilometry od jednoho ostrova. Hned jak tě uvážeme, vyrazíme tam. S tím vybavením, co máme na lodi, tě nedokážeme dostat ven, tak se pokusíme tě vytáhnout na pláž. Rozumíš?“

Ťuk.

Upevnit lano trvalo jen chvilku. Teď by měl radši vyklidit pole, než *Arafura* začne sputnik zvedat.

Ale předtím ještě musel udělat něco.

„Haló!“ zakřičel. „Uvázal jsem lano. Za chvíli začneme zvedat. Slyšíš mě?“

Ťuk.

„Tak si poslechni ještě něco. Ty se tam nedostaneš živý. To jsem taky zařídil.“

Ťuk, ťuk.

„Budeš umírat pět hodin. Můj bratr umíral déle, když vběhl do vašeho minového pole. Rozumíš? Já jsem z Budapešti! Nenávidím tebe a tvoji zemi a všechno, co představuje. Vzali jste mi domov, rodinu, z mého národa jste nadělali otroky… Moc rád bych teď viděl, jak se tváříš! Moc rád bych tě viděl umírat, jako jsem musel vidět umírat Thea. Až budeme na půl cesty k ostrovu, tak se lano přetrhne v místě, kde jsem ho naříznul. Vrátím se pod vodu uvázat nové – a to taky praskne. Můžeš jenom sedět a čekat na ty nárazy.“

Tibor se náhle odmlčel, otřesen a vyčerpán prudkostí vlastních citů.

V tomhle orgasmu nenávisti nebylo místo pro logiku nebo zdravý rozum. Nedovolil si ani na chvilku se zamyslet, protože si to netrou-

fal. Ale někde v hloubi jeho mysli si skutečná pravda přece jen propalovala cestičku do vědomí.

To nebyli Rusové, koho nenáviděl, a i přes všechno, co udělali. To nenáviděl sám sebe, protože on udělal ještě víc.

Krev Thea a deseti tisíc jeho krajanů ulpěla na jeho vlastních rukou. Nikdo nemohl být lepší komunista než on, nikdo víc nevěřil propagandě z Moskvy. Ve škole byl v prvních řadách těch, kdo lovili a udávali „zrádce“ (kolik jich bylo posláno do pracovních lágrů nebo do mučíren státní bezpečnosti?). Když konečně uviděl pravdu, bylo už příliš, příliš pozdě. A ani pak nebojoval. Utekl.

Utekl na druhý konec světa ve snaze prchnout před svou vinou; a dvě drogy, nebezpečí a rozptýlení, mu pomáhaly zapomenout na minulost. Jediná potěšení, která mu nyní život poskytoval, byla objetí bez lásky, do nichž se tak horečně vrhal, když byl na pevnině, a jeho současný způsob existence byl důkazem, že to nestačí.

Jestliže měl teď sílu určit někomu smrt, bylo to proto, že ji sem sám přišel hledat.

Z kabiny se neozvalo nic. To ticho se zdálo být opovržlivé, výsměšné. Tibor vztekle zabušil na stěnu rukojetí nože.

„Slyšel jsi mě?“ zařval. „Slyšel jsi?“

Žádná odpověď.

„Kruci! Já vím, že posloucháš! Jestli neodpovíš, tak udělám díru do trupu a pustím ti tam vodu!“

Byl si jistý, že by to ostrým hrotem svého nože dokázal. Ale to bylo to poslední, co by teď chtěl udělat; to by byl příliš rychlý, příliš snadný konec.

Stále se ještě neozval žádný zvuk. Možná ten Rus omdlel. Tibor doufal, že ne, ale nemělo už cenu déle čekat. Naposledy divoce udeřil do trupu a dal signál svému strážci.

Když se vynořil nad hladinu, přivítal ho Nick novinkou.

„Rádio z Thursday Island začalo před chvílí skuhrat,“ řekl. „Rusové žádají všechny, aby se koukli po jedné jejich raketě. Říkají, že by měla plavat někde u pobřeží Queenslandu. Znělo to, jako by o ni moc stáli.“

„Říkali o ní ještě něco?“ zeptal se Tibor s úzkostí.

„Jo. Několikrát obletěla Měsíc.“

„Nic víc?“

„Nic, co bych si pamatoval. Byla u toho spousta technických výkladů, kterým jsem nerozuměl.“

To sedělo – to bylo Rusům docela podobné, že o experimentu, který nevyšel, jsou tak zticha, jak to jde.

„Řekl jsi Thursday Islandu, že jsme ji našli?“

„Zbláznil ses? Ostatně rádio nejde. Nemohl bych, ani kdybych chtěl. Uvázal jsi to lano pořádně?“

„Jo – zkus, jestli to dokážeš zvednout ze dna.“

Lano bylo uvázáno k hlavnímu stěžni a za pár vteřin se napjalo. I když bylo moře klidné, přece jen se trochu vlnilo a loď se o deset nebo patnáct stupňů nakláněla. S každým nakloněním se okrajníky o kousek zvedly a pak zase klesly. Měli tu motor schopný zvednout několik tun, ale museli ho používat opatrně.

Lano zazvonilo, dřevo sténalo a skřípělo a Tibor se chvilku bál, že oslabené lano praskne příliš brzo. Ale drželo a náklad se zvedal.

Při další vlně ho zvedli ještě o kousek, a při třetí znova. To už byla kabina ze dna venku a *Arafura* se trochu nakláněla k levoboku.

„Tak jedem,“ řekl Nick a chopil se kormidla. „Měli bychom s ní pohnout tak o tři čtvrtě kilometru, než zase narazí.“

Loď se pomalu pohnula směrem k ostrovu a táhla pod sebou své ukryté břemeno.

Tibor se opíral o zábradlí, nechal si sluncem sušit promočené šaty a v duši měl klid; poprvé po – kolika měsících? Dokonce ho přestala v mozku pálit i nenávist. Možná, že stejně jako láska je i nenávist vášeň, která nikdy nemůže být uspokojena. Ale aspoň pro tuhle chvíli byla nasycena.

Jeho odhodlání ani na chvíli nezakolísalo. Byl neochvějně rozhodnut dokončit pomstu, která mu byla tak zvláštně – a tak zázračně – vložena do rukou. Krev volá po krvi a ti duchové, kteří ho pronásledovali, snad budou konečně uspokojeni.

IV.

Když byli ve dvou třetinách cesty na ostrov a lano se nepřetrhlo, začal mít Tibor obavy.

Ještě zbývaly čtyři hodiny. To bylo příliš. Poprvé ho napadlo, že celý jeho plán může selhat a možná dokonce i dopadnout na jeho vlastní hlavu. Co jestli se Nickovi prese všechno podaří dostat kabinu na pláž včas?

S hlubokým *bang*, které rozvibrovalo celou loď, se lano vymrštilo z vody a rozstříklo vodu do všech směrů.

„To se dalo čekat," zavrčel Nick. „Zrovna si zase začínala sedat. Chceš jít znova dolů, nebo mám poslat někoho z chlapců?"

„Já to zvládnu," spěšně ho ujistil Tibor. „Mně to půjde rychleji než jim."

V tom měl naprostou pravdu, ale trvalo mu dvacet minut, než kabinu znova našel. *Arafura* plula ještě hezký kousek, než Nick stačil vypnout motor, a Tibor si chvilku myslel, že sputnik už nenajde.

Přecházel po mořském dně ve velkých obloucích a jeho hledání skončilo až ve chvíli, kdy narazil na chuchvalec padáku, lana se vlnila a pulzovala v proudu jako nějaké divné a zlé mořské zvíře – ale Tibor se teď už nebál ničeho, jen zklamání, a když uviděl tu masu bělavě se tyčit v dálce, jeho puls se skoro ani nezrychlil.

Kabina byla poškrábaná a zablácená, ale zdálo se, že je nepoškozená. Ležela teď na boku a vypadala trochu jako velká převrácená konev na mléko. S pasažérem to muselo pěkně házet. Ale jestli padal až od Měsíce, tak to tam uvnitř musel mít pěkně vypolstrované a zřejmě mu zatím nic nebylo. Tibor v to aspoň doufal. Bylo by škoda, kdyby ty zbývající tři hodiny byly promarněny.

Znova opřel měděnou helmu o kov rakety, který se teď už tak neblýskal. „Haló," zavolal. „Slyšíš mě?"

Možná, že se Rus pokusí zkazit mu radost tím, že bude dál mlčet – ale tak by se přece neovládl žádný člověk. Tibor měl pravdu. Skoro okamžitě se ozvalo ostré zaklepání jako odpověď.

„To jsem rád, že jsi tam," zavolal. „Všechno jde přesně tak, jak jsem řekl, i když myslím, že tentokrát budu muset lano naříznout trochu víc."

Kabina neodpověděla. Už vůbec neodpověděla, i když Tibor při příštím ponoření bušil a bušil – a při tom dalším znova.

Ale tou dobou už to ani nečekal, protože mezitím přišel prudký vítr, který je o pár hodin zdržel, a časový limit vypršel už dávno předtím, než se naposled potopil.

Trochu mu to vadilo, protože měl v úmyslu říct ještě něco na rozloučenou. Ale zakřičel to i tak, i když věděl, že je to zbytečné.

Brzo odpoledne připlula *Arafura* tak blízko k ostrovu, jak se odvážila. Pod ní bylo jen pár stop vody a začínal odliv. Kabina byla vidět na dně každé vlny a už pevně zapadla do písku. Už nebyla naděje, že s ní pohnou ještě dál. Museli počkat, až ji moře pustí.

Nick odhadoval situaci zkušeným okem.

„Večer bude skoro dvoumetrový odliv," řekl. „Tak, jak teď leží, bude jen kousek pod vodou. Dostaneme ji ven čluny."

Čekali na pláži, zatímco slunce i moře klesaly a neúnavná rádiová hlášení o pátrání se blížila, ale stále ještě byla daleko. Pozdě odpoledne byla kabina skoro venku z vody. Posádka k ní neochotně doveslovala na malé lodi a Tibor ke svému rozladění s nimi tu nechuť sdílel.

„Má to po straně dveře," řekl Nick najednou. „Proboha – myslíte, že vevnitř někdo je?"

„Možná," odpověděl Tibor, ale neznělo to tak klidně, jak by si přál."

Nick se na něj zvědavě podíval. Jeho potápěč se celý den choval divně, ale nehodlal se ho ptát, co se děje. V téhle části světa se každý brzo naučí starat se o své.

Loďka teď připlula až ke kabině. Nick se natáhl a zachytil jeden pokroucený zbytek antény. Pak se s kočičí mrštností přehoupl na zakřivený kovový povrch. Tibor se ho nepokusil následovat, ale mlčky se díval z člunu, jak Nick zkoumá vchodové dveře.

„Jestli nejsou vzpříčené," mumlal si, „musí být nějaký způsob, jak je otevřít zvenčí. Jestli jsou na to potřeba nějaké zvláštní nástroje, tak to by byla zrovna tak ta naše obvyklá smůla."

Jeho obavy byly nepodložené. U zapuštěné kliky byly v deseti jazycích nápisy „Otevřít" a trvalo jen chvilku, než Nick přišel na to, jak se s ní zachází. Když z kabiny se zasyčením unikl vzduch, Nick řekl „Fuj!" a náhle zbledl. Podíval se na Tibora, jako by u něj hledal podporu, ale Tibor se jeho pohledu vyhnul.

Pak se Nick neochotně spustil dovnitř.

Byl pryč dlouho. Nejdřív slyšeli zevnitř zdušené rány a nárazy a pak řadu dvojjazyčných kleteb.

A pak nastalo ticho, které se stále prodlužovalo a prodlužovalo.

Když se Nick konečně vynořil, byl jeho tvrdý, větrem ošlehaný obličej šedý a vlhký slzami. Když Tibor uviděl ten neuvěřitelný obrázek, zmocnila se ho náhle strašlivá předtucha. Něco bylo hrozně v nepořádku, ale jeho mysl byla příliš otupělá, než aby předem pochopil pravdu. Dozvěděl se ji brzo, když Nick složil své břemeno, ne větší než přerostlá panenka.

Blanco ji převzal, zatímco Tibor couvl na záď člunu.

Když se díval na tu klidnou, voskovou tvář, ledové prsty mu sevřely nejen srdce, ale i bedra. V témže okamžiku v něm zemřela nenávist i touha, když pochopil, za jakou cenu se pomstil.

Mrtvá kosmonautka byla ve smrti snad ještě krásnější, než byla za života. I když byla drobná, musela být tvrdá a dobře trénovaná, aby se pro tuhle cestu kvalifikovala. Jak ležela u Tiborových nohou, nebyla to už Ruska, ani žena, která první uviděla odvrácenou stranu Měsíce. Byla to jen dívka, kterou zabil.

Nick promluvil jako z velké dálky.

„Tohle měla v ruce," řekl chvějícím se hlasem. „Držela to hrozně pevně. Dalo mi práci, než jsem jí to vykroutil."

Tibor ho skoro neslyšel a ani se nepodíval na malý kotouček magnetofonové pásky, který Nick držel v ruce. V téhle chvíli, kdy nebyl schopen vůbec žádného pocitu, nemohl tušit, že se Fúrie teprve slétají na jeho duši – a že už brzo bude celý svět naslouchat obviňujícímu hlasu ze záhrobí, který ho ocejchuje neodvratněji než kteréhokoli člověka od dob Kainových.

Reklamní kampaň

Tuhle povídku jsem napsal v březnu 1953. Rychle ji otiskli v londýnských Evening News *a pak trvalo tři roky, než překročila Atlantik a objevila se v prvním čísle* Satellite Science Fiction *(říjen 1956). Podle* Encyklopedie science fiction *obsahovalo všech pět prvních čísel nějakou moji povídku; s hanbou musím přiznat, ze jsem zapomněl i na samotnou existenci toho časopisu…*

Narážky v povídce jsou už trochu zastaralé, ale otázky, které vyvolává, rozhodně ne. A zvláštní shodou okolností ji teď znovu čtu přesně v týdnu, kdy tisk smutně oslavuje padesáté výročí slavného vysílání Války světů *Orsona Wellese (CBS, Mercury Theatre of the Air, 31. října 1938.)*

Prvních pár desítek let poté, co Marťané značně snížili ceny pozemků v New Jersey, byli přátelští mimozemšťané vzácní a vyskytovali se zřídka – nejpozoruhodnější exemplář byl snad Klatuu ve Dni, kdy se zastavila Země. *Ale dnes, do značné míry díky E.T., bereme přátelské a skoro roztomilé mimozemšťany skoro jako samozřejmost. Kde je pravda?*

V posledních letech přiměl naprostý nedostatek jakýchkoli věrohodných známek života jinde než na Zemi mnoho vědců k tvrzení, že inteligence je ve vesmíru velmi vzácná. Někteří (například Frank Tipler) šli až tak daleko, že tvrdí, že jsme úplně sami – což je tvrzení, které se nikdy nedá prokázat, pouze vyvrátit. (Byl to Pogo, kdo řekl: „Ať tak či tak, je to zneklidňující myšlenka“?)

Samozřejmě, z nepřátelských a zlomyslných mimozemšťanů se dá udělat mnohem víc vzrušující povídka než z těch hodných. A co víc, ty „věci, které byste nechtěli potkat“ let padesátých a šedesátých byly do značné míry odrazem tehdejší paranoie, zvlášť ve Spojených státech. Teď, kdy studená válka doufejme ustoupila vlažnému příměří, můžeme se dívat k nebi s menšími obavami.

Protože jsme se už setkali s Darthem Vaderem – a on je my.

Hřib poslední atomové bomby jako by se dosud vznášel ve vzduchu, ještě když se rozsvítila světla. Dlouho se nikdo nepohnul. Pak asistent produkce nevinně řekl: „Tak co, R.B., co si o tom myslíte?“

R.B. se těžce zvedl z křesla, zatímco kolem něj všichni čekali, co řekne. V té chvíli si všimli, že mu vyhasl doutník. Páni, to se nestalo ani na předváděčce „G.W.T.W.“!

„Chlapci,“ řekl nadšeně, „to je tedy něco! Kolik jsi říkal, že to stálo, Miku?“

„Šest a půl milionu, R.B.“

„To je jako zadarmo. Já vám říkám, že ten film spolykám do posledního centimetru, jestli zisk nepřekoná *Quo vadis*.“ Obrátil se tak rychle, jak se při jeho rozměrech dalo čekat, na malého muže, který se dosud krčil na židli v koutě projekce. „Probuď se, Joe! Země je zachráněna! Ty jsi přece viděl všechny vesmírné filmy. Jaký je podle tebe tenhle?“ Joe se se zřejmým úsilím probral.

„Bez konkurence,“ řekl. „Má stejné napětí jako *Věc* bez toho hrozného zklamání nakonec, když divák vidí, že netvor je člověk. Jediný film, který se k němu aspoň vzdáleně blíží, je *Válka světů*. Tam byly některé efekty skoro tak dobré jako ty naše, ale George Pal samozřejmě neměl trojrozměrný záznam. A to je obrovský rozdíl. Když se zřítil most Golden Gate, tak jsem měl pocit, že mě ten pilíř zasype!“

„Mně se nejvíc líbilo,“ vmísil se Tony Auerbach z reklamního oddělení, „jak se Empire State Building rozštípne vedví. Co myslíte, nemůžou nás majitelé žalovat?“

„Samozřejmě že ne. Nikdo přece nečeká, že by *jakákoli* budova obstála proti – jak to je ve scénáři? – ničitelům měst. A ostatně jsme zbytek New Yorku smetli taky. Br – ta scéna v Holland Tunel, když klenba povolila! Příště jedu lodí!“

„Ano, to bylo výborně udělané – skoro *příliš* dobře. Ale mě vzaly ty vesmírné bytosti. Ta animace byla dokonalá – jak jsi to udělal, Miku?“

„Obchodní tajemství,“ řekl pyšný producent. „Ale kousek vám prozradím. Spousta těch záběrů je skutečná.“

„Cože?“

„Ne, špatně mi rozumíte! Neletěli jsme kvůli exteriérům na Sirius B. Ale na Cal Techu vyvinuli mikrokameru a my jsme s ní filmovali pavouky. Nejlepší záběry jsme nastříhali do filmu a vsadím se, že byste měli moc potíže s tím rozlišit, co je mikro a co je skutečná velká figura ve studiu. Takže už je vám jasné, proč jsem chtěl, aby byli mimozemšťané hmyz a ne chobotnice, jak to bylo původně ve scénáři.“

„Z toho půjde udělat dobrá reklama,“ řekl Tony. „Ale jedna věc mi dělá starosti. Ta scéna, kdy příšera unese Glorii. Myslíte, že cenzor… Chci říct, že tak, jak jsme to natočili, to skoro vypadá…“

„Ale s tím si nedělej hlavu! To si přece lidé *mají* myslet! Ostatně hned v příštím kotouči je jasné, že ji chce pitvat, takže je to v pořádku.“

„To bude rvačka!“ zaburácel R.B. a oči mu nepřítomně zářily, jako by už slyšel lavinu dolarů řítící se do pokladen. „Víte co – vrazíme další milion do reklamy! Už vidím ty plakáty – piš si to, Tony. POZOR NA OBLOHU! SIRIANÉ PŘICHÁZEJÍ! a vyrobíme tisíce natahovacích modelů – umíš si představit, jak se plíží na těch chlupatých nohou! Lidi se rádi nechávají strašit a my je vystrašíme. Než skončíme, nebude se nikdo moci podívat na nebe, aby mu přitom nenaskočila husí kůže! Nechám to na vás, chlapci – tenhle film vejde do historie!“

Měl pravdu. *Příšery z vesmíru* byly uvedeny o dva měsíce později. Během prvního týdne po současných premiérách v Londýně a v New Yorku nebylo v celém západním světě člověka, který by neviděl plakáty vykřikující ZEMĚ, MĚJ SE NA POZORU!, nebo který by se neotřásl nad fotografiemi chlupatých příšer, plížících se po opuštěné Páté avenue na svých tenkých nohách s mnoha klouby. Balóny chytře maskované jako kosmické lodi pluly oblohou a mátly piloty, kteří je potkávali, a natahovací modely mimozemských nájezdníků byly všude a k smrti děsily staré dámy.

Reklamní kampaň byla vynikající a film by nepochybně běžel celé měsíce, nebýt náhody stejně katastrofální jako nepředvídatelné. Zatímco počty lidí, kteří omdleli při promítání filmu, se pořád ještě dostávaly na první stránky novin, na obloze Země se najednou objevily dlouhé, štíhlé stíny, rychle proplouvající mezi mraky…

Princ Zervashni byl dobromyslný, ale měl sklony k prudkosti – to byla známá chyba jeho rasy. Nebyl důvod se domnívat, že jeho současné poslání, což bylo navázat mírumilovný kontakt s planetou Země, by mohlo přinést nějaké problémy. Správná technika přiblížení byla za dlouhá tisíciletí pečlivě propracována, jak Třetí galaktická říše pomalu rozšiřovala své hranice a pohlcovala planetu po planetě, slunce po slunci. Málokdy nastaly potíže: skutečně inteligentní rasy vždycky dokážou spolupracovat, jen co překonají počáteční šok z poznání, že nejsou ve vesmíru samy.

Pravda byla, že lidstvo překonalo své primitivní válečnické stadium teprve před jednou generací. Hlavního poradce prince Zervashniho, profesora astropolitiky Sigisnina II, to ale neznepokojovalo.

„Je to naprosto typická kultura třídy E," řekl profesor. „Technicky vyspělá, morálně poněkud zaostalá. Ale už jsou zvyklí na myšlenku kosmických letů a brzo nás budou brát jako samozřejmost. Než získáme jejich důvěru, budou stačit běžná bezpečnostní opatření."

„Tak dobře," řekl princ. „Řekněte vyslancům, aby odstartovali hned."

Smůla byla, že „běžná bezpečnostní opatření" nepočítala s reklamní kampaní Tonyho Auerbacha, která vyvolala vlnu meziplanetární xenofobie. Vyslanci přistáli v newyorském Central Parku právě toho dne, kdy jistý prominentní astronom, který se ocitl v neobvyklé peněžní tísni a byl tudíž ovlivnitelný, prohlásil v značně sledovaném interview, že jakýkoliv návštěvník z vesmíru bude pravděpodobně nepřátelský.

Nešťastní vyslanci, směřující k budově OSN, se dostali asi k 60. ulici, když se setkali s davem. Střetnutí bylo značně jednostranné a vědci z Přírodovědeckého muzea byli značně rozhněváni, že jim toho ke zkoumání zůstalo tak málo.

Princ Zervashni to zkusil ještě jednou, na druhé straně planety, ale zprávy ho předběhly. Tentokrát byli vyslanci ozbrojeni a drželi se dobře, než je přemohla čirá početní převaha davu. I přesto však princ ztratil nervy a rozhodl se k drastickým opatřením až ve chvíli, kdy k jeho flotile začaly stoupat útočné rakety.

Za dvacet minut bylo po všem a bylo to opravdu úplně bezbolestné. Pak se princ obrátil ke svému poradci a řekl záměrně lhostejně: „To bychom měli. A teď – můžeš mi říct, co přesně se nepovedlo?“

Sigisnin II si propletl svůj tucet ohebných prstů ve zjevné úzkosti. Nevyvedl ho z míry jen pohled na úhledně desinfikovanou Zemi, i když pro vědce je zničení takového krásného exempláře vždycky velkou tragédií. Nejméně stejně znepokojující bylo zničení jeho teorií a s nimi i jeho pověsti.

„Já tomu prostě nerozumím!“ naříkal. „Samozřejmě, rasy na téhle kulturní úrovni jsou často podezřívavé a nervózní, když dojde k prvnímu kontaktu. Ale nikdy předtím tady žádná návštěva z vesmíru nebyla, tak neměli důvod chovat se nepřátelsky.“

„Nepřátelsky? Chovali se jako posedlí! Myslím, že byli všichni šílení.“ Princ se obrátil ke svému kapitánu, třínohému tvorovi, který vypadal trochu jako klubíčko vlny na třech pletacích jehlicích.

„Je flotila pohromadě?“

„Ano, pane.“

„Tak se optimální rychlostí vrátíme na základnu. Tahle planeta mě deprimuje.“

Na mrtvé a tiché Zemi tisíce plakátů dosud vykřikovaly svá varování. Zlé hmyzí postavy, které na nich proudily z nebe, se vůbec nepodobaly princi Zervashnimu, který kromě toho, že měl čtyři oči, by klidně mohl být považován za pandu s purpurovou kožešinou – a který nadto pocházel z Rigelu, a ne ze Siria.

Ale to už bylo samozřejmě pozdě vysvětlovat.

Ten druhý tygr

Na tuhle povídku jsem skoro zapomněl, dokud ji nakladatelství Byron Press neexhumovalo – neměl jsem ani kopii a nikdy jsem ji neotiskl v žádném ze svých početných výborů.

Napsal jsem ji v lednu 1951 a vyšla v jednom z prvních čísel Fantastic Universe, *časopisu, který vycházel v letech 1953 – 1960 a který neocenitelná* Encyklopedie science fiction *úhledně zaškatulkovala jako „Magazine of Fantasy and Science Fiction pro chudé“. Původně jsem povídku nazval* Vyvrácení důkazu, *ale redaktor Sam Mervin to změnil na* Ten druhý tygr. *To nejspíš většině Britů nic neříkalo ani tehdy; ostatně, kolik jeho vlastních krajanů si dnes pamatuje klasickou povídku Franka Stocktona* Dáma nebo tygr*?*

Když si svou vlastní variantu čtu po víc než třiceti letech, nejsem si docela jistý, proč jsem ji vlastně nezahrnul do clarkovských sebraných spisů. Možná proto, že mě děsí.

Dnes mě děsí ještě víc. Proč, to vám vysvětlím, až si ji budete mít možnost sami přečíst…

„Je to zajímavá teorie," řekl Arnold, „ale neumím si představit, jak bys to mohl dokázat." Došli teď k nejprudší části kopce a Webb chvíli nemohl ani popadnout dech, natož odpovědět.

„Já se o to ani nesnažím," řekl, když se konečně zase nadechl. „Já jen zkoumám její následky."

„Například?"

„No, zkusme to vzít přísně logicky a uvidíme, kam nás to zavede. Nezapomeň, že náš jediný předpoklad je, že vesmír je nekonečný."

„Správně. Osobně si neumím představit, jaký jiný by mohl být."

„Dobře. To znamená, že musí existovat nekonečný počet hvězd a planet. A tudíž podle zákonů velkých čísel musí ke každé možné události dojít ne jednou, ale nekonečně mnohokrát. Je to tak?"

„Asi ano."

„V tom případě musí být nekonečné množství planet *přesně stejných jako Země*, na každé je nějaký Arnold a Webb, kteří jdou do kopce a říkají přesně totéž co my."

„To je trochu velké sousto."

„Já vím, že je to zneklidňující představa – ale to je nekonečno taky. Mě ale zajímá myšlenka všech těch jiných Zemí, které nejsou přesně jako tahle. Země, kde Hitler vyhrál válku a nad Buckinghamským palácem vlaje hákový kříž – Země, kde Kolumbus nikdy neobjevil Ameriku – Země, kde Římské impérium dosud existuje. Vlastně jsou to Země, kde mají všechna velká *kdyby* lidské historie odlišnou odpověď."

„Až k takové, kde si ten opičák, co se měl stát naším prapředkem, zlomil vaz dřív, než stačil mít děti, co?"

„Přesně tak. Ale držme se toho světa, který známe – toho světa, ve kterém jsme *my* a jdeme v letním odpoledni na kopec. Představ si ty naše odrazy na těch milionech jiných planet. Některé jsou úplně stejné, ale musejí nepochybně existovat i všechny ostatní variace, které neodporují zákonům logiky.

Můžeme – *musíme* – mít na sobě každý představitelný druh oděvu – a taky vůbec žádný oděv. Tady svítí Slunce, ale na nesčetných těch jiných Zemích ne. Na mnoha z nich je zima nebo léto a ne jaro. Ale uvažujme i o podstatnějších změnách.

Chceme vyjít do tohohle kopce a pak sejít po druhé straně dolů. Ale představ si, co všechno se nám může stát v příštích pár minutách. Ať je to jakkoli nepravděpodobné, pokud je to *možné*, musí se to někde stát.“

„Aha,“ řekl Arnold pomalu. Bylo zjevné, že tu myšlenku přijímá velmi neochotně. Po tváři mu přelétl výraz mírného zneklidnění. „To znamená, že někde padneš s infarktem mrtev k zemi, jen co uděláš příští krok.“

„Ale ne v *tomhle* světě,“ zasmál se Webb. „Už jsem to vyvrátil. Třeba tu smůlu budeš mít ty.“

„Nebo třeba,“ pokračoval Arnold, „budu mít celého toho rozhovoru dost, vytáhnu pistoli a zastřelím tě.“

„To je docela možné,“ připustil Webb, „jenže já jsem si dost jistý, že na téhle Zemi žádnou pistoli nemáš. A nezapomínej, že na milionech těch alternativních světů dokážu tasit rychleji.“

Cesta se teď vinula po lesnatém svahu a po obou stranách rostly hustě stromy. Vzduch byl voňavý a svěží. Bylo ticho, jako by příroda mlčky a zaujatě soustřeďovala všechnu svou energii na to, aby napravila škody, které na světě spáchala zima.

„Rád bych věděl,“ pokračoval Webb, „jak moc nepravděpodobné může něco být, aniž by to ještě bylo nemožné. Napadly nás nepravděpodobné události, které ale nejsou docela fantastické. Tady jsme na anglickém venkově a jdeme po cestě, kterou oba známe jako své boty.

Ale v *některém* vesmíru ti – jak jim mám říkat – ta naše *dvojčata* zahnou za roh a potkají tam cokoli, absolutně cokoli, co si fantazie dokáže představit. Protože jak jsem řekl na začátku, jestli je vesmír nekonečný, musejí nastat všechny možnosti.“

„Takže je možné,“ řekl Arnold se smíchem, který nebyl tak bezstarostný, jak zamýšlel, „že narazíme na tygra nebo něco podobně nepříjemného.“

„Samozřejmě,“ odpověděl Webb vesele. Ta možnost ho zjevně zaujala. „Jestli je to možné, tak se to někomu někde ve vesmíru musí stát. Tak proč ne nám?“

Arnold znechuceně zavrčel. „To už začíná být trochu planá debata,“ protestoval. „Pojď mluvit o něčem rozumnějším. Jestli za nej-

bližším rohem nepotkáme tygra, budu tvoji teorii považovat za vyvrácenou a změním téma.“

„Nebuď blázen,“ odpověděl Webb radostně. „To nevyvrátí vůbec nic. Neexistuje způsob, kterým bys…“

To byla poslední slova, která kdy pronesl. Na nekonečném množství Zemí nekonečné množství Arnoldů a Webbů potkalo tygry přátelské, útočné i lhostejné. Ale tohle nebyla žádná z těch Zemí – tato byla mnohem blíž k té hranici, kde se nepravděpodobné stává nemožným.

Ale nebylo samozřejmě úplně nepředstavitelné, že se v noci vodou promočený kopec propadl a odhalil hrozivou puklinu vedoucí do podzemního světa. Pokud jde o to, co se to namáhavě vyšplhalo tou puklinou ven, přitahováno neznámým světlem dne – no, to nebylo o nic nepravděpodobnější než obří kalmar, hroznýš královský nebo draví plazi jurské džungle. Napínalo to hranice pravděpodobnosti, ale nepřekročilo je.

Webb měl pravdu. V nekonečném vesmíru se všechno musí někde stát – včetně té obzvláštní smůly, kterou měli oni dva. Protože to bylo hladové – velmi hladové – a tygr nebo člověk by byli jen malým, ale přijatelným soustem pro kteroukoliv z jeho deseti otevřených tlam.

DOSLOV

Myšlenka, že každý možný vesmír může existovat, samozřejmě není původní, ale nedávno byla přepracována do důmyslnější podoby dnešními teoretickými fyziky (pokud rozumím, o čem mluví). Je to také spojeno s takzvaným antropickým principem, který teď vyvolal paniku mezi kosmology (viz Tipler a Barnow: Antropický kosmologický princip. *I když budete muset mnoho stránek přeskočit, ty kousky textu mezi tím jsou fascinující a pořádně nutí k přemýšlení.)*

Antropisté poukázali na některé podivnosti našeho vesmíru. Mnoho základních fyzikálních konstant – kterým, pokud víme, mohl Bůh dát takovou velikost, jakou chtěl – jsou velmi přesně vyváženy nebo vyladěny, aby vytvořily jediný typ vesmíru, v němž je naše existence

možná. Pár procent na jednu nebo na druhou stranu a nebyli bychom tady.

Jedno vysvětlení té záhady je, že všechny ostatní možné vesmíry existují (někde!), ale většina z nich je samozřejmě bez života. Jen nekonečně malý zlomek celkového počtu výtvorů má takové parametry, že může existovat hmota, mohou se utvořit hvězdy – a konečně může vzniknout i život. Jsme tady, protože nemůžeme být nikde jinde.

Ale všechna ta jinde jsou někde, takže moje povídka může být nepříjemně blízká pravdě. Naštěstí neexistuje způsob, jak to dokázat.

Aspoň myslím…

Hluboké pastviny

Povídku Hluboké pastviny *jsem napsal v roce 1954, dávno před dnešním téměř posedlým zájmem o výzkum a využívání oceánů. O rok později jsem jel k Velkému bariérovému útesu, jak jsem to podrobně vylíčil v* Korálovém pobřeží. *Tohle dobrodružství mi poskytlo popud – a podklad – k tomu, abych povídku rozpracoval do stejnojmenného románu, který jsem dokončil poté, co jsem se usadil na Cejlonu (dnes Srí Lance). Z toho důvodu jsem původní povídku nikdy znovu neotiskl ve svých povídkových sbírkách a teď nabízím nadějným kandidátům doktorského titulu v oboru anglické literatury možnost porovnání.*

Myšlenka chovu velryb je nápad, jehož čas ještě nepřišel a nevím, zda vůbec kdy přijde. Za posledních deset let měly velryby tak dobré tiskové mluvčí, že by většina Evropanů jedla velrybí hamburgery asi tak ráda jako psí nebo kočičí. Já sám jsem jednou velrybí maso ochutnal během 2. světové války: chutnalo jako trochu hrubší hovězí.

Ale jeden z produktů podmořské farmy by mohl být konzumován bez morálních pochybností. Nedá si někdo velrybí mléčný koktejl?

Na pastvinách se potuloval zabiják. Hlídka z vrtulníku zahlédla sedm set kilometrů od pobřeží Grónska obrovské tělo, které se převalovalo ve vlnách a barvilo vodu do ruda. Během pár vteřin byl uveden do pohotovosti složitý varovný systém; řada lidí plánovala zátahy a zábrany na mapě severního Atlantiku – a Don Burley si ospale protíral oči, ještě když tiše klesal do pětatřicetimetrové hloubky.

Známá zelená světélka na ovládacím panelu byla zářícím symbolem bezpečí. Dokud se jejich známá struktura nezměnila, dokud žádná z těch smaragdových hvězdiček nezčervenala, bylo s Donem a jeho malým plavidlem všechno v pořádku. Vzduch – palivo – energie – to byl triumvirát, který rozhodoval o jeho životě. Kdyby kterákoli z jeho částí vypověděla, Don by se ve své kovové rakvi potopil do pelagického bahna jako předminulou sezónu Johnnie Tyndall. Ale nebyl důvod, proč by se mělo něco stát; Don sám sebe uklidňoval tím, že předvídatelné nehody jsou právě přesně ty, které se nedějí.

Nahnul se přes malý ovládací panel a promluvil do mikrofonu. Ponorka č.5 byla ještě dost blízko u mateřské lodi, takže rádio fungovalo, ale už brzo bude muset přepnout na sonii.

„Výchozí kurs 255, rychlost 50 uzlů, hloubka 20 metrů, plné sonarové krytí… Odhadovaný čas k cílové oblasti 70 minut… Hlášení v desetiminutových intervalech. To je všechno… Konec."

Potvrzení, které už sláblo se vzdáleností, přišlo z *Hermana Melvilla* hned vzápětí.

„Hlášení došlo v pořádku. Dobrý lov. Budeš chtít psy?"

Don si zamyšleně hryzal spodní ret. Tuhle práci bude muset nejspíš zvládnout sám. Neměl vůbec ponětí, kde teď jsou Benj a Susan; mohli být kdekoli v okruhu sedmdesáti kilometrů. Samozřejmě by připluli, kdyby jim dal znamení, ale nevydrželi by jeho tempo a brzo by zůstali pozadu. Kromě toho má možná před sebou celé hejno dravců, a to poslední, co by si přál, bylo vystavit své důkladně vytrénované sviňuchy nějakému nebezpečí. To byl hlas zdravého rozumu a profesionální zodpovědnosti. Kromě toho měl Benje a Susan moc rád.

„Je to moc daleko a nevím, s čím se tam setkám," odpověděl. „Jestli budou na doslech, až tam dorazím, tak si na ně možná písknu."

Potvrzení z mateřské lodi bylo už sotva slyšitelné a Don přístroj vypnul. Bylo na čase se porozhlédnout.

Ztlumil světla v kabině, aby jasněji viděl obrazovku scaneru, nasadil si polarizované brýle a zadíval se do hlubin. To byla chvíle, kdy se Don cítil jako bůh, schopný sevřít v dlaních Atlantik na třicet kilometrů kolem dokola a jasně prohlédnout dosud neprozkoumané hlubiny pět a půl tisíce kilometrů pod sebou. Pomalu kroužící paprsek neslyšitelného zvuku prohledával svět, ve kterém se Don vznášel, a hledal v těch věčných tmách, kam nepronikl jediný paprsek světla, přátele a nepřátele. Bezhlesé kvílení, příliš vysoké dokonce i pro uši netopýrů, kteří vynalezli sonar milion let před člověkem, pulzovalo v mokré noci; slabé ozvěny se vracely zpět jako vznášející se zelenomodré skvrnky na obrazovce.

Díky dlouhé praxi byl Don schopen číst jejich významy bez nejmenší námahy. Asi tři sta metrů pod ním se až k zdejšímu ponořenému obzoru táhla vrstva rozptylující jeho signály – živá deka, pokrývající polovinu světa. Potopená podmořská louka stoupala a klesala v závislosti na pohybu Slunce – vždycky se držela na hranici tmy. Ale do těch temnot pod ní mu nic nebylo. Stáda, která hlídal, i nepřátelé, kteří je pustošili, žili ve svrchních vrstvách moře.

Don zapnul spínač hloubkového selektoru a jeho sonar se soustředil na vodorovný průzkum. Blýskavé ozvěny z propasti zmizely, ale viděl teď mnohem jasněji všechno, co ho obklopovalo v této stratosféře oceánu. Ten třpytivý oblak dvě míle před ním bylo hejno ryb; napadlo ho, jestli o něm ví základna, a udělal si poznámku do lodního deníku. Na okraji hejna bylo pár větších, izolovaných záblesků – dravci pronásledující dobytek, kteří se starali, aby se nekonečné kolo života a smrti nepřestalo otáčet. Ale tohle střetnutí nebyla Donova starost; on šel po větší kořisti.

Ponorka č.5 plula k západu – ocelová jehla, rychlejší a nebezpečnější než kterékoli jiné stvoření, které se kdy prohánělo oceánem. Malá kabina, osvětlená jen záblesky světel z přístrojové desky, doslova pulzovala silou, s níž otáčející se turbíny rozhrnovaly vodu. Don letmo pohlédl na mapu a přemýšlel přitom, jak se nepřítel dostal dovnitř tentokrát. Slabá elektrická pole, rozkládající se mezi mnoho kilometrů vzdálenými generátory, nedokázala vždycky zahnat vyhla-

dovělé dravce z hlubin. Kromě toho se učili. Když se otevřely ohrady, dokázali občas proklouznout dovnitř s velrybami a způsobit spoušť dřív, než byli objeveni.

Přijímač dlouhého dosahu se naříkavě rozkvílel a Don ho přepnul na PŘEVEĎ. Posílat řeč po ultrasonickém paprsku na jakoukoli vzdálenost nebylo praktické, takže se znovu dostal ke slovu kód. Don se ho nikdy nenaučil číst pouhým sluchem, ale protože z otvoru v přístroji začal vylézat pruh papíru, nemusel se o to ani pokoušet.

HELI HLÁSÍ HEJNO 50 – 100 VELRYB SMĚR 95 STUPŇŮ OD BODU X186475 Y438034 STOP. PLUJÍ VELKOU RYCHLOSTÍ. STOP. MELVILLE. KONEC.

Don začal nastavovat koordináty na svém navigačním přístroji, ale pak si všiml, že už to není nutné. Na samém okraji jeho obrazovky se objevila flotila nejasných hvězd. Lehce změnil kurs a plul přímo proti blížícímu se stádu.

Helikoptéra měla pravdu: pohybovaly se velkou rychlostí. Don cítil rostoucí vzrušení, protože to mohlo znamenat, že prchají a lákají dravce k němu. Při rychlosti, kterou pluly, bude za pět minut mezi nimi. Vypnul motor a ucítil, jak ho rychle brzdí odpor vody.

Don Burley, rytíř v brnění, seděl ve své slabě osvětlené komůrce patnáct metrů pod čistými vlnami Atlantiku a zkoušel si zbraně pro nadcházející souboj. V těchto okamžicích rozvážného vyčkávání před počátkem akce se jeho horečně pracující mysl často zabývala podobnými fantaziemi. Cítil spřízněnost se všemi pastýři, kteří už od úsvitu dějin hlídali svá stáda. Byl Davidem, který v dávných horách Palestiny dával pozor na horské lvy, ohrožující otcovy ovce. Ale mnohem bližší – jak v čase, tak v duši – mu byli muži, kteří hnali obrovská stáda dobytka po širokých pláních Ameriky jen před několika generacemi. Ti by chápali jeho práci, i když jeho nástroje by jim připadaly jako kouzla. Smysl se nezměnil, jen stáda byla jiná. Nebylo nijak zvlášť podstatné, že zvířata, která hlídal Don, vážila skoro sto tun a toulala se po nekonečných savanách moře.

Hejno bylo teď vzdálené necelé tři kilometry a Don nastavil svůj neúnavně kroužící sonar tak, aby zabíral jen sektor před ním. Na obrazovce se objevila místo kruhu jen široká výseč, jak se paprsek začal pohybovat ze strany na stranu; mohl teď spočítat všechny velryby

ve stádu a dokonce si i udělat zhruba představu o velikosti každé z nich. Zkušeným okem zapátral po vetřelcích.

Don by sám nedokázal vysvětlit, co okamžitě přitáhlo jeho pozornost k těm čtyřem ozvěnám na jižním okraji hejna. Bylo pravda, že byly trochu stranou od ostatních, ale i jiné zůstaly stejně daleko pozadu. Existuje jakýsi šestý smysl, který člověk získá, když dost dlouho hledí na obrazovku sonaru – určité tušení, které mu umožňuje vyčíst z pohybujících se skvrn víc, než by správně měl a mohl. Aniž si to Don uvědomil, sáhl po ovládání a znova zapnul turbíny. Ponorka č.5 se zrovna dávala do pohybu, když se kabina rozezvučela třemi těžkými údery na pancíř, jako by někdo stál za dveřmi a domáhal se vstupu.

„No tohle," řekl Don nahlas. „Jak vy jste se sem dostali?" Nenamáhal se ani zapnout televizi – Benjův signál by poznal kdekoli a kdykoli. Sviňuchy byly zřejmě někde poblíž a všimly si ho ještě dřív, než vůbec zapnul přivolávači systém. Už potisící ho okouzlila jejich inteligence a věrnost. Bylo zvláštní, že příroda vlastně stvořila dvakrát totéž – na souši psa, v moři sviňuchu. Proč měla tato graciézní mořská stvoření tak ráda člověka, kterému byla tak málo zavázána? Vzbuzovalo to pocit, že lidská rasa přece jen za něco stojí, když si zaslouží takovou nesobeckou oddanost.

Už celá staletí se vědělo, že sviňucha je přinejmenším stejně inteligentní jako pes a že dokáže uposlechnout poměrně složitých verbálních příkazů. Výzkumy dosud probíhaly, ale jestli uspějí, začne se psát nová kapitola prastarého partnerství mezi pastýřem a jeho psem.

Don zapnul ampliony na bocích ponorky a začal hovořit ke svým průvodcům. Většina zvuků, které vydával, by pro jiné lidské uši zněla nesmyslně; byly výsledkem dlouhého výzkumu zvířecích psychologů Světové potravní administrativy. Zopakoval rozkazy dvakrát, aby se ujistil, že jim sviňuchy porozuměly, a pak se podíval na obrazovku, aby se ujistil, že se obě zvířata drží za ním, jak jim řekl.

Čtyři ozvěny, které přilákaly jeho pozornost, byly teď blíž a jasnější, hlavní část stáda se už přehnala kolem něj směrem k východu. Neměl obavy ze srážky; obrovská zvířata dokonce i v panice vnímala jeho přítomnost stejně snadno jako on vnímal je, a stejnými prostředky. Don přemýšlel, jestli má zapnout návěstí. Možná by velryby po-

znaly známý signál a uklidnilo by je to. Jenže dosud neznámý nepřítel by ho mohl poznat také.

Vypnul vnější komunikační linku a sklonil se nad obrazovkou, jako by z ní chtěl silou vůle vytáhnout všechny informace, které mu může poskytnout. Byly tam dvě velké skvrny, kousek od sebe, a jednu z nich doprovázely dvě menší oběžnice. Dona napadlo, že už je možná příliš pozdě. V duchu si představoval smrtelný zápas, odehrávající se asi dva kilometry před ním. Ta dvě slabší světla budou útočníci – buď žraloci nebo plískavice – napadající velrybu, zatímco jeden z jejích společníků pluje s nimi v bezmocné hrůze, protože nemá jiné zbraně než své mohutné ploutve.

Teď už byl skoro tak blízko, aby mohl něco vidět přímo. Televizní kamera ponorky se snažila proniknout přítmím, ale nejdřív neviděl nic než planktonovou mlhu. Pak se uprostřed obrazovky začal objevoval mohutný stín s dvěma společníky pod sebou. Don viděl přesněji, ale v beznadějně omezeném dosahu běžného světla to, co mu už řekl sonar.

Skoro okamžitě poznal svou chybu. Ty dvě oběžnice byly mláďata, ne žraloci. Bylo to poprvé, co se vůbec setkal s velrybou, která by měla dvojčata; i když narození více mláďat najednou nebylo zcela neznámý jev, mohla velrybí samice krmit jen dvě najednou a z nich obvykle přežilo to silnější. Spolkl zklamání; ta chyba ho stála řadu minut a bude muset začít s hledáním znova od začátku.

Pak se ozvalo divoké bušení na trup lodi, které znamenalo nebezpečí. Benje nebylo snadné vylekat; Don prudce otočil ponorku, aby kamera mohla propátrat rozvířenou vodu, a přitom volal do amplionů uklidňující slova. Automaticky se obrátil ke čtvrtému odrazu na sonaru, který podle rozměrů považoval za další dospělou velrybu. A vzápětí uviděl, že je přece jen na správném místě.

„Panebože," řekl tiše. „To jsem nevěděl, že můžou být taky takhle velcí." Viděl už i větší žraloky, ale to byli všechno neškodní vegetariáni. Tohle, jak na první pohled rozeznal, byl grónský žralok, zabiják severních moří. Měl údajně dorůstat nejvýš devíti metrů, ale tenhle byl větší než ponorka č.5. Od hlavy k ocasu měl dobrých dvanáct metrů a když ho Don zpozoroval, právě se chystal k útoku. Byl to ale zbabělec – vrhal se po jednom z mláďat.

Don vykřikl na Benje a Susan a zahlédl je, jak se vrhají vpřed do jeho zorného pole. Na okamžik ho napadlo, proč asi sviňuchy tak bytostně nenávidí žraloky; pak pustil ovládání ponorky, protože autopilot se pevně zaměřil na cíl. Ponorka č.5, která se otáčela a manévrovala stejně svižně jako kterýkoli mořský tvor její velikosti, se sama začala přibližovat k žralokovi, takže Don měl volné ruce a mohl se soustředit na zbraně.

Zabiják se tak soustředil na svou kořist, že ho Benj zastihl naprosto nepřipraveného a zasáhl ho přímo pod levé oko. Musela to být bolestivá rána: čumák tvrdý jako ocel, hnaný čtvrttunou svalů rychlostí přes sedmdesát kilometrů za hodinu, to by vyvedlo z míry i největší rybu. Žralok se prudce obrátil neuvěřitelně malým obloukem a Don skoro spadl ze sedadla, jak ponorka s trhnutím nabrala nový kurs. Jestli to takhle půjde dál, bude stěží moci použít Žihadlo. Ale aspoň měl teď zabiják jiné starosti než svou zamýšlenou oběť.

Benj a Susan napadali obra jako psi dorážející na rozzuřeného medvěda. Byli příliš mrštní, než aby se dali chytit těmi strašlivými čelistmi, a Don znova musel obdivovat, jak dokázali spolupracovat. Když se některý z nich musel vyplout k hladině nadechnout, ten druhý na minutku počkal, dokud útok nemohl pokračovat plnou silou.

Nezdálo se, že by si žralok všiml, že se k němu blíží další, mnohem nebezpečnější protivník a že sviňuchy mají jen odvést jeho pozornost. To Donovi výborně vyhovovalo; následující operace bude velmi obtížná, pokud aspoň patnáct sekund nebude moci udržet stálý kurs. Samozřejmě že by mohl velmi snadno použít malá raketová torpédka a žraloka zabít. Kdyby byl sám a proti němu celé hejno žraloků, rozhodně by to udělal. Ale existoval jiný, méně nechutný způsob. Dával přednost rapíru před ručním granátem.

Byl teď jen patnáct metrů od žraloka a rychle se k němu blížil. Lepší šanci už možná nebude mít. Stiskl odpalovací tlačítko.

Zpod břicha ponorky vylétlo něco, co vypadalo trochu jako rejnok. Don přibrzdil své plavidlo – nebylo už potřeba se přibližovat víc. Malá šípovitá podmořská raketa, velká jen něco přes metr, je podstatně rychlejší a zasáhne cíl za několik vteřin. Jak se řítila vpřed, zanechávala za sebou tenké kontrolní vlákno jako nějaký podmořský pavouk, spřádající svou síť. Tím tenkým kabelem proudila energie,

která Žihadlo poháněla, a signály, které ho naváděly na cíl. Don nechal svou vlastní větší loď jejímu osudu a plně se soustředil na řízení podvodní střely. Reagovala na jeho dotek tak rychle, že měl pocit, jako by řídil nějakého obzvlášť ušlechtilého a citlivého oře.

Žralok zahlédl nebezpečí necelou sekundu před nárazem. Žihadlo bylo tak podobné normálnímu rejnokovi, že to dravce zmátlo – přesně, jak to konstruktéři zamýšleli. Než si malý mozeček uvědomil, že takhle se přece žádný rejnok nechová, raketa už zasáhla cíl. Ocelová podkožní jehla, hnaná malou náloží, vlétla do drsné žraločí kůže a obrovská ryba se zazmítala v divoké hrůze. Don rychle couvl, protože po nárazu toho obrovského ocasu by poletoval po kabině jako hrášek v plechovce a možná že by byla poškozena i sama ponorka. Neměl už co dělat, musel jen promluvit do mikrofonu a odvolat své „honicí psy“.

K smrti odsouzený zabiják se svíjel a prohýbal, jak se snažil dosáhnout tlamou na otrávenou šipku a vytrhnout si ji z těla. Don mezitím přitáhl Žihadlo zpátky do jeho úkrytu; těšilo ho, že raketu dostal zpátky nepoškozenou. Bez lítosti se díval, jako obrovská ryba podléhá paralýze.

Žralokův boj slábl. Bezcílně plaval sem tam a Don musel jednou obratně uhnout, aby se s ním nesrazil. Umírající žralok nakonec ztratil kontrolu nad vznosnou silou a pomalu vyplul k hladině. Don ho nesledoval – měl na práci důležitější věc.

Našel samici a její dvě mláďata ani ne dva kilometry daleko a pečlivě je obhlédl. Nebyly zraněné, takže nebylo potřeba volat veterináře v jeho vysoce specializované dvoumístné ponorce, která zvládla jakékoli zdravotní potíže kytovců od žaludeční nevolnosti po císařský řez. Don si poznamenal číslo matky, zřetelně napsané těsně za ploutví. Mláďata, jak bylo zřejmé z jejich velikosti, byla letošní a dosud nebyla ocejchovaná.

Don se na ně chvilku díval. Nebyla už ani trochu poděšená a pohledem na sonar se ujistil, že celé stádo přestalo panicky prchat. Podivil se, jak mohou vědět, co se stalo; o komunikaci mezi velrybami už se toho vědělo dost, ale mnohé zůstávalo ještě záhadou.

„Doufám, že si vážíš toho, co jsem pro tebe udělal, dámo," zamručel. Pak si uvědomil, že padesát tun mateřské lásky je trochu děsivá představa, naplnil nádrže vzduchem a vynořil se.

Moře bylo klidné, takže pootevřel poklop a vystrčil hlavu z kuželovité věžičky. Voda mu šplouchala jen pár centimetrů pod bradou a čas od času se docela vážně pokusila trochu ho zmáčet. Bylo ovšem nepravděpodobné, že by se jí to podařilo, protože si poklop přitáhl tak přesně, aby fungoval jako docela účinná zátka.

Asi patnáct metrů od něj se na povrchu převalovala břidlicově šedá hora podobná převrácené lodi. Don se na ni zamyšleně díval a v duchu počítal. Zvíře těchto rozměrů by mohlo mít svou cenu; když bude mít kliku, dostane třeba i dvojitou prémii. Za pár minut vyšle rádiem zprávu, ale právě teď si s potěšením vychutnával čerstvý atlantický vzduch a pohled na modré nebe nad hlavou.

Z hlubin se vyřítil šedý blesk a zalil Dona sprškou vody. Byl to takový Benjův diskrétní způsob, jak na sebe upozornit; za chvilku už sviňucha připlavala ke kuželovité věžičce, aby se Don mohl naklonit a pohladit ji po hlavě. Velké, inteligentní oči se zadívaly do jeho; byla to jen Donova fantazie, nebo se v jejich hlubinách ukrýval skutečně náznak skoro lidského pobavení?

Susan jako obvykle kroužila stydlivě kolem, dokud ji žárlivost nepřemohla a ona Benje neodstrčila. Don nestranně dělil svá polaskání mezi oba dva a omluvil se, protože jim neměl co dát. Rozhodl se, že jim to vynahradí, jen co se vrátí na *Hermana Melvilla*.

„A taky si s vámi půjdu znovu zaplavat," slíbil jim, „když se budete slušně chovat." Zamnul si zamyšleně modřinu, kterou mu způsobila Benjova hravost, a napadlo ho, jestli na takovéhle tvrdé hry už není moc starý.

„Je na čase vrátit se domů," řekl Don pevně, sklouzl zpátky do kabiny a zabouchl za sebou poklop. Uvědomil si najednou, že má hrozný hlad a že by si měl konečně dát snídani, o kterou přišel. Nebylo na zemi mnoho lidí, kteří si své dnešní ranní jídlo zasloužili víc než on. Zachránil lidstvu víc tun masa, oleje a mléka, než se dalo jen tak snadno odhadnout.

Don Burley byl šťastný bojovník, vracející se domů z jedné z mnoha bitev, které člověk musí vybojovat. Zaháněl přízraky hlado-

moru, které děsily minulé věky, ale které už svět nikdy neohrozí, dokud planktonové farmy budou vyrábět své miliony tun proteinů a velrybí stáda budou poslouchat své nové pány. Člověk se po dlouhém věku vyhnanství vrátil do oceánu; dokud oceán nezamrzne, nebude už nikdy mít hlad…

Don se podíval na scaner a nastavil kurs. Usmál se, když uviděl dvě skvrnky, které se držely těsně za středovou světelnou skvrnou, označující jeho plavidlo. „Jen pojďte," řekl. „My savci musíme držet při sobě." Pak převzal řízení autopilot a Don se pohodlně natáhl v křesle.

A pak Benj a Susan uslyšeli nějaký divný zvuk, zesilující a slábnoucí v kontrastu s hučením turbín. Zvuk slabě pronikal silnými stěnami ponorky č.5 a jen citlivé uši sviňuch ho mohly zachytit. Ale i když to byla inteligentní zvířata, mohla těžko chápat, že Don Burley jim vysoce nemuzikálními zvuky sděluje, že *Naposledy jede stáda hnát…*

Kdybych na tebe zapomněl, Země…

Tato povídka, která vznikla o Vánocích roku 1951, byla přetiskována až skoro příliš. O jiných Vánocích, o sedmnáct let později, se posádka Apolla 8 stala prvními z lidí, kteří viděli z Měsíce východ Země.

Doufejme, že nikdo nikdy neuvidí Zemi vycházet tak, jak dítě v tomto varovném příběhu.

Když bylo Marvinovi deset let, odvedl ho otec s sebou dlouhými chodbami, ve kterých duněla ozvěna a které vedly vzhůru, přes správu a energii, až se dostali až do nejvyšších podlaží a ocitli se mezi rychle rostoucí vegetací farem. Marvinovi se tu líbilo: bylo zábavné sledovat ty velké, štíhlé rostliny, jak se šplhají skoro s viditelnou dychtivostí ke slunečnímu světlu, které k nim pronikalo plastikovými kopulemi. Všude to tu vonělo životem a ta vůně vzbuzovala v jeho srdci nevyslovitelné touhy: nedýchal už suchý, chladný vzduch obytných pater, zbavený všech vůní a pachů kromě lehkého nádechu ozonu. Byl by si tu přál ještě chvíli zůstat, ale otec mu to nedovolil. Šli dál, až ke vstupu do observatoře, kde předtím nikdy nebyl. Ale ani tam se nezastavili a Marvin si s rostoucím vzrušením uvědomil, že zbývá už jenom jeden cíl. Poprvé ve svém životě se dostane ven.

Ve velkém servisním hangáru bylo asi deset vozidel na velkých balonových pneumatikách a s tlakovými kabinami. Otec byl zřejmě očekáván, protože je okamžitě odvedli k malému průzkumnému autu, které čekalo u mohutných okrouhlých vrat. Marvin, nervy k prasknutí napjaté očekáváním, se usadil v maličké kabině. Otec nastartoval a zkontroloval ovládání. Vnitřní dveře tlakové komory se otevřely a za nimi znova zavřely; slyšel, jak pomalu utichá řev obrovských vzduchových pump – tlak klesl na nulu. Pak se rozsvítil nápis „Vakuum“, vnější dveře se otevřely a před Marvinem ležela krajina, kam nikdy nevstoupil.

Samozřejmě že ji znal z fotografií; taky v televizi ji viděl nejméně stokrát. Ale teď byla všude kolem něj, hořela v žáru slunce, které se pomalu vleklo inkoustově černým nebem. Obrátil se k západu, zády k nemilosrdné sluneční nádheře – a tam uviděl hvězdy, přesně tak, jak mu o nich vyprávěli, i když on těm vyprávěním nikdy tak docela nevěřil. Dlouho se na ně díval v údivu, že může existovat něco tak malého a přitom tak zářivého. Byly to jasné, klidné světelné body a on si náhle vzpomněl na jeden verš, který kdysi viděl v jedné otcově knize:

Hvězdičko, co blikáš si,
rád bych věděl, z čeho jsi.

No, *on* věděl, z čeho jsou hvězdy. Ten, co se takhle ptal, to musel být pěkný hlupák. A jaképak „blikáš“? Na první pohled bylo přece vidět, že hvězdy září stále stejným, neměnným světlem. Přestal se tou záhadou zabývat a rozhlédl se po krajině.

Hnali se po pláni rychlostí skoro sto padesát kilometrů za hodinu. Od velkých balonových pneumatik odletovaly vějířky prachu. Po kolonii nebylo ani památky; za těch pár minut, co se díval na hvězdy, zmizely její kupole a antény za obzorem. Byly tu ale jiné známky přítomnosti člověka, protože asi kilometr před sebou uviděl Marvin konstrukce zvláštních tvarů, nakupené kolem ústí dolu. Tu a tam vyrazil z některého komína obláček páry a okamžitě se rozplynul.

Kolem dolu projeli za chvilku; otec řídil s bezstarostným, nadšeným mistrovstvím, skoro jako by – zvláštní myšlenka pro dětskou hlavu – jako by se snažil před něčím utéct. Za pár minut dojeli k okraji pláně, na které stála kolonie. Půda před nimi prudce klesala v dlouhém svahu, ze kterého se točila hlava a jehož dolní část se skrývala v dlouhých stínech. Vepředu, kam až oko dohlédlo, se táhla rozervaná pole kráterů, pahorků a strží. Vrcholky hor, na nichž se odrážely paprsky nízko položeného slunce, vypadaly jako hořící ostrovy v moři tmy; a nad nimi, stále stejně nehnutě, plály hvězdy.

Dál nemohla vést žádná cesta – a přece vedla. Marvin zaťal pěsti, když se auto přehouplo přes okraj a začalo svůj dlouhý sestup. Pak zahlédl sotva viditelnou stopu, vedoucí dolů po úbočí, a trochu si oddechl. Jak se zdálo, jeli tudy před nimi i jiní lidé.

Když překročili čáru stínu, padla náhle tma a slunce zmizelo za okraj pláně. Dva malé reflektory ožily a začaly na skálu před nimi vrhat dva modrobílé pruhy světla, takže skoro ani nemuseli zpomalit. Celé hodiny jeli údolími a po úpatích hor, jejichž vrcholky jako by se dotýkaly hvězd, a občas, když se vyšplhali trochu výš, se vynořili na chvilku do slunečního světla.

Teď se napravo objevila zvlněná, prašná pláň, a po levici se valy a terasy zdvihaly až někam ke hvězdám – bylo to pohoří, které se táhlo do nedohledna, až tam, kde jeho vrcholky mizely za obzorem. Nebyla tu žádná známka, že by tuto zemi někdy prozkoumal člověk, ale jednou minuli kostru havarované rakety a vedle ní mohylu s kovovým křížem na vrcholu.

Marvinovi se zdálo, že hory už nikdy neskončí; ale o mnoho hodin později konečně přišel poslední mohutný výběžek, prudce stoupající ze shluku menších kopců. Sjeli dolů, do mělkého údolí, které se ve velkém oblouku táhlo k odvrácené straně hor, a Marvin si pomalu uvědomil, že v tom kraji před nimi se děje něco moc divného.

Slunce bylo teď hluboko za horami po pravé straně, takže údolí před nimi by mělo být v úplné tmě. Ale místo toho bylo zaplaveno chladnou bílou září, linoucí se zpoza skalisek, pod kterými putovali. Pak náhle vyjeli na otevřenou pláň a zdroj světla před nimi ležel ve vší své slávě.

V malé kabině bylo teď velmi ticho – motory umlkly. Jediným zvukem bylo tiché syčení přívodu kyslíku a občasné kovové zaskřípání, jak vnější plášť vozidla vyzařoval teplo. Protože z toho velkého stříbrného srpku, který se vznášel nízko nad obzorem a zaplavoval kraj perleťovým světlem, žádné teplo nevycházelo. Světlo bylo tak jasné, že uplynuly celé minuty, než se na něj mohl Marvin podívat zpříma, ale nakonec přece jen rozeznal obrysy kontinentů, mlžnou hranici atmosféry a bílé ostrovy mraků. A dokonce i z této vzdálenosti viděl záblesky slunce na polárním ledu.

Bylo to krásné a mluvilo to k jeho srdci přes propast vzdálenosti. Tam, na tom zářivém srpku, byly všechny ty úžasné věci, které nikdy nepoznal – odstíny nebe při západu slunce, nářek moře u břehů pokrytých oblázky, bubnování dešťových kapek, nespěchavé požehnání sněhu. To všechno a ještě tisíc jiných věcí mělo být jeho právoplatným dědictvím, ale znal je jen z knih a starých záznamů. Ta myšlenka ho naplnila úzkostí vyhnance.

Proč se nemohou vrátit? Ta zem pod plujícími mraky vypadala tak klidně a přátelsky. Pak Marvin, jehož oči už neoslepovala záře, uviděl, že část kotouče, která by měla být tmavá, zlověstně světélkuje, a rozpomněl se. Díval se na pohřební hranici světa – na radioaktivní následky soudného dne. Přes téměř čtyři sta tisíc kilometrů vesmíru bylo dosud vidět záři umírajících atomů, stálou připomínku ničivé minulosti. Potrvá ještě celá staletí, než ta vražedná záře ze skal zmizí a do toho tichého, prázdného světa se bude moci znova vrátit život.

A pak začal otec mluvit. Vyprávěl příběh, který pro Marvina až do této chvíle neznamenal víc než pohádky, které slýchal v dětství. Bylo

v něm mnoho věcí, které nemohl pochopit: nedokázal si představit zářivý, mnohobarevný život na planetě, kterou nikdy neviděl. Ani nedokázal pochopit síly, které ji nakonec zničily a které z kolonie, uchráněné díky své izolaci, udělaly jediného a posledního dědice. Ale dokázal si představit ty strašlivé poslední dny, kdy se kolonie nakonec dozvěděla, že mezi hvězdami už se nikdy neobjeví zásobovací lodi s dary z domova. Rádiové stanice jedna po druhé přestaly vysílat; na stinném kotouči jedno po druhém slábla a vyhasínala světla velkoměst, a nakonec byli sami, tak sami, jako nikdy žádný člověk před nimi, a v rukou měli budoucnost celé své rasy.

Následovala léta zoufalství a dlouhá bitva za přežití v tomto divokém a nepřátelském světě. V té bitvě zvítězili, i když jen těsně: Tato malá oáza života byla bezpečná před nejhoršími nástrahami přírody. Ale pokud nebude mít cíl, budoucnost, pro kterou může pracovat, ztratí kolonie vůli k životu a ani stroje, ani schopnosti nebo věda ji pak nezachrání.

Marvin konečně pochopil účel této pouti. On sám nikdy nebude kráčet po březích toho ztraceného, legendárního světa, nebude naslouchat rachotu hromu na jeho oblých kopcích. Ale jednoho dne – jak vzdáleného? – se děti jeho dětí vrátí a převezmou znovu své dědictví. Větry a deště očistí spálenou zemi od jedů a odnesou je do moře, a v hlubinách moře pak vyplýtvají svou vražednou sílu, až už nebudou moci ublížit ničemu živému. Potom velké lodi, které dosud čekají na zdejších tichých, prašných pláních, budou moci opět jednou vzlétnout na cestu k domovu.

Takový byl jejich sen; a Marvin náhle věděl, že ho jednou sám předá svému synovi, tady, na stejném místě v horách, kde mu bude do tváře plát stříbrné světlo z oblohy.

Když se vydali na zpáteční cestu, neohlédl se. Nedokázal by snést pohled na tu zlatou krásu srpku Země, jak mizí ve skalách, zatímco on se vracel ke svým, aby s nimi sdílel jejich dlouhé vyhnanství.

Kruté nebe

Lhostejno, zda jsi moře přemostil,
zda krutým nebem pluješ v bezpečí,
či zda jsi rukou pevnou postavil
z dřeva či z kovu palác největší…

James Elroy Flecker
„Básníkovi za tisíc let“

Tuhle povídku jsem napsal v roce 1966, zřejmě v době, kdy jsem chtěl na chvilku utéct od 2001 – která ovládala většinu mého života v letech 1964 – 1968. Teď jsem si ji znova přečetl s trochu smíšenými pocity, protože se dnes dokážu mnohem víc ztotožnit se svým „dr. Elwinem“.

A co víc, věta „jeden z nejslavnějších vědců světa – a rozhodně nejslavnější mrzák světa“ se dokonale hodí na dr. Stephena Hawkinga – jehož práce se rovněž zabývá gravitací. V červenci 1988 jsem strávil v londýnském televizním studiu tři hodiny s dr. Hawkingem (a přes satelit i s dr. Saganem). Pro mě bylo to setkání nejen obrovským intelektuálním, ale také citovým zážitkem, protože mi právě v té době řekli, že mám stejnou nevyléčitelnou nemoc jako dr. Hawking (ALS, amyotrofickou laterální sklerózu, v USA známější jako Gehrigova nemoc), a tudíž se moc velké části devadesátých let asi nedožiju. Naštěstí (viz předmluva k O zlatých mořích*,) je moje diagnóza dnes o něco méně hrozivá – ale přesto se víc než jen zběžně zajímám o motorizované invalidní vozíky. Ještě lepší by bylo, kdyby tak někdo vymyslel „levík“, popsaný v téhle povídce. Dávno předtím, než mi začala chůze dělat potíže, záviděl jsem létajícímu baronu Harkonnenovi z* Duny.

Neberte můj útok na všeobecnou teorii relativity příliš vážně; ale přál bych si, aby spisovatelé, kteří se ohánějí principem ekvivalence, jasně uvedli, že platí jen pro zanedbatelně malé objemy prostoru.

Mám teď výčitky svědomí, že jsem zlikvidoval jedno z nejvzácnějších a nejkrásnějších zvířat na světě. Přece jen to možná měl být yet-

ti; jsou sice stejně vzácní, ale podle všeobecně přijímaného názoru nejsou krásní.

O půlnoci byl vrcholek Everestu jen pár stovek metrů vzdálený – pyramida sněhu, ve světle vycházejícího Měsíce bledá a přízračná. Na obloze nebyl ani mráček a vítr, který už foukal celé dny, se skoro utišil. Na nejvyšším bodě Země bylo jistě málokdy tak klidno a ticho; čas si vybrali dobře.

Možná až *příliš* dobře, pomyslel si George Harper; skoro ho až zklamalo, jak to bylo snadné. Jediný skutečný problém byl, jak se dostat z hotelu tak, aby je nikdo neviděl. Vedení hotelu mělo značné výhrady k nepovoleným půlnočním výletům na vrchol; může dojít k nehodám a ty neprospívají obchodu. Ale dr. Elwin byl pevně rozhodnut udělat to právě takhle, a měl k tomu ty nejlepší důvody, i když o nich nikdy nemluvil. Přítomnost jednoho z nejslavnějších vědců světa – a rozhodně nejslavnějšího mrzáka světa – v Hotelu Everest v době vrcholné turistické sezóny už tak vzbudila dost zdvořilého překvapení. Harper částečně utišil všeobecnou zvědavost náznaky, že tu provádějí nějaká gravitační měření – což byla aspoň část pravdy. Ale byla to část skoro zanedbatelná.

Nikdo, kdo by teď viděl Jamese Elwina, jak vytrvale stoupá k hranici 8 700 metrů s pětadvaceti kilogramy přístrojů na ramenou, nebyl by uhodl, že jeho nohy jsou skoro nefunkční. Narodil se jako oběť té thalidomidové katastrofy v roce 1961, která po celém světě rozesela víc než deset tisíc částečně zmrzačených dětí. Elwin byl jeden z těch šťastnějších. Ruce měl docela normální a cvičením a námahou mu tak zmohutněly, že byly teď silnější než u většiny ostatních. Místo nohou měl ale jen dva stíny z masa a kostí. S pomocí opěr dokázal stát a dokonce udělat pár vrávoravých kroků, ale opravdu chodit nedokázal nikdy.

A přesto teď byl šedesát metrů pod vrcholem Everestu…

Všechno to více než před třemi lety začal jeden plakát cestovní kanceláře. Jako novopečený programátor v oddělení aplikované fyziky znal George Harper dr. Elwina jen od vidění a z toho, co se o něm povídalo. Dokonce i pro ty, kteří mu byli přímo podřízeni, byl geniální ředitel výzkumu v Astrotechu do jisté míry vzdálenou postavou. Od obyčejných lidí ho dělilo jeho tělo i jeho mozek. Neměli ho rádi ani neradi, a i když ho obdivovali a litovali, rozhodně mu nezáviděli.

Harper, který teprve před pár měsíci vyšel z univerzity, pochyboval, že doktor vůbec zaregistroval jeho existenci, leda snad jako jméno v organizačním pavouku. V jeho oddělení bylo deset dalších programátorů, všichni starší než on, a většina z nich si se svým vedoucím výzkumu nikdy nevyměnila víc než deset slov. Když Harpera poslali do kanceláře dr. Elwina s nějakým tajným materiálem, předpokládal, že se to odbude za pár vteřin s několika zdvořilými formalitami.

Také to skoro tak bylo. Ale když se Harper obracel k odchodu, vyrazilo mu dech nádherné panoráma himalájských vrcholků, pokrývající celou půlku jedné zdi. Bylo umístěno tak, aby ho dr. Elwin od svého stolu viděl, kdykoli zvedne hlavu od stolu, a scénu, která na něm byla, Harper znal skoro nazpaměť, protože ji sám fotografoval jako okouzlený a trochu ohromený turista, stojící na podupaném sněhu na vrcholku Everestu.

Tady tohle je bílý hřeben Kančendžungy, prosvítající mezi mraky skoro sto padesát kilometrů daleko. Téměř v jedné řadě s ním, ale mnohem blíž, byl dvojitý vrchol Makalu; a ještě blíž pokrýval skoro celé popředí mohutný objem Lhotse, souseda a soupeře Everestu. Dál k západu, v údolích tak velikých, že oko nedokázalo ani pojmout jejich rozlohu, se valily ledové řeky ledovců Khumbú a Rongbuk. Z téhle výšky nevypadaly jejich vrásy větší než brázdy na poli; jenže ty koleje a pukliny v ocelově tvrdém ledu byly desítky metrů hluboké.

Harper se ještě kochal tím nádherným pohledem a přivolával staré vzpomínky, když za sebou uslyšel hlas dr. Elwina.

„Jak se zdá, zaujalo vás to. Byl jste tam?“

„Ano, pane doktore. Rodiče mě tam vzali po maturitě. Bydleli jsme týden v hotelu a už jsme mysleli, že se budeme muset vrátit dřív, než se vyjasní počasí. Ale poslední den vítr přestal foukat a asi dvacet z nás se dostalo na vrchol. Byli jsme tam asi hodinu a fotografovali jsme se navzájem.“

Zdálo se, že dr. Elwin o jeho slovech dlouho přemýšlí. Pak řekl hlasem, který ztratil svou dřívější odtažitost a bylo v něm slyšet nepopiratelné vzrušení. „Sedněte si, pane – hm – Harpere. Rád bych o tom slyšel ještě něco víc.“

Když se George Harper vracel k židli naproti uklizenému ředitelskému stolu, nevěděl, co si má myslet. To, co prožil, nebylo nic neobvyklého; každý rok přijížděly do hotelu Everest tisíce lidí a asi čtvrtina z nich vystoupila na vrchol. Loni se například nadělal velký humbuk kolem desetitisícího turisty, který stanul na střeše světa. Někteří cynici tehdy dělali jedovaté poznámky o té zvláštní náhodě, že číslo 10 000 byla čirou náhodou dost známá videohvězdička.

Harper nemohl říci dr. Elwinovi nic, co by se nemohl dozvědět z deseti jiných zdrojů – třeba z turistických brožurek. Ovšem žádný mladý a ambiciózní vědec by si nenechal ujít možnost udělat dojem na muže, který by mu mohl tolik pomoci v kariéře. Harper nebyl chladný počtář a o podnikové politikaření se nezajímal, ale když na to přišlo, uměl se chytit příležitosti.

„No, pane doktore," začal pomalu, jak se snažil srovnat si myšlenky a vzpomínky, „letadlo člověka vyklopí v malém městečku jménem Namči, asi třicet kilometrů od hory. Pak ho odvezou autobusem po ohromně malebné silnici do hotelu, který má výhled na ledovec Khumbú. Je to ve výšce 5 400 metrů a mají tam i pokoje s normálním tlakem pro lidi, co mají potíže s dýcháním. Samozřejmě tam mají lékařský personál a vedení hotelu nepřijímá hosty, kteří nejsou fyzicky v pořádku. V hotelu musíte zůstat aspoň dva dny, jíte speciální stravu a pak vás teprve pustí výš.

Z hotelu přímo na vrchol vidět není, protože jste moc blízko k hoře a připadá vám, jako by se tyčila přímo nad vámi. Ale ten pohled je fantastický. Vidíte Lhotse a pět nebo šest dalších vrcholků. A taky může být děsivý – zvlášť v noci. Někde vysoko nad hlavou obvykle skučí vítr a pohybující se led vydává divné zvuky. Není vůbec těžké si představit, že v horách obcházejí nějaké obludy…

V hotelu se toho moc dělat nedá, jen odpočívat, dívat se na krajinu a čekat, až vám lékaři dají povolení. Dřív trvalo celé týdny, než se člověk v tom vzduchu aklimatizoval; teď už dokážou zařídit, aby vám krev dosáhla té správné úrovně za osmačtyřicet hodin. Ale i tak se asi polovina návštěvníků – hlavně těch starších – rozhodne, že tahle výška jim bohatě stačí.

Co se děje dál, to závisí na tom, jak jste zkušený a kolik jste ochoten zaplatit. Pár zkušených horolezců si najme průvodce a vypraví se

na vrchol vlastní cestou s klasickým horolezeckým náčiním. To už dnes není tak těžké, na strategických místech jsou všude přístřešky. Většina těch skupinek to dokáže. Ale počasí je vždycky sázka do loterie a každý rok se pár lidí zabije.

Obyčejní turisté to dělají snadnějším způsobem. Na samotném Everestu nesmí nic přistát, leda záchranáři, když není vyhnutí, ale těsně pod hřebenem Nuptse je malá chata a k ní létá z hotelu helikoptéra. Od chaty je to na Everest jenom necelých pět kilometrů, Jižním sedlem – ten výstup je poměrně snadný, když je člověk ve slušné kondici a má nějaké horolezecké zkušenosti. Někdo tam jde bez kyslíku, ale nedoporučuje se to. Já jsem si nechal masku nasazenou až na vrchol; pak jsem ji sundal a zjistil jsem, že můžu celkem bez potíží dýchat.“

„Používal jste filtr nebo kyslíkové láhve?“

„Molekulární filtry – už jsou teď celkem spolehlivé a koncentraci kyslíku dokážou zvýšit až o 100 procent. Hrozně zjednodušily pohyb ve velkých výškách. Nikdo už s sebou nenosí stlačený kyslík.“

„Jak dlouho výstup trval?“

„Celý den. Odlétali jsme těsně před svítáním a vrátili jsme se při západu slunce. *Tohle* by staré horolezce taky překvapilo. Ale vyráželi jsme samozřejmě odpočinutí a šli jsme nalehko. Na cestě od chaty nejsou skoro žádné problémy a na všech nepříjemných místech jsou vysekané schody. Jak jsem říkal, pro každého, kdo je ve slušné kondici, je to hračka.“

Hned, jak Harper zopakoval tato slova, přál si, aby si byl raději ukousl jazyk. Jak jen mohl zapomenout, s kým mluví; jenže úžas a vzrušení z tehdejšího výstupu na střechu světa se mu vrátily tak živě, jako by znova stál na tom osamělém, větrném vrcholu. Na tom jediném místě na Zemi, kde dr. Elwin nikdy stát nebude…

Ale nezdálo se, že by si toho vědec všiml – nebo byl už tak zvyklý na takovou bezmyšlenkovitou netaktnost, že mu ani nevadila. Harper uvažoval, proč ho asi tak zajímá Everest. Možná právě proto, že je tak nedostupný; byl pro něj symbolem všeho, co mu bylo odepřeno nešťastnými okolnostmi jeho narození.

A přesto dnes, o tři roky později, se George Harper zastavil necelých třicet metrů pod vrcholem a přitahoval nylonové lano, jak se k němu doktor blížil. I když si o tom nic neřekli, věděl, že si vědec přeje být na vrcholu první. Zasloužil si tu poctu a George neměl v úmyslu ho o ni připravit.

„Všechno O.K.?“ zeptal se, když se dr. Elwin přitáhl až k němu. Byla to naprosto zbytečná otázka, ale Harper potřeboval nějak přerušit tu osamělost, která je teď obklopovala. Zdálo se, jako by byli na světě sami dva; kam oko dohlédlo, nebyla v téhle bílé divočině jediná stopa po lidské existenci.

Elwin neodpověděl, ale nepřítomně kývl a prošel kolem, zářící oči upřeny na vrcholek. Šel zvláštní, strnulou chůzí a jeho nohy téměř nezanechávaly ve sněhu stopy. A jak kráčel, ozývalo se z mohutné torny, kterou nesl na zádech, nezaměnitelné bzučení.

Ta torna ve skutečnosti nesla jeho – nebo aspoň tři čtvrtiny jeho těla. Dr. Elwin rovnoměrně kráčel ke svému kdysi nedostupnému cíli a vážil přitom se vším svým vybavením necelých pětadvacet kilometrů. A kdyby i *to* ještě bylo moc, stačilo otočit knoflíkem a nevážil by vůbec nic.

Tady, uprostřed měsícem zalitého Himaláje, bylo největší tajemství jednadvacátého století. Na celém světě existovalo jen pět experimentálních Elwinových levitátorů, a dva z nich tady na Everestu.

I když o nich Harper už věděl dva roky a rozuměl částečně jejich základní teorii, připadaly mu „levíky“ – jak je v laboratoři okamžitě překřtili – pořád jako kouzlo. Jejich pohonné jednotky měly dost energie na to, aby vyzvedly sto dvacet kilo patnáct kilometrů do výšky, což téhle výpravě poskytovalo víc než dostatečnou bezpečnostní rezervu. Cyklus vztlaku a klesání se mohl opakovat skoro donekonečna, protože baterie reagovala s gravitačním polem Země. Cestou nahoru se baterie vybíjela; cestou zpátky se znovu nabíjela. Protože žádný mechanický proces nemá stoprocentní účinnost, při každém cyklu se trocha energie ztrácela, ale rozhodně se cyklus mohl opakovat aspoň stokrát, než se baterie vybily.

Šplhat na horu téměř ve stavu beztíže byl úžasný zážitek. Popruhy je táhly směrem vzhůru, což vyvolávalo pocit, jako by byli zavěšeni pod neviditelným balónem, jehož vztlak mohou po libosti regulovat.

Potřebovali trochu váhy, aby se udrželi na zemi, a po několika pokusech se usnesli na pětadvaceti procentech. Tak bylo stoupání po pětačtyřicetistupňovém svahu stejně snadné jako normální chůze po rovině.

Párkrát omezili svoji váhu skoro na nulu, když potřebovali ručkovat vzhůru po kolmých skalních stěnách. Viset ve vzduchu, když je držela jen krabice tiše předoucích přístrojů, vyžadovalo hodný kus odhodlání. Ale za pár minut překonal všechen strach pocit moci a svobody – protože tohle bylo splnění jednoho z nejstarších snů člověka.

Před pár týdny našla jedna knihovnice verš nějakého básníka z počátku dvacátého století, který dokonale vystihoval to, čeho dosáhli: „Krutým nebem pluješ v bezpečí“. Ani ptáci se netěšili takové svobodě třetího rozměru; tohle bylo skutečné dobytí prostoru. Levitátor otevře hory a nejvyšší místa světa stejně, jako před časem akvalung otevřel moře. Až tahle jednotka projde testy a začne se masově a levně vyrábět, změní se každý rys lidské společnosti. Způsobí to revoluci v dopravě. Kosmické lety nebudou dražší než běžné létání; celé lidstvo se vznese. To, co se stalo před sto lety s vynálezem automobilu, byla jen krotká předzvěst ohromujících sociálních a politických změn, které musejí nastat nyní.

Ale Harper si byl jistý, že dr. Elwin v této chvíli osamělého triumfu na nic z toho nemyslí. Později sklidí chválu světa (a možná i jeho kletby), ale nebudou pro něj znamenat tolik jako fakt, že teď stojí na nejvyšším bodě Země. To bylo skutečné vítězství ducha nad hmotou, čiré inteligence nad zmrzačeným tělem. Všechno ostatní už budou jen dozvuky.

Když se Harper připojil k vědci na té zploštělé, sněhem pokryté pyramidě, potřásli si trochu formálně a strnule rukama, protože se jim to oběma zdálo vhodné. Ale neřekli nic; úžas nad úspěchem a panoráma hor, které se táhlo, kam oko dohlédlo, je připravila o slova.

Harper se uvolněně zavěsil do svého postroje a pomalu se rozhlížel po obloze. V duchu pojmenovával okolní giganty, jak je postupně poznával: Makalu, Lhotse, Baruntse, Čho Oju, Kančendžunga… Dokonce i teď ještě řada těch vrcholků zůstávala neslezena. No, ale to levíky brzo změní.

Najde se samozřejmě mnoho těch, kdo nebudou souhlasit. Ale ve dvacátém století byli také takoví, kteří tvrdili, že používat kyslík je „podvod“. Těžko se věří, že se lidé někdy pokoušeli dosáhnout této výšky bez jakýchkoli umělých pomůcek – a to i po týdnech aklimatizace. Harper si vzpomněl na Malloryho a Irvina, jejichž těla dosud leží neobjevena možná kilometr od tohoto místa.

Za ním si dr. Elwin odkašlal.

„Půjdeme, Georgi,“ řekl tiše, hlasem zdušeným kyslíkovým filtrem. „Musíme být zpátky, než nás začnou hledat.“

V duchu se rozloučili se všemi, kdo na tomhle místě stáli před nimi, obrátili se k vrcholu zády a vykročili po mírném svahu. Noc, která až dosud byla průzračná a jasná, teď potemněla; přes tvář měsíce letěla ve výškách mračna tak rychle, že jeho světlo blikalo, až bylo občas stěží vidět na cestu. Harperovi se počasí vůbec nelíbilo a v duchu měnil plány. Možná by bylo lepší zamířit k přístřešku v Jižním sedle a nesnažit se dostat se až do chaty. Ale dr. Elwinovi neřekl nic, protože nechtěl spustit planý poplach.

Teď kráčeli po hřebeni ostrém jako břitva – na jedné straně byla naprostá tma, na druhé se slabě třpytil sníh. Harper si nemohl pomoci, aby nemyslel na to, že tohle by bylo moc nepříjemné místo, kdyby je tu zastihla bouře.

Ještě tu myšlenku skoro ani nedokončil, když se přihnala vichřice. Jakoby odnikud se objevil řvoucí nápor vzduchu, jako by si hory schovávaly všechnu svou sílu na tento okamžik. Nebyl čas udělat vůbec nic; i kdyby měli normální váhu, srazilo by je to k zemi. Během několika vteřin je vítr shodil do černé prázdnoty.

Nedalo se odhadnout, jak hluboká je propast pod nimi; když se Harper přiměl podívat se dolů, neviděl nic. I když se zdálo, že ho vítr nese skoro horizontálně, věděl, že musí padat. Zbytková váha ho táhne dolů čtvrtinou normální rychlosti. Ale i to bude dost; jestli spadnou z nějakých dvanácti set metrů, bude slabá útěcha, že se to bude jevit, jako by spadli z tří set.

Zatím neměl čas na strach – ten přijde až později, jestli to přežije – a hlavní starost měl docela absurdně o to, že by se mohl poškodit drahý levitátor. Docela zapomněl na svého společníka, protože v nenadálé krizi je mysl schopna pojmout jen jednu myšlenku najed-

nou. Náhlé škubnutí za nylonové lano ho překvapilo a polekalo. Pak uviděl dr. Elwina, který se kolem něj pomalu otáčel jako planeta kroužící kolem slunce.

Ten pohled ho vrátil do reality a on si uvědomil, co je potřeba udělat. Jeho ochromení trvalo patrně jen zlomek sekundy. Překřičel vítr: „Doktore! Použijte pohotovostní vztlak!“

Už když mluvil, nahmatal pečeť své ovládací jednotky, odtrhl ji a stiskl knoflík.

Jednotka se okamžitě rozbzučela jako roj podrážděných včel. Cítil, jak se mu popruhy zařezávají do hrudi a do paží, jak se ho jednotka snažila vynést k nebi, pryč od neviditelné smrti, číhající pod ním. Myslí mu probleskla jednoduchá aritmetika gravitačního pole Země, jakoby napsaná plamennými písmeny. Jeden kilowatt vyzvedne sto kilogramů o jeden metr za sekundu, a jednotky dokážou přeměňovat maximální energii deseti kilowattů – i když to dokážou nejvýš minutu. Takže když vezme v úvahu počáteční sníženou váhu, měl by stoupat rychlostí víc než třicet metrů za sekundu.

Lano prudce škublo, jak se napjalo. Dr. Elwin stiskl knoflík pomaleji, ale konečně i on stoupal. Bude to závod mezi vztlakovou silou jejich pohonných jednotek a větrem, ženoucím je k ledové tváři Lhotse, která teď byla necelých tři sta metrů vzdálená.

Stěna ze skály a sněhu se nad nimi v měsíčním světle tyčila jako zmrzlá kamenná vlna. Nebylo možné přesně odhadnout rychlost, ale museli se teď hnát nejméně pětasedmdesátkou. I kdyby přežili náraz, byli by asi vážně zraněni, a zranění tady znamená totéž co smrt.

Pak, právě ve chvíli, kdy se srážka zdála neodvratná, vystřelil proud vzduchu náhle vzhůru a strhl je s sebou, minuli ostrý hřbet skály o dobrých patnáct metrů. Vypadalo to jako zázrak, ale po chvilce úlevy, ze které se mu skoro zamotala hlava, si Harper uvědomil, že je zachránila jen prostá aerodynamika. Vítr musel stoupat, aby překonal horu; na druhé straně hřebenu zase klesne. Ale to už bylo jedno, protože před nimi bylo volno.

Pluli teď tiše pod roztrhanými mračny. I když se jejich rychlost nezmírnila, řev větru náhle utichl, protože teď letěli s ním a nic jim nestálo v cestě. Mohli spolu pohodlně konverzovat na desetimetrovou vzdálenost, která je dělila.

„Pane doktore,“ zavolal Harper, „jste v pořádku?“

„Ano, Georgi,“ řekl vědec s anglickým klidem. „Co budeme dělat teď?“

„Musíme přestat stoupat. Jestli půjdeme ještě výš, budeme mít potíže s dýcháním, dokonce i s filtry.“

„Máte pravdu. Tak se vrátíme do rovnováhy.“

Vzteklé bzučení jednotek se ztišilo do sotva slyšitelného elektrického předení, jak vypnuli pohotovostní obvody. Pár minut kolem sebe létali na nylonovém laně jako jojo – chvíli byl nahoře jeden, chvíli druhý – než se jim podařilo se vyrovnat. Když se konečně stabilizovali, vznášeli se těsně pod hranicí devíti tisíc metrů. Pokud levíky nevypovědí – což by po tomhle přetížení nebylo tak divné – žádné bezprostřední nebezpečí jim nehrozí. Potíže nastanou, až se pokusí vrátit se na zem.

Žádný člověk v historii nikdy nevítal podivnější úsvit. I když byli unavení, ztuhlí a promrzlí a suchý vzduch je při každém vdechnutí pálil v krku, zapomněli na všechno to nepohodlí při první slabé záři, která se rozlila nad rozervaným východním obzorem. Hvězdy jedna po druhé uhasínaly; poslední, jen několik minut před úsvitem, zmizela i nejjasnější vesmírná stanice – Pacific 3, vznášející se třiatřicet kilometrů nad Havají. Pak nad tím mořem bezejmenných vrcholků vyšlo slunce a rozbřeskl se himalájský den.

Bylo to jako sledovat východ slunce na Měsíci. Nejdřív zachytily paprsky jen nejvyšší vrcholky, zatímco okolní údolí zaplavovaly dosud inkoustové stíny. Ale čára světla pomalu postupovala po skalnatých úbočích a stále větší a větší část této drsné, nepřívětivé krajiny vstupovala do nového dne.

Když se teď člověk dost pozorně díval, mohl tu a tam uvidět známky lidského života. Bylo tu pár úzkých silnic, tenké sloupce dýmu z osamělých vesnic, záblesky slunečního světla odraženého od střech klášterů. Svět pod nimi se probouzel, aniž by měl nejmenší tušení o dvou divácích, jakýmsi kouzlem se vznášejících o čtyři a půl tisíce metrů výš.

Během noci vítr zřejmě několikrát změnil směr a Harper neměl nejmenší ponětí, kde jsou. Mohli být kdekoli nad sedmisetkilometrovým pásem Nepálu a Tibetu.

Okamžitý problém byl najít místo k přistání – a to brzo, protože je to rychle hnalo k rozsáhlé oblasti skal a ledovců, kde by jen těžko našli pomoc. Vítr je nesl směrem k severovýchodu, do Číny. Kdyby přeletěli hory a přistáli tam, mohlo by trvat celé týdny, než by se jim podařilo spojit s některým Centrem OSN pro pomoc hladovějícím a dostat se domů. Dokonce by mohli být i osobně v nebezpečí, kdyby sestoupili s nebe v oblasti, kde žije jen nevzdělané a podezřívavé venkovské obyvatelstvo.

„Měli bychom rychle přistát," řekl Harper. „Ty hory se mi vůbec nelíbí." Zdálo se, že jeho slova úplně zanikla v okolní prázdnotě. I když dr. Elwin byl od něj jen tři metry daleko, bylo snadné podlehnout představě, že jeho společník neslyší ani slovo z toho, co mu říká. Ale nakonec doktor skoro váhavě kývl na souhlas.

„Bohužel máte asi pravdu – ale nejsem si jistý, jestli to v tomhle větru dokážeme. Nezapomínejte, že nemůžeme klesat tak rychle jako stoupat."

To byla pravda; pohonné jednotky se daly nabíjet jen desetinovým tempem, než jakým se vybíjely. Kdyby ztráceli výšku příliš rychle a napumpovali do nich energii příliš velkým tempem, buňky by se přehřály a pravděpodobně vybuchly. Vyděšení Tibeťané (nebo Nepálci?) by si mysleli, že jim na obloze vybuchl velký meteorit. A nikdo by se nikdy nedozvěděl, co se vlastně přesně stalo s dr. Elwinem a jeho nadějným mladým asistentem.

Patnáct set metrů nad zemí začal Harper očekávat výbuch každým okamžikem. Padali rychle, ale ne dost rychle; už brzo budou muset začít brzdit, jinak dopadnou příliš velkou rychlostí. A aby to všechno bylo ještě horší, naprosto špatně odhadli rychlost větru při zemi. Ten pekelný, nevypočitatelný vítr už se zase změnil skoro ve vichřici. Viděli celé kusy sněhu, odervané od skal, jak pod nimi vlají jako přízračné prapory. Když letěli s větrem, nebyli si vůbec vědomi jeho síly; teď budou znova muset nebezpečným manévrem zaměnit poddajnou oblohu za tvrdou skálu.

Proud vzduchu je hnal do ústí kaňonu. Nebyla šance zvednout se nad něj. Kostky byly vrženy a oni si budou muset vybrat to nejlepší místo k přistání, jaké najdou.

Kaňon se zužoval děsivým tempem. Teď už to byla skoro jen svislá průrva a skalnaté stěny klouzaly kolem nich rychlostí padesát nebo šedesát kilometrů za hodinu. Čas od času jimi náhodné vzdušné víry smýkly napravo a pak zase nalevo; často se vyhnuli srážce nejvýš o metr. Jednou, když letěli jen pár metrů nad římsou tlustě pokrytou sněhem, byl Harper v pokušení zmáčknout havarijní tlačítko a odhodit levitátor. Ale to by bylo z louže pod okap: Mohli by se dostat bezpečně na zem a tam zjistit, že jsou v pasti kdovíjak daleko od jakékoli možné pomoci.

Ale přesto v téhle chvíli nového nebezpečí necítil skoro žádný strach. Bylo to všechno jako vzrušující sen – sen, z něhož se za chvíli probudí v bezpečí vlastní postele. Tohle fantastické dobrodružství se mu přece ve skutečnosti nemohlo stát…

„Georgi!“ zařval doktor. „Teď máme šanci – jestli zachytíme ten balvan!“

Museli jednat během několika málo vteřin. Oba okamžitě začali vypouštět lano, až se mezi nimi houpalo v dlouhé smyčce. Přímo ve směru jejich letu stála velká skála, asi šest metrů vysoká, a za ní byla velká sněhová plocha, která dávala naději na poměrně měkké přistání.

Lano sklouzlo po spodní části balvanu. Už to vypadalo, že sjede docela, ale pak se zachytilo za převisem. Harper ucítil náhlé trhnutí. Hodilo to s ním jako s kamenem v praku.

To bych nikdy neřekl, že může být sníh tak tvrdý, pomyslel si. Pak ostrý, krátký výbuch světla. Pak nic.

Byl zpátky na univerzitě, ve své posluchárně. Jeden profesor mluvil; jeho hlas zněl známě, ale jako by sem nepatřil. Ospale, bez zájmu se probíral jmény svých univerzitních učitelů. Ne, určitě to nebyl nikdo z nich. Ale přitom ten hlas tak dobře znal, a ten člověk nepochybně *někomu* přednášel. „… ještě poměrně mladý, když jsem si uvědomil, že s Einsteinovou teorií gravitace je něco v nepořádku. Především se mi zdálo, že princip ekvivalence je mylný. Podle něj není možné rozlišit účinky gravitace od účinků zrychlení.

To ale zjevně není pravda. Člověk může vytvořit rovnoměrné zrychlení; ale homogenní gravitační pole je nemožné, protože závisí na převráceném čtverci a tudíž se musí lišit i na poměrně krátké vzdálenosti. Může tedy být snadno vyvinut test, kterým se tyto dva případy rozliší, a to mě přivedlo k úvahám, zda…“

Tichá slova nezanechala v Harperově mysli větší stopu, než kdyby byla řečena v cizím jazyce. Matně si uvědomil, že by tomu všemu *měl* rozumět, ale hledat v tom smysl byla příliš velká námaha. Ostatně první problém teď byl zjistit, kde to vlastně je.

Jestli neměl něco s očima, byl v naprosté tmě. Zamrkal a z té námahy ho tak prudce rozbolela hlava, že vykřikl bolestí.

„Georgi! Jste v pořádku?“

No jistě! Hlas dr. Elwina, tiše hovořící ve tmě. Ale hovořící *ke komu*?

„Strašně mě bolí hlava. A na boku mě bolí, když se zkusím pohnout. Co se stalo? Proč je tma?“

„Máte otřes mozku – a asi jste si taky zlomil žebro. Zbytečně nemluvte. Byl jste v bezvědomí celý den. Je zase noc a jsme ve stanu. Šetřím baterie.“

Když dr. Elmer rozsvítil baterku, bylo její světlo skoro oslňující. Harper uviděl stěny malého stanu kolem nich. Měli štěstí, že si s sebou vzali úplné horolezecké vybavení pro případ, že by na Everestu uvízli. Ale možná, že to jen prodlouží jejich utrpení…

Překvapilo ho, že ochrnutý vědec dokázal bez pomoci rozbalit všechno jejich vybavení, postavit stan a dotáhnout ho dovnitř. Všechno bylo úhledně urovnáno: lékárnička, konzervy s koncentrovanou potravou, nádoby s vodou, malé červené plynové bomby pro přenosný vařič. Jen mohutné jednotky levitátorů tu nebyly; asi je nechal venku, aby tu bylo víc místa.

„Když jsem se vzbudil, tak jste s někým mluvil,“ řekl Harper. „Nebo se mi to zdálo?“ I když v nepřímém, odraženém světle nebylo snadné rozeznat výraz ve tváři jeho společníka, viděl, že je Elwin v rozpacích. Okamžitě pochopil proč a přál si, aby se byl nezeptal.

Vědec nevěřil, že to přežijí. Nahrával své poznámky pro případ, že někdo najde jejich těla. Harpera napadlo, jestli už nahrál i svou poslední vůli.

Dřív, než mohl Elwin odpovědět, Harper změnil téma.

„Volal jste záchrannou službu?“

„Zkoušel jsem to každou půlhodinu, ale bohužel nás asi stíní hory. Slyším je, ale oni nás ne.“

Dr. Elwin vzal do ruky malou vysílačku, kterou odepnul z jejího obvyklého místa na zápěstí, a zapnul ji.

„Tady záchranná služba čtyři,“ řekl vzdálený mechanický hlas, „poslouchám.“

Během pětisekundové pauzy Elwin stiskl tlačítko SOS.

„Tady záchranná služba čtyři, poslouchám.“

Čekali celou minutu, ale nepřišlo žádné potvrzení, že je někdo slyšel. No, řekl si Harper zachmuřeně, teď už je moc pozdě na to začít se navzájem obviňovat. Když pluli nad horami, několikrát mluvili o tom, jestli mají zavolat světovou záchrannou službu, ale rozhodli se to nedělat, částečně proto, že jim to připadalo zbytečné, dokud byli ještě ve vzduchu, a částečně kvůli nevyhnutelné publicitě, která by následovala. Po bitvě každý generálem; koho by napadlo, že přistanou právě na jednom z těch mála míst, kam záchranná služba nedosáhne?

Dr. Elwin vypnul vysílačku a jediným zvukem ve stanu bylo vzdálené sténání větru na skalních stěnách, mezi kterými byli uvězněni – bez možnosti úniku, bez možnosti komunikace.

„Nedělejte si starosti,“ řekl nakonec. „Do rána něco vymyslíme. Dokud nezačne svítat, nemůžeme nic dělat – leda si udělat pohodlí. Vypijte trochu téhleté horké polévky.“

O pár hodin později už Harpera bolest hlavy netrápila. I když se obával, že to žebro je opravdu zlomené, našel si takovou polohu, kde se cítil docela pohodlně, pokud se nehýbal, a byl skoro spokojený.

Prošel postupně několika fázemi zoufalství, vzteku na dr. Elwina a sebeobviňování, že se pustil do tak bláznivého dobrodružství. Teď byl už zase klidný, i když jeho mysl, pátrající po možnostech úniku, byla příliš aktivní, než aby mu dovolila spát.

Venku skoro utichl vítr a noc byla velmi klidná. Nebyla už úplná tma, protože vyšel Měsíc. I když jeho paprsky přímo sem k nim nepronikly, zřejmě se trochu světla odráželo od sněhových ploch nad

nimi. Harper rozeznal jen slabounký, skoro neviditelný svit, pronikající průsvitnými, tepelně izolovanými stěnami stanu.

Zaprvé, přesvědčoval sám sebe, nejsou v bezprostředním nebezpečí. Jídlo jim vydrží aspoň na týden; je tu spousta sněhu, který se dá roztavit ve vodu. Za den nebo dva, když se žebro umoudří, budou možná schopni znovu vzlétnout – a tentokrát, jak doufal, s lepším výsledkem.

Poměrně blízko se ozvala zvláštní, měkká rána, která Harpera nejdřív zmátla, než si uvědomil, že nejspíš někde spadl kus sněhu. Noc byla tak výjimečně tichá, že měl skoro dojem, že slyší tlukot vlastního srdce; dech jeho spícího společníka se zdál nepřirozeně hlasitý.

Je to zvláštní, jak se mysl nechá rozptylovat trivialitami! Vrátil se v myšlenkách k otázce přežití. I kdyby se neuzdravil tak, aby se mohl pohnout, může doktor podniknout let sám. V tomhle případě bude mít jeden člověk stejně dobrou šanci na úspěch jako dva.

Znova se ozvala ta měkká rána, tentokrát trochu hlasitější. Harpera napadlo, že je zvláštní, aby se sníh v takhle klidné noci trhal. Doufal, že nehrozí nebezpečí laviny; protože si nestačil dobře prohlédnout místo přistání, nedokázal riziko odhadnout. Napadlo ho, jestli nemá vzbudit doktora, který se určitě pořádně rozhlédl, když stavěl stan. Pak se fatalisticky rozhodl, že ho nechá spát; jestli se skutečně blíží lavina, nebylo pravděpodobné, že by jí mohli nějak uniknout.

Zpátky k problému číslo jedna. Nabízelo se jedno zajímavé řešení, které stálo za úvahu. Mohli by vysílačku připevnit k jednomu z levíků a poslat to všechno do vzduchu. Signál bude zachycen hned, jak se vysílačka dostane z kaňonu, a záchranná služba je najde během pár hodin – nebo nejvýš během pár dní.

Samozřejmě by to znamenalo obětovat jeden levík, a kdyby z toho nic nebylo, byli by ještě v horší kaši. Ale i tak…

Co to bylo? Tohle nebyl měkký úder uvolněného sněhu. Tohle bylo slabé, ale nezaměnitelné „cvak“, jak jeden oblázek udeřil o druhý. A oblázky se samy nehýbají.

Máš moc bujnou fantazii, řekl si Harper. Představa, že někdo, nebo něco, obchází po vrcholcích Himaláje uprostřed noci, byla napros-

to směšná. Ale v krku mu náhle vyschlo a ucítil, jak se mu na zátylku ježí chloupky. Něco slyšel, to se nedalo oddiskutovat.

Zatracený doktor, proč dýchá tak nahlas! Takhle se nemůže soustředit na zvuky venku. Znamená to snad, že dr. Elwin, i když spal, byl přece jen vyburcován svým věčně bdělým podvědomím? Už si zase vymýšlí…

Cvak.

Tohle jako by bylo trochu blíž. A rozhodně to přišlo z jiného směru. Bylo to skoro, jako by něco – něco, co se pohybovalo zlověstně tiše, ale ne tak docela – pomalu obcházelo stan.

V té chvíli si George Harper z celého srdce přál, aby byl nikdy neslyšel o sněžném muži. Pravda, věděl o něm jen málo, ale i to málo bylo až příliš.

Vzpomněl si, že yetti, jak ho nazývají Nepálci, je přetrvávající himalájskou legendou už víc než sto let. Nebezpečná stvůra větší než člověk nebyla nikdy polapena, vyfotografována, ba ani popsána věrohodnými svědky. Většina lidí v západním světě byla přesvědčena, že jde o čirou fantazii a naprosto je nepřesvědčily řídké důkazy stop ve sněhu nebo kousků kůže uchovávaných v zapadlých klášterech. Horalé ale věděli své. A Harper se teď obával, že měli pravdu.

Pak, když se celé dlouhé vteřiny nic dalšího nestalo, začal se jeho strach pomalu rozplývat. Možná si to s ním jen zahrála jeho přetažená představivost; za těchto okolností by to nebylo nic divného. Úmyslně a záměrně se v myšlenkách znovu vrátil k otázce záchrany. Postupoval celkem zdárně, když něco vrazilo do stanu.

Jen fakt, že se mu okamžitě stáhlo hrdlo, mu zabránil ve výkřiku. Nebyl schopen pohybu. Pak ve tmě vedle sebe ucítil, že se dr. Elwin ospale zavrtěl.

„Co je to?“ zamumlal vědec. „Jste v pořádku?“

Harper cítil, jak se jeho společník obrátil, a věděl, že sahá po baterce. Chtěl zašeptat „Proboha, buďte zticha!“ ale z vyprahlých rtů mu nevyšlo ani slůvko. Ozvalo se cvaknutí a paprsek baterky vytvořil na stěně stanu zářivý kruh.

Stěna byla teď prohnutá dovnitř, jako by na ní spočívalo něco těžkého. Uprostřed té vybouleniny byl zcela nezaměnitelný otisk – otisk

pokřivené ruky nebo tlapy. Byla jen asi půl metru od země; ať už byl venku kdokoli, patrně klečel a přitom se opíral o stěnu stanu.

Světlo ho zřejmě vyrušilo, protože otisk rychle zmizel a stěna se zase narovnala. Ozval se hluboký, vrčivý zvuk; pak bylo dlouho ticho.

Harper znova popadl dech. Už už čekal, že se látka roztrhne a na ně se přivalí nějaká nepředstavitelná hrůza. Místo toho byl téměř zklamán, když se ozvalo jen vzdálené kvílení přechodného závanu větru vysoko ve skalách. Uvědomil si, že se nekontrolovatelně chvěje; nemělo to nic společného s teplotou, protože tady, v jejich malém izolovaném světě, bylo příjemně teplo.

Pak se ozval známý – ano, skoro přátelský – zvuk. Bylo to kovové cinknutí prázdné plechovky, která narazila na kámen, a při tom zvuku napětí trochu povolilo. Harper byl konečně schopen promluvit, nebo aspoň šeptat.

„Našlo to naše schránky s jídlem. Třeba to teď odejde."

Skoro jako odpověď se ozvalo zavrčení plné vzteku a zklamání, pak rána a zvuk plechovek kutálejících se do tmy. Harper si najednou uvědomil, že všechno jídlo je ve stanu a venku jsou jen odhozené prázdné plechovky. To nebyla zrovna povzbudivá myšlenka. Přál si, aby byli jako pověrčiví domorodci nechali venku oběť bohům, nebo snad démonům hor.

To, co se stalo pak, přišlo tak náhle, tak naprosto nečekaně, že bylo po všem dřív, než stačili zareagovat. Ozval se zvuk zápasu, jako kdyby někdo s něčím mlátil o skálu; pak známé elektrické zavrčení; pak poděšené zařvání.

A pak se jekot zklamání a zuřivosti, při kterém se zastavovalo srdce, rychle změnil v řev čiré hrůzy, který se začal vzdalovat, stále rychleji, vzhůru, vzhůru k obloze.

Mizející zvuk vyvolal v Harperově mysli jednu příhodnou vzpomínku. Viděl jednou film z dvacátého století o historii létání. Byly v něm také přízračné záběry startující vzducholodi. Část pozemního personálu se držela lan trochu příliš dlouho a plavidlo je s sebou vyneslo do vzduchu. Chvíli se pod ním bezmocně kývali a pak jeden po druhém padali k zemi.

Harper čekal na vzdálenou ránu, ale žádná nepřišla. Pak si uvědomil, že doktor pořád dokola opakuje:

„Nechal jsem obě jednotky svázané dohromady. Nechal jsem obě jednotky svázané dohromady.“

Byl pořád ještě příliš v šoku, než aby mu ta informace dělala starost. Místo toho cítil jen vzdálené a obdivuhodně vědecké zklamání.

Nikdy se už nedozví, co se to plížilo kolem jejich stanu v těch osamělých hodinách před himalájským svítáním.

Jedna z horských záchranných helikoptér, pilotovaná skeptickým Sikhem, který si pořád ještě nebyl jistý, jestli celá ta věc není nějaký komplikovaný kanadský žertík, přistála v kaňonu pozdě odpoledne. Než stroj v gejzírech sněhu dosedl, dr. Elwin už divoce mával jednou rukou a druhou se opíral o tyč stanu.

Když pilot helikoptéry poznal chromého vědce, pocítil téměř pověrečný úžas. Takže ta zpráva *opravdu* nelhala; neexistoval způsob, jak by se jinak mohl Elwin dostat až sem. A to znamenalo, že všechno, co teď létá okolo Země, je tak zastaralé jako volský potah.

„Díky bohu, že jste nás našel,“ řekl doktor s nehranou vděčností. „Jak jste se sem dostal tak rychle?“

„Můžete děkovat radarovým sledovacím sítím a teleskopům na orbitální meteorologické stanici. Byli bychom tu dřív, ale nejdřív jsme mysleli, že je to podvod.“

„Já vám nerozumím.“

„Co vy byste si tak asi myslel, doktore, kdyby vám někdo ohlásil mrtvého himalájského sněžného leoparda zapleteného do kupy popruhů a krabic – který visí ve stálé výšce sedmadvacet tisíc metrů?“

Uvnitř stanu se George Harper rozesmál i přes to, jakou bolest mu to působilo. Doktor strčil hlavu do stanu a s obavami se zeptal: „Co se děje?“

„Nic – au. Ale napadlo mě, jak asi to ubohé zvíře sundáme, dřív než ohrozí leteckou dopravu.“

„No, někdo bude muset nahoru s dalším levíkem a zmáčknout knoflíky. Možná bychom měli mít na všech jednotkách rádiové ovládání…“

Dr. Elwin se odmlčel v půli věty. Už teď byl daleko odtud, utápěl se ve snech, které změní tvář mnoha světů.

Zanedlouho sestoupí z hor jako Mojžíš, přinášející zákoník nové civilizace. Protože on vrátí lidstvu svobodu, kterou ztratilo před dlouhým časem, když první obojživelníci opustili svůj beztížný domov ve vlnách.

Miliardu let trvající boj proti gravitaci skončil.

Parazit

Tohle je nepěkná povídka o nepěkné myšlence: patří do stejné kategorie jako Ten druhý tygr. *Obě jsem napsal na samém počátku padesátých let.*

A doufám, že obě jsou fantasy, ne science fiction. Ale kdo ví, jaké schopnosti budou mít naši vzdálení potomci nebo jaké neřesti budou pěstovat, aby si zkrátili ta nudná tisíciletí do konce věků?

„Nemůžeš dělat nic,“ řekl Connolly, „vůbec nic. Proč za mnou pořád chodíš?“ Stál zády k Pearsonovi a díval se na klidné modré moře směrem k Itálii. Na levé straně, mezi flotilou zakotvených rybářských lodí, zapadalo slunce v celé své středomořské kráse a zalévalo nachem moře i zemi. Ale ani jeden z obou mužů v nejmenším nevnímal tu okolní krásu.

Pearson vstal a vyšel ze zastíněné terasy kavárny do rudnoucího slunce. Postavil se vedle Connollyho na okraj skály, ale dával si pozor, aby nebyl příliš blízko. I za normálních okolností neměl Connolly rád, když se ho někdo dotýkal. Při své nynější posedlosti, ať už je způsobená čímkoli, bude určitě dvojnásobně citlivý.

„Poslechni, Royi,“ začal Pearson naléhavě. „Jsme přátelé už dvacet let a měl bys už vědět, že tě teď jen tak neopustím. Kromě toho…“

„Já vím. Slíbil jsi to Ruth.“

„A proč ne? Koneckonců je to tvoje žena. Má právo vědět, co se stalo.“ Odmlčel se a pečlivě volil slova. „Dělá si starosti, Royi. Mnohem větší starosti, než kdyby šlo jenom o jinou ženu.“ Skoro dodal slovo „zase“, ale pak se rozhodl raději mlčet.

Connolly zadusil cigaretu o skálu a pak ten bílý váleček cvrnknul do moře, takže padal několik desítek metrů až do vody. Obrátil se k příteli čelem.

„Je mi líto, Jacku,“ řekl a na chvilku byl zase tou známou osobností, která, jak Pearson věděl, musí přece být někde schovaná v tomhle cizinci, stojícím po jeho boku. „Já vím, že se mi snažíš pomoci, a vážím si toho. Ale bylo by lepší, kdybys za mnou nepřijel. Můžeš všechno jen zhoršit.“

„Přesvědč mě o tom, a já odjedu.“

Connolly povzdechl.

„Můžu tě o tom přesvědčit tak málo, jako jsem přesvědčil toho psychiatra, ke kterému jsi mě přinutil jít. Chudák Curtis! A myslel to tak dobře! Omluv se mu za mě, buď tak hodný.“

„Já nejsem psychiatr a nesnažím se tě léčit – sám nevím, co to slovo vlastně znamená. Jestli jsi spokojený tak, jak jsi, je to tvoje věc. Ale myslím si, že bys nám měl říci, co se stalo, abychom se podle toho mohli zařídit.“

„Zbavit mě svéprávnosti?“

Pearson pokrčil rameny. Přemýšlel, zda Connolly pod jeho maskou zdánlivé lhostejnosti rozezná skutečné obavy, které se snažil skrýt. Když selhaly všechny ostatní způsoby, zbýval mu už jen jediný přístup – „mně je to vážně jedno“.

„To jsem nemyslel. Ale je potřeba zařídit pár praktických detailů. Chceš tady zůstat nadosmrti? Nemůžeš žít bez peněz, dokonce ani na Syrene.“

„Můžu bydlet ve vile Clifa Ramseye tak dlouho, jak budu chtít. Však víš, byl to přítel mého otce. Teď je prázdná, je tam jen služebnictvo a to mi nevadí.“

Connolly se odvrátil od zídky, o kterou se opíral.

„Jdu nahoru, než bude tma,“ řekl. Slova byla strohá, ale Pearson pochopil, že ho přítel neodhání. Může jít za ním, jestli bude chtít, a to mu přineslo první uspokojení od té doby, co Connollyho objevil. Byl to malý triumf, ale potřeboval ho.

Během výstupu spolu nemluvili; Pearsonovi by na to ani nestačil dech. Connolly nasadil prudké tempo, jako by se úmyslně snažil vyčerpat. Ostrov se pod nimi propadal, bílé vily ve stinných údolích přízračně svítily, malé rybářské loďky odpočívaly po denní práci v přístavu. A všude kolem tmavlo moře.

Když Pearson svého přítele dohonil, Connolly seděl před malou kaplí, kterou zbožní ostrované postavili na nejvyšším bodě Syrene. Ve dne tu obvykle bývali turisté, fotografovali jeden druhého nebo jásali nad tou tolik vychvalovanou krásou všude kolem, ale teď bylo místo prázdné.

Connolly těžce dýchal námahou, ale rysy tváře měl uvolněné a vypadal skoro klidný. Stín, který ležel na jeho mysli, se zvedl a on se obrátil k Pearsonovi s úsměvem, v němž se odrážel jeho dávný nakažlivý smích.

„Nesnáší tělesnou námahu, Jacku. Vždycky ho zažene.“

„A kdo je to?“ řekl Pearson. „Nezapomínej, že jsi nás ještě nepředstavil.“

Connolly se usmál nad přítelovým pokusem o vtip; pak jeho tvář náhle zvážněla.

„Pověz mi, Jacku,“ začal. „Řekl bys, že mám přehnanou fantazii?“

„Ne – asi jako průměrný člověk. Rozhodně máš menší představivost než já.“

Connolly pomalu kývl.

„To je pravda, Jacku, a právě proto bys mi možná mohl věřit. Protože já jsem si jistý, že bych si nikdy nedokázal vymyslet toho tvora, který mě pronásleduje. On opravdu existuje. Netrpím paranoidními halucinacemi, nebo jak tomu říkal dr. Curtis.

Pamatuješ se na Maude Whiteovou? Tou to všechno začalo. Setkal jsem se s ní na jednom večírku Davida Trescotta asi před šesti týdny. Zrovna jsem se pohádal s Ruth a měl jsem všeho dost. Oba jsme se dost opili, a protože jsem zůstával ve městě, šla pak se mnou do bytu.“

Pearson se v duchu usmál. Chudák Roy! Vždycky to bylo totéž, i když on sám si to nikdy neuvědomil. Každý románek byl pro něj jiný – i když už pro nikoho jiného. Věčný Don Juan, stále hledající – a stále zklamávaný, protože to, co hledal, se dá najít jen v kolébce nebo v hrobě, ale nikde mezi tím.

„Asi se budeš smát, až ti řeknu, co mě porazilo – vypadá to banálně, i když mě to vyděsilo víc než cokoli, co se mi kdy v životě stalo. Šel jsem prostě k baru a nalil drinky, jako už nejmíň stokrát předtím. Až když jsem jeden podával Maude, všiml jsem si, že jsem nalil *tři* skleničky. Bylo to tak naprosto přirozené, že jsem si nejdřív neuvědomil, co to znamená. Pak jsem se honem rozhlédl po místnosti, kde je ten druhý člověk – i když už tenkrát jsem v podstatě věděl, že to není člověk. Ale samozřejmě tam nikdo nebyl. Vůbec nebyl nikde ve vnějším světě – schovával se v hlubinách mého vlastního mozku…“

Noc byla velmi tichá, jediný zvuk byla tichá stužka hudby vinoucí se k nebi z nějaké kavárny tam dole. Na moři se zrcadlil měsíc, nad nimi se tyčila tmavá silueta kříže. A na hranici soumraku se pohyboval zářivý maják – Venuše, následující slunce k západu.

Pearson čekal, nechával Connollymu dost času. Zdálo se, že mu to myslí jasně a racionálně, ať byl jeho příběh jakkoli divný. Jeho tvář byla v měsíčním světle klidná, i když to mohl být klid přijaté porážky.

„Pak si vzpomínám až na to, že jsem ležel na posteli a Maude mi omývala tvář. Byla pěkně vyděšená. Všude kolem byla spousta krve,

ale to bylo jedno. Co mě opravdu vyděsilo, to byla myšlenka, že jsem se zbláznil. Teď mi to připadá směšné, protože teď mám mnohem větší obavy z toho, že jsem zdravý.

On tam pořád ještě byl, když jsem se probral; od té doby je tam pořád. Nějak jsem se zbavil Maude – nebylo to jednoduché – a snažil jsem se přijít na to, co se stalo. Řekni mi, Jacku, věříš na telepatii?“

Ta náhlá otázka zastihla Pearsona nepřipraveného.

„Nikdy jsem o tom moc nepřemýšlel, ale důkazy se zdají být dost přesvědčivé. Chceš říct, že ti někdo čte myšlenky?“

„Tak jednoduché to není. To, co ti teď povídám, jsem objevoval pomalu – obvykle když jsem snil nebo byl trochu opilý. Můžeš namítnout, že to všechny důkazy zpochybňuje, ale já si to nemyslím. Zpočátku to byl jediný způsob, jak jsem mohl prolomit bariéru mezi sebou a Omegou – později ti řeknu, proč jsem ho tak nazval. Ale teď už všechny překážky padly. Vím, že tu pořád je a čeká, až si přestanu dávat pozor. V noci nebo ve dne, opilý nebo střízlivý, si uvědomuji jeho přítomnost.

V takových chvílích jako teď je nečinný a pozoruje mě koutkem oka. Moje jediná naděje je, že ho čekání unaví a že si najde nějakou jinou oběť.“

Connollyho hlas, až dosud klidný, se najednou skoro zlomil.

„Zkus si představit hrůzu takového objevu: představ si, co s člověkem udělá, když zjistí, že každý jeho čin, každou myšlenku nebo touhu, která mu probleskne myslí, sleduje a sdílí ještě někdo jiný. Samozřejmě to pro mě znamenalo konec normálního života. Musel jsem opustit Ruth a nemohl jsem jí říct proč. A aby to bylo ještě horší, začala mě pronásledovat Maude. Nenechala mě na pokoji, bombardovala mě dopisy a telefony. Bylo to hrozné. Nedokázal jsem bojovat s oběma najednou a tak jsem utekl. A myslel jsem si, že na Syrene by si mohl najít dost předmětů zájmu a nechat mě na pokoji.“

„Teď už to chápu,“ řekl Pearson tiše. „Tak o tohle mu jde. Takový telepatický šmírák – jenže mu už nestačí jen se dívat…“

„Ty se mě snažíš uchlácholit,“ řekl Connolly nedotčeně. „Ale mně to nevadí a kromě toho jsi to shrnul dost přesně, jako vždycky. Chvilku mi trvalo, než jsem si uvědomil, jakou hru to se mnou hraje. Když pominul ten první šok, snažil jsem se tu situaci logicky analy-

zovat. Uvažoval jsem zpátky od té chvíle, kdy jsem všechno pochopil, a nakonec jsem si uvědomil, že to nebyl náhlý nájezd na mou mysl. Byl se mnou už roky, tak dobře ukrytý, že jsem si to neuvědomil. Asi se budeš smát, zvlášť když mě tak dobře znáš. Ale nikdy jsem se s žádnu ženou necítil úplně uvolněný, dokonce ani když jsem se s ní miloval, a teď vím proč. Vždycky tam byl Omega, dělil se se mnou o mé city, popásal se na pocitech, které ve svém vlastním těle už nemohl zažít.

Jediný způsob, jak jsem si mohl uchovat aspoň trochu síly, bylo bojovat s ním, snažit se pochopit, kdo to je. A nakonec se mi to podařilo. Je hodně daleko a jeho schopnosti a síly musejí mít nějaké hranice. Možná to první setkání byla nehoda, i když si tím nejsem jistý.

Už jsem ti říkal, Jacku, že to pro tebe nejspíš bude těžké pochopit, ale to není nic proti tomu, co ti řeknu teď. Ale nezapomeň – sám jsi říkal, že nemám nijak bujnou fantazii, a zkus v tom všem najít nějakou trhlinu.

Nevím, jestli jsi někdy četl něco o tom, že telepatie může být nezávislá na čase. Já vím, že je. Omega nepatří do naší doby; je někde v budoucnu, strašně daleko od nás. Chvíli jsem si myslel, že to musí být někdo z posledních lidí – proto jsem mu dal to jméno. Ale teď si tím už nejsem jistý; možná, že patří do věku, kde jsou tisíce různých druhů lidí, rozesetých po celém vesmíru – některé ještě na vzestupu a některé už propadají zkáze. Ten jeho druh, i když nevím, kdy a kde žije, dosáhl nejvyšších vrcholů a padl z nich do hlubin, jaké nepozná žádné zvíře. Je z něj cítit zlo, Jacku – to skutečné zlo, s jakým se většina z nás nikdy v životě nesetká. Ale občas je mi ho skoro líto, protože vím, co z něj udělalo to, čím je.

Přemýšlel jsi někdy o tom, co bude lidstvo dělat, až věda všechno objeví, až už nebudou žádné další světy, které by se daly dobývat, až všechny hvězdy vydají svá tajemství? Omega je jednou z odpovědí. Doufám, že ne jedinou, protože jinak byla všechna naše snaha nadarmo. Doufám, že on a jeho rasa jsou jen osamělý rakovinný nádor na jinak zdravém vesmíru, ale člověk si tím nikdy nemůže být jistý.

Rozmazlili svá těla tak, až přestala být k užitku, a svou chybu objevili příliš pozdě. Možná si stejně jako někteří dnešní lidé mysleli, že mohou žít jen z čirého intelektu. A možná jsou nesmrtelní a to

musí být jejich skutečné prokletí. Po celá staletí jejich mysl rezivěla v ochablých tělech a hledala nějaký únik z té nesnesitelné nudy. Nakonec ho našli jediným způsobem, kterého jsou schopni – tak, že poslali své mysli do mladších, životnějších dob a stali se parazity na citech jiných.

Rád bych věděl, kolik jich je. Možná by se tak daly vysvětlit všechny případy, kterým se říkávalo posedlost. Nejspíš prošťárali celou historii, aby ukojili svůj hlad. Umíš si je představit, jak se v celých hejnech slétají jako zlověstné vrány na rozpadající se římské impérium, jak se mezi sebou perou o mysli Nera a Caliguly a Tiberia? Možná se Omegovi nepodařilo získat žádné takové tučné sousto. Nebo třeba neměl na výběr a musel vzít zavděk první myslí, kterou se mu v kterékoli době podařilo kontaktovat, a při nejbližší příležitosti přesedlat na jinou.

Na tohle všechno jsem samozřejmě přišel postupně. Řekl bych, že mu působí větší potěšení, že o jeho přítomnosti vím. Myslím, že mi záměrně pomáhá – že bourá tu přehradu taky ze své strany. Protože nakonec jsem ho i viděl."

Connolly se odmlčel. Pearson se rozhlédl a uviděl, že už nejsou na vrcholku kopce sami. Mladý pár přicházel ke kříži ruku v ruce. Oba byli krásní, tou krásou, která se mezi ostrovany tak hojně vyskytuje, a nevnímali ani noc kolem, ani oba muže. Prošli kolem, aniž by si jich všimli. Connolly se za nimi díval s trpkým úsměvem.

„Asi bych se měl stydět, ale přál jsem si, aby ode mě odešel k tomu chlapci. Ale on to neudělá; protože jsem s ním odmítl hrát jeho hru, čeká teď, co bude dál."

„Chtěl jsi mi říct, jak vypadá," řekl Pearson podrážděný tím přerušením. Connolly si zapálil cigaretu a hluboce vdechl kouř. Pak odpověděl.

„Umíš si představit místnost bez stěn? Je v takovém jakoby prázdném prostoru ve tvaru vejce – obklopuje ho modrá mlha, která jako by se pořád vlnila a svíjela, ale nikdy nemění polohu. Není tam žádný vchod ani východ – a žádná gravitace, ledaže by se byli naučili ji zrušit. Protože on se vznáší v samotném středu a kolem něj je kruh krátkých, rýhovaných válců, které se ve vzduchu pomalu otáčejí. Asi to jsou nějaké stroje, poslušné jeho vůle. A jednou za ním visel nějа-

ký velký ovál a z něj vycházely dokonale lidské, krásně formované ruce. Asi to byl jenom robot, ale ty ruce a prsty se zdály živé. Krmily ho a masírovaly, zacházely s ním jako s dítětem. Bylo to strašné…

Viděl jsi někdy lemura nebo nártouna? Tak trochu vypadá – jako přízračná karikatura lidství, s velikýma zlýma očima. A co je zvláštní – člověk by neřekl, že se evoluce bude ubírat tímhle směrem – pokrývá ho jemná srst, stejně modrá jako ta místnost, ve které žije. Kdykoliv jsem ho viděl, byl ve stejné pozici, stočený jako spící dítě. Myslím, že mu nohy úplně atrofovaly – a ruce možná taky. Jen mozek má pořád aktivní a ten pořádá štvanice staletími a hledá svou oběť.

No a teď už víš, proč ani ty, ani nikdo jiný nemůžete nic dělat. Tvoji psychiatři mě můžou léčit, jako bych byl blázen, ale věda, která by si poradila s Omegou, ta ještě nevznikla."

Connolly se odmlčel, pak se hořce usmál.

„Právě proto, že jsem se nezbláznil, jsem si vědom, že mi nemůžeš věřit. Takže prostě nemáme nic společného."

Pearson se zvedl z kamene, na kterém dosud seděl, a trochu se otřásl. Noc chladla, ale nebylo to nic proti vnitřnímu pocitu bezmoci, který se ho zmocnil, když Connolly mluvil.

„Budu mluvit upřímně, Royi," začal pomalu. „Samozřejmě že ti nevěřím. Ale pokud ty sám v Omegu věříš, je pro tebe skutečný a já ho na tom základě přijmu a budu proti němu bojovat s tebou."

„To může být nebezpečná hra. Co my víme, co může udělat, když ho zaženeme do kouta?"

„Já to risknu," odpověděl Pearson a vykročil z kopce dolů. Connolly ho bez protestů následoval. „Pro začátek mi pověz, co míníš dělat ty?"

„Uvolnit se. Vyhýbat se citům. Především se držet stranou od žen – od Ruth, od Maude i od všech ostatních. To bude nejtěžší. Celoživotní zvyky se těžko mění."

„To ti rád věřím," odpověděl Pearson trochu suše. „Jak úspěšný jsi zatím byl?"

„Úplně. Víš, jeho vlastní dychtivost bojuje proti němu, protože způsobuje, že se mi zvedá žaludek a pohrdám sám sebou, kdykoli pomyslím na sex. Panebože, když si vzpomenu, co jsem se v životě

nasmál všem těm prudérním idiotům, a teď se ze mě stal jeden z nich!“

Tohle je odpověď, uvědomil si Pearson v náhlém záblesku jasnozřivosti. Nikdy by tomu nevěřil, ale Connollyho minulost ho konečně dostala. Omega není nic víc než symbol špatného svědomí, personifikace viny. Až si to Connolly uvědomí, přestane ho to pronásledovat. Pokud šlo o ty pozoruhodně podrobné halucinace, to byl prostě jen příklad, jak lidská mysl může klamat sama sebe. Musí být nějaký důvod, proč má ta obsese právě tuhle podobu, ale to nebylo důležité.

Pearson to Connollymu podrobně vysvětlil, než došli do vesnice. Jeho společník naslouchal tak tiše a mlčky, že měl Pearson nepříjemný pocit, že teď se Connolly zase pokouší uchlácholit jeho, ale zachmuřeně pokračoval až do konce. Když skončil, Connolly se krátce, nevesele zasmál.

„Tvoje vysvětlení je stejně logické jako moje, ale ani jeden z nás nedokáže toho druhého přesvědčit. Jestli máš pravdu, možná budu časem zase 'normální'. Nemůžu tu možnost vyloučit, ale prostě jí nevěřím. Neumíš si představit, jak reálný pro mě Omega je. Je reálnější než ty: když zavřu oči, ty zmizíš, ale on je tu pořád. Kéž bych věděl, na co to čeká! Svůj bývalý život jsem opustil; on přece musí vědět, že se k němu nevrátím, dokud tu bude. Tak na co ještě čeká?“ Obrátil se k Pearsonovi s horečnatou naléhavostí. „Tohle mě děsí ze všeho nejvíc, Jacku. On musí vědět, co mě v budoucnu čeká – celý můj život pro něj musí být jako kniha, do které může nahlédnout, kde se mu zachce. Takže mě ještě určitě čeká něco, co si chce vychutnat. Někdy – někdy mě napadá, jestli je to má smrt.“

Byli teď už na okraji vesnice a před nimi se rozsvěcovala světla nočního života Sýřené. Když teď už nebyli sami, Connollyho postoj se maličko změnil. Na vrcholu kopce byl když ne stejný jako dřív, tak aspoň přátelský a ochotný hovořit. Ale teď, při pohledu na ty šťastné a bezstarostné davy před sebou, jako by se stáhl do sebe. Zůstával čím dál víc pozadu a nakonec odmítl jít dál.

„Co se děje?“ zeptal se Pearson. „Půjdeš přece se mnou do hotelu a dáme si spolu večeři, ne?“

Connolly zavrtěl hlavou.

„Nemůžu,“ řekl. „Musel bych se setkat s příliš mnoha lidmi.“

To byla šokující poznámka od člověka, který vždycky miloval davy a večírky. Víc než co jiného to ukazovalo, jak moc se Connolly změnil. Než Pearsona napadla nějaká příhodná odpověď, jeho společník se obrátil na podpatku a unikl do jedné z postranních uliček. Pearson, uražený a v rozpacích, se nejdřív pustil za ním, ale pak usoudil, že to nemá cenu.

Ten večer poslal dlouhý telegram Ruth a snažil se ji uklidnit, jak se dalo. Pak si šel unaveně lehnout.

Celou hodinu ale nebyl schopen usnout. Jeho tělo bylo vyčerpané, ale mysl se nechtěla uklidnit. Ležel a díval se na obdélník měsíčního světla na stěně, který odměřoval čas stejně neochvějně jako v těch vzdálených dobách, do nichž nahlédl Connolly. Samozřejmě, že to všechno byla čirá fantazie – ale Pearson začínal proti své vůli přijímat Omegu jako živou a skutečnou hrozbu. A v jistém smyslu Omega také *byl* skutečný – stejně skutečný, jako ty oblíbené abstrakce Ego a Podvědomí.

Pearson uvažoval, jestli bylo od Connollyho moudré vrátit se na Syrene. V dobách citových krizí – už jich pár bylo, i když žádná tak těžká jako tahle – byla Connollyho reakce vždycky táž. Znova a znova se vracel na tenhle krásný ostrov, kde ho jeho okouzlující a slabí rodiče zplodili a kde strávil své mládí. Pearson věděl, že Connolly teď znova hledá spokojenost, kterou zažil jen v jediném období svého života a kterou marně hledal v náručí Ruth i všech těch ostatních, které mu nedokázaly odolat.

Pearson se nepokoušel svého nešťastného přítele kritizovat. Nikdy nesoudil; jen pozoroval s objektivním, soucitným zájmem, který se nedal nazvat tolerancí, protože tolerance znamená uvolnění standardů, které nikdy neměl…

Po neklidné noci Pearson konečně usnul tak tvrdě, že se probudil o hodinu později než obvykle. Posnídal ve svém pokoji a pak sešel do recepce, aby se podíval, jestli přišla nějaká odpověď od Ruth. V noci přijel někdo nový: V rohu haly stály dva kufry, zjevně anglické, a čekaly, až je nosič odnese. Pearson se se zběžnou zvědavostí podíval na jmenovky, aby zjistil, kdo asi ten jeho krajan je. Pak ztuhnul, rychle se rozhlédl a pospíchal k recepčnímu.

„Ta Angličanka," řekl s obavami v hlase. „Kdy přijela?"

„Asi před hodinou, signore, ranní lodí.“

„Je teď tady?“

Recepční vypadal trochu nerozhodně, ale pak kapituloval.

„Ne, signore. Moc pospíchala a ptala se mě, kde najde pana Connollyho. Tak jsem jí to řekl. Doufám, že to nevadí.“

Pearson v duchu zaklel. Tohle byla neuvěřitelná smůla, podniknout opatření proti něčemu takovému by ho ani ve snu nenapadlo. Maude Whiteová byla asi ještě odhodlanější žena, než Connolly naznačoval. Nějak zjistila, kam zmizel, a hrdost nebo touha nebo obojí ji přinutily jet za ním. To, že se ubytovala v tomhle hotelu, nebylo nic divného; bydleli tady skoro všichni angličtí návštěvníci Syrene.

Když Pearson stoupal po cestě k vile, bojoval se vzrůstajícím pocitem zbytečnosti a bezmocnosti. Neměl nejmenší ponětí, co bude dělat, až se setká s Connollym a s Maude. Měl jen neurčitý pocit, že by měl nějak pomoci. Kdyby se mu podařilo doběhnout Maude dřív, než se dostane do vily, možná by se mu podařilo ji přesvědčit, že Connolly je nemocný člověk a že její přítomnost mu může spíš uškodit než prospět. Jenže bylo to opravdu tak? Třeba už došlo k dojemnému usmíření a ani Connolly, ani Maude nebudou ani v nejmenším nadšení, že ho vidí.

Mluvili spolu na pečlivě udržovaném trávníku před vilou, když se Pearson objevil v bráně a lapal po dechu. Connolly seděl na železné zahradní židličce pod palmou, zatímco Maude přecházela tam a zpátky pár metrů od něj. Rychle mluvila – Pearson neslyšel, co říká, ale podle intonace zjevně Connollyho o něco prosila. Byla to trapná situace. Zatímco Pearson přemýšlel, jestli má jít dovnitř, Connolly vzhlédl a uviděl ho. Na tváři měl úplně bezvýraznou masku – nevítal ho ani neodháněl.

Maude se při tom přerušení prudce obrátila, aby zjistila, kdo je ten vetřelec, a Pearson poprvé zahlédl její tvář. Byla to krásná žena, ale zoufalství a hněv zkřivily její tvář tak, že vypadala jako postava z antické tragédie. Trpěla nejen proto, že byla odmrštěna, ale především proto, že nevěděla proč.

Pearsonův příchod byl zřejmě pro její napjaté nervy poslední kapkou. Náhle se k němu prudce otočila zády, čelem ke Connollymu,

který ji stále sledoval prázdnýma očima. Pearson chvilku nevěděl, co to dělá, a pak v hrůze vykřikl: „Royi! Pozor!“

Connolly se pohnul překvapivě rychle, jako by ho Pearsonův výkřik probudil z tranzu. Chytil Maude za zápěstí, následoval krátký zápas, pak od ní couvl a fascinovaně se díval na cosi na své dlani. Žena stála bez hnutí, ochromena strachem a hanbou, sevřenou ruku přitisknutou k ústům.

Connolly uchopil pistoli pravou rukou a levou ji láskyplně pohladil. Maude tiše zasténala.

„Chtěla jsem tě jenom postrašit, Royi! Přísahám!“

„To nic, miláčku,“ řekl Connolly měkce. „Já ti věřím. Vůbec si s tím nedělej starosti.“ Mluvil naprosto normálně. Obrátil se k Pearsonovi a usmál se na něj svým starým chlapeckým způsobem.

„Tak *na tohle* čekal, Jacku,“ řekl. „Já ho nezklamu.“

„Ne!“ vykřikl Pearson, bledý hrůzou. „Nedělej to, Royi, proboha!“

Ale Connolly přítelovu prosbu vůbec nevnímal. Obrátil pistoli proti své hlavě. V tom okamžiku Pearson konečně se strašlivou jasností věděl, že Omega je skutečný a že Omega si teď bude hledat novou oběť. Neviděl záblesk pistole ani neslyšel slabou, ale dostatečnou ránu. Svět, jaký znal, se mu zatměl před očima a kolem něj se ovinula vířící, ale neměnná mlha modré místnosti. Z jejího středu – tak, jako se dívaly v běhu věků už na tolik jiných – na něj hleděly dvě velké oči bez víček. Pro tuto chvíli byly uspokojeny – ale jen pro tu chvíli.

Příští nájemníci

Tohle jsem napsal v roce 1954 jako součást série povídek, které měly doplnit Tales from the White Hart *(Zkazky od Bílého jelena). Žil jsem tou dobou v Coral Gables v Miami a právě jsem viděl v televizi první zkoušky vodíkové pumy. To mi nepochybně poskytlo pro tuto povídku značnou inspiraci…*

Vzpomínám si také na jeden ze svých úplně prvních pokusů o science fiction, Ústup ze Země *(Retreat from Earth) – vyšel v* Amatérských povídkách science fiction *(Amateur Science Fiction Stories) v březnu 1938 a byl přetištěn v knize* To nejlepší z Arthura C. Clarka: 1937 – 1955 *(The Best of Arthur C. Clarke: 1937 –1955), kterou vydalo nakladatelství Sphere Books v roce 1976. Ta povídka se také týkala termitů:*

…A v těch dlouhých stoletích před zrodem člověka mimozemšťané nezaháleli, ale pokryli polovinu planety svými městy, plnými slepých, fantastických otroků, a i když člověk ta města znal, protože mu často působila nezměrné potíže, nikdy neměl nejmenší podezření, ze všude kolem něj v tropech si starší civilizace než jeho vlastní dělá plány pro den, kdy se znovu odváží vyplout na kosmické moře, aby se ujala svého ztraceného dědictví…

A když se vrátím ještě dál než k tomuto půl století starému pokusu, mám podezření, že můj zájem o tato udivující stvoření vyvolal Nájezd na termity (The Raid on the Termites) v Astounding Stories v červnu 1932. Mnohem více o tomhle se dozvíte v kapitole 11, „Za bodem mizení", v knize Ohromující dny: Vědeckofantastická autobiografie *(Astounding Days: A Science Fictional Autobiography).*

„Počet bláznivých vědců, kteří si chtějí podrobit svět," řekl Harry Purvis a přitom zamyšleně sáhl po svém pivu, „se hodně přehání. Vlastně si pamatuji na setkání jen s jedním takovým."

„Tak to už moc dalších existovat nemohlo," podotkl trochu kysele Bill Temple. „Na něco takového by člověk jen tak nezapomněl."

„To asi ne," odpověděl Harry s tím výrazem neochvějné nevinnosti, která tak dráždila jeho kritiky. „A on ani tenhle vědec vlastně nebyl bláznivý. Ovšem není pochyb o tom, že měl v úmyslu podrobit si svět. Nebo docela přesně – nechat ho podrobit."

„A kdo to měl provést?" zeptal se George Whitley. „Marťani? Nebo ti slavní zelení mužíčci z Venuše?"

„Ani jedni, ani druzí. Spolupracoval s někým mnohem bližším. Pochopíte, co mám na mysli, když vám řeknu, že to byl myrmekolog."

„Cože byl?" zeptal se George.

„Nechte ho to dovyprávět," řekl z druhé strany baru Drew. „Už je víc než deset, a jestli vás ještě tenhle týden nedostanu všechny ven před zavírací hodinou, tak přijdu o licenci."

„Děkuju," řekl důstojně Harry a podal mu prázdnou sklenici. „Stalo se to všechno asi před dvěma lety, když jsem byl s výpravou v Pacifiku. Všechno se to hrozně tutlalo, ale vzhledem k tomu, co se od té doby stalo, už o tom klidně můžu mluvit. Nás tři vědce vysadili na jistém atolu necelých patnáct set kilometrů od Bikini a dali nám týden na to, abychom instalovali nějaké detekční přístroje. Samozřejmě cílem bylo pohlídat si naše dobré přátele a spojence, až si začnou hrát s termonukleární reakcí – prostě posbírat pár drobečků ze stolu Výboru pro atomovou energii. Rusové dělali samozřejmě totéž. Tu a tam jsme na sebe narazili a oni i my jsme se tvářili, že to nic, to jen větříček.

Atol měl být neobydlený, ale to byl omyl. Ve skutečnosti byl obydlen několika sty miliony…"

„Cože?" zalapali všichni po dechu.

„… několika sty miliony," pokračoval Purvis klidně, „z kteréhožto počtu byl jeden člověk. Narazil jsem na něj, když jsem se jednoho dne vydal do vnitrozemí rozhlídnout se po krajině."

„Do vnitrozemí?“ zeptal se George Whitley. „Já jsem myslel, že jsi říkal, že to byl atol. Jak může prstenec korálu…“

„Tohle byl hodně tlustý atol,“ přerušil ho Harry pevně. „Ostatně, kdo tady vypráví?“ Chvíli vzdorně čekal, než mohl zase pokračovat v přerušeném vyprávění.

„Tak jsem tedy šel po břehu kouzelné říčky pod palmami, když jsem ke svému velkému překvapení narazil na vodní kolo – úplně moderní, které poháněl dynamo. Kdybych měl rozum, tak bych se asi vrátil a řekl o tom svým společníkům, ale nedokázal jsem odolat, abych nepodnikl menší průzkum na vlastní pěst. Vzpomněl jsem si, že se říká, že někde jsou ještě japonské jednotky, které nevědí, že válka skončila, ale tohle vysvětlení se mi zdálo trochu nepravděpodobné.

Šel jsem podél vedení do kopce a tam na druhé straně byla velká mýtina a na ní nízký vybělený dům. Po celé té mýtině byly vysoké, nepravidelné kupky země, spojené sítí drátů. Byl to jeden z nejvíc šokujících pohledů, jaké jsem kdy viděl, a já jsem tam stál a zíral dobrých deset minut a snažil jsem se pochopit, co se to tady děje. Čím déle jsem na to koukal, tím menší smysl to dávalo.

Uvažoval jsem, co mám dělat, když z domu vyšel vysoký, bělovlasý muž a šel k jedné té kupě. Nesl nějaký přístroj a na uších měl sluchátka, takže jsem usoudil, že používá Geigerův počítač. V té chvíli jsem si taky uvědomil, co jsou ty kupy. Byla to termitiště… v porovnání se svými tvůrci mrakodrapy vyšší než Empire State Building, ve kterých žijí termiti, nebo všekazi, jak se jim říká.

Díval jsem se se zájmem, ale naprosto nechápavě, jak starý vědec zastrčil svůj přístroj do základny jednoho termitiště, chvíli soustředěně poslouchal a pak se vrátil zpátky k domu. To už jsem byl tak zvědavý, že jsem se rozhodl, že na sebe upozorním. Ať už tady probíhal jakýkoliv výzkum, zjevně to nemělo nic společného s mezinárodní politikou, takže jedině já jsem tu měl co skrývat. Později pochopíte, jak moc jsem se v tomhle přepočítal.

Zavolal jsem, aby si mě všiml, sešel jsem z kopce dolů a mával jsem přitom rukama. Ten cizí člověk se zastavil a díval se, jak přicházím; nevypadal nijak zvlášť překvapeně. Když jsem přišel blíž, všiml jsem si, že má řídký knírek, který mu dodával poněkud orien-

tálního vzhledu. Mohlo mu být asi šedesát a držel se velmi zpříma. Neměl na sobě nic než šortky, ale vypadal tak důstojně, že jsem se skoro styděl za svůj hlučný vpád.

'Dobré ráno,' řekl jsem omluvně. 'Nevěděl jsem, že je tady na ostrově ještě někdo. Jsem tady s – ehm – vědeckou výpravou, provádíme nějaké průzkumy na opačné straně ostrova.'

Když jsem to řekl, rozzářily se mu oči. 'No vida,' řekl skoro dokonalou angličtinou, 'kolega vědec! Moc rád vás poznávám. Pojďte dál.'

Rád jsem ho následoval – bylo mi už pěkné horko – a uviděl jsem, že budova je v podstatě jedna velká laboratoř. V rohu stála postel a pár židlí, vařič a takové to skládací umyvadlo, jaké se používá při kempování. To bylo patrně celé obytné zařízení. Ale všechno bylo velmi čisté a úpravné: Můj neznámý známý byl sice poustevník, ale potrpěl si na vnější dojem.

Představil jsem se a přesně jak jsem doufal, okamžitě mi to oplatil. Byl to jistý profesor Takato, biolog z jedné z nejlepších japonských univerzit. Nevypadal zrovna moc japonsky, kromě toho knírku, o kterém jsem se už zmínil. S tím svým důstojným, vzpřímeným držením těla spíš připomínal jistého starého plukovníka z Kentucky, kterého jsem znával.

Nabídl mi nějaké neznámé, ale osvěžující víno a pak jsme spolu několik hodin seděli a povídali si. Jako většina vědců byl zjevně rád, že se setkal s někým, kdo ocení jeho práci. Moje zájmy leží spíš v oblasti fyziky a chemie než v biologii, ale výzkumy profesora Takata mě fascinovaly.

Nepředpokládám, že byste toho moc věděli o termitech, takže vám připomenu některá základní fakta. Patří k nejvyvinutějším druhům společenského hmyzu a žijí všude v tropech. Nesnášejí chladné počasí, ale kupodivu nesnesou ani přímé sluneční světlo. Když se musejí dostat z jednoho místa na druhé, stavějí si malé kryté silnice. Jak se zdá, mají nějaký neznámý a skoro okamžitý způsob komunikace, a i když jednotliví termiti jsou dost bezmocní a hloupí, celá kolonie se chová jako inteligentní zvíře. Někteří spisovatelé přirovnávají termitiště k lidskému tělu, které je také složeno z jednotlivých živých buněk, které dohromady vytvářejí celek mnohem vyšší, než jsou jednot-

livé základní jednotky. Termitům se také říká 'bílí mravenci', ale to je úplně nesprávné jméno, protože to nejsou mravenci, ale úplně jiný druh hmyzu. Nebo se správně říká 'rod'? Já těmhle věcem moc nerozumím…

Odpusťte mi tu krátkou přednášku, ale když jsem Takata chvíli poslouchal, nadchli termiti i mě. Věděli jste například, že nejenže mají zahrádky, ale chovají i krávy – samozřejmě hmyzí krávy – a dojí je? Ano, jsou to chytří mrňouskové, i když to všechno dělají jen instinktem.

Ale musím vám říct taky něco o profesorovi. I když byl zrovna sám, žil už na ostrově několik let a měl řadu asistentů, kteří mu z Japonska přiváželi přístroje a pomáhali mu v práci. Jeho první velký úspěch byl, když dosáhl s termity toho, co von Frische dosáhl se včelami – naučil se jejich jazyk. Byl mnohem složitější než systém komunikace, který používají včely – ten je, jak asi víte, založen na tanci. Dozvěděl jsem se, že ty dráty, které spojují termitiště s laboratoří, nejen umožňují profesoru Takatovi naslouchat, jak si termiti povídají mezi sebou, ale také s nimi mluvit. To není tak fantastické, jak to zní, když použijete slovo 'mluvit' v nejširším smyslu. Mluvíme s velkou spoustou zvířat – a ne vždycky jen hlasem. Když hodíte psovi klacek a čekáte, že za ním poběží a přinese ho, je to určitá forma mluvy – znaková řeč. Pochopil jsem, že profesor vypracoval jakýsi kód, kterému termiti rozuměli, i když jsem nevěděl, jak účinně se jím dají tlumočit myšlenky.

Vracel jsem se tam každý den, když jsem měl chvilku času, a koncem týdne už z nás byli dobří přátelé. Možná vás překvapí, že jsem ty návštěvy dokázal utajit před kolegy, ale ostrov byl poměrně velký a každý z nás podnikal poměrně rozsáhlé výzkumy. Měl jsem kdovíproč pocit, že profesor Takato je moje osobní vlastnictví a nechtěl jsem ho vystavit zvědavosti svých kolegů. Byli to trochu neotesanci – absolventi nějaké provinční univerzity, jako je Oxford nebo Cambridge.

Byl jsem schopen poskytnout profesorovi také určitou pomoc, protože jsem mu spravil rádio a zapojil některé ty jeho elektronické přístroje. Hodně používal radioaktivní sledovací média, aby mohl

sledovat jednotlivé termity. Když jsem ho poprvé viděl, tak zrovna jednoho sledoval Geigerovým počítačem.

Čtyři nebo pět dní potom, co jsme se potkali, začaly jeho přístroje šílet, a zařízení, které jsme zapojili, začalo produkovat bláznivé záznamy. Takato uhodl, co se stalo. Nikdy se mě neptal, co přesně na ostrově dělám, ale myslím, že to věděl. Když jsem ho pozdravil, zapnul své počítače a nechal mě poslouchat řev radiace. Zřejmě se objevil nějaký radioaktivní spad – ne tolik, aby to bylo nebezpečné, ale dost, aby to podstatně zvedlo pozadí.

'Myslím,' řekl tiše, 'že si vy fyzici už zase hrajete. A tentokrát je to pořádná hračka.'

'Bohužel máte asi pravdu,' odpověděl jsem. Nemohli jsme si být jistí, dokud nebudou záznamy analyzovány, ale vypadalo to, jako by Teller a jeho tým spustili vodíkovou fúzi. 'Nebude to dlouho trvat a první atomové bomby budou vypadat jako navlhlé prskavky.'

'Moje rodina,' řekl profesor Takato bez jakékoli emoce, 'žila v Nagasaki.'

K tomu jsem těžko mohl něco dodat, a byl jsem moc rád, když skoro hned dodal: 'Přemýšlel jste někdy o tom, kdo převezme Zemi, až my tu skončíme?'

'Vaši termiti?' řekl jsem napůl v žertu. Chvilku to vypadalo, že váhá. Pak tiše řekl: 'Pojďte se mnou; neukázal jsem vám všechno.'

Šli jsme do rohu laboratoře, kde leželo přikryté nějaké vybavení, a profesor odkryl dost podivný přístroj. Na první pohled to vypadalo jako manipulátor, takový, jaký se užívá pro dálkovou manipulaci s nebezpečnými radioaktivními látkami. Byly tu rukojeti, které přenášely pohyb pomocí soustavy táhel a pák, ale všechno se to zjevně soustřeďovalo kolem malé krabičky, o hraně jen pár centimetrů. 'Co to je?' zeptal jsem se.

'To je mikromanipulátor. Francouzi ho vyvinuli pro biologickou práci. Moc jich zatím není.'

Pak jsem si vzpomněl. Byly to přístroje, pomocí kterých se za použití příslušných redukcí dají provádět neuvěřitelně jemné operace. Pohnete prstem o centimetr – a nástroj, který ovládáte, se pohne o tisícinu milimetru. Francouzští vědci, kteří tuto technologii vyvinuli, postavili miniaturní hutě, ve kterých mohli vyrábět maličké skalpely

a pinzety z roztaveného skla. Pracovali s pomocí mikroskopů a byli schopni rozpitvat jednotlivé buňky. Odstranit termitovi slepé střevo (v tom velice nepravděpodobném případě, že hmyz něco takového má) by s takovým přístrojem byla dětská hračka.

'Neumím s manipulátorem příliš dobře zacházet,' přiznal se profesor Takato. 'Všechnu práci dělá jeden můj asistent. Nikomu jinému jsem tohle ještě neukázal, ale vy jste mi moc pomohl. Pojďte se mnou, prosím.'

Šli jsme ven a procházeli jsme ulicemi vysokých, jako cement tvrdých pahorků. Nebyly všechny stejně postavené, protože existuje mnoho různých druhů termitů – někteří si dokonce vůbec nestaví žádné pahorky. Měl jsem pocit, jako bych byl obr a procházel se po Manhattanu, protože tohle byly mrakodrapy a každý z nich překypoval životem.

Vedle jedné kupy stála malá plechová bouda (ne dřevěná – s tou by si termiti brzo poradili). Vešli jsme do ní a sluneční svit pohasl. Profesor otočil vypínačem a ve slabém červeném světle jsem uviděl různé druhy optických přístrojů.

'Nesnášejí světlo,' řekl, 'takže je dost problém je pozorovat. Vyřešili jsme to tak, že používáme infračervené paprsky. Tohle je obrazový konvertor toho typu, jaký se za války používal při nočních operacích. Víte o nich něco?'

'Samozřejmě,' řekl jsem. 'Ostřelovači je měli na puškách, aby mohli v noci mířit. Moc chytré věcičky – jsem rád, že jste pro ně našel civilizované uplatnění.'

Trvalo dlouho, než profesor Takato našel, co hledal. Zdálo se, že řídí nějaký periskop, patrně ulicemi termitího města. Pak řekl: 'Honem – než zase zmizí!'

Pokročil jsem dopředu a zaujal jeho místo. Trvalo asi vteřinu, než se mi podařilo pořádně zaostřit, a ještě déle, než jsem si uvědomil měřítko toho, co vidím.

Pak jsem uviděl šest termitů, hodně zvětšených, jak se poměrně rychle pohybují přes zorné pole. Běželi ve skupině, jako tažní psi ve spřežení. A byla to velmi přesná analogie, protože za sebou táhli saně…

Byl jsem tak ohromený, že jsem si ani nevšiml, jaký náklad to táhnou. Když mi zmizeli z dohledu, obrátil jsem se na profesora Takata. Moje oči si už zvykly na slabý přísvit a viděl jsem ho docela dobře.

'Tak takovéhle nástroje stavíte tím svým mikromanipulátorem!' řekl jsem. To je ohromné – nikdy bych tomu nevěřil.'

'Ale to nic není,' odpověděl profesor. 'Tahat vozík dokážou cvičené blechy. Neřekl jsem vám, proč je to tak důležité. Těch saní jsme postavili jen pár. *Ty, které jste viděl si vyrobili sami.*'

Počkal, až mi to dojde; chvíli to trvalo. Pak pokračoval sice tiše, ale s ovládaným nadšením v hlase: 'Uvědomte si, že termiti jako jednotlivci nemají prakticky žádnou inteligenci. Ale kolonie jako celek je velmi vyspělý typ organismu, a v podstatě nesmrtelný, když nepočítáme nehody. Ustrnuli na své současné instinktivní úrovni miliony let předtím, než se zrodil člověk, a sami o sobě nedokážou uniknout z své současné sterilní dokonalosti. Dostali se do slepé uličky – protože nemají nástroje, nemají žádný efektivní způsob, jak si podmanit přírodu. Dal jsem jim páku, abych zvětšil jejich sílu, a teď i saně, abych zvýšil jejich výkonnost. Pomýšlel jsem na kolo, ale bude lepší, když to počká až na pozdější fázi – teď by moc užitečné nebylo. Výsledky překonaly moje očekávání. Začal jsem jenom s tímhle jedním termitištěm – ale teď mají stejné nástroje všichni. Naučili to jedni druhé a to dokazuje, že dokážou spolupracovat. Pravda, občas mezi sebou válčí – ale ne pokud je dost potravy pro všechny jako tady.

Ale nemůžete soudit termitiště podle lidských standardů. Já doufám, že se mi podaří té strnulé a zamrzlé kultuře dát nový impuls, šok – vyhodit je z toho příkopu, kde na takové miliony let uvázli. Dám jim další nástroje, další nové techniky – a než umřu, doufám, že uvidím, jak vynalézají nové věci sami.'

'Proč to děláte?' zeptal jsem se, protože jsem věděl, že v tom musí být víc než jen vědecká zvědavost.

'Protože nevěřím, že člověk přežije, ale doufám, že se mi podaří zachovat aspoň něco z toho, co vytvořil. Jestli je člověk slepá ulička, tak by měl aspoň podat pomocnou ruku jiné rase. Víte, proč jsem si vybral zrovna tenhle ostrov? Proto, aby můj experiment zůstal izolovaný. Můj supertermit, jestli se kdy vyvine, tu bude muset zůstat až

do té doby, než dosáhne hodně vysoké úrovně vývoje. Až do té doby, než dokáže přeplout Tichý oceán…

Existuje ještě jedna možnost. Člověk nemá na téhle planetě soupeře. Myslím, že by mu prospělo, kdyby ho měl. Mohla by v tom být jeho záchrana.'

Neměl jsem k tomu co říct: profesorovy sny byly tak ohromující – a přitom ve světle toho, co právě řekl, tak přesvědčivé. Protože jsem věděl, že profesor Takato není blázen. Byl to vizionář a jeho výhledy byly trochu nadnesené, ale stály na pevných základech vědeckého výzkumu.

A nebyl ani nepřátelský vůči lidstvu: bylo mu ho líto. Prostě věřil, že lidstvo ztroskotalo, a chtěl z vraku zachránit aspoň něco. Nedokázal jsem mu to dávat za vinu.

Asi jsme byli v té boudě hodně dlouho a zkoumali jsme možné budoucnosti. Vzpomínám si, že jsem navrhoval, že by mohlo dojít k vzájemné dohodě, protože dvě tak rozdílné kultury jako člověk a termit nemají žádnou příčinu ke sporům. Ale ve skutečnosti jsem tomu sám nevěřil, a jestli dojde k soutěži, nejsem si jistý, kdo vyhraje. Protože k čemu budou člověku zbraně proti nepříteli, který může zničit všechna rýžová a pšeničná pole na světě?

Když jsme konečně zase vyšli ven, skoro se stmívalo. Tehdy profesor učinil své poslední odhalení.

'Za pár týdnů,' řekl, 'udělám největší krok ze všech.'

'A co to bude?' zeptal jsem se.

'Neuhodnete to? Dám jim oheň.'

Při těch slovech mi přeběhl mráz po zádech. Nemělo to nic společného s nadcházející nocí. Nádherný západ slunce za palmami se zdál symbolický – a já jsem si náhle uvědomil, že je to mnohem hlubší symbolika, než jsem si myslel.

Ten západ slunce byl jeden z nejkrásnějších, jaké jsem kdy viděl, a částečně byl dílem člověka. Nahoře ve stratosféře kroužil kolem Země prach ostrova, který dnes zmizel. Moje rasa právě udělala velký krok vpřed; ale záleželo na tom ještě?

'Dám jim oheň.' Kupodivu jsem ani na okamžik nepochyboval, že se to profesorovi podaří. A až to udělá, nezachrání mou rasu ani ty síly, které právě rozpoutala. ..

Příští den pro nás přiletělo letadlo a já jsem Takata už neviděl. Je tam pořád a myslím, že je to ten nejdůležitější člověk na světě. Zatímco naši politici se perou, on z nás dělá přežitek.

Myslíte si, že by mu v tom měl někdo zabránit? Možná je ještě čas. Často jsem na to myslel, ale nikdy jsem nedokázal přijít na dostatečně přesvědčivý důvod, proč bych se do toho měl plést. Jednou nebo dvakrát už jsem se skoro rozhodl, ale pak jsem vzal do ruky noviny a uviděl jsem titulky.

Myslím si, že bychom jim měli dát šanci. Neumím si představit, že by si mohli vést hůř než my.“

Východ Saturnu

Tahle povídka mi velmi živě připomíná, jak jsem sám úplně poprvé uviděl prstence této planety, když mě a další mé kolegy z Královského oddělení financí a auditu evakuovali během prvních měsíců 2. světové války do Colwyn Bay v severním Walesu.

Koupil jsem si staromódní teleskop o průměru asi pět centimetrů od jistého námořního kadeta z místního výcvikového střediska, kterému se patrně nedostávalo peněz (ne že bych já při svém úředníckém platu kolem pěti liber týdně byl na tom nějak zvlášť dobře). Trochu otlučený přístroj se skládal z jedné kovové trubky, která se zasunovala do druhé. Odstranil jsem tu vnitřní (ve které byly vzpřimovací čočky a okulár) a nahradil jsem ji jedinou čočkou s krátkým ohniskem, čímž jsem výrazně znásobil zvětšení. Tímhle primitivním zařízením jsem poprvé viděl Saturn a jeho prstence, a jako každý pozorovatel od dob Galileových jsem byl unesen jednou z nejokázalejších podívaných na obloze. Když jsem tuto povídku v roce 1960 psal nepředstavoval jsem si, že za dvě desítky let odhalí fantasticky úspěšné mise Voyagerů směřujících do kosmu mimo Sluneční soustavu, ze Saturnovy prstence jsou mnohem složitější a krásnější, než se nám kdy snilo.

Tahle povídka samozřejmě v důsledku vědeckých objevů posledních tří desítek let zastarala – především víme, že atmosféra Titanu se neskládá převážně z metanu, ale z dusíku. (To také odstřelilo hlavní tezi mého románu Impérium *(Imperial Earth), který je také situován na Titan. No dobře, člověk nemůže vyhrát vždycky: ten příběh se teď odehrává v trochu paralelním vesmíru – viz poznámka ke* Zdi temnoty.*)*

Ještě jeden omyl jsem tehdy mohl opravit. I kdyby bylo možné pozorovat Saturn z povrchu Titanu (což by mlhavá atmosféra patrně znemožnila), nikdy byste ho neviděli „vycházet“. Titan má skoro určitě podobně zbrzděnou rotaci jako náš Měsíc, takže k svému vládci obrací stále stejnou tvář. To znamená, že na titanském nebi je Saturn pořád, stejně jako Země na nebi měsíčním.

Ale to není problém – postavíme prostě náš hotel na oběžné dráze, což je stejně lepší nápad. Z Titanu by byly prstence pořád vidět hranou, takže by z nich byl vidět jen tenký pruh světla. Jejich plná krása se dá obdivovat jen ze šikmé oběžné dráhy.

Kromě toho mám podezření, že podmínky na povrchu Titanu by i z Antarktidy udělaly skoro Havaj.

Ano, to je naprostá pravda. S Morrisem Perlmanem jsem se setkal, když mi bylo osmadvacet. Tou dobou jsem potkával tisíce lidí, prezidenty počínaje.

Když jsme se vrátili ze Saturnu, každý nás chtěl vidět a dobrá polovina posádky se vypravila na přednášková turné. Já jsem vždycky rád povídal (neříkejte, že jste si toho nevšimli), ale někteří kolegové tvrdili, že by radši letěli na Pluto, než šli k další audienci. Někteří to ostatně udělali.

Já jsem přednášel na Středozápadě a na pana Perlmana – nikdo mu nikdy neřekl jinak a rozhodně nikdy „Morrisi“ – jsem poprvé narazil v Chicagu. Agentura mi vždycky zamluvila pokoj v dobrém, ale ne příliš luxusním hotelu. To mi vyhovovalo; rád přicházím a odcházím, aniž bych přitom pokaždé narazil na hordu žlučovitých poskoků, a vyhovuje mi, když můžu nosit cokoli, co mě napadne, a necítit se přitom jako trhan. Vidím, že se smějete; no dobře, ale byl jsem tenkrát kluk a od té doby se hodně změnilo…

Už je to dávno, ale zřejmě jsem přednášel na tamní univerzitě. Rozhodně jsem byl zklamaný, protože mi nemohli ukázat místo, kde Fermi spustil ten svůj první atomový stoh – říkali, že tu budovu strhli už před čtyřiceti lety a na místě je jen pamětní deska. Chvíli jsem tam stál, díval se na ni a přemýšlel o tom, co všechno se od roku 1942 seběhlo. Především jsem se narodil; a jaderná energie mě donesla na Saturn a zpátky. Tohle patrně Fermiho a spol. nikdy nenapadlo, když stavěli tu svou konstrukci z uranu a tuhy.

Snídal jsem v kavárně, když na židli proti mě dopadl podsaditý muž středních let. Zdvořile kývl a řekl „Dobré ráno“, pak sebou trhnul, když mě poznal. (Samozřejmě že si to setkání naplánoval, ale to jsem tehdy nevěděl.)

„Ale to mě těší!“ řekl. „Včera jsem byl na vaší přednášce. Hrozně jsem vám záviděl!“

Trochu nuceně jsem se usmál; u snídaně nikdy nemám náladu na konverzaci a naučil jsem se být ve střehu proti bláznům, otravům a nadšencům, kteří si mysleli, že se na mě můžou vrhat, jak se jim zachce. Ale pan Perlman nebyl otrava – i když nepochybně byl nadšenec a asi by se o něm dalo říct i to, že byl blázen.

Vypadal jako každý normální poměrně úspěšný obchodník a já jsem předpokládal, že je tu na návštěvě stejně jako já. To, že byl na mé přednášce, nebylo nic překvapivého; byla populární, určená pro veřejnost, a samozřejmě měla v tisku i v rádiu velkou reklamu.

„Už když jsem byl kluk," řekl můj nezvaný společník, „Saturn mě fascinoval. Vím úplně přesně, kdy a jak to začalo. Mohlo mi být tak deset, když jsem narazil na ty nádherné obrázky od Chesleyho Bonestella, které ukazovaly, jak by planeta vypadala z každého ze svých devíti měsíců. Předpokládám, že jste je viděl?"

„Samozřejmě," odpověděl jsem. „I když jsou už půl století staré, nikdo je ještě nepřekonal. Měli jsme je s sebou na *Endeavour*, připíchnuté nad prohlížecím stolem. Často jsem se na ně díval a porovnával je s originálem."

„Takže chápete, jak mi tenkrát kolem roku 1950 bylo. Sedával jsem před nimi celé hodiny a pokoušel se pochopit, že tenhle neuvěřitelný objekt, kolem kterého se otáčejí stříbrné prstence, není jen sen nějakého umělce, ale že opravdu existuje – že je to svět desetkrát tak velký jako Země.

Tou dobou se mi ani nezdálo, že bych tu nádhernou věc mohl někdy vidět na vlastní oči; byl jsem přesvědčený, že jedině astronomové s obrovskými teleskopy se můžou kochat takovými pohledy. Ale pak, to mi bylo asi patnáct, jsem udělal další objev – tak vzrušující, že jsem tomu nechtěl ani věřit."

„A jaký?" zeptal jsem se. Tou dobou jsem se už smířil s tím, že nebudu snídat sám; můj společník vypadal dost neškodně a v jeho zjevném nadšení bylo něco milého.

„Zjistil jsem, že každý hlupák si může vyrobit silný astronomický teleskop doma v kuchyni za pár dolarů a pár týdnů práce. Byl to objev; jako tisíce jiných dětí jsem si z veřejné knihovny půjčil výtisk Ingallovy *Amatérské výroby teleskopů* a pustil jsem se do toho. Řekněte mi – stavěl vy jste si někdy vlastní teleskop?"

„Ne. Já jsem inženýr, ne astronom. Nevěděl bych, jak na to."

„Je to neuvěřitelně jednoduché, když se držíte pravidel. Začnete se dvěma kotouči skla, každý je asi dva a půl nebo tři centimetry tlustý. Já jsem si ty svoje koupil za padesát centů v krámě s loďařskými potřebami; byla to skla do lodních oken, která nebyla k ničemu, pro-

tože byla po okrajích uštípnutá. Pak jeden disk zacementujete na nějaký plochý, pevný povrch – já jsem používal starý sud, postavený na jednu plochu.

Pak musíte koupit několik druhů smirkového prášku, počínaje hrubým a zrnitým až po ten nejjemnější, který se vyrábí. Položíte špetku nejhrubšího prášku mezi ty dva kotouče a tím vrchním začnete pravidelně třít tam a zpátky. Přitom pořád pomalu obcházíte dokola.

Už vidíte, co se stane? Ten vrchní kotouč se tím smirkovým práškem vyhloubí a dostane kulovitý konkávní povrch. Čas od času musíte změnit hrubší prášek za jemnější a tak dál a občas udělat pár jednoduchých optických testů, abyste si ověřil, že máte správnou křivku.

Ještě později použijete místo smirku brusnou pastu a nakonec máte hladký, vyleštěný povrch, o kterém se vám nechce věřit, že jste ho vyrobil sám. Pak už je potřeba jenom jeden krok, i když ten je trochu choulostivý. Musíte to zrcadlo postříbřit, aby se z něj stal dobrý reflektor. To znamená, že musíte v drogerii koupit pár chemikálií a udělat přesně to, co se v knize píše.

Pořád si ještě pamatuju, jak jsem se radoval, když se po mém malém zrcadle začal jako kouzlem šířit stříbrný film. Nebylo dokonalé, ale bylo dost dobré a nebyl bych ho vyměnil ani za ty nejlepší přístroje, co mají na Mt. Palomar.

Připevnil jsem ho na konec prkénka; nebylo potřeba zdržovat se trubicí dalekohledu, i když jsem kolem zrcadla obalil pár centimetrů lepenky, abych odstínil vnější světlo. Místo okuláru jsem použil malou lupu, kterou jsem našel ve vetešnictví za pár centů. Myslím, že celý ten dalekohled dohromady nestál ani pět dolarů – i když pro mě jako pro dítě to tenkrát bylo dost peněz.

Bydleli jsme tenkrát v ošuntělém hotelu na Třetí avenue, který vlastnila moje rodina. Když jsem sestavil dalekohled, šel jsem ho zkusit na střechu, do té džungle televizních antén, které tenkrát pokrývaly každý dům. Chvilku mi trvalo, než jsem dokázal zrcadlo a okulár správně vyrovnat, ale neudělal jsem žádnou chybu a nakonec to fungovalo. Jako optický přístroj to bylo patrně na nic – byl to můj

první pokus – ale zvětšovalo to přinejmenším padesátkrát a já jsem se nemohl dočkat večera, abych to vyzkoušel na hvězdách.

Podíval jsem se do ročenky a věděl jsem, že Saturn je po západu slunce vysoko na východě. Jen se setmělo, už jsem byl zpátky na střeše a tu svou bláznivou konstrukci jsem měl opřenou mezi dvěma komíny. Bylo to už pozdě na podzim, ale vůbec jsem si nevšiml, že je zima, protože nebe bylo plné hvězd – a všechny byly moje.

Dal jsem si záležet, abych zaostřil tak přesně, jak to jen šlo. K tomu jsem použil první hvězdu, kterou jsem viděl. Pak jsem začal lovit Saturn a brzo jsem zjistil, že najít něco reflektorem, který není správně upevněný, je pěkná dřina. Ale nakonec mi planeta přelétla přes zorné pole, já začal postrkovat přístroj pár centimetrů tam a pak zase zpátky – a pak jsem ho měl.

Byl maličký, ale dokonalý. Myslím, že jsem nejméně minutu nedýchal; nechtěl jsem věřit vlastním očím. Po všech těch obrázcích konečně přišla realita. Vypadalo to jako hračka zavěšená ve vesmíru, prstence byly lehce nakloněné ke mně. Ještě teď, po těch čtyřiceti letech, si vzpomínám, že jsem si myslel: 'Vypadá tak *uměle* – jako ozdoba z vánočního stromečku!' Vlevo od něj byla osamělá jasná hvězda a já jsem věděl, že je to Titan.“

Odmlčel se a chvilku jsme asi mysleli na totéž. Pro nás pro oba už nebyl Titan jen největší měsíc Saturnu – světelný bod známý jen astronomům. Byl to ten ostře nepřátelský svět, na kterém přistála Endeavour a kde tři z mých společníků z posádky leží v osamělém hrobě, dál od domova, než kdy dřív ležel kterýkoli z lidských mrtvých.

„Nevím, jak dlouho jsem se díval, napínal oči a trhavými skoky posunoval dalekohled po obloze, jak Saturn vycházel nad městem. Byl jsem miliardu mil daleko od New Yorku; ale nakonec mě New York přece jen dostal.

Říkal jsem vám o našem hotelu; patřil mé matce, ale vedl ho otec – a nijak dobře. Už léta prodělával a po celé mé dětství přicházela jedna finanční krize za druhou. Proto svému otci ani nevyčítám, že pil; většinou musel být napůl šílený starostmi. A já jsem docela zapomněl, že jsem měl už dávno dole pomáhat recepčnímu…

Takže táta mě přišel hledat, hlavu měl plnou vlastních starostí a neměl nejmenší ponětí o mých snech. A našel mě na střeše, jak koukám na hvězdy.

Táta nebyl zlý – nemohl chápat, kolik studia a trpělivosti a práce mě stál můj malý dalekohled, ani nevěděl, jaké divy mi ukázal za tu chvilku, co jsem ho používal. Dneska už mě přešla nenávist, ale celý život si budu pamatovat třesk skla, jak se mé první a poslední zrcadlo roztříštilo o komín."

Neměl jsem co říct. Mé původní rozladění nad vyrušením se už dávno změnilo ve zvědavost. Vycítil jsem už, že v tom příběhu je mnohem víc, než jsem zatím slyšel, a kromě toho jsem si všiml ještě něčeho. Servírka se k nám chovala s přehnanou uctivostí – a jen malá část z ní patřila mně.

Můj společník si hrál s cukřenkou, zatímco já jsem tiše a soucitně čekal. Tou dobou jsem už měl pocit, jako by se mezi námi vytvořilo nějaké pouto, i když jsem nevěděl přesně proč.

„Další teleskop jsem si už nikdy nepostavil," pokračoval. „Kromě toho zrcadla prasklo ještě něco jiného – něco v mém srdci. Ostatně stejně jsem měl moc práce. Staly se dvě věci, které můj život obrátily vzhůru nohama. Táta od nás utekl, takže jsem se najednou stal hlavou rodiny. A pak strhli dráhu."

Asi viděl, jak nechápavě se tvářím, protože se na mě přes stůl usmál.

„No jistě, to nemůžete znát. Ale když jsem byl dítě, tak prostředkem Třetí avenue vedla nadzemní dráha. Celá ta oblast byla její vinou špinavá a hlučná; avenue sama byla ošklivá chudinská ulice plná barů, zastaváren a laciných hotelů, jako byl ten náš. Když dráhu strhli, všechno se to změnilo; ceny pozemků vylétly vzhůru a my jsme najednou začali prosperovat. Táta se honem vrátil, ale už bylo pozdě; podnik jsem vedl já. Netrvalo dlouho a začal jsem budovat další po celém městě – pak po celé zemi. Už jsem nebyl roztržitý snílek, který kouká na hvězdy, a tátovi jsem dal jeden z menších hotelů, kde nemohl nadělat moc škody.

Už je to čtyřicet let, co jsem se díval na Saturn, ale na ten jediný pohled jsem nikdy nezapomněl, a včera mi to vaše fotografie všechno připomněly. Chtěl jsem vám jen říct, jak moc jsem vám vděčný."

Sáhl do náprsní tašky a vytáhl z ní vizitku.

„Doufám, že až budete zase ve městě, přijdete za mnou; jestli budete mít ještě nějakou přednášku, tak tam určitě budu. Hodně štěstí – a omlouvám se, že jsem vás připravil o tolik času."

A byl pryč – skoro dřív, než jsem stačil něco říct. Podíval jsem se na vizitku, strčil jsem ji do kapsy a trochu zamyšleně jsem dojedl snídani.

Když jsem cestou z kavárny podepisoval šek, zeptal jsem se: „Kdo byl ten pán u mého stolu? Šéf?"

Pokladní se na mě podívala jako na mentálně zaostalé dítě.

„No, asi by se to *dalo* tak říct, pane," odpověděla. „Samozřejmě, že mu tenhle hotel patří, ale nikdy jsme ho tady ještě neviděli. Když je v Chicagu, bydlí vždycky v Ambassadoru."

„A ten mu taky patří?" zeptal jsem se nepříliš ironicky, protože už mi to začalo docházet.

„No jistě. A taky…" a vychrlila ze sebe celou další řadu jmen včetně dvou největších hotelů v New Yorku.

Udělalo to na mě dojem a taky mě to trochu pobavilo, protože teď už bylo jasné, že sem pan Perlman přišel schválně, aby se se mnou setkal. Připadalo mi to jako zbytečně složitý způsob; tenkrát jsem ještě nevěděl nic o jeho proslavené plachosti a tajnůstkářství. Se mnou nebyl plachý ani chvíli.

Pak jsem na něj zapomněl asi na pět let. (Ještě bych se asi měl zmínit o tom, že když jsem požádal o účet, řekli mi, že žádný nemám.) Během těch pěti let jsem podnikl druhou cestu.

Tentokrát jsme už věděli, co máme čekat, a nešli jsme do neznáma. Nemuseli jsme si dělat starosti ani o palivo, protože na Titanu nás ho čekalo tolik, kolik jsme si jen mohli přát. Stačilo jen napumpovat do nádrží jeho metanovou atmosféru, a my jsme se podle toho také zařídili. Navštívili jsme všech devět měsíců jeden po druhém; pak jsme letěli do prstenců…

Nebezpečí bylo minimální, ale přesto to byla nervy drásající zkušenost. Víte, systém prstenců je velmi úzký – jeho tloušťka je jen asi třicet kilometrů. Klesali jsme do nich pomalu a opatrně a nejdřív jsme srovnali rychlost s jejich otáčkami, až jsme se pohybovali přes-

ně stejnou rychlostí. Bylo to jako nastupovat na kolotoč přes dvě stě padesát tisíc kilometrů v průměru…

Ale byl to přízračný kolotoč, protože prstence nejsou pevné a dá se skrz ně vidět. Zblízka jsou vlastně skoro neviditelné; miliardy drobných částeček, které je tvoří, jsou tak daleko od sebe, že v nejbližším okolí vidíte jen tu a tam nějakou malou hrudku, která pomalu letí kolem, jen když se podíváte do dálky, vytvoří jednotlivé kousky souvislou vrstvu, jako by se kolem Saturna neustále hnalo krupobití.

To není moje přirovnání, ale je dobré. Protože když jsme do přechodové komory rakety donesli první vzorek Saturnova prstence, za pár minut roztál v loužičku špinavé vody. Někdo si myslí, že prstence ztratily část svého kouzla, když jsme zjistili, že jsou z obyčejného ledu – nebo aspoň devadesát procent z nich. Ale to je hloupost; byly by stejně úžasné a stejně krásné, kdyby byly ze samých diamantů.

Když jsem se vrátil na Zemi, v prvním roce nového tisíciletí, vypravil jsem se na další přednáškové turné – jen krátké, protože tou dobou jsme už měl rodinu a chtěl jsem s ní být, jak to jen šlo. Tentokrát jsem na pana Perlmana narazil v New Yorku, když jsem mluvil na Columbijské univerzitě a promítal náš film „Výzkum Saturnu“. (Byl to zavádějící titul, protože k planetě samotné jsme se přiblížili nejvíc asi na třicet tisíc kilometrů. Nikomu se tenkrát ještě nesnilo, že člověk vůbec kdy sestoupí do té vířící břečky, kterou má Saturn místo povrchu.)

Pan Perlman na mě čekal po přednášce. Nepoznal jsem ho, protože od našeho posledního setkání jsem se potkal asi s milionem lidí. Ale když se představil, na všechno jsem si vzpomněl tak zřetelně, že jsem si uvědomil, jak hluboký dojem na mě musel tehdy udělat.

Nějak se mu podařilo dostat mě pryč z těch davů; i když neměl rád masy lidí, měl neuvěřitelnou schopnost ovládnout jakoukoli skupinu, když to považoval za nutné – a pak zmizet dřív, než si jeho oběti uvědomily, co se děje. I když jsem ho mockrát viděl v akci, nikdy jsem přesně nepochopil, jak to dělá.

V každém případě o půl hodiny později jsme už seděli u vynikající večeře v exkluzivní restauraci (samozřejmě jeho). Jídlo bylo báječné, zvlášť po těch nekonečných kuřatech a zmrzlinách na turné, ale musel jsem ho zaplatit. Samozřejmě obrazně.

Všechna fakta a fotografie, které získaly obě expedice, byly dostupné každému – ve stovkách zpráv a knih a populárních článků. Jak to vypadalo, pan Perlman četl všechny, které nebyly příliš technické; ode mne chtěl něco jiného. Ještě tehdy jsem jeho zájem přičítal tomu, že se stárnoucí osamělý muž prostě snaží vrátit si sen, který ztratil v mládí. Měl jsem pravdu, ale byla to jen část celého obrazu.

Šlo mu o něco, co mu všechny zprávy a články nedokázaly dát. Jaký je to pocit, ptal se, probudit se a uvidět na obloze tu velkou zlatou kouli a její mračné pásy? A samotné prstence – jak je člověk vnímá, když jsou tak blízko, že se táhnou od obzoru k obzoru?

Vy potřebujete básníka, ne inženýra, odpověděl jsem mu. Ale řeknu vám jedno: ať se na Saturn díváte, jak dlouho chcete, a létáte tam a zpátky mezi jeho měsíci, nikdy tomu docela neuvěříte. Každou chvíli se přistihnete, jak si říkáte: „To je sen – něco takového *nemůže* být skutečnost.“ A jdete k nejbližšímu průhledu – a on tam je a zase vám vyrazí dech.

Musíte si uvědomit, že kromě toho, že jsme byli tak blízko, především jsme měli možnost sledovat prstence z úhlů a míst, které jsou ze Země nemožné, protože tam je vždycky vidíte obrácené ke Slunci. Mohli jsme letět v jejich stínu – pak se už netřpytily jako stříbro a byly spíš jako lehký závoj nebo sloupec dýmu přikrývající hvězdy.

A většinu času jsme viděli stín Saturnu dopadat na celou šířku prstenců, jak je zakrývá tak dokonale, jako si by z nich někdo pořádně ukousl. Fungovalo to i obráceně: na denní straně planety bylo stále vidět stín prstenců jako setmělý pás rovnoběžný s rovníkem.

A kromě toho – i když jsem to udělali jen párkrát – jsme mohli vyletět nad některý z pólů planety a dívat se na celý ten ohromující systém, který se před námi rozkládal jako na dlani. Pak jsme místo čtyř pásů viditelných ze Země viděli aspoň deset oddělených prstenců, přecházejících jeden v druhý. Když jsme to spatřili poprvé, udělal náš kapitán poznámku, na kterou nikdy nezapomenu. „Tak tady,“ řekl a v jeho hlase nebyla ani stopa posměchu, „tady si svatí odkládají svatozáře.“

Tohle všechno a ještě mnohem víc jsem panu Perlmanovi povídal v té malé, ale hříšně drahé restauraci na jižní straně Central Parku. Když jsem skončil, vypadalo to, že je ohromně spokojený, i když

několik minut mlčel. Pak řekl stejně lhostejně, jako by se na nádraží ptal, kdy pojede příští vlak: „Která oběžnice by byla nejlepší pro turistické středisko?“

Když mi došlo, co to řekl, skoro jsem se zalknul svou stoletou brandy. Pak jsem řekl velmi trpělivě a zdvořile (protože koneckonců, skvěle jsem se navečeřel): „Poslyšte, pane Perlmane. Víte stejně dobře jako já, že Saturn je skoro jednu a půl miliardy kilometrů od Země – a když jsou na opačných stranách Slunce, tak ještě víc. Někdo vypočítal, že jeden zpáteční lístek stojí v průměru sedm a půl milionu dolarů – a buďte si jistý, že ani na *Endeavour I*, ani na *Endeavour II* nebylo nijak prvotřídní ubytování. Ostatně bez ohledu na to, kolik peněz kdo má, nemůže si jen tak zamluvit cestu k Saturnu. Tam ještě hodně, hodně dlouho poletí jen vědci a kosmonauti.“

Viděl jsem, že moje slova neměla nejmenší účinek. Jen se usmál, jako by znal nějaké tajemství, o kterém já nemám ponětí.

„To, co říkáte, je pravda *teď*,“ odpověděl, „ale já jsem studoval historii. A rozumím lidem – to je ostatně moje práce. Když dovolíte, připomenu vám pár faktů.

Před dvěma nebo třemi stoletími byly skoro všechny přírodní krásy a velká turistická střediska na světě skoro tak daleko od civilizace, jako je Saturn teď. Co věděl třeba – řekněme Napoleon – o Grand Canyonu, Viktoriiných vodopádech, Havaji, Mount Everestu? A podívejte se na jižní pól; poprvé ho bylo dosaženo v době, kdy byl můj otec kluk – ale po celý váš život tam už stojí hotel.

Teď to všechno začíná znova. Vy vidíte jen problémy a potíže, protože jste k nim příliš blízko. Ať jsou jakékoli, lidé je překonají jako v minulosti vždycky.

Protože kdekoli se objeví něco zvláštního nebo krásného nebo nového, lidé to budou chtít vidět. Saturnovy prstence jsou největší podívaná v celém známém vesmíru. Vždycky jsem to tušil a vy jste mě teď přesvědčil. Dnes stojí celé jmění dostat se k nim a lidé, kteří tam letí, riskují život. Ale to dělali i první letci – a dnes je každou denní i noční vteřinu ve vzduchu milion pasažérů.

Totéž se stane i ve vesmíru. Možná to nebude za deset let, možná ani za dvacet. Ale netrvalo víc než pětadvacet let, než byly zahájeny

první komerční lety na Měsíc. A já myslím, že k Saturnu to nebude ani tak dlouho…

Já už se toho nedočkám – ale až k tomu dojde, chci, aby si na mě lidé vzpomněli. No tak – kde máme stavět?“

Pořád jsem si ještě myslel, že je blázen, ale konečně jsem začal aspoň chápat, co ho to žene. A neviděl jsem nic špatného na tom, když mu vyhovím, takže jsem o tom začal přemýšlet.

„Mimas je moc blízko,“ řekl jsem, „A Enceladus a Tethys taky.“ (Řeknu vám, po té brandy se mi ta jména špatně vyslovovala.) „Saturnu je plné nebe a člověk má pocit, že na něj spadne. Kromě toho nejsou dost pevné – jsou to jen přerostlé sněhové koule. Dione a Rhea jsou lepší – z obou je báječný výhled. Ale všechny ty vnitřní měsíce jsou hrozně malé; dokonce i Rhea má jen asi dvanáct set kilometrů v průměru a ty ostatní jsou ještě menší.

Já myslím, že celkem není sporu: bude to muset být Titan. To je oběžnice lidských rozměrů – je mnohem větší než *náš* Měsíc a skoro tak velký jako Mars. Je tam taky slušná gravitace – asi pětina pozemské – takže vám tam hosté nebudou poletovat. A vždycky to bude hlavní čerpací stanice, protože je tam metanová atmosféra, což by mohl být ve vašich úvahách důležitý faktor. Každá loď, která poletí k Saturnu, se tam zastaví.“

„A vnější měsíce?“

„No, Hyperion, Japetus a Phoebe jsou moc daleko. Z Phoebe se musíte moc dobře dívat, abyste prstence vůbec viděl! Zapomeňte na ně. Držte se starého dobrého Titanu. I když je tam teplota dvě stě pod nulou a na čpavkovém sněhu by se asi moc špatně lyžovalo.“

Poslouchal mě velmi pečlivě, a jestli si myslel, že si dělám legraci z jeho nepraktických a nevědeckých záměrů, nedal to na sobě znát. Brzo po tom jsme se rozloučili – nic víc si z té večeře nepamatuju – a pak trvalo aspoň patnáct let, než jsme se znova setkali. Celou tu dobu jsem mu k ničemu nebyl; ale když mě potřeboval, zavolal.

Dnes už vím, na co čekal; viděl do budoucna jasněji než já. Samozřejmě nemohl uhodnout, že raketa půjde za parní lokomotivou ani ne století po svém vzniku – ale věděl, že se něco lepšího určitě objeví a myslím, že financoval i Saundersonovy počáteční výzkumy paragravitačního pohonu. Ale teprve když se začaly budovat termonuk-

leární elektrárny, které by byly schopny zahřát sto padesát čtverečních kilometrů světa tak chladného, jako je Pluto, znovu se se mnou spojil.

Byl to už velmi starý člověk a umíral. Řekli mi, jak je bohatý, a mně se tomu ani nechtělo věřit. Ale pak mi ukázal důmyslné plány a krásné modely, které jeho odborníci připravili s tak pozoruhodným nedostatkem publicity.

Seděl v pojízdném křesle jako vrásčitá mumie a sledoval mou tvář, když jsem si prohlížel plány. Pak řekl: „Kapitáne, mám pro vás práci…“

A tak jsem tady. Je to skoro totéž jako řídit kosmickou loď – mnoho technických problémů je stejných. A touhle dobou už bych byl na velení kosmické lodi moc starý, takže jsem panu Perlmanovi moc vděčný.

A vida, gong. Jestli jsou dámy připravené, navrhuji, abychom na večeři šli Pozorovací chodbou.

Po všech těch letech se stále ještě rád dívám na východ Saturnu – a dnes je skoro úplněk.

Muž, který přeoral moře

I tato povídka, stejně jako Příští nájemníci, *byla napsána pro* Zkazky od Bílého jelena, *a ve stejném čase a na stejném místě (v Miami 1954), kdy jsem stále ještě byl pod vlivem svého prvního kontaktu se světem koralových útesů. Ještě toho roku jsem odjel k největšímu ze všech – k Velkému bariérovému útesu v Austrálii.*

Rád bych tuto povídku věnoval svým dávným přátelům z Floridy, zvláště rodině mého přítele a hostitele dr. George Grisingera, který mě učil potápět.

I přes to, kolik času uběhlo, jsou mnohá témata této povídky překvapivě současná, a před pár lety mě ohromilo, když jsem v jednom vědeckém časopise četl popis zařízení na získávání uranu z mořské vody, umístěného na lodi! Poslal jsem vynálezcům výtisk své povídky a omluvil jsem se, že jsem zrušil platnost jejich patentu.

Tahle povídka by se měla číst společně s O zlatých mořích, *která se zabývá stejným tématem. Ovšem nedávno došlo k novému vývoji – k objevu podmořských geotermálních pramenů, kde prýští z mořského dna přehřátá voda plná minerálů. Tohle je to správné místo, kde hledat cenné kovy, ne otevřený oceán. V těch pramenech je zlato…*

V dobrodružstvích Harryho Purvise je jistá bláznivá logika, díky které jsou přesvědčivá právě proto, že jsou tak nepravděpodobná. Jak se jeho složité, ale do podrobností dotažené příběhy odvíjejí, člověk se propadá do jakéhosi ohromeného okouzlení. Říká si, že nikdo by přece neměl tu drzost, aby si *tohleto* vymyslel – takové absurdity se dějí jen ve skutečném životě, ne ve smyšlenkách. Takže kritika je odzbrojena nebo přinejmenším zmatena až do chvíle, kdy Drew zavolá: „Končíme, pánové, prosíííím!“ a vyhodí nás všechny do chladného, tvrdého světa.

Posuďte sami třeba tuhle nepravděpodobnou souhru okolností, které se Harrymu staly v následujícím dobrodružství. Kdyby si celou tu věc chtěl vymyslet, dokázal by to přece mnohem jednodušeji. Z uměleckého hlediska neměl ani v nejmenším zapotřebí začít v Bostonu, aby si dal schůzku u pobřeží Floridy…

Harry zřejmě strávil dost dlouhou dobu v USA a má tam stejně tolik přátel jako v Anglii. Občas je přivede k „Bílému jelenu“, a občas dokonce odejdou i vlastními silami. Stává se ale, že podlehnou iluzi, že vlažné pivo je také neškodné. (Jsem k Drewovi nespravedlivý: jeho pivo není vlažné. A když na tom budete trvat, dá vám bez příplatku kostku ledu, která není o nic menší než poštovní známka.)

Tahleta Harryho sága začala, jak jsem už naznačil, v Bostonu. Byl hostem v domě úspěšného novoanglického právníka a jeho hostitel jednoho rána řekl takovým tím samozřejmým americkým způsobem: „Co bys říkal tomu vyjet si ke mně na Floridu? Potřebuju trochu slunéčka.“

„No fajn,“ řekl Harry, který na Floridě nikdy nebyl. O půl hodiny později už ke svému velkému překvapení seděl v červeném jaguáru, pohybujícím se značnou rychlostí k jihu.

Ta jízda sama o sobě byla zážitek, který by stál za povídku. Z Bostonu do Miami je to kousek – 2509 kilometrů, a tuto cifru má Harry údajně dodneška vrytou v srdci. Zvládli tu vzdálenost za 30 hodin, přičemž se za nimi velmi často ztrácely v dáli sirény nešťastných policejních vozů. Čas od času jim taktika velela použít ústupových manévrů a oni odbočovali na vedlejší silnice. Rádio v jaguáru bylo naladěné na všechny policejní frekvence, takže byli vždycky včas varováni, když se jim někde chystali postavit do cesty. Jednou

nebo dvakrát stačili tak tak přejet hranici státu a Harry si nemohl pomoci, aby neuvažoval o tom, co by si tak asi mysleli klienti jeho hostitele, kdyby věděli, jak silné psychologické pohnutky mu zjevně velí dostat se co nejdál od nich. Taky si nebyl jistý, jestli vůbec uvidí aspoň kousek Floridy, nebo jestli budou touhle rychlostí pokračovat po US1 až do té doby, než na Key West vletí rovnou do moře.

Nakonec se zastavili asi devadesát kilometrů jižně od Miami, na Keys – to je ta dlouhá, úzká řada ostrovů, zavěšených na spodním konci Floridy. Jaguár náhle uhnul ze silnice a propletl se cestou nahrubo vysekanou mezi mangrovami. Silnice skončila širokou mýtinou na břehu moře, kde byl dok, jedenáctimetrová obytná loď, bazén a moderní dům podobný ranči. Byla to hezká malá schovávačka a Harry odhadoval, že musela stát dobrých sto tisíc dolarů.

Ten den z toho ale moc neměl, protože padl rovnou do postele. Po době, která mu připadala až příliš krátká, ho vzbudil zvuk podobný kotlářství v plném provozu. Zpomaleně se osprchoval a oblékl a než vyšel z pokoje, byl zase už skoro normální. Zdálo se, že v domě nikdo není, takže se vydal na průzkum ven.

Tou dobou už se naučil nenechat se ničím překvapit, takže sotva nadzvedl obočí, když uviděl svého hostitele v doku, jak rovná kormidlo malé a zjevně podomácku vyrobené ponorky. Plavidlo bylo asi šest metrů dlouhé, mělo kuželovitou věž s velkými pozorovacími okny a na přídi neslo jméno „Pompano“.

Harry o tom chvilku přemítal a pak usoudil, že na tom není nic tak neobvyklého. Na Floridu každý rok přijede asi pět milionů návštěvníků a většina je rozhodnuta dostat se na moře nebo do moře. Jeho hostitel jen prostě byl jeden z těch šťastlivců, kteří se svému koníčku můžou věnovat se vší parádou.

Harry si „Pompano“ chvíli prohlížel a pak ho napadla znepokojivá myšlenka. „Georgi,“ řekl, „ty čekáš, že s tebou pojedu v *tomhle*?“

„No jasně,“ odpověděl George a naposled udeřil do kormidla. „Čeho se bojíš? Už jsem tam s ní byl mockrát – je tak bezpečná jako tenhle dům. Nepůjdeme hloub než do šesti metrů.“

„Za jistých okolností,“ odsekl Harry, „může být šest metrů víc než dost. A neříkal jsem ti, že trpím klaustrofobií? V tuhle roční dobu je to vždycky obzvlášť zlé.“

„Nesmysl,“ řekl George. „Až se dostaneme k útesu, tak na ni úplně zapomeneš.“ Udělal krok vzad a zkoumal svou práci, pak řekl se spokojeným povzdechem: „Už vypadá v pořádku. Pojď, dáme si snídani.“

Během následující půlhodiny se Harry o „Pompami“ dozvěděl spoustu věcí. George si ho navrhl a postavil sám, silný dieselový motor mu může dát rychlost až pěti uzlů, když je plně ponořené. Posádka i motor dýchají šnorchlem, takže není potřeba se namáhat s elektrickým motorem a samostatnou zásobou vzduchu. Délka šnorchlu omezuje hloubku ponoření na sedm a půl metru, ale v těchhle mělkých vodách to není žádný velký handicap.

„Je v ní spousta nových myšlenek,“ řekl George nadšeně. „Třeba tahle okna – podívej se na jejich rozměry. Je z nich výborný výhled a přitom jsou úplně bezpečná. Používám starý princip akvalungu a udržuju v „Pompami“ stejný tlak vzduchu, jako je tlak vody venku, takže na boky ani na okna nepůsobí žádný nápor.“

„A co se stane,“ zeptal se Harry, „když uvízneš na dně?“

„No otevřu dveře a vylezu, ne? V kajutě je pár akvalungů navíc a nafukovací člun s vodovzdorným rádiem. Když se dostaneme do potíží, můžeme vždycky volat o pomoc. Neboj – myslel jsem na všechno.“

„Slavná poslední slova,“ zamumlal Harry. Ale nakonec usoudil, že po té jízdě z Bostonu nad ním určitě drží ruku nějaká dobrá víla; v moři bude pravděpodobně bezpečněji než na US1 s Georgem za volantem.

Pečlivě se seznámil se všemi únikovými zařízeními dřív, než vypluli. Příjemně ho překvapilo, jak dobře navržená a postavená zřejmě ponorka je. Fakt, že právník dokáže ve volném čase vyrobit takový hezký kousek loďařského umění, nebyl nijak neobvyklý. Harry už dávno zjistil, že spousta Američanů věnuje svému koníčku stejnou píli jako své profesi.

Vypluli z malého přístavu a drželi se vyznačeného kanálu, dokud se nedostali bezpečně od pobřeží. Moře bylo klidné a jak dno klesalo, voda byla čím dál průhlednější. Nechávali za sebou mlhu roztříštěného korálu, která kalila pobřežní vody, neustále dorážející na břeh. Po třiceti minutách dopluli k útesu, který byl pod nimi vidět jako

sešívaná deka, na níž tančily mnohobarevné ryby. George uzavřel poklopy, otevřel ventily vztlakových nádrží a vesele řekl: „A jedem!“

Zvlněný hedvábný šál se zvedl, zakryl okna a na chvíli zkreslil výhled – a pak byli pod ním. Už nebyli cizinci, nahlížející do vodního světa, byli sami jeho součástí. Pluli nad údolím s kobercem bílého písku na dně, obklopeným nízkými korálovými kopci. Údolí samo bylo holé, ale kopce kolem žily věcmi rostoucími, věcmi lezoucími i věcmi plovoucími. Ryby podobné křiklavým neonovým reklamám líně pluly kolem živočichů, kteří vypadali jako stromy. Zdálo se, že je to nejen neuvěřitelně krásný, ale také mírumilovný svět. Nebyl tu spěch ani žádná známka boje o přežití. Harry velmi dobře věděl, že je to iluze, ale za celou tu dobu, co se ponořili, neviděl jedinou rybu napadnout jinou. Zmínil se o tom Georgovi, který podotkl: „Hm, to je na rybách to zvláštní. Jako by měly předem určené časy krmení. Můžeš vidět, jak tu plave barakuda, a dokud nezazní gong k obědu, ostatní ryby si jí vůbec nevšimnou.“

Rejnok, podobný nějakému fantastickému černému motýlu, se převlnil přes údolí a udržoval přitom rovnováhu dlouhým bičovitým ocasem. Citlivá tykadla kraba opatrně vlála ze štěrbiny v korálu; Harrymu to pátravé gesto připomnělo vojáka, který kloboukem na holi zkoumá, zda na něj nečíhá ostřelovač. Na tom jediném místě bylo tolik života tolika různých druhů, že by vyžadovalo léta studia rozeznat je všechny.

„Pompano“ pomaličku proplouvalo údolím, zatímco George soustavně komentoval.

„Tohle jsem dělával s akvalungem,“ řekl, „ale pak jsem si říkal, jak by bylo fajn sedět si v pohodlí a nechat se vozit motorem. Mohl bych zůstat venku celý den, vzít si jídlo s sebou, fotografovat a kašlat na to, jestli se za mnou neplíží žralok. Koukej – viděl jsi v životě takhle zářivou modrou barvu? Kromě toho sem můžu vzít své přátele a přitom s nimi mluvit. V tom má normální potápěčské vybavení nevýhodu – člověk je němý a hluchý a musí se domlouvat posunky. Podívej se na ty křídlaté žraloky – jednou musím vzít s sebou síť a nějakého chytit. Koukej, jak úplně zmizí, když se k tobě obrátí hranou! Další důvod, proč jsem postavil 'Pompano', je to, že můžu hle-

dat vraky. V téhle oblasti jsou jich stovky – úplný hřbitov. ‚Santa Margarita' je jen asi osmdesát kilometrů odtud, v Cay Biscayne. Potopila se v roce 1595 s nákladem zlatých mincí v hodnotě sedmdesát milionů dolarů. A pak je tu taková maličkost jako pětašedesát milionů kousek od Long Cay, kde se v roce 1750 potopilo čtrnáct galeon. Potíž je samozřejmě v tom, že většina těch vraků se roztříštila a zarostla korálem, takže by člověku moc k ničemu nebyly, i kdyby je našel. Ale to hledání je zábava."

Tou dobou už Harry začínal oceňovat psychologii svého přítele. Uměl si představit moc málo lepších způsobů, jak uniknout novoanglické advokátní praxi. George byl skrytý romantik – a když tak o tom přemýšlel, tak vlastně ani ne tak skrytý.

Spokojeně pluli několik hodin a celou tu dobu se drželi ve vodě, která nebyla ani dvanáct metrů hluboká. Jednou dosedli na oslňující pás rozlámaného korálu a udělali si přestávku na chleby s paštikou a pivo. „Jednou jsem tady dole pil zázvorovou limonádu," řekl George. „Když jsem se vynořil, všechen ten plyn ve mně expandoval. Byl to hrozně zvláštní pocit. Jednou to budu muset zkusit se šampaňským."

Harry zrovna uvažoval, co má udělat s prázdnou plechovkou, když se „Pompano" jako by ocitlo v zatmění, jak jim nad hlavou proplul tmavý stín. Podíval se pozorovacím okénkem a viděl loď, která je šest metrů nad jejich hlavami pomalu míjela. Nebezpečí srážky nehrozilo a šnorchl právě z těchto důvodů stáhli a čerpali teď svou vlastní zásobu vzduchu. Harry nikdy neviděl loď zespodu a tak si přidal další novou zkušenost k těm mnoha, které dnes už měl.

Byl pyšný na to, že třebaže byl ve věcech námořní plavby naprostý laik, všiml si stejně rychle jako George, co je na té lodi nahoře zvláštního. Místo obvyklého šroubu měla tahle loď dlouhý tunel, který se táhl po celé délce kýlu. Když je míjela, „Pompano" se zahoupalo náhlým proudem vody.

„No páni," vykřikl George a skočil po řízení. „To vypadá na nějaký systém tryskového pohonu. Už bylo na čase, aby někdo něco takového vyzkoušel. Pojď, podíváme se na to."

Vysunul periskop a zjistil, že loď, která zvolna pluje kolem, je „Valence" z New Orleansu. „To je divné jméno," řekl. „Co to znamená?"

„Já bych řekl," odpověděl Harry, „že to znamená, že majitel je chemik – jenže žádný chemik nikdy nevydělá tolik peněz, aby si mohl koupit takovouhle loď."

„Popluju za ní," rozhodl George. „Pluje jen pět uzlů a já bych rád viděl, jak ten vynález funguje."

Zvedl šnorchl, nahodil motor a začal loď sledovat. Po krátkém honu se „Pompano" přiblížilo asi na dvanáct metrů k „Valenci" a Harry si připadal jako velitel ponorky, který se chystá vypustit torpédo. Z téhle vzdálenosti by nemohli minout.

Vlastně se jim skoro podařil přímý zásah. „Valence" totiž náhle zastavila, a než si George uvědomil, co se stalo, byl vedle ní. „Ani nedají signál!" stěžoval si nelogicky. O minutu později už bylo jasné, že manévr nebyl náhodný. Kolem šnorchlu „Pompana" se úhledně sneslo laso a velmi účinně je znehybnilo. Nezbylo jim nic jiného, než se vynořit a snažit se ze situace vyjít pokud možno se ctí.

Naštěstí byli jejich uchvatitelé rozumní lidé a poznali, že George a Harry mluví pravdu. Čtvrt hodiny potom, co vstoupili na palubu „Valence", seděli oba na můstku, uniformovaný steward jim přinesl highbally a oni pozorně naslouchali teoriím dr. Gilberta Romana.

Oba se ještě docela nevzpamatovali z toho, že se najednou ocitli v přítomnosti dr. Romana – bylo to jako potkat živého Rockefellera nebo hlavu rodiny du Pontů. Doktor byl zjev skoro neznámý v Evropě a výjimečný i v USA – velký vědec, který se stal velkým obchodníkem. Táhlo mu už na osmdesátku a nedávno odešel – po dlouhém boji – z předsednictví správní rady velkého chemického závodu, který založil.

Je to docela zábava, myslel si Harry, sledovat ty jemné společenské rozdíly, které mohou rozdíly v bohatství vytvořit i v té nejdemokratičtější zemi. Podle Harryho měřítek byl George velmi bohatý člověk: jeho příjem se pohyboval kolem sta tisíc dolarů ročně. Ale dr. Romano byl v úplně jiné cenové kategorii a bylo třeba s ním podle toho zacházet – s jistým přátelským respektem, který neměl nic společného se servilitou. Doktor sám se choval naprosto uvolněně; nic na něm nenapovídalo, jak je bohatý, když člověk přehlédl takové maličkosti jako pětačtyřicetimetrové oceánské jachty.

Fakt, že George si tykal s většinou doktorových obchodních přátel, pomohl prolomit ledy a dokázat čistotu jejich úmyslů. Harry strávil nudnou půlhodinku, kdy se diskutovalo o obchodech sahajících přes půl Spojených států způsobem „co Bill Tenaten udělal v Pittsburghu, na koho Joe Nějaký narazil v Bankéřském klubu v Houstonu, jak Clyde Kdovíjak náhodou hrál golf v Auguste, když tam zrovna byl Ike“. Byl to krátký pohled do tajemného světa, v němž obrovskou moc ovládali muži, kteří zřejmě všichni chodili na stejnou univerzitu nebo aspoň určitě byli členy stejného klubu. Harry si brzo uvědomil, že se George jen nedvoří dr. Romanovi, ale že je příliš dobrý právník, než aby si nechal ujít takovou příležitost udělat si dobré oko, a že patrně úplně zapomněl na původní účel jejich výpravy.

Harry musel počkat na vhodnou pomlku v rozhovoru, než mohl začít o tématu, které ho opravdu zajímalo. Když si dr. Romano uvědomil, že mluví s kolegou vědcem, rychle zapomněl na finance a teď zase George mohl jen naslouchat.

To, co Harryho zajímalo nejvíc, bylo, proč se vážený chemik zajímá o lodní tryskový pohon. A protože je Harry člověk přímý, zeptal se doktora rovnou. Chvíli se zdálo, že vědec je v rozpacích, a Harry se už chystal omluvit za svou zvědavost – což by byl čin, který by od něj vyžadoval opravdové úsilí. Ale než to mohl udělat, dr. Romano se omluvil a zmizel na můstku.

Vrátil se za pět minut s uspokojeným výrazem a pokračoval, jako by se nic nestalo.

„To je přirozená otázka, pane Purvisi,“ zasmál se. „Položil bych ji také. Ale opravdu čekáte, že vám to řeknu?“

„No – jen jsem tak neurčitě doufal,“ přiznal se Harry.

„Tak to vás překvapím – vlastně vás překvapím dvakrát. Jednak vám odpovím a jednak vám ukážu, že se *nezajímám* o lodní tryskový pohon. Ty vypukliny na dně mé lodi, které jste s takovým zájmem zkoumali, v sobě mají šroub, ale ještě spoustu jiných věcí.

Dovolte mi,“ pokračoval dr. Romano, který se zjevně s potěšením rozpovídal, „pár statistických čísel o oceánu. Odtud ho vidíme poměrně dost – pěkných pár čtverečních kilometrů. Věděli jste, že kaž-

dý krychlový kilometr mořské vody obsahuje třicet sedm *milionů* tun minerálů?“

„Abych pravdu řekl, tak ne,“ řekl George. „To je dost působivá představa.“

„Na mě působila dost dlouho,“ řekl doktor. „My se tady na souši pereme o kovy a chemikálie, a přitom každý prvek, který jen existuje, se dá najít v mořské vodě. Oceán je vlastně takový univerzální důl, který se nikdy nedá vyčerpat. Můžeme vyrabovat souš, ale nikdy nevyprázdníme moře.

Lidé už začali s těžbou z moře, víte? Dow Chemicals už celé roky těží bróm – každá krychlová míle ho obsahuje asi tři sta tisíc tun. Poměrně nedávno jsme se pustili do toho víc než jednoho milionu tun magnézia na krychlový kilometr. Ale to všechno je jen začátek.

Velký praktický problém je, že většina prvků přítomných v mořské vodě je v hodně nízké koncentraci. Prvních sedm prvků tvoří 99 procent celkového množství a teprve to zbývající jedno procento obsahuje všechny užitečné kovy kromě magnézia.

Celý život jsem přemýšlel, jestli by se s tím dalo něco dělat, a odpověď přišla během války. Nevím, jestli znáte techniky, které se používají v jaderné energetice k získávání malých množství izotopů z roztoků – některé pořád ještě dost drží pod pokličkou.“

„Mluvíte o pryskyřicích pro výměnu iontů?“ střelil naslepo Harry.

„No – je to něco podobného. Moje firma několik těch technik vyvíjela na zakázku pro Atomovou komisi a já jsem si hned uvědomil, že budou mít širší uplatnění. Nasadil jsem na to své nejschopnější lidi a oni vytvořili něco, čemu říkáme 'molekulární síto'. To je dost přesný popis: Svým způsobem to je síto a můžeme ho nastavit tak, aby oddělovalo, co si budeme přát. Závisí na hodně rozvinutých vlnově-mechanických teoriích, ale jeho skutečná činnost je skoro absurdně jednoduchá. Můžeme si zvolit kteroukoli složku mořské vody a nechat síto, aby ji vytáhlo. Několik jednotek v sérii tak může extrahovat jeden prvek za druhým. Účinnost je poměrně vysoká a spotřeba energie zanedbatelná.“

„Já už vím!“ vykřikl George. „Těžíte z mořské vody zlato!“

„Hmm!“ odfrkl dr. Romano znechuceně, ale poměrně snášenlivě. „Na něco takového nebudu plýtvat časem. Už je stejně v oběhu tro-

chu moc zlata. Jde mi o komerčně využitelné kovy – takové, jaké naše civilizace bude za pár generací zoufale potřebovat. A abych pravdu řekl, dokonce ani s mým sítem by se těžba zlata nevyplatila. V každém krychlovém kilometru je ho asi jen šest kilo.“

„A co uran?“ zeptal se Harry. „Nebo toho je ještě míň?“

„Skoro bych byl radši, abyste tu otázku nepoložil,“ odpověděl dr. Romano, ale jeho veselý tón sám popíral jeho slova. „Ale protože si to můžete najít v každé knihovně, tak neuškodí, když vám řeknu, že uran je dvěstěkrát *běžnější* než zlato. Asi jedna celá sedm tun v každém krychlovém kilometru – to je číslo, řekněme, značně zajímavé. Tak proč se namáhat se zlatem?“

„To je pravda, proč?“ opakoval George.

„Abych pokračoval,“ řekl dr. George a opravdu svědomitě pokračoval, „i s molekulárním sítem je tu pořád ten problém, že se musí zpracovat obrovské množství vody. To se dá vyřešit řadou způsobů: například můžete postavit obří čerpací stanice. Ale já jsem vždycky rád zabíjel dvě mouchy jednou ranou, a tak jsem si jednou provedl menší výpočet, ze kterého mi vyšly překvapující výsledky. Zjistil jsem, že kdykoli 'Queen Mary' pluje přes Atlantik, přežvýkají její šrouby asi čtyři desetiny krychlového kilometru vody. Jinými slovy patnáct miliónů tun minerálů. Nebo, abych použil ten konkrétní případ, o kterém jste se tak nediskrétně zmínil – skoro tunu uranu při každém přejezdu Atlantiku. Docela zajímavá představa, ne?

Takže se mi zdálo, že k tomu, aby se vytvořila velmi účinná mobilní těžební jednotka, stačí umístit šrouby jakékoli lodi do trubice, která by ten proud usměrnila do mého síta. Samozřejmě dochází k určitým ztrátám pohonné síly, ale experimentální loď pracovala velmi slušně. Nemůžeme plout tak rychle jako dřív, ale čím déle plujeme, tím víc peněz vyděláme na těžbě. Nemyslíte, že to bude pro lodní společnosti zajímavé? Ale to je samozřejmě jen tak mimochodem. Těším se, až vybudujeme plovoucí těžební jednotky, které budou plout a plout, dokud nenaplní zásobníky čímkoli, co vás napadne. Až ten den přijde, budeme moci přestat rvát zemi na kusy a všechen nedostatek materiálu jednou provždy skončí. Dlouhodobě se stejně všechno vrací do moře, a když jednou tu pokladnici otevřeme, bude o nás všechny postaráno na věky věků.“

Na palubě bylo chvíli ticho, jen sklenice tiše cinkaly a hosté dr. Romana přemítali o těch oslnivých vyhlídkách. Pak Harryho něco napadlo.

„To je jeden z nejdůležitějších vynálezů, o jakých jsem kdy slyšel," řekl. „Proto mi připadá zvláštní, že nám tak plně důvěřujete. Koneckonců jsme vám docela cizí a můžeme vás třeba špehovat."

Starý vědec se pobaveně zasmál.

„*S tímhle* si nedělejte hlavu, chlapče," ujistil Harryho. „Spojil jsem se s Washingtonem a prověřil jsem si vás."

Harry asi minutu mrkal a pak si uvědomil, jak k tomu došlo. Vzpomněl si, jak dr. Romano na chvíli zmizel, a uměl si představit, co se stalo. Nejspíš zavolal rádiem do Washingtonu, nějaký senátor se spojil s vyslanectvím, zástupce Ministerstva zásobování taky udělal svoje – a doktor měl v pěti minutách informaci, kterou chtěl. Ano, Američané dokážou pracovat účinně – ti, kteří na to mají.

Asi tou dobou si Harry uvědomil, že už nejsou sami. Směřovala k nim mnohem větší a impozantnější jachta jménem „Sea Spray". Takové jméno, napadlo Harryho, se hodí mnohem víc ke vzdutým plachtám než k dieselovému motoru – „Vodní tříšť" – ale nebylo pochyb o tom, že je to moc hezká loď. Docela chápal ten nepokrytě žádostivý výraz, který teď měli v tváři dr. Romano i George.

Moře bylo tak klidné, že jachty mohly připlout až těsně k sobě, a jakmile se dotkly, přehoupl se na palubu „Valence" opálený, energický, asi sedm– nebo osmaačtyřicetiletý muž. Došel rázným krokem k dr. Romanovi, rázně mu potřásl rukou a řekl: „No ne, ty lumpe stará, co ty tady děláš?" a pak se pátravě podíval na zbytek společnosti. Doktor je představil. Jak se zdálo, objevil se na palubě profesor Scott McKenzie, který plul na své jachtě z Key Largo.

„Proboha ne!" zakvílel v duchu Harry. „Tohle už je moc! Víc než jednoho vědce milionáře denně nesnesu."

Ale nemohl se tomu vyhnout. Pravda, McKenzie byl v akademických kruzích vídán málokdy, ale rozhodně to byl opravdový profesor a měl katedru geofyziky na nějaké texaské univerzitě. Ovšem devadesát procent svého času trávil prací pro velké ropné společnosti a řízením vlastní poradenské firmy. Jak se zdálo, jeho seismografy a další přístroje si na sebe docela dobře vydělaly. Vlastně, i když byl

mladší než dr. Romano, měl ještě víc peněz díky tomu, že se zabýval rychleji rostoucím odvětvím. A Harry odhadoval, že podivné daňové zákony státu Texas s tím také mají něco společného…

Vypadalo to jako dost podivná shoda náhod, že by se ti dva vědečtí magnáti potkali náhodou, a Harry jen čekal, jaká kulišárna se z toho vyvine. Chvíli mluvili jen šéfové, ale bylo zřejmé, že McKenzie je značně zvědavý na druhé dva doktorovy hosty. Krátce poté, co byli představeni, si krátce odskočil na svou vlastní loď a Harry v duchu zasténal. Jestli vyslanectví dostane dva dotazy na něj během půlhodiny, začnou tam přemýšlet, do čeho se to dostal. Dokonce i FBI by mohla začít být podezřívavá a jak potom dostane přes hranice těch slíbených čtyřiadvacet párů nylonek?

Harry fascinovaně sledoval vztah mezi oběma vědci. Byli jako párek bojovných kohoutů, kteří kolem sebe obcházejí. Romano se k mladšímu vědci choval s otevřenou hrubostí, která, jak Harry tušil, skrývala bručivý obdiv. Bylo zřejmé, že dr. Romano je skoro fanatický ochránce přírody a na aktivity McKenzieho a jeho zaměstnavatelů se dívá s hlubokým nesouhlasem. „Jste banda zlodějů," řekl jednou. „Vidíte jen to, jak rychle dokážete tuhle planetu zbavit všech jejích zdrojů, a na příští generace kašlete."

„A co ta příští generace," řekl McKenzie málo originálně, „kdy udělala pro nás?"

Souboj trval skoro hodinu a většině z toho Harry vůbec nerozuměl. Uvažoval, proč asi dr. Romano dovolí jemu a Georgeovi, aby to všechno slyšeli, a po chvíli si uvědomil, že doktor prostě umí geniálně využít příležitosti. Když už se tu objevili, klidně si je tu nechával jen proto, aby si profesor McKenzie lámal hlavu, co jiného má Romano za lubem.

Molekulární síto mu naservíroval po kouskách, jako by to nebylo *nijak zvlášť* důležité a on se o tom zmínil jen tak mimochodem… Profesor McKenzie se toho ale okamžitě chytil, a čím byl Romano vyhýbavější, tím byl jeho soupeř neodbytnější. Bylo jasné, že je tak tajnůstkářský schválně, a i když to profesor McKenzie velmi dobře věděl, nedokázal s ním tu hru nehrát.

Dr. Romano mluvil o přístroji podivně nepřímým způsobem, jako by to byl jen projekt a ne už existující zařízení. Naznačil jeho ohro-

mující možnosti a vysvětlil, jak by se tím všechny formy pozemské těžby staly zastaralými, nemluvě o tom, že by to navždycky odstranilo obavy světa z nedostatku surovin.

„No, když je to tak vynikající vynález," vykřikl nakonec McKenzie, „proč jsi ho už nevyrobil?"

„A co myslíš, že dělám tady v Golfském proudu?" odsekl doktor. „Podívej se na tohle."

Otevřel skříňku za sonarem a vytáhl malou kovovou tyčku, kterou hodil McKenziemu. Vypadalo to jako olovo a zřejmě to bylo nezvykle těžké. Profesor to potěžkal v ruce a okamžitě řekl: „Uran. Chceš říct…"

„Ano – do posledního gramu. A tam, odkud pochází, je ho ještě spousta." Obrátil se k Harryho příteli a řekl: „Georgi – co kdybyste vzal profesora v té své ponorce dolů, aby se podíval, jak to funguje? Moc toho sice neuvidí, ale aspoň zjistí, že na tom opravdu děláme."

McKenzie byl pořád ještě tak zamyšlený, že takovou maličkost jako soukromou ponorku spolkl bez mrknutí oka. Vrátil se na povrch za čtvrt hodiny a zdálo se, že viděl právě dost, aby to povzbudilo jeho apetit.

„Nejdřív chci vědět," řekl Romanovi, „proč to ukazuješ *mně*! To je snad ta největší věc, co kdy kdo vymyslel – proč se tím nezabývá tvoje vlastní firma?"

Romano znechuceně odfrkl.

„Víš přece, že jsem se pohádal s radou," řekl. „Ostatně, ta banda nekňubů si s ničím takhle velikým neporadí. Nerad to připouštím, ale tohle je práce pro vás, pro texaské piráty."

„Tohle je tvůj soukromý podnik?"

„Ano, společnost o tom nic neví a já už jsem v tom utopil půl milionu ze svých soukromých peněz. Byl to takový můj koníček. Měl jsem pocit, že by někdo měl napravit ty škody, to, jak lidé znásilňují světadíly jako…"

„No dobře, dobře, o tom už jsme mluvili. A přesto ho chceš dát nám?"

„Kdo říkal něco o dávání?"

Nastalo významné ticho. Pak McKenzie opatrně řekl: „Nemusím ti asi říkat, že nás to zajímá – moc zajímá. Když nám dáš údaje o

účinnosti, výtěžnosti a další příslušné statistiky – nemusíš nám dávat technické detaily, jestli nechceš – tak můžeme začít jednat. Nemůžu mluvit za své společníky, ale jsem přesvědčený, že dokážou sehnat dostatečné krytí na jakoukoli smlouvu, kterou…“

„Scotte,“ řekl Romano – v jeho hlase se ozval náznak únavy, který poprvé prozradil jeho věk – „já nemám zájem o obchod s tvými partnery. Nemám čas se handrkovat s tajemníky a jejich právníky a právníky jejich právníků. To jsem dělal padesát let a věř mi, jsem z toho unavený. Tohle je *můj* projekt. Vyvíjel se za *moje* peníze a veškeré zařízení je na *mé* lodi. Chci udělat přímý obchod s tebou osobně. Pak si s tím můžeš dělat, co chceš.“

McKenzie zamrkal.

„Něco tak velkého nezvládnu,“ protestoval. „Já si té nabídky vážím, a moc, ale jestli to skutečně funguje tak, jak říkáš, tak to má cenu miliard. A já jsem jen chudý, ale čestný milionář.“

„Peníze už mě nezajímají. Co bych s nimi v mém věku dělal? Ne, Scotte, teď chci jen jednu věc – a chci ji hned teď. Dej mi 'Sea Spray' a můžeš ten můj proces mít.“

„Ty ses zbláznil! Dokonce i když započítám inflaci, můžeš si 'Spray' postavit ani ne za milion. A ten tvůj proces musí mít cenu…“

„Já se nehádám, Scotte. To, co říkáš, je pravda, ale já jsem starý člověk a mám naspěch, a nechat si postavit takovou loď, jako je ta tvoje, by trvalo nejmíň rok. Chtěl jsem ji mít od té chvíle, co jsi mi ji ukázal tenkrát v Miami. Navrhuju, abys převzal 'Valenci' se vším přístrojovým vybavením a s celou dokumentací. Přestěhovat svoje osobní věci z jedné lodi na druhou bude trvat nejvýš hodinku a máme tady právníka, který to všechno může sepsat a zlegalizovat. A já pak vyrazím do Karibského moře, mezi ostrovy a přes Pacifik.“

„Ty to máš všechno promyšlené, co?“ řekl McKenzie s obdivným úžasem.

„Mám. Ber nebo nech být.“

„Takový bláznivý návrh jsem v životě neslyšel,“ řekl McKenzie trochu rozmrzele. „Samozřejmě, že to beru. Je mi jasné, že jsi starý tvrdohlavý mezek.“

Následující hodina uběhla v horečné aktivitě. Zpocení členové posádky pobíhali tam a zpátky s kufry a ranci a dr. Romano se klidně

díval na ten zmatek, který způsobil, se spokojeným úsměvem ve vrásčité tváři. George a profesor McKenzie dali hlavy dohromady a nakonec se vrátili se smlouvou, kterou dr. Romano podepsal skoro bez prohlížení.

Ze „Sea Spray“ se vynořovaly nejroztodivnější věci, například krásný křížený norek a krásná nekřížená blondýna.

„Ahoj, Sylvie,“ řekl dr. Romano zdvořile. „Bohužel se vám asi zdejší kajuty budou zdát trochu stísněnější. Profesor se ani nezmínil, že jste na palubě. No, to je jedno – my se o tom taky nebudeme zmiňovat. Není to sice přímo ve smlouvě, ale říkejme tomu gentlemanská dohoda. Byla by škoda znepokojovat paní McKenzieovou.“

„Nemám ponětí, o čem to mluvíte,“ ohrnula nos Sylvia. „Někdo přece musí psát profesorovi poznámky, ne?“

„A ty to děláš sakra mizerně, miláčku,“ řekl McKenzie a pomohl jí přes zábradlí s pravou jižanskou galantností. Harry musel obdivovat, jak se v takové nepříjemné situaci dokáže chovat klidně – nebyl si vůbec jistý, jestli by to sám dokázal taky tak. Ale přál si, aby měl příležitost to zjistit.

Zmatek pomalu utichal, proud krabic a ranců se změnil v tenký potůček. Dr. Romano si se všemi potřásl rukou, poděkoval Georgeovi a Harrymu za spolupráci, přešel na můstek „Sea Spray“ a za deset minut už byl na půl cestě k obzoru.

Harry si zrovna říkal, že by bylo asi na čase, aby se také poroučeli – vlastně se vůbec nedostali k tomu, aby profesoru McKenziemu vysvětlili, jak se tady původně ocitli – když se ozval radiotelefon. Volal dr. Romano.

„Nejspíš si zapomněl kartáček na zuby,“ řekl George. Ale nebyla to taková maličkost. Naštěstí byl zapnutý hlasitý odposlech, takže vlastně byli nuceni rozhovor vyslechnout a nemuseli přitom podnikat žádné pokradmé akce, které gentlemana přivádějí do rozpaků.

„Podívej, Scotte,“ řekl dr. Romano, „myslím, že bych ti měl něco vysvětlit.“

„Jestli jsi mě podvedl, tak ti to do posledního halíře…“

„Ale ne, tak to není. Ale trochu jsem na tebe tlačil, i když všechno, co jsem řekl, byla naprostá pravda. Nezlob se na mě moc – koupil jsi dobře. Ale bude to ještě dlouho trvat, než ti to vydělá peníze, a

budeš do toho muset investovat ještě pár milionů z vlastní kapsy. Víš, je potřeba zvýšit účinnost asi o tři řády, než ten proces bude komerčně využitelný: ta tyčka uranu mě stála pár tisíc dolarů. Hlavně se prosím tě nerozčiluj – dá se to udělat – tím jsem si jistý. Zaměstnej doktora Kendalla: on dělal celou tu základní práci. Přetáhni ho od mé firmy, ať to stojí co stojí. Ty jsi starý tvrdohlavec, takže vím, že tu práci nakonec dotáhneš. Proto jsem chtěl, abys to měl ty. A taky je v tom vyšší spravedlnost – aspoň trochu splatíš škody, které jsi napáchal na Zemi. Mrzí mě, že se přitom staneš miliardářem, ale nedá se nic dělat.

Počkej ještě – nepokládej. Byl bych to dokončil sám, kdybych měl čas, ale bude to trvat nejmíň tři roky. A doktoři mi říkají, že mi zbývá už jen šest měsíců. Nedělal jsem si legraci, když jsem říkal, že mám naspěch. Jsem rád, že jsme ten obchod uzavřeli, aniž bych ti to musel říct, ale věř mi, že bych to klidně použil jako zbraň, kdybych musel. A ještě jedna věc – až uvedeš ten proces do chodu, pojmenuj ho po mně, ano? To je všechno – a nemá cenu volat mě zpátky. Nezvednu to – a vím, že mě nemůžeš dohonit.“

Profesor McKenzie zachoval ledový klid.

„Já jsem si myslel, že v tom něco takového bude,“ řekl všem a nikomu. Pak si sedl, vytáhl důmyslné kapesní logaritmické pravítko a zapomněl na svět. Skoro ani nevzhlédl, když se George a Harry zdvořile rozloučili a s pocitem vyděděnců odpluli ve své ponorce.

„A stejně jako u spousty věcí, které se dneska dějí,“ uzavřel Harry Purvis, „ani u téhle příhody neznám konec. Řekl bych, že profesor McKenzie narazil na nějakou nečekanou překážku, jinak bychom o tom procesu už něco slyšeli. Ale nemám nejmenších pochyb o tom, že bude dřív nebo později dokončen, takže prodejte svoje těžařské akcie…

Pokud jde o doktora Romana, myslel skutečně vážně to, co říkal, i když se jeho lékaři ve svých odhadech trochu spletli. Vydržel celý rok a řekl bych, že 'Sea Spray' mu v tom hodně pomohla. Pohřbili ho uprostřed Pacifiku, a tak mě napadlo, že by se to tomu staroušovi líbilo. Říkal jsem vám, jaký to byl fanatický ochránce životního prostředí, a je pikantní představa, že zrovna teď možná nějaké jeho atomy procházejí jeho vlastním molekulárním sítem…

Vidím, že se na mě někteří nevěřícně díváte, ale je to tak. Kdybyste vzali sklenici vody, nalili ji do oceánu, dobře zamíchali a pak naplnili tu sklenici z moře, bude v ní pořád pár molekul z toho původního vzorku. Takže," nehezky se zasmál, „je jen otázka času, kdy nejen dr. Romano, ale my všichni přispějeme do síta. A s touto představou vám, pánové, přeju hezkou dobrou noc."

Stěna z temnoty

Úvodní větu povídky Stěna z temnoty *nedávno citovali v jedné přednášce o kosmologii, protože někteří teoretičtí fyzici si dnes myslí, že je doslova pravdivá. Povídka (nyní přetištěná v mé sbírce* Odvrácená strana oblohy*) odráží mou letitou zvědavost na vyšší dimenze a na podstatu prostoru a času – i když už jsem se dávno přestal snažit sledovat nejnovější vývoj výzkumu na tomto poli.*

Zeď temnoty je založena na dvou myšlenkách. První: Möbiův pruh, i když vypadá jednoduše, má v sobě víc, než je na první pohled vidět. Druhá: vesmír je ještě podivnější, než si vůbec můžeme představit (Haldanova hypotéza).

*Pár hodin poté, co jsem napsal předchozí řádky, jsem ve Sky & Telescope narazil na tuhle pasáž: „Zákony fyziky malých energií a dokonce i dimenzionalita časoprostoru mohou být v každém z těch minivesmírů jiné… kvantové pole, z kterého se rodí vesmír, není v mikroskopickém měřítku rovnoměrné, ale spíše připomíná nehomogenní 'chaotickou' časoprostorovou pěnu.“ (*Samoreprodukující se vesmír *od Eugena F. Mallova, září 1988, str. 253 – 56.) Už víte, jak to myslím?*

Mnohé a zvláštní jsou vesmíry, které plují jako pěnové bublinky řekou času. Některé – je jich velmi málo – se pohybují proti jejímu proudu nebo napříč něj; a ještě méně je těch, které jsou navždy mimo její dosah a nevědí nic o minulosti ani o budoucnosti. Shervanův malý kosmos nebyl jedním z nich: jeho zvláštnost spočívala v něčem jiném. Obsahoval jen jediný svět – planetu Shervanova rodu – a jedinou hvězdu, velké slunce Trilorne, které přinášelo život a světlo.

Shervane nevěděl nic o noci, protože Trilorne bylo vždycky vysoko nad obzorem a přibližovalo se k němu jen v dlouhých měsících zimy. Pravda, za hranicemi Země stínů přicházívalo období, kdy Trilorne zmizelo za okrajem světa a padla tma, v níž nic nemohlo žít. Ale dokonce ani tahle tma nebyla naprostá, i když ji neprosvětlovaly žádné hvězdy.

Shervanův svět, osamělý ve svém malém vesmíru, nastavující svému jedinému slunci stále stejnou tvář, byl posledním žertem Tvůrce hvězd.

Ale když se Shervane rozhlížel po pozemcích svého otce, naplňovaly jeho hlavu stejné myšlenky, jaké by mohlo mít kterékoli lidské dítě. Pociťoval úžas a zvědavost a trochu strach, a především touhu vyjít do toho velkého světa, který před ním ležel. Byl ještě příliš mladý na to, aby něco takového udělal, ale starý dům stál na nejvyšším místě v okolí a tak Shervane viděl daleko do kraje, který mu jednoho dne bude patřit. Když se obrátil k severu a Trilorne mu svítilo přímo do tváře, viděl mnoho mil před sebou dlouhou čáru hor, která se stáčela doprava, zvedala se výš a výš a nakonec zmizela někde za ním směrem k Zemi stínů. Jednou, až bude starší, přejde přes ty hory, půjde cestou, vedoucí k rozlehlým východním krajům.

Po levici měl Shervane oceán, jen pár kilometrů vzdálený, a občas zaslechl hřmění vln, které útočily na mírně skloněné písčiny. Nikdo nevěděl, jak daleko oceán sahá. Vypravilo se na něj už mnoho lodí, pluly k severu a Trilorne stoupalo na obloze výš a výš a jeho paprsky byly čím dál žhavější. Dávno předtím, než slunce vystoupilo k zenitu, byly nuceny se vrátit. Jestli opravdu existuje mýtická Ohňová země, žádný člověk nemohl doufat, že by se mu kdy podařilo dosáhnout jejích spálených břehů – leda by staré legendy byly pravdivé. Říkalo se, že kdysi existovaly rychlé kovové lodi, které mohly pře-

plout oceán i přes žár Trilorne a dostaly se tak do zemí na druhé straně světa. Dnes se těch krajů dalo dosáhnout jen po úmorné cestě po zemi a po moři, která se dala jen o malý kousek zkrátit tím, že člověk cestoval tak vysoko na sever, jak si troufal.

Všechny obydlené země Shervanova světa ležely v úzkém pásu mezi palčivým žárem a nesnesitelnou zimou. Dálný sever všech zemí byla oblast sžíhaná zuřivým žárem Trilorne, kam se nikdo neodvážil, a na jihu ležela chmurná Země stínů, kde Trilorne nikdy nebylo víc než bledý kotouč nad obzorem a často nebylo vidět vůbec.

To všechno se Shervane naučil v době svého dětství, a v té době ani v nejmenším netoužil opustit svou rozlehlou zemi mezi horami a mořem. Od počátku světa pracovali jeho předci a všechny národy před nimi na tom, aby byl tento kraj nejkrásnější na celém světě; jestli se jim to nepovedlo, tak k tomu nebylo daleko. Byly tu zahrady zářící zvláštními květy, byly tu potůčky, které jemně zurčely mezi mechem obrostlými skalami a ztrácely se v čistých vodách moře bez přílivu. Byla tu obilná pole, která ve větru neustále ševelila, jako by spolu celé generace dosud nezrozených zrn tiše hovořily. Na rozlehlých loukách a pod stromy se toulal přátelský dobytek a občas se ozýval pošetilým voláním. A byl tu velký dům s obrovskými pokoji a nekonečnými chodbami, rozsáhlý ve skutečnosti, ale ještě mohutnější v očích dítěte. To byl svět, který znal a miloval. To, co leželo za jeho hranicemi, zatím Shervanovu mysl neznepokojovalo.

Ale Shervanův svět nepatřil k těm, které jsou zbaveny panování času. Úroda dozrála a byla svezena do sýpek; Trilorne se pomalu pohupovalo po svém mělkém oblouku na obloze a s ubíhajícími ročními obdobími Shervanova mysl i tělo rostly. Jeho kraj se mu teď zdál menší: hory byly blíž a k moři to byla z velkého domu jen krátká procházka. Začal se učit znát svět, ve kterém žil, a připravovat se na úlohu, kterou bude muset sehrát při jeho formování.

Něco z toho se naučil od svého otce Shervana, ale většinou ho vyučoval Grayle, který přišel přes hory v době otce jeho otce, a dnes už byl učitelem třetí generace Shervanovy rodiny. Shervane měl Grayla rád, i když ho stařec učil mnohým věcem, které netoužil znát, a léta jeho chlapectví ubíhala příjemně až do chvíle, kdy přišel čas, aby přešel přes hory do zemí, které ležely za nimi. Před dávnými věky

přišla jeho rodina z dalekých východních zemí, a od té doby nejstarší syn každé generace podnikal stejnou pouť znovu, aby strávil rok svého mládí u svých příbuzných. Byl to moudrý zvyk, protože za horami dodnes žilo mnohé vědění minulosti a také tam bylo možno setkat se s lidmi z jiných zemí a studovat jejich zvyky.

Poslední jaro před odjezdem svého syna si Sherval zavolal tři ze svých sluhů a jistá zvířata, kterým budeme pro pohodlnost říkat koně, a vzal Shervana do těch končin země, které nikdy dřív nenavštívil. Jeli na západ k moři a pak mnoho dní po jeho břehu, až se Trilorne viditelně přiblížilo k obzoru. Ale jeli ještě dál na jih, jejich stíny se před nimi dloužily, a znovu na východ se obrátili až ve chvíli, kdy už se zdálo, že paprsky slunce ztratily všechnu sílu. Byli teď už daleko za hranicemi Země stínů a nebylo by moudré jet dál na jih, dokud nebude léto vrcholit.

Shervane jel vedle svého otce a sledoval měnící se krajinu s dychtivou zvědavostí chlapce, který poprvé vidí cizí zem. Jeho otec mluvil o půdě, vysvětloval, které rostliny se tu dají pěstovat a kterým by se naopak nedařilo. Ale Shervanova pozornost byla soustředěna jinam: díval se na opuštěnou Zemi stínů a přemýšlel, kam až sahá a jaké záhady skrývá.

„Otče," řekl nakonec, „kdybychom jeli pořád na jih, přes Zemi stínů, dojeli bychom na druhou stranu světa?"

Jeho otec se usmál.

„Tu otázku si lidé kladou už po staletí," řekl, „ale ze dvou důvodů se nikdy nedozvědí odpověď."

„A z jakých?"

„Ten první samozřejmě je chladno a tma. Dokonce ani tady nemůže v zimních měsících nic žít. Ale je tu ještě jeden podstatnější důvod, i když, jak vidím, ti o něm Grayle ještě neřekl."

„Myslím, že ne – aspoň si na to nevzpomínám."

Sherval chvilku neodpověděl. Postavil se ve třmenech a rozhlédl se směrem na jih.

„Kdysi jsem to tady dobře znával," řekl Shervanovi. „Pojď – něco ti ukážu."

Sjeli z dosavadní cesty a několik hodin jeli zase zády ke slunci. Země teď zvolna stoupala a Shervane viděl, že se šplhají na velký

skalní hřeben, který jako dýka mířil do srdce Země stínů. Nakonec přijeli ke svahu tak strmému, že na něj koně nemohli vystoupit. Sesedli proto a nechali zvířata v péči služebníků.

„Dá se jet okolo," řekl Sherval, „ale je rychlejší nahoru vyšplhat než jet na koních kolem."

Kopec byl sice strmý, ale nevelký, a za pár minut byli na vrcholu. Shervane nejdřív nemohl objevit nic, co by už neviděl předtím; byla tu jen tatáž lehce zvlněná divočina, která jako by se s každým metrem vzdálenosti od Trilorne stávala temnější a nehostinnější.

Zmateně se obrátil na otce, ale Sherval ukázal daleko na jih a pozorně naznačil linii obzoru.

„Není to moc dobře vidět," řekl tiše. „Můj otec mi to ukázal ze stejného místa, mnoho let předtím, než ses narodil."

Shervane napínal oči do šera. Jižní obloha byla tak temná, že byla skoro černá a skláněla se až k okraji světa. Ale nedotkla se ho docela, protože podle obzoru, ve velké křivce, která oddělovala zemi od nebe, ale sama jako by nepatřila ani k jednomu z nich, se táhl temnější pruh, černý jako noc, kterou Shervane nikdy nepoznal.

Dlouho se na něj vytrvale díval a do duše se mu snad vkradl náznak budoucnosti, protože temná země jako by náhle ožila a vyčkávala. Když konečně odtrhl oči, věděl, že jeho život už nikdy nebude týž, i když byl ještě příliš mladý, aby v tom rozpoznal výzvu.

A tak Shervane poprvé v životě uviděl Stěnu.

Časně z jara se rozloučil se svou rodinou a s jedním služebníkem se vydal přes hory do rozlehlých východních zemí. Tam se setkal s těmi, s nimiž měl společné předky, a studoval tam historii svého národa, umění, které vzešlo z dávných dob, a vědy, které ovládaly lidský život. V domech vyučování se spřátelil s chlapci, kteří přišli ze zemí ležících ještě dál na východ: bylo málo pravděpodobné, že by je kdy znova viděl, ale jeden z nich měl sehrát v jeho životě větší roli, než si kdo z nich tehdy dokázal představit. Brayldonův otec byl slavný architekt, ale jeho syn měl v úmyslu ho zastínit. Cestoval ze země do země, stále se učil, díval se, kladl otázky. I když byl jen o pár let starší než Shervane, znal svět nekonečně lépe – nebo to aspoň mladšímu z obou chlapců tak připadalo. V dlouhých rozhovorech spolu

rozebrali svět na kousky a přestavěli ho podle svých přání. Brayldon snil o městech, jejichž široké ulice a majestátní věže by zahanbily i divy minulosti, ale Shervane se zajímal víc o lidi, kteří v těch městech budou žít, a o to, jak si zorganizují život.

Často mluvili o zdi, kterou Brayldon znal z vyprávění svých vlastních krajanů, i když ji sám nikdy neviděl. Shervane se dozvěděl, že daleko na jihu každé země leží Stěna jako velká přehrada, táhnoucí se napříč Zemí stínů. V plném létě se k ní dá dojet, i když s velkými obtížemi, ale nikde není možno ji přejít a nikdo neví, co leží za ní. Obklopuje celý svět, nekončí ani tam, kde je stokrát vyšší než člověk, nezastaví se ani před zimavým mořem, které omývá břehy Země stínů. Mnoho poutníků už stálo na těch osamělých plážích, kde je poslední slabé paprsky Trilorne nedokázaly zahřát, a dívalo se, jak tmavý stín Zdi vstupuje do moře, jako by si ani nevšiml vln vzdouvajících se u jeho nohou. A na druhém břehu se zase jiní cestovatelé dívali, jak se blíží přes oceán a míjí je na své cestě kolem světa.

„Jeden můj strýc," řekl Brayldon, „jednou dojel ke Zdi, když byl mladý. Vsadil se o to a jel deset dní, než se k ní dostal. Myslím, že ho vyděsila – byla tak obrovská a chladná. Nedokázal říct, jestli je z kovu nebo z kamene, a když zakřičel, neozvala se vůbec žádná ozvěna, ale jeho hlas rychle umlkl, jako by zeď polykala zvuk. U nás se věří, že je to konec světa a že za ní už nic není."

„Kdyby to byla pravda," odpověděl Shervane s nevyvratitelnou logikou, „byl by se oceán vylil přes okraj dřív, než byla Stěna postavena."

„Třeba ji postavil Kyrone, když tvořil svět."

Shervane nesouhlasil.

„U nás se věří, že je to dílo člověka – možná stavitelů První dynastie, kteří dokázali tolik báječných věcí. Jestli opravdu měli lodi, které dokázaly doplout k Ohňové zemi – a dokonce i lodi, které uměly létat – mohli mít takové znalosti, že dokázali postavit i Stěnu."

Brayldon pokrčil rameny.

„To museli mít nějaký hodně dobrý důvod," řekl. „Odpověď se stejně nikdy nedozvíme, takže nemá cenu lámat si s tím hlavu."

Shervane zjistil, že tahle výsostně praktická rada je to jediné, co mu mohou obyčejní lidé poskytnout. Jen filosofové se zajímají o

nezodpověditelné otázky: pro většinu lidí byla záhada Zdi stejně jako problém samotné existence cosi, s čím si málokdy dělali starosti. A každý filosof, se kterým se setkal, mu odpověděl jinak.

Nejdřív to byl Grayle, kterého se vyptával po návratu ze Země stínů. Starý muž se na něj klidně podíval a řekl:

„Za Stěnou je jen jedna věc, jak jsem slyšel. A to je šílenství."

Pak to byl Artex, který byl tak starý, že skoro neslyšel Shervanovo nervózní vyptávání. Díval se na chlapce zpod víček, které se zdály být příliš unavené, než aby se naplno otevřely, a až za dlouho odpověděl:

„Kyrone vystavěl Stěnu ve třetí den stvoření světa. Co je za ní, to zjistíme, až zemřeme – protože tam odcházejí všechny duše mrtvých."

Ale Irgan, který žil ve stejném městě, tomuto názoru zcela protiřečil.

„Jen paměť může na tvou otázku odpovědět, můj synu. Protože za Zdí je svět, kde jsme žili před narozením."

Komu má věřit? Pravda byla, že nikdo nic nevěděl: jestli lidstvo takovou znalost kdy mělo, ztratila se už před dávnými časy.

I když bylo jeho pátrání neúspěšné, Shervane se za ten rok studia hodně naučil. Když se znovu navrátilo jaro, rozloučil se s Brayldonem a ostatními přáteli, které znal tak krátce, a pustil se po staré cestě, která vedla do jeho vlastní země. Znovu vykonal tu nebezpečnou cestu velkým horským průsmykem, kde z nebe visely hrozivé stěny ledu. Dojel k místu, kde se silnice znovu svažovala dolů, k světu lidí, kde bylo teplo a tekoucí voda a kde dech už neváži v mrazivém vzduchu. Tady, kde cesta naposledy stoupala, než se začne svažovat do údolí, byl dost velký rozhled, aby už viděl vzdálený třpyt oceánu. A tam, skoro ztracenou v mlze obklopující obzor, zahlédl Shervane tmavou čáru své vlastní země.

Sestupoval po kamenné stuze dál a dál, až došel k mostu, kterou lidé postavili přes vodopád v těch dávných dobách, kdy jedinou další cestu zničilo zemětřesení. Ale most byl pryč: bouře a laviny časného jara smetly jeden z mohutných pilířů a krásná kovová duha ležela jako zkřivená troska ve vodní pěně tři sta metrů pod ním. Bude trvat nejméně do konce léta, než bude cesta znovu otevřena: když se Sher-

vane smutně vracel, věděl, že bude muset uplynout další rok, než uvidí domov.

V poslední zatáčce cesty se na mnoho minut zastavil a díval se na nedosažitelnou zemi, v níž bylo všechno, co miloval. Ale mlha zhoustla a on už ji víc neviděl. Rázně se otočil zády a vyrazil, až otevřená krajina zmizela a znovu ho obklopily hory.

Když se Shervane vrátil, byl Brayldon ještě ve městě. Když uviděl svého přítele, byl překvapen a potěšen a hned začali plánovat, co spolu v tom nadcházejícím roce podniknou. Shervanovi příbuzní, kteří si svého hosta zamilovali, vůbec nelitovali, že ho zase vidí, ale jejich laskavá nabídka, aby věnoval i další rok studiu, se Shervanovi nezamlouvala.

Jeho plán pomalu dozrával i přes značný odpor okolí. Dokonce ani Brayldon nebyl zpočátku nijak nadšený a dalo dost přesvědčování, aby začal spolupracovat. Pak už byl souhlas všech, na nichž záleželo, jen otázkou času.

Blížilo se léto, když se oba chlapci vypravili do Brayldonovy země. Jeli rychle, protože cesta byla dlouhá a musela být vykonána dřív, než se Trilorne obrátí znova k podzimu. Když se dostali do krajů, které Brayldon znal, začali se vyptávat, což způsobilo značné vrtění hlavami. Ale odpovědi, které dostali, byly přesné; za chvíli je už kolem dokola obklopovala Země stínů, a nakonec Shervane podruhé v životě uviděl Stěnu.

Když na ni poprvé narazili, zdálo se, že není daleko, jak se tyčila z pusté a osamělé pláně. Ale nakonec jeli přes pláň skoro nekonečně dlouho, než se Stěna aspoň trochu přiblížila – a pak byli najednou skoro u jejího úpatí, než si stačili uvědomit, jak jsou blízko, protože neexistoval žádný způsob, jak určit její vzdálenost, dokud člověk nemohl vztáhnout ruku a dotknout se jí.

Když Shervane vzhlížel k nestvůrné ebenové stěně, která tak znepokojovala jeho mysl, zdálo se mu, že nad ním visí a že ho svou padající vahou rozdrtí. Jen s obtížemi odtrhl oči od toho hypnotizujícího pohledu a přistoupil blíž, aby prozkoumal materiál, z něhož je Stěna postavena.

Bylo pravda, co mu říkal Brayldon, že je Stěna na dotek chladná – chladnější, než by i v této sluncem neláskané zemi měla být. Nebyla

ani tvrdá, ani měkká, protože její hmota uhýbala pod rukou tak, že bylo těžké ji posoudit. Shervane měl pocit, že mu něco brání dotknout se povrchu přímo, ale přitom mezi svými prsty a Zdí neviděl žádnou mezeru, když na ni přitiskl ruku. Ze všeho nejdivnější bylo to nepřirozené ticho, o kterém mluvil Brayldonův strýc. Každé slovo bylo zdušené a všechny zvuky utichaly nepřirozeně rychle.

Brayldon vybalil ze sedlových vaků nějaké pomůcky a nástroje a začal zkoumat povrch Zdi. Rychle zjistil, že žádný vrták ani sekáček na ní nezanechá ani stopu a nakonec došel ke stejnému závěru jako Shervane před ním. Stěna nebyla jen diamantově tvrdá: byla nedotknutelná.

Nakonec Brayldon znechuceně vzal naprosto rovné kovové měřítko a přitiskl jeho hranu na Stěnu. Zatímco Shervane odrážel do místa doteku malým zrcátkem chabé světlo vzdáleného Trilorne, Brayldon se díval z druhé strany. Bylo to tak, jak si myslel: mezi oběma povrchy se táhl nekonečně uzoučký, nepřerušený proužek světla.

Brayldon se zamyšleně podíval na svého přítele.

„Shervane," řekl, „nevěřím, že byla Stěna vyrobena z hmoty, jakou známe."

„Tak je možná pravdivá ta legenda, že vůbec nebyla postavena, ale vytvořena tak, jak ji teď vidíme."

„Já si to myslím taky," řekl Brayldon. „Stavitelé První dynastie měli takové schopnosti. V mojí zemi je několik velmi starých budov, které jako by byly vytvořeny jedinou operací a jejich hmota nenese nejmenší známky stárnutí. Kdyby byla černá a ne barevná, hodně by se podobala materiálu Stěny."

Odložil své nepotřebné nástroje a začal sestavovat jednoduchý přenosný theodolit.

„Když nemůžu udělat nic jiného," řekl s kyselým úsměvem, „tak aspoň přesně zjistím, jak je vysoká!"

Když se naposledy ohlédli na Stěnu, Shervane uvažoval, jestli ji kdy znova uvidí. Nic dalšího už se o ní dozvědět nemůže; bude muset zapomenout na svůj bláhový sen, že jednoho dne snad rozluští její tajemství. Třeba vůbec žádné tajemství není – třeba se za zdí jen dál táhne Země stínů a na druhé straně se znovu dotkne téže překážky.

To bylo rozhodně nejpravděpodobnější. Ale kdyby to tak bylo, proč by byla Stěna postavena a jakou rasou?

Se skoro hněvivým vzepětím vůle podobné myšlenky odehnal a vyrazil vpřed, ke světlu Trilorne. Uvažoval přitom o budoucnosti, v níž nebude Stěna hrát o nic větší úlohu než v životech jiných lidí.

Uplynuly tedy dva roky, než se Shervane mohl vrátit domů. Za dva roky, zvlášť když je člověk mladý, se může mnohé zapomenout a dokonce i věci srdci nejbližší ztrácejí jasné obrysy, takže už si je nelze tak přesně vybavit. Když Shervane minul poslední úpatí hor a ocitl se znovu v zemi svého dětství, mísila se radost z návratu domů se zvláštním smutkem. Zapomněl tolik věcí, o nichž si kdysi myslel, že zůstanou v jeho mysli navždy.

Zpráva o jeho návratu ho předběhla a brzo uviděl daleko před sebou řadu pádících koní. Vyrazil dychtivě vpřed, zvědavý, jestli ho přijel přivítat Sherval, a byl trochu zklamán, když uviděl, že průvod vede Grayle.

Shervane zastavil a stařec přijel až k němu. Pak mu Grayle položil ruku na rameno, ale na chvíli odvrátil hlavu a nemohl promluvit.

A nakonec se Shervane dozvěděl, že bouře předchozího roku zničily víc než jen starý most, protože blesk zanechal v troskách i jeho domov. Roky před stanoveným časem přešla všechna půda, kterou kdysi Sherval vlastnil, do majetku jeho syna. A dokonce mnohem víc než to, protože když oheň pohltil starý dům, byla v něm podle každoroční tradice shromážděna celá rodina. V jediném okamžiku přešla celá země mezi horami a mořem do Shervanova vlastnictví. Byl nejbohatším mužem, jaký žil po několik generací; ale všechno své bohatství by byl dal za to, kdyby mohl ještě jednou pohlédnout do klidných šedých očí svého otce, které už nikdy neuvidí.

Od té doby, co se Shervane na té cestě z hor rozloučil se svým dětstvím, Trilorne stoupalo a klesalo po obloze mnohokrát a mnohokrát. Kraj za ty roky vzkvétal a majetek, který tak náhle získal, znásoboval svou cenu. Hospodařil dobře a teď měl konečně zase čas snít. A co víc, měl bohatství, s nímž mohl své sny splnit.

Přes hory často přicházely zprávy o dílech, která stavěl Brayldon na východě, a i když se oba přátelé od mládí nesetkali, pravidelně si psali. Brayldonovi se podařilo dosáhnout svého cíle: nejen že navrhl dvě největší budovy postavené od dávných časů, ale projektoval i celé nové město, i když to nebude za jeho života dokončeno. Když o tom slyšel Shervane, vzpomněl si na svou vlastní mladickou ctižádost a jeho mysl se vrátila zpátky až ke dni, kdy spolu stáli před majestátem Zdi. Dlouho s těmito myšlenkami bojoval, protože se bál oživit staré touhy, které se možná nedají uspokojit. Ale nakonec se rozhodl a napsal Brayldonovi – protože k čemu je bohatství a moc, když je člověk nemůže použít k naplnění svých snů?

Pak Shervane čekal a přemýšlel, jestli Brayldon za ta léta, která mu přinesla slávu, nezapomněl na minulost. Nemusel čekat dlouho: Brayldon sice nemohl přijet hned, protože musel dokončit některé velké projekty, ale jen co budou hotovy, přijede za svým starým přítelem. Shervane před něj postavil výzvu hodnou jeho schopností – takovou, jejíž překonání by mu přineslo větší uspokojení než všechno, co dosud udělal.

Přijel na začátku příštího léta a Shervane ho uvítal na cestě za mostem. Když se naposled loučili, byli oba chlapci, zatímco teď se blížili střednímu věku, ale když se přivítali, zdálo se, že roky zmizely a oba byli v duchu rádi, že roky jen velmi málo poznamenaly přítele, kterého si pamatovali.

Strávili spolu mnoho dní poradami a uvažovali nad plány, které Brayldon namaloval. Byla to obrovská práce a její dokončení bude trvat mnoho let, ale muž tak bohatý jako Shervane si to mohl dovolit. Dřív než plán definitivně schválil, vzal přítele na návštěvu ke Graylovi.

Stařec žil už nějaký čas v domku, který mu Shervane postavil. Dlouho už nehrál žádnou aktivní úlohu v životě rozsáhlého panství, ale vždycky rád poradil, když bylo třeba, a vždycky moudře.

Grayle věděl, proč Brayldon do kraje přišel, a nepodivil se, když architekt rozbalil své náčrty. Největší kresba představovala tyčící se zeď, podle níž z široké pláně stoupalo veliké schodiště. V šesti pravidelných intervalech přecházela zvolna stoupající rampa v široké plošiny, z nichž poslední byla jen kousek pod vrcholem Zdi. Na

mnohých místech vycházely ze schodiště klenuté pilíře, které Graylovi připadaly příliš křehké a štíhlé pro úkol, který měly plnit. Pak si uvědomil, že veliká rampa bude z velké části samonosná a že na jedné straně ponese stranový tlak sama Stěna.

Chvíli se na kresbu mlčky díval a pak tiše poznamenal:

„Ty sis vždycky prosadil svou, Shervane. Mohl jsem vědět, že to nakonec takhle dopadne."

„Takže myslíš, že je to dobrá myšlenka?" zeptal se Shervane. Nikdy nejednal proti starcovým radám a teď na ni čekal obzvlášť dychtivě. Jako vždycky šel Grayle přímo k věci.

„Kolik to bude stát?" zeptal se.

Brayldon mu to řekl a nastalo krátké ohromené ticho.

„To ovšem zahrnuje," pokračoval rychle architekt, „i výstavbu dobré silnice Zemí stínů a vybudování malého městečka pro dělníky. Schodiště samotné bude tvořit asi milion stejných bloků, které se dají sesadit tak, aby vytvořily pevnou strukturu. Doufám, že je dokážeme vyrobit z minerálů, které se nacházejí v Zemi stínů."

Trochu si povzdechl.

„Byl bych ho rád postavil z kovové konstrukce sešroubované dohromady, ale to by stálo ještě víc, protože by se všechen materiál musel dopravovat přes hory."

Grayle si prohlédl kresbu ještě jednou.

„Proč jste se zastavili kousek pod vrcholem?" zeptal se.

Brayldon se podíval na Shervana, který trochu rozpačitě odpověděl.

„Chci být jediný, kdo vystoupí až nahoru," odpověděl. „Poslední část bude zdvižné zařízení na nejvyšší plošině. Může to být nebezpečné; proto půjdu sám."

To nebyl jediný důvod, ale byl dobrý. Grayle kdysi řekl, že za Zdí leží šílenství. Jestli je to pravda, nemusí mu čelit nikdo jiný.

Grayle znovu promluvil svým tichým, zasněným hlasem.

„V tom případě," řekl, „není to, co děláš, ani dobré, ani špatné, protože se to týká jen tebe. Jestli byla Stěna postavena proto, aby něco nepustila do světa, bude pořád z druhé strany neprůchodná."

Brayldon kývl.

„Na to jsme mysleli," řekl s náznakem pýchy v hlase. „Kdyby bylo potřeba, dá se rampa v jediném okamžiku zničit náložemi v pečlivě vybraných místech."

„To je dobře," odpověděl stařec. „I když těm historkám nevěřím, je dobře být připravený. Doufám, že tu ještě budu, až ta práce bude hotová. A teď se pokusím vzpomenout si, co jsem o Zdi slyšel, když jsem byl tak mladý jako ty, Shervane, v době, kdy ses mě na ni poprvé ptal."

Než přišla zima, byla vytyčena silnice ke Zdi a byly položeny základy dočasného městečka. Většinu surovin, které Brayldon potřeboval, nebylo těžké najít, protože Země stínů byla bohatá na nerosty. Prozkoumal také samotnou Stěnu a vybral nejvhodnější místo pro schodiště. Když se Trilorne začalo potápět za obzor, byl Brayldon docela spokojený s vykonanou prací.

Do příštího léta byly vyrobeny a k Brayldonově spokojenosti vyzkoušeny první z tisíců betonových bloků, a než znovu přišla zima, bylo už jich vyrobeno několik tisíc a byla položena část základů. Brayldon svěřil výrobu důvěryhodnému asistentovi a mohl se konečně zase vrátit ke své přerušené práci. Až bude vyroben dostatek bloků, vrátí se, aby dohlížel na stavbu, ale do té doby nebude jeho vedení zapotřebí.

Dvakrát nebo třikrát za rok jel Shervane ke Zdi, aby se podíval, jak kupy stavebního materiálu rostou v pyramidy, a za čtyři roky se s ním vrátil i Brayldon. Vrstvu po vrstvě začaly řady kamenů stoupat podél boků Zdi a štíhlé pilíře se začaly klenout do prostoru. Nejprve schodiště stoupalo pomalu, ale jak se k vrcholu zužovalo, tempo se stále zrychlovalo. Po třetinu roku bylo vždy nutné práci přerušit a nastaly úzkostné měsíce dlouhé zimy, kdy Shervane stával na hranicích Země stínů a naslouchal bouřím, které se kolem něj hnaly do tmy chvějící se jejich ozvěnou. Ale Brayldon stavěl důkladně a každé jaro stálo dílo nepoškozené, jako by mělo přečkat samotnou Stěnu.

Poslední kvádry byly položeny sedm let po začátku prací. Shervane stál asi kilometr od Stěny, aby mohl dílo posoudit v celé úplnosti, a s obdivem vzpomínal na to, jak tohle všechno vzniklo z těch několika kreseb, které mu Brayldon před lety ukázal. Aspoň z části teď

chápal, jaké pocity musí mít umělec, když se jeho sny stanou skutečností. A vzpomínal také na ten den, kdy jako chlapec po otcově boku poprvé uviděl vzdálenou Stěnu na podmračeném nebi Země stínů.

Kolem horní plošiny bylo zábradlí, ale Shervane se k němu raději nepřibližoval. Zem byla tak daleko, že se z toho točila hlava, a on se snažil zapomenout na tu výšku tím, že pomáhal Brayldonovi a jeho dělníkům vztyčit jednoduchý výtah, který ho vynese těch posledních šest metrů. Když bylo všechno hotovo, nastoupil do stroje a obrátil se k příteli tak sebejistě, jak jen dokázal.

„Budu pryč jen pár minut," řekl úmyslně takovým tónem, jako by o nic nešlo. „Ať najdu, co najdu, hned se vrátím."

Nemohl vědět, jak málo to záleží na něm.

Grayle už byl skoro slepý a dalšího jara se už nedočká. Ale poznal blížící se kroky a oslovil Brayldona jménem ještě dřív, než mohl jeho návštěvník promluvit.

„Jsem rád, že jsi přišel," řekl. „Uvažoval jsem o tom všem, co jsi mi říkal, a myslím, že konečně znám pravdu. Možná, že jsi ji už uhodl."

„Ne," řekl Brayldon. „Bál jsem se o tom přemýšlet."

Stařec se trochu usmál.

„Proč by se měl člověk něčeho bát jen proto, že je to zvláštní? Stěna je úžasná, to ano – ale není na ní nic strašného, aspoň pro ty, kdo se dokážou k jejímu tajemství postavit čelem a neuhýbat před ním.

Když jsem byl chlapec, Brayldone, tak mi můj starý učitel jednou řekl, že čas nemůže zničit pravdu – může ji jen ukrýt mezi legendy. Měl pravdu. Ze všech těch pověstí kolem Zdi, které jsem shromáždil, můžu teď vybrat ty, které jsou součástí historie.

Před dávnými časy, Brayldone, když byla První dynastie na vrcholu svého rozkvětu, bylo Trilorne žhavější než dnes a Země stínů byla plodná a obydlená – tak, jako možná jednou bude Ohňová země, až Trilorne zestárne a zeslábne. Lidé mohli cestovat tak daleko na jih, jak jen chtěli, protože jim v cestě nebránila žádná Stěna. Mnozí z nich to asi také udělali, když hledali nové kraje, v nichž by se usadili. To, co se stalo Shervanovi, se muselo stát i jim, a to nejspíš zničilo

mnohou mysl – tak mnohou, že vědci První dynastie postavili Stěnu, aby zabránili šílenství šířit se dál. Nevěřím, že by to mohla být pravda, ale legenda říká, že byla vytvořena v jediném dni, bez námahy, z mraku, který obepínal svět.“

Upadl do snění a Brayldon ho chvíli nerušil. Myslí se vracel do dávné minulosti a představoval si svůj svět jako dokonalou kouli vznášející se ve vesmíru, zatímco Dávní obepjali rovník pásem temnoty. I když byl ten obraz chybný v tom nejpodstatnějším detailu, dlouho ho nemohl vymazat z mysli.

Když Shervanovi ubíhaly před očima poslední metry Zdi, musel sebrat veškerou svou odvahu, aby nevykřikl a nenechal se znova spustit dolů. Vzpomněl si na některé děsivé příběhy, které kdysi odbýval smíchem, protože pocházel z rodu, který byl výjimečně málo náchylný k předsudkům. Ale co když ty příběhy přece jen byly pravdivé a zeď byla postavena proto, aby uchránila svět před nějakou hrůzou?

Snažil se na takové myšlenky zapomenout, a ve chvíli, kdy minul vrchol zdi, to ani nebylo těžké. Nejdřív si nedokázal vysvětlit obraz, který se před ním rozprostřel; pak uviděl, že se dívá na nepřerušenou černou pláň, jejíž šíři nedokázal posoudit.

Malá plošinka se zastavila a on si s podvědomým obdivem uvědomil, jak přesné byly Brayldonovy výpočty. Pak posledním slovem uklidnil skupinku pod sebou, vykročil na Stěnu a vydal se pravidelným krokem vpřed.

Zpočátku se zdálo, jako by pláň před ním byla nekonečná, protože nedokázal ani určit, kde se stýká s oblohou. Ale kráčel neochvějně dál, stále zády k Trilorne. Přál si, aby mohl použít jako vodítko svůj vlastní stín, ale ten se ztrácel v temnotě u jeho nohou.

Něco se dělo: s každým krokem se víc a víc stmívalo. Poplašeně se obrátil a uviděl, že kotouč Trilorne je teď bledý a zšeřelý, jako by se na něj díval tmavým sklem. S rostoucím strachem si uvědomil, že to není to jediné, co se stalo – *Trilorne bylo menší než to slunce, které znal celý život*.

Hněvivě a vzdorně zavrtěl hlavou. To jsou všechno fantazie; jen si to namlouvá. Bylo to v takovém rozporu se všemi jeho dosavadními

zkušenostmi, že kdovíproč už necítil strach, ale rázně vykročil vpřed s jediným posledním pohledem na slunce za sebou.

Když se Trilorne smrštilo do jediného bodu a kolem něj se rozprostřela tma, musel si přestat namlouvat, že se mu to zdá. Moudrý člověk by se na místě otočil a vrátil se, a Shervana se najednou zmocnila strašná představa sebe samého, jak se ztrácí v tomhle věčném soumraku mezi zemí a nebem, neschopen nalézt cestu vedoucí do bezpečí. Pak si uvědomil, že dokud vůbec vidí Trilorne, není ve skutečném ohrožení.

Pokračoval v cestě trochu nejistě a často se ohlížel na slabé světélko za sebou. Trilorne samo zmizelo, ale na obloze zbyla stále ještě slabá skvrnka záře, která označovala jeho směr. A nakonec už nepotřeboval její podporu, protož daleko před ním se na obloze objevilo druhé světlo.

Nejdřív to vypadalo jen jako slabounký záblesk, a když si byl jeho existencí jistý, všiml si, že Trilorne už zmizelo. Ale byl teď sebejistější, a jak kráčel vpřed, vracející se světlo zahánělo jeho obavy.

Když viděl, že se skutečně blíží k jinému slunci, když mohl říci bez jakékoli pochyby, že se zvětšuje tak, jak viděl před chvílí Trilorne smršťovat se, zahnal všechno ohromení do nejhlubšího kouta mysli. Bude jen pozorovat a zaznamenávat. Pochopit všechny ty věci bude čas později. Že má jeho svět dvě slunce, z nichž každé svítí z jedné strany, to koneckonců nebylo nic nepředstavitelného.

Teď už ve tmě konečně matně zahlédl ebenovou linku, označující druhý okraj Zdi. Za chvíli se stane prvním člověkem po tisíciletích, a možná vůbec prvním, kdo uvidí zemi, kterou stěna odděluje od jeho vlastního světa. Bude tak krásná jako ta jeho, a budou tam lidé, se kterými by se rád sešel?

Ale že ho ti lidé budou čekat, a takovým způsobem, to bylo víc, než o čem se mu snilo.

Grayle vztáhl ruku k sekretáři vedle sebe a vyhrábl velký list papíru, který na ní ležel. Brayldon se na něj díval mlčky a stařec pokračoval.

„Jak často jsme slýchali spory o rozměrech vesmíru a o tom, zda má hranice! Neumíme si představit žádný konec vesmíru, a přitom se

naše mysl bouří při představě nekonečnosti. Někteří filosofové si představovali, že vesmír je ohraničen zakřivením ve vyšší dimenzi – předpokládám, že tu teorii znáš. To může platit pro jiné vesmíry, pokud existují, ale v tom našem je odpověď ještě složitější.

Tam, kde stojí Stěna, Brayldone, tam končí vesmír – a přece nekončí. Než byla postavena Stěna, nebyla tam žádná hranice, nic člověku nebránilo jít dál a dál. Zeď sama je jen překážka vytvořená člověkem, která má stejné vlastnosti jako prostor, v němž leží. Ty vlastnosti tam byly vždycky a Stěna k nim nic nepřidala."

Vztáhl ruku s papírem k Brayldonovi a pomalu jím otáčel.

„Tohleto," řekl, „je obyčejný list papíru. Má samozřejmě dvě strany. *Umíš si představit takový, který je nemá*?"

Brayldon na něj zíral v úžasu.

„To je nemožné – směšné!"

„Myslíš?" řekl Grayle tiše. Sáhl znova do sekretáře a přehraboval se v jeho přihrádkách. Pak vytáhl dlouhý, ohebný pruh papíru a obrátil prázdné oči k tiše čekajícímu Brayldonovi.

„Nemůžeme se měřit s intelektem První dynastie, ale k tomu, co jejich mysl pochopila přímo, se my můžeme dopracovat analogií. Tenhle prostý trik, i když je tak triviální, ti možná pomůže pochopit pravdu."

Přejel prsty po pruhu papíru, pak oba konce spojil, aby papír vytvořil kruh.

„Tohle je tvar, který dobře znáš – část válce. Přejedu prstem po vnitřní straně, takhle – a teď po vnější. Oba ty povrchy jsou úplně zřetelně oddělené: z jednoho na druhý můžeš přejít, jen když projdeš přes tloušťku papíru. Je to tak?"

„Samozřejmě," souhlasil Brayldon, stále ještě zmatený. „Ale co to dokazuje?"

„Nic," řekl Grayle. „Ale teď se dívej…"

Tohle slunce, pomyslel si Shervane, je dvojče Trilorne. Tma teď už úplně zmizela a s ní zmizel i ten pocit, kterému se ani nepokoušel porozumět, totiž že kráčí po nekonečné pláni.

Šel teď pomalu, protože se nechtěl příliš rychle přiblížit k okraji, ze kterého dostával závrať. Za chvíli už uviděl na vzdáleném obzoru

nízké pohoří, stejně holé a bez života jako to, které nechal za sebou. To ho nijak zvlášť nezklamalo, protože první pohled na jeho vlastní zemi by nebyl o nic přitažlivější.

Šel tedy dál; a když mu nakonec srdce sevřela ledová ruka, nezastavil se, jak by to udělal méně odvážný člověk. Necouvl, když se rozhlížel po té neuvěřitelně známé krajině, až nakonec uviděl planinu, ze které vyšel, samo veliké schodiště a nakonec Brayldonovu úzkostlivě čekající tvář.

Grayle znovu spojil oba konce pruhu, ale tentokrát jeden z nich otočil, takže pruh vytvořil smyčku. Podal ji Brayldonovi.

„Přejeď po ní prstem teď," řekl tiše.

Brayldon to neudělal: viděl už, jak to stařec myslí.

„Rozumím," řekl. „Už nemá dvě různé strany. Teď se vytvořil jediný nekonečný pruh – *pruh o jediné straně* – něco, co se původně zdálo úplně nemožné."

„Ano," odpověděl Grayle velmi tiše. „Já jsem si myslel, že tomu porozumíš. *Pruh o jediné straně.* Možná, že teď už chápeš, proč je tenhle symbol zkrouceného pruhu tak častý ve starých náboženstvích, i když jeho smysl se už úplně vytratil. Samozřejmě je to jen hrubá a jednoduchá analogie – dvourozměrný příklad toho, co se ve skutečnosti děje ve třech rozměrech. Ale blíž k pravdě se naše mysl už dostat nedokáže."

Nastalo dlouhé, těžké ticho. Pak Grayle zhluboka povzdechl a obrátil se k Brayldonovi, jako by stále ještě mohl vidět jeho tvář.

„Proč ses vrátil dřív než Shervane?" zeptal se, i když odpověď znal víc než dobře předem.

„Museli jsme to udělat," řekl Brayldon smutně, „ale nechtěl jsem vidět zkázu svého díla."

Grayle soucitně kývl.

„Chápu," řekl.

Shervane přejel pohledem dlouhé schodiště, po němž už nikdy nevystoupí žádná noha. Necítil lítost. Snažil se a nikdo by nemohl dokázat víc. Dosáhl takového vítězství, jaké jen bylo možné.

Pomalu zvedl ruku a dal signál. Stěna spolkla výbuch stejně, jako polykala všechny ostatní zvuky, ale nespěchavou eleganci, s níž dlouhé vrstvy zdiva podklesávaly a padaly, si Shervane bude pamatovat celý život. Na okamžik se mu před očima objevila náhlá, nevysvětlitelně jasná představa jiného schodiště, které padá v identických troskách na druhé straně Stěny, sledováno jiným Shervanem.

Ale uvědomil si, že je to pošetilá myšlenka: nikdo nevěděl lépe než on, že Stěna žádnou druhou stranu nemá.

Lev z Comarre

Povídku Lev z Comarre *jsem napsal v červnu 1945 a můj první britský redaktor Walter Gillings ji okamžitě přijal (a zaplatil za ni!). Bohužel nikdy neměl příležitost ji použít. O tři roky později ji můj nový agent Scott Meredith prodal do* Thrilling Wonder Stories*, kde vyšla v srpnu 1949.*

Pak zmizela a objevila se až v roce 1968, kdy byla vydána spolu s Proti příchodu noci *(Against the Fall of Night) u Harcourt Brace. Byla to příhodná kombinace, protože ty dvě povídky mají hodně společného. V obou případech je jejich hrdinou mladý muž, kterého nebaví jeho až příliš utopické okolí a vypraví se hledat něco nového a dobrodružného.*

Nezapomínejte, prosím, že tato povídka byla napsána před tím, než se výbušným tempem rozednilo nad počítačovým věkem. Když si ji teď znova čtu, sám se dobře bavím tím, že jsem první myslící stroj umístil do pětadvacátého století. V roce 1945 mě ani ve snu nenapadlo, že o čtyřicet let později budou různé společnosti prodávat zboží označené, možná poněkud předčasně, „umělá inteligence“.

Nepochybuji o tom, že skutečná umělá inteligence se na trhu objeví během příštího století. Ovšem do té doby jsou k dostání velké zásoby umělé i přirozené pitomosti za velmi rozumné ceny…

Zaujalo mě také, že hned po Lvu z Commarre *jsem ve svém rozpadajícím se zápisníku, do něhož jsem zaznamenával své učednické práce, našel esej navrhující použití geostacionárních družic ke globálnímu vysílání televize.*

Copak se asi stalo s touhle bláznivou myšlenkou?

1. Vzpoura

Koncem šestadvacátého století začala velká vlna vědy konečně opadávat. Dlouhá řada vynálezů, které formovaly a přetvářely svět skoro tisíc let, se uzavírala. Všechno bylo objeveno. Velké sny minulosti se jeden po druhém stávaly skutečností.

Civilizace byla úplně mechanizovaná – ale strojní vybavení přitom skoro zmizelo. Dokonalé stroje, ukryté za zdmi či hluboko pod zemí, nesly břímě světa. Roboti se tiše a nevtíravě starali o potřeby svých pánů a vykonávali svou práci tak dobře, že se jejich přítomnost zdála stejně přirozená jako svítání.

V říši čisté vědy se stále ještě bylo mnoho co učit, a astronomové, kteří už nebyli odkázáni jen na Zemi, měli práce ještě na dalších tisíc let. Ale fyzikální vědy a dovednosti, které živily, už nebyly hlavním zaměstnáním lidské rasy. V roce 2600 se už nejlepší mozky neobjevovaly v laboratořích.

Lidé, jejichž jména pro svět znamenala nejvíce, byli umělci a filosofové, zákonodárci a státníci. Inženýři a velcí vynálezci patřili minulosti. Stejně tak jako ti, kdo kdysi bojovali s dávno zmizelými nemocemi, vykonali svou práci tak dobře, že jich už nebylo potřeba.

Ještě pět set let mělo trvat, než se kyvadlo zhoupne zpátky.

Výhled z ateliéru bral dech, protože dlouhá, nepravidelná místnost byla víc než tři kilometry od paty Ústředního mrakodrapu. Pět ostatních obřích budov města se kupilo pod nimi a jejich kovové zdi zářily v paprscích ranního slunce všemi barvami spektra. Ještě níž se až do nedohledna táhla šachovnice automatických farem. Ale Richard Peyton II. dnes pro tu krásu neměl smysl. Rozčileně rázoval mezi mohutnými bloky umělého mramoru, které byly základní surovinou jeho umění.

Mohutné, nádherně zbarvené kusy umělé skály dominovaly celému ateliéru. Většinou to byly jen zhruba opracované kvádry, ale některé začínaly nabývat tvarů zvířat, lidských bytostí a abstraktních těles, kterým by se žádný geometr neodvážil dát jméno. Umělcův syn seděl rozpačitě na mohutném bloku diamantu – největším, jaký byl

kdy syntetizován – a sledoval svého slavného otce nepřátelským pohledem.

„Mně by snad ani tak nevadilo," poznamenal Richard Peyton II. mrzutě, „kdyby ses prostě rozhodl nedělat nic, pokud bys to ovšem dokázal dělat s grácií. Jsou lidé, kteří v tom vynikají, a když to vezmeš kolem a kolem, bez nich by svět nebyl tak zajímavý. Ale proč se chceš na celý život zahrabat do strojařiny, to tedy opravdu pochopit nedokážu.

Ano, já vím, že jsme ti dovolili zapsat si jako hlavní předmět techniku, ale nikdy nás nenapadlo, že to myslíš takhle vážně. Když jsem byl ve tvém věku, zbláznil jsem se do botaniky – ale jsem nikdy ji nebral jako hlavní zájem svého života. To ti poradil profesor Chandras Ling?"

Richard Peyton III. se začervenal.

„A proč by neměl? Já dobře vím, jaké mám schopnosti, a on se mnou souhlasí. Četl jsi přece jeho zprávu."

Umělec zamával několika listy papíru, které držel mezi palcem a ukazovákem jako nějaký nepříjemný hmyz.

„Četl," řekl zachmuřeně. „'Vykazuje neobyčejné mechanické schopnosti – provedl originální práci v oboru subelektronického výzkumu' a tak dále a tak dále. Proboha, já jsem si myslel, že z těchhle hraček už lidstvo vyrostlo před několika sty lety! To se chceš stát mechanikem, třeba první třídy, a opravovat rozbité roboty? To tedy rozhodně není práce pro mého syna, natož pro vnuka Světového kancléře."

„Dědečka do toho netahej, buď tak hodný," odsekl Richard Peyton III. s narůstajícím podrážděním. „To, že on byl státník, ti nezabránilo stát se umělcem. Tak proč čekáš, že já budu jedno nebo druhé?"

Malebná zlatá bradka staršího muže se začala hrozivě ježit.

„Je mi úplně jedno, co budeš dělat, pokud to bude něco, na co budu moci být pyšný. Ale proč ses zbláznil do těch svých součástek? Máme dost strojů a víc jich nepotřebujeme. Roboti byli dovedeni k dokonalosti před pěti sty lety; kosmické lodi se nezměnily aspoň stejnou dobu; náš současný komunikační systém je tuším asi osm set let starý. Tak proč chceš měnit něco, co už je dokonalé?"

„Tak tohle se ti tedy opravdu povedlo," odsekl mladý muž. „To jsem ještě neviděl, umělec říká, že něco je dokonalé. Stydím se za tebe, otče."

„Nechytej mě za slovo. Víš moc dobře, jak to myslím. Naši předci vytvořili stroje, které nás zásobují vším, co potřebujeme. Jistě, některé by mohly být o pár procent efektivnější. Ale k čemu? Můžeš mi jmenovat jediný důležitý vynález, který dnes lidstvo postrádá?"

Richard Peyton III. povzdechl.

„Podívej, otče," řekl trpělivě. „Studoval jsem nejen strojařinu, ale taky historii. Asi před dvanácti sty lety existovali lidé, kteří tvrdili, že všechno bylo vynalezeno – a to bylo *před* nástupem elektřiny, o létání a kosmonautice ani nemluvím. Neviděli prostě dost daleko dopředu – byli moc zakoukaní do současnosti.

Totéž se děje i dnes. Pět set let už svět žije z toho, co lidé vymysleli kdysi dávno. Dobře, připouštím, že některé směry rozvoje skončily, ale jsou desítky dalších, které ještě ani nezačaly.

Svět technicky stagnuje. Není to věk temna, protože jsme nic nezapomněli. Ale přešlapujeme na místě. Podívej se na kosmické lety. Před devíti sty lety jsme dosáhli Pluta, a kde jsme dnes? Pořád na Plutu! Kdy konečně poletíme ke hvězdám?"

„Prosím tě, kdo o to stojí?"

Chlapec vykřikl a rozčileně vyskočil z diamantového kvádru.

„Jak můžeš v dnešní době takovou otázku vůbec vyslovit! Před tisíci lety lidé říkali: 'Kdo stojí o to letět na Měsíc?' Ano, já vím, že je to těžko k uvěření, ale ve starých knihách se o tom píše, můžeš se přesvědčit. Dnes je to na Měsíc jen pětačtyřicet minut, a lidé jako Harn Jansen pracují na Zemi a bydlí v Plato City.

Meziplanetární cestování považujeme za samozřejmost. Jednou to bude stejné i se *skutečnými* kosmickými lety. A mohl bych vyjmenovat spoustu jiných věcí, které se zastavily jen proto, že lidé uvažují jako ty a jsou spokojení s tím, co mají."

„A proč ne?"

Peyton se širokým gestem rozmáchl po ateliéru.

„Mluv vážně, otče. Ty jsi někdy byl spokojený s něčím, co jsi vytvořil? Jenom zvířata jsou spokojená."

Umělec se smutně zasmál.

„Možná máš pravdu. Ale to nic nemění na mém argumentu. Pořád si myslím, že se prostě zahodíš, a dědeček si myslí totéž.“ Zdálo se, že je trochu v rozpacích. „Abych pravdu řekl, letí na Zemi výhradně proto, aby se s tebou setkal.“

Peyton vypadal polekaně.

„Poslyš, otče, už jsem ti jednou řekl, co si myslím. Nechci to absolvovat celé znova. Protože ani dědeček, ani celá Světová rada mě nedonutí změnit názor.“

Bylo to bombastické prohlášení a Peyton sám si nebyl jistý, jestli to opravdu myslí vážně. Jeho otec se mu právě chystal odpovědět, když se ateliérem rozezněl tichý, melodický zvuk. Vzápětí promluvil mechanický hlas.

„Váš otec vás přišel navštívit, pane Peytone.“

Triumfálně pohlédl na svého syna.

„Měl jsem dodat,“ řekl, „že dědeček přijde teď hned. Ale vím, že se dokážeš moc dobře ztratit, když je tě zapotřebí.“

Chlapec neodpověděl. Díval se za otcem, jak jde ke dveřím. Pak se mu na rtech zachvěl úsměv.

Jediná tabule sklenitu, která tvořila přední stěnu ateliéru, byla otevřená a on vykročil na balkon. Tři kilometry pod ním bělostně zářilo betonové prostěradlo parkoviště, jen tu a tam bylo vidět kapkovité stíny zaparkovaných lodí.

Peyton se ohlédl zpátky do pokoje. Ještě byl prázdný, i když slyšel ze dveří hlas svého otce. Už na nic nečekal. Opřel se o zábradlí a překulil se přes něj.

Za půl minuty do ateliéru vešli dva lidé a překvapeně se rozhlédli. *Ten* Richard Peyton, bez pořadového čísla, mohl být považován za šedesátníka, i když jeho skutečný věk byl víc než třikrát vyšší.

Měl na sobě purpurový oděv, který nosilo jen dvacet lidí na Zemi a méně než sto v celé Sluneční soustavě. Zdálo se, že z něj autorita přímo vyzařuje; vedle něj i jeho slavný a sebejistý syn vypadal nedůležitý a zmatený.

„Tak kde je?“

„To je celý on! Utekl oknem. Ale aspoň mu můžeme říct, co si o něm myslíme.

Richard Peyton II. vztekle zvedl ruku a vyťukal osm čísel na osobním komunikátoru. Odpověď přišla skoro okamžitě. Jasný, neosobní tón automatického hlasu pořád dokola opakoval:

„Můj pán spí. Prosím nerušit. Můj pán spí. Prosím nerušit…“

Richard Peyton II. s podrážděným zavrčením přístroj vypnul a obrátil se k svému otci. Starý muž se zasmál.

„No, myslí mu to rychle. Předběhl nás. Nemůžeme ho dostihnout, dokud se zase neuráčí zmáčknout uvolňovací tlačítko. Rozhodně nemám v úmyslu ho ve svém věku honit.“

Chvíli bylo ticho a oba muži se na sebe dívali se smíšenými pocity. Pak se skoro současně začali smát.

2. Legenda o Comarre

Peyton padal jako kámen asi dva kilometry a pak teprve zapnul neutralizátor. Prudce proudící vzduch sice ztěžoval dýchání, ale Peytona rozjařoval. Letěl sice jen rychlostí nějakých dvě stě dvacet kilometrů za hodinu, ale dojem rychlosti ještě zvyšovala hladká stěna budovy, která letěla vzhůru jen pár metrů od něj.

Nenápadný tah pole decelerátoru ho zpomalil asi tři sta metrů nad zemí. Pomalu padal k řadám zaparkovaných letounů u paty mrakodrapu.

Jeho vlastní vozítko byl malý jednomístný plně automatický stroj. Aspoň byl plně automatický, když ho před třemi sty lety postavili, ale jeho současný vlastník uskutečnil tolik nelegálních úprav, že nikdo jiný na světě by s ním nedokázal letět a přežít to.

Peyton vypnul pás neutralizátoru – zábavného zařízení, které sice bylo technicky zastaralé, ale přesto mělo zajímavé možnosti – a nastoupil do svého stroje. Za dvě minuty už se mrakodrapy města ztrácely za obzorem a neobydlená divočina ubíhala pod ním rychlostí šest tisíc kilometrů za hodinu.

Peyton zamířil na západ a skoro okamžitě se dostal nad oceán. Nemohl dělat nic než čekat; loď se ke svému cíli dopraví automaticky. Pohodlně se usadil v pilotním křesle; napadaly ho hořké myšlenky a litoval sám sebe.

Byl víc znepokojený, než si připouštěl. Že jeho rodina nesdílí jeho technické zájmy, to už ho neznepokojovalo dávno. Ale tahle stále rostoucí opozice, která teď vyvrcholila, to bylo něco úplně nového. Vůbec to nedokázal pochopit.

Za deset minut se z oceánu vynořil osamělý bílý sloup jako meč Excalibur stoupající z jezera. Město, známé světu jako Scientia a jeho cyničtějším obyvatelům jako Netopýří hrádek, bylo postaveno před osmi sty lety na ostrově značně vzdáleném od hlavní pevniny. Bylo to gesto nezávislosti, protože v těch dávných dobách ještě doznívaly stopy nacionalismu.

Peyton přistál na parkovišti a vyrazil k nejbližšímu vchodu. Burácení velikých vln, které se asi sto metrů daleko rozbíjely o skály, na něj vždycky znova zapůsobilo.

U vchodu se na chvíli zastavil, zhluboka vdýchl slaný vzduch a sledoval racky a tažné ptáky, jak krouží okolo mrakodrapu. Používali tenhle kousek země k odpočinku už v dobách, kdy lidé ještě sledovali východ slunce udivenýma očima a přemýšleli, jestli je to bůh.

Genetická kancelář sídlila ve sto patrech asi uprostřed mrakodrapu. Peytonovi zabrala cesta do Města vědy asi deset minut. Skoro stejnou dobu mu trvalo najít člověka, za kterým přiletěl, v těch čtverečních kilometrech kanceláří a laboratoří.

Alan Henson II. byl stále jedním z Peytonových nejbližších přátel, i když odešel z Antarktické univerzity už před dvěma lety a studoval biogenetiku a ne techniku. Když měl Peyton nějaké potíže, což bývalo často, přítelův chladný zdravý rozum ho uklidňoval. Bylo tedy docela přirozené, že teď letěl do Scientie, zvlášť když mu Henson zrovna včera poslal naléhavý vzkaz.

Biolog byl potěšen, že Peytona vidí, a zároveň jako by se mu ulevilo. V jeho přivítání bylo znát nervozitu.

„To jsem rád, že jsi tady; mám pro tebe novinky, které tě budou zajímat. Ale ty se tváříš jako bouřkový mrak – co se stalo?“

Peyton mu to řekl, ovšemže ne bez přehánění. Henson chvíli mlčel.

„Takže už začali!“ řekl. „Dalo se to čekat!“

„Jak to myslíš?“ zeptal se překvapeně Peyton.

Biolog otevřel zásuvku a vytáhl z ní zapečetěnou obálku. Z ní vylovil dvě plastikové karty, v nichž bylo vyraženo několik stovek paralelních štěrbin různé délky. Jednu podal svému příteli.

„Víš, co to je?“

„Vypadá to jako charakterová analýza.“

„Správně. Čirou náhodou tvoje.“

„No ne! Ale tohle je trošku nelegální, ne?“

„To je jedno. Dole je klíč: je to od abstrakce až po vtip. V posledním sloupci je inteligenční kvocient. Hlavně ať ti to nestoupne do hlavy.“

Peyton pozorně studoval kartičku. Jednou lehce zčervenal.

„Nechápu, jak jsi to věděl.“

„To je jedno,“ usmál se Henson. „A teď se podívej na tuhle analýzu.“ Podal mu druhou kartičku.

„Ale to je přece ta samá!“

„Ne docela, ale skoro.“

„Čí je?“

Henson se pohodlně opřel a pomalu vážil slova.

„Tahle analýza, Dicku, patří tvému pradědečkovi před dvaadvaceti generacemi po přímé mužské linii – velkému Rolfu Thordarsenovi.“

Peyton vyletěl ze židle.

„Cože?“

„Neřvi tu jak na lesy. Kdyby sem někdo přišel, povídáme si o starých časech na koleji.“

„Ale – Thordarsen!“

„No, když půjdeme dost hluboko do minulosti, tak máme všichni stejně vážené předky. Ale teď už víš, proč má z tebe tvůj dědeček strach.“

„To to ale dost dlouho odkládal. Už jsem skoro dokončil školu.“

„Za to můžeš poděkovat nám. Normálně naše zkoumání zahrnuje tak deset generací, ve zvláštních případech dvacet. Je to obrovská práce. V Dědičné knihovně jsou stamiliony karet, jedna na každého muže nebo ženu, kteří kdy žili od třiadvacátého století. Tahle shoda byla objevena náhodou asi před měsícem.“

„No jasně, *přesně* tou dobou začaly všechny ty potíže. Ale pořád ještě nechápu, o co jde.“

„Dicku, co vlastně víš o svém slavném předkovi?“

„Asi ne víc než všichni ostatní. Rozhodně nevím, jak nebo proč zmizel, jestli máš na mysli tohle. Odešel ze Země?“

„Ne. Odešel ze světa, dá se říct, ale nikdy neopustil Zemi. Tohle ví moc málo lidí, Dicku, ale Rolf Thordarsen postavil Comarre.“

Comarre! Peyton to slovo zašeptal pootevřenými rty a vychutnával si jeho význam a jeho neobvyklost. Tak *přece jen* existovalo! I když jsou lidé, kteří to popírají.

Henson znova promluvil.

„O Dekadentech toho asi moc nevíš. Knihy o historii byly pečlivě upraveny. Ale celý ten příběh se váže k závěru Druhého elektronického věku…“

Třicet tisíc kilometrů nad povrchem Země kroužil po své nekonečné dráze umělý měsíc, který byl sídlem Světové rady. Střechu sněmovní síně tvořila jediná souvislá plocha krystalitu bez nejmenší trhlinky; když členové Rady zasedali, zdálo se, že je nic nedělí od veliké koule, která se otáčí hluboko pod nimi.

Byla v tom hluboká symbolika. Žádný úzký, skupinový zájem v takovém prostředí nemohl dlouho obstát. Tady lidské mozky jistě vytvoří svá největší díla.

Richard Peyton starší po celý svůj život střežil osudy Země. Pět set let znala lidská rasa jen mír a nechybělo jí nic, co může poskytnout věda nebo umění. Lidé, kteří vládli planetě, mohli být na své dílo hrdi.

Ale přesto byl starý státník nesvůj. Možná, že změny, které ležely před nimi, už vrhaly svůj stín až sem. Snad vycítil, třeba jen podvědomě, že pět staletí pokoje se blíží k svému konci.

Zapnul zapisovač a začal diktovat.

Peyton věděl, že První elektronický věk začal v roce 1908 De Forestovým vynálezem triody. Stejné úžasné století, které se stalo svědkem vzniku světového státu, letadla, kosmické lodi a atomové

energie, vidělo i zrod všech základních termionických zařízení, které umožnily rozvoj té civilizace, jakou znal.

Druhý elektronický věk přišel o pět set let později. Nezačali ho fyzikové, ale lékaři a psychologové. Skoro pět set let zaznamenávali elektrické proudy, které probíhají mozkem při přemýšlení. Analýza byla neuvěřitelně složitá, ale po generacích tvrdé práce byla přece jen dokončena. Pak se už doširoka otevřela cesta k prvním strojům, které dokázaly číst lidské myšlenky.

Ale to byl jen začátek. Jak člověk jednou objevil, na jakém mechanismu pracuje jeho vlastní mozek, mohl jít ještě dál. Mohl ho reprodukovat za použití tranzistorů a obvodů místo živých buněk.

Koncem pětadvacátého století byly postaveny první myslící stroje. Byly velmi nemotorné, stovka čtverečních metrů zařízení nahradila asi tak kubický centimetr lidského mozku. Ale jakmile byl učiněn první krok, netrvalo dlouho, než byl mechanický mozek zdokonalen a začal se všeobecně používat.

Zvládal jen nižší stupně intelektuální práce a postrádal takové čistě lidské vlastnosti jako iniciativu, intuici a všechny city. Ovšem za podmínek, které se jen málokdy měnily a kde jeho omezení nebyla vážnou překážkou, zvládl totéž, co člověk.

Nástup kovových mozků vyvolal jednu z největších krizí v dějinách civilizace. I když lidé stále museli vykonávat sami všechny vyšší povinnosti – státnické, vládní – obrovskou spoustu rutinní administrativní činnosti převzali roboti. Člověk konečně dosáhl svobody. Už si nemusel zatěžovat mozek tím, že vymýšlel složitá dopravní schémata, rozhodoval o výrobních programech a vyvažoval rozpočty. Stroje, které už před několika staletími převzaly všechnu manuální práci, přinesly svůj druhý velký vklad do společnosti.

Vliv na lidské záležitosti byl obrovský a lidé na novou situaci zareagovali dvěma způsoby. Někteří svou nově nabytou svobodu využili vznešeně, k tomu, aby se věnovali těm posláním, jež vždy přitahovaly největší mysli: hledání krásy a pravdy, které byly stále stejně nepolapitelné jako v dobách, kdy byla postavena Akropolis.

Ale byli i lidé, kteří uvažovali jinak. Konečně je z nás navěky sňato Adamovo prokletí, říkali. Teď můžeme stavět města, kde se stroje postarají o každou naši potřebu, jen na ni pomyslíme – a ještě dřív,

protože analyzátory dokážou číst dokonce i touhy skryté v podvědomí. Cíl všeho žití je rozkoš a štěstí. Už nás unavuje ten nekonečný hon za vědomostmi a slepá touha překlenout vesmír až ke hvězdám.

To byl dávný sen Pojídačů lotosu, sen tak starý jako lidstvo samo. Teď mohl být poprvé uskutečněn. Zprvu nebylo mnoho těch, kdo jej sdíleli. Ohně Druhé renesance ještě nezačaly pohasínat. Ale jak roky běžely, Dekadenti získávali pro svůj způsob myšlení stále víc a víc příznivců. Na skrytých místech vnitřních planet si budovali města svých snů.

Asi sto let rozkvétala jako zvláštní exotické květiny, dokud ten skoro náboženský zápal, z kterého vznikla, nevyhasl. Přežila ho ještě o generaci. Pak se jedno po druhém vytrácela z lidského povědomí. Za sebou nechala jen zkazky a legendy, které s ubíhajícími staletími narůstaly do fantastických rozměrů.

Na Zemi bylo postaveno jen jediné takové město a k němu se vázaly záhady, které okolní svět nikdy nevyřešil. Světová rada, z důvodů známých jen jí samotné, zničila všechny zmínky o tom místě. Záhadou bylo i to, kde leží. Někdo říkal, že v ledových pláních Arktidy; jiní byli přesvědčeni, že je ukryto na dně Pacifiku. Jisté nebylo nic, jen jeho jméno – Comarre.

Henson se odmlčel.

„Zatím jsem ti neřekl nic nového, nic, co by nevěděl každý. Zbytek toho příběhu je tajemstvím Světové rady a asi stovky lidí ze Scientie.

Rolf Thordarsen, jak víš, byl největší mechanický génius, jakého kdy svět měl. Ani Edisona s ním nebylo možné srovnávat. Položil základy robotického inženýrství a sestrojil první praktický myslící stroj.

Z jeho laboratoří po dvacet let vycházel proud brilantních vynálezů. Pak najednou zmizel. Říkalo se, že se pokusil dosáhnout hvězd. Ale doopravdy se stalo tohle:

Tordarsen věřil, že jeho roboti, stroje, díky kterým dodneška funguje naše civilizace, jsou jen začátek. Přišel na Světovou radu s jistými návrhy, které by změnily tvář lidské společnosti. Jaké ty změny byly, to nevíme, ale Thordarsen byl přesvědčen, že když nebudou

přijaty, dostane se civilizace do slepé uličky – což, jak se mnozí z nás domnívají, už se stalo.

Rada ale naprosto nesouhlasila. Víš, tou dobou se roboti zrovna začali začleňovat do civilizace a stabilita se pomalu vracela – stabilita, která zůstala zachována po pět set let.

Thordarsena to trpce zklamalo. A tenkrát se ho zmocnili Dekadenti, kteří měli vždycky schopnost přitahovat génie, a přesvědčili ho, aby se odřekl světa. Byl totiž jediný člověk, který mohl jejich sny změnit ve skutečnost.“

„A udělal to?“

„To nikdo neví. Ale Comarre bylo postaveno – to je jisté. Víme, kde je – a Světová rada to ví také. Některé věci se prostě utajit nedají.

To je pravda, pomyslel si Peyton. Dokonce i dnes se občas někteří lidé ztráceli a říkalo se, že se vydali hledat město snů. Fráze „Šel do Comarre“ se dokonce stala tak běžnou součástí jazyka, že mnoho lidí už zapomnělo, z čeho vznikla.

Henson se nahnul dopředu a promluvil vážněji.

„Teď přijde to zvláštní. Světová rada by Comarre mohla zničit, ale neudělá to. Víra, že Comarre existuje, má na společnost stabilizující účinek. Přes všechny snahy máme pořád psychopaty. Ale není těžké jim v hypnóze naznačit něco o Comarre. Možná ho nikdy nenajdou, ale to hledání je aspoň zneškodní.

Kdysi dávno, krátce potom, co bylo město založeno, vyslala Rada do Comarre své zmocněnce. Nikdo z nich se nevrátil. Nebyla v tom žádná špatnost; prostě se rozhodli zůstat. To se ví určitě, protože to Radě vzkázali. Dekadenti si zřejmě uvědomili, že by Rada celé to město strhla, kdyby její zmocněnce zadržovali násilím.

Některé ty vzkazy jsem viděl. Jsou zvláštní. Existuje pro ně jen jediné slovo: exaltované. Dicku, Comarre má v sobě něco, kvůli čemu člověk zapomene na okolní svět, na své přátele, na svou rodinu – na všechno! Jen si představ, co to znamená!

Později, když bylo zřejmé, že nikdo z Dekadentů už nemůže být naživu, zkusila to Rada znova. A zkoušela to pořád, naposled před padesáti lety. Ale až dosud se z Comarre nikdo nevrátil.“

Jak Richard Peyton mluvil, čekající robot analyzoval jeho slova, dělil je na fonetické skupiny, přidal interpunkci a automaticky odesílal memorandum do správných elektronických složek.

„Kopii prezidentovi a do mé osobní složky.

K vašemu memorandu z 22. a k našemu rozhovoru z dnešního rána.

Navštívil jsem svého syna, ale R. P. III. se mi vyhnul. Je skálopevně odhodlaný a snažit se ho přinutit by mohlo nadělat jen škodu. Thordarsen nás to naučil dost jasně.

Navrhuji, abychom si získali jeho vděčnost tím, že mu poskytneme všechnu potřebnou podporu. Tak ho budeme moci přidržet k bezpečným směrům výzkumu. Pokud se nikdy nedozví, že R. T. byl jeho předek, nemělo by nastat žádné nebezpečí. I přes charakterové podobnosti je nepravděpodobné, že se pokusí opakovat práci R. T.

Především musíme zajistit, aby nikdy neobjevil a nenavštívil Comarre. Kdyby k tomu došlo, nikdo nedokáže předvídat následky.“

Henson přestal vyprávět, ale jeho přítel neřekl nic. Byl příliš ohromen, než aby ho přerušil, a Henson po chvilce pokračoval.

„Tím se dostáváme k současnosti a k tobě. Světová rada se dozvěděla o tvých zděděných vlastnostech asi před měsícem, Dicku. Mrzí nás, že jsme jim to řekli, ale už je pozdě. Geneticky jsi reinkarnací Thordarsena v tom jediném vědeckém smyslu slova. Vyšla jedna z nejmenších pravděpodobností přírody, jak se to v té či oné rodině stává každých pár stovek let.

Ty, Dicku, můžeš pokračovat v práci, kterou musel Thordarsen opustit – ať už byla jakákoli. Možná je navěky ztracená, ale pokud existuje aspoň nějaká stopa po ní, její tajemství leží v Comarre. Světová rada to ví. Proto se tě snaží odvrátit od tvého předurčení.

Nezlob se kvůli tomu na ně. V Radě jsou některé z nejvznešenějších mozků, které lidská rada kdy zrodila. Nechtějí ti ublížit a nic se ti nestane. Ale zoufale se snaží zachovat současnou strukturu společnosti, kterou považují za nejlepší.“

Peyton se pomalu zvedl. Chvíli se zdálo, jako by byl neutrálním pozorovatelem zvenčí, který se dívá na umělou figurínu jménem Ri-

chard Peyton III., ne už člověka, ale symbol, jeden z klíčů k budoucnosti světa. Musel se hodně soustředit, aby sám sebe znovu poznal.

Jeho přítel se na něj mlčky díval.

„Ještě něco jsi mi neřekl, Alane. Jak to všechno víš?“

Henson se usmál.

„Čekal jsem to. Já jsem jenom tlampač, vybrali mě proto, že tě znám. Kdo jsou ti ostatní, to nemůžu říci, dokonce ani tobě ne. Ale je mezi nimi hodně vědců, o nichž vím, že je obdivuješ.

Mezi Radou a vědci, kteří pro ni pracují, vždycky existovala přátelská rivalita, ale za posledních pár let se naše názory ještě víc rozešly. Mnozí z nás jsou přesvědčeni, že současná éra, o níž se Rada domnívá, že potrvá navěky, je jen oddechový čas. Jsme přesvědčeni, že příliš dlouhé období stability způsobí úpadek. Psychologové Rady jsou si jisti, že mu dokážou zabránit.“

Peytonovi zazářily oči.

„To říkám taky! Můžu se k vám přidat?“

„Později. Nejdřív je třeba ještě něco vykonat. Víš, my jsme svého druhu revolucionáři. Spustíme jednu nebo dvě společenské reakce a až s tím budeme hotoví, bude nebezpečí úpadku rasy odloženo o tisíce let. Ty, Dicku, jsi jeden z našich katalyzátorů. Ovšem ne jediný.“

Chvilku se odmlčel.

„I kdyby z Comarre nic nebylo, máme v rukávu další kartu. Za padesát let bude, jak doufáme, ukončen vývoj kosmického pohonu schopného letu ke hvězdám.“

„Konečně!“ řekl Peyton. „Co pak uděláte?“

„Předložíme ho Radě a řekneme: 'Tady ho máte – můžete letět ke hvězdám. To jsme šikulkové, co?' A Radě nezbude než se kysele usmát a začít vyvracet civilizaci z kořenů. Jakmile budeme mít mezihvězdné lety, budeme mít znova rozvíjející se společnost a stagnace bude odložena na neurčito.“

„Doufám, že se toho dožiju,“ řekl Peyton. „Ale co chcete, abych teď udělal já?“

„Prostě tohle: chceme, abys šel do Comarre a zjistil, co tam je. Myslíme si, že ty můžeš uspět tam, kde se to nepodařilo ostatním. Všechny plány jsou hotové.“

„A kde je Comarre?“

Henson se usmál.

„Je to docela jednoduché. Existuje přece jediné místo, kde může být – jediné místo, přes které nikdy nepřeletí letadlo, kde nikdo neživ je, kde se dá pohybovat jen pěšky. Ve Velké rezervaci.“

Stařec vypnul zapisovač. Nad ním – nebo pod ním, to bylo totéž – zakrýval hvězdy velký srpek Země. Malý měsíc na svém nekonečném okruhu překročil terminátor a vplouval do noci. Tu a tam se tmavá Země dole třpytila světélky měst.

Ten pohled naplnil starého muže smutkem. Připomnělo mu to, že jeho vlastní život se uzavírá – a jako by předznamenával i konec kultury, kterou se snažil zachovat. Možná že mají ti mladí vědci přece jen pravdu. Dlouhý klid končí a svět se pohne k novým cílům, které on už neuvidí.

3. Divoký lev

Byla noc, když Peyton letěl ve své malé lodi k západu přes Indický oceán. Pod sebou neviděl nic než bílou linii příboje u břehů Afriky, ale navigační obrazovka ukazovala každý detail pobřeží, které leželo pod ním. Noc teď už samozřejmě nebyla ani ochranou, ani štítem, ale znamenala, že ho nemůže vidět žádné lidské oko. Pokud jde o stroje, které ho mohly sledovat – no, o ty se postarali jiní. Zdálo se, že je mnoho těch, kdo uvažují stejně jako Henson.

Plán byl velmi důmyslný. Všechny detaily s láskyplnou péčí vypracovali lidé, kteří se přitom zjevně bavili. Měl přistát s lodí na pokraji lesa, tak blízko k silové bariéře, jak mohl.

Dokonce ani jeho neznámí přátelé nemohli vypnout bariéru, aniž by vzbudili podezření. Naštěstí to od okraje ochranného štítu do Comarre bylo asi jen třicet kilometrů a v poměrně otevřené krajině. Bude muset dokončit cestu pěšky.

Když malá loď přistávala do lesa, nebylo ho prakticky vidět, jen se ozývalo praskání větví. Loď se bezpečně zastavila. Peyton vypnul tlumená světla v kabině a zadíval se ven. Neviděl nic. Držel se toho, co mu řekli, a neotevřel dveře. Usadil se tak pohodlně, jak se dalo, a čekal na úsvit.

Když se vzbudil, svítilo mu přímo do očí jasné slunce. Rychle na sebe navlékl vybavení, které mu dali přátelé, otevřel dveře kabiny a vystoupil do lesa.

Místo přistání bylo zvoleno velmi pečlivě a nebylo těžké prodrat se lesem do otevřené krajiny, která byla jen pár metrů daleko. Před ním ležely nízké travnaté kopce, tu a tam s několika štíhlými stromy. Den byl příjemný, i když bylo léto a rovník nebyl daleko. Postaralo se o to osm set let řízeného klimatu a velká umělá jezera, která zaplavila poušť.

Snad poprvé v životě vnímal Peyton přírodu tak, jak vypadala před příchodem člověka. Ale nepřipadala mu ani tak zvláštní ta divoká scenérie. Peyton nikdy nepoznal ticho. Vždycky se odněkud ozývalo bzučení strojů nebo vzdálený svist dopravních letadel, který k němu doléhal z výšek stratosféry.

Tady žádný takový zvuk nebyl, protože žádné stroje nemohly překročit silovou bariéru obklopující Rezervaci. Ozýval se tu jen vítr v trávě a skoro neslyšná směs hmyzích hlasů. Peytona to ticho znervózňovalo a udělal to, co by udělal skoro každý člověk jeho věku. Stiskl tlačítko svého osobního rádia a naladil si hudební kulisu.

Tak Peyton kráčel kilometr za kilometrem vlnící se krajinou Velké rezervace, největší oblasti přírodního prostředí, která na zeměkouli zbyla. Chůze byla snadná, protože neutralizátory vestavěné do jeho vybavení snížily jeho váhu skoro na nulu. Nesl s sebou mlhovinu nevtíravé hudby, která se stala pozadím lidského života skoro od objevení rádia. I když mu stačilo jen vyťukat pár čísel, aby se spojil s kýmkoli na planetě, skoro věřil tomu, že je sám v srdci přírody a chvíli pociťoval totéž, co Stanley nebo Livingstone, když do stejných míst vstupovali před víc než tisícem let.

Peyton byl naštěstí dobrý chodec a do poledne byl už na půl cestě k svému cíli. K polednímu jídlu se usadil pod skupinkou dovezených marťanských jehličnanů, které by dávného badatele ohromily. Peyton je však ve své nevědomosti považoval za samozřejmé.

Už měl před sebou hromádku prázdných plechovek, když si všiml nějakého objektu, který se po pláni rychle pohyboval směrem, kterým přišel i on sám. Byl příliš daleko, než aby se dal poznat. Až když bylo zjevné, že se skutečně blíží k němu, se Peyton namáhal vstát,

aby si ho lépe prohlédl. Zatím neviděl žádná zvířata – i když mnoho jich vidělo jeho – a díval se na návštěvníka se zájmem.

Peyton nikdy předtím neviděl lva, ale nedělalo mu potíže poznat to majestátní zvíře, které se k němu hnalo. K jeho cti třeba říci, že se jen jednou podíval na strom za sebou. Pak zůstal stát tam, kde byl.

Věděl, že na světě už nejsou žádná skutečně nebezpečná zvířata. Rezervace byla něco mezi velikou biologickou laboratoří a národním parkem a navštěvovaly ji tisíce lidí ročně. Všeobecně bylo známo, že pokud člověk nechá její obyvatele na pokoji, budou se chovat stejně. Vcelku to uspořádání úspěšně fungovalo.

Tohle zvíře se zjevně snažilo chovat přátelsky. Došlo rovnou k němu a začalo se mu láskyplně otírat o bok. Když Peyton znova vstal, velmi se zajímalo o prázdné plechovky od jídla. Nakonec se k němu obrátilo s neodolatelným výrazem v očích.

Peyton se zasmál, otevřel novou plechovku a její obsah pečlivě rozložil na plochý kámen. Lev tu poctu labužnicky přijal a zatímco jedl, listoval Peyton rejstříkem oficiálního průvodce, který mu jeho neznámí stoupenci prozíravě přibalili.

O lvech tu bylo několik stran i s fotografiemi – to kvůli mimozemským návštěvníkům. Informace byly uklidňující. Tisíc let vědeckého šlechtění krále zvířat značně vylepšilo. V minulém století sežral jen dvanáct lidí: v deseti případech ho následné vyšetřování zprostilo viny a ty další dva „nebyly prokázány“.

Ale kniha nic nepravila o nežádoucích lvech a o tom, jak se jich nejlépe zbavit. A nenaznačovala také, že by normálně byli tak přátelští jako tenhle exemplář.

Peyton nebyl nijak zvlášť dobrý pozorovatel. Chvíli mu trvalo, než si všiml úzkého kovového proužku kolem pravé přední tlapy lva. Byla na ní řada čísel a písmen a pak oficiální pečeť Rezervace.

Tohle nebylo divoké zvíře; celé své mládí patrně strávilo mezi lidmi. Nejspíš to byl jeden z těch slavných superlvů, které pěstovali vědci a pak je vypouštěli do volné přírody, aby vylepšili rasu. Podle zpráv, které o nich Peyton četl, byli někteří skoro tak inteligentní jako psi.

Rychle zjistil, že lev rozumí mnoha jednoduchým slovům, zvlášť pokud měla něco společného s jídlem. Dokonce i na tu dobu to bylo

nádherné zvíře, o dobrých třicet centimetrů větší než jeho šlachovití předchůdci o deset století dříve.

Když se Peyton znova vydal na cestu, lev mu vykročil po boku. Peyton si sice říkal, že lví přátelství sotva stojí za víc než za půl kila syntetického hovězího, ale bylo příjemné mít někoho, s kým mohl mluvit – a co víc, dokonce někoho, kdo se s ním nebude hádat. Po dlouhém a soustředěném přemýšlení se rozhodl, že „Leo“ bude pro jeho nového známého vhodné jméno.

Peyton ušel pár stovek metrů, když se najednou před ním oslepivě zablýsklo. I když si okamžitě uvědomil, co to je, lekl se, zastavil a zamrkal. Leo okamžitě utekl a už byl z dohledu. Ten by mi tedy v nebezpečí moc nepomohl, pomyslel si Peyton. Později měl svůj názor pozměnit.

Když se jeho zrak vzpamatoval, Peyton zjistil, že se dívá na mnohobarevnou výstrahu, jejíž písmena ohnivě zářila. Vznášela se bez pohnutí ve vzduchu a zněla:

POZOR!
BLÍŽÍTE SE
K ZAKÁZANÉMU ÚZEMÍ!
NEVSTUPUJTE!
Z rozkazu vládnoucí Světové rady

Peyton se na varování chvilku zamyšleně díval. Pak se rozhlédl po projektoru. Byl v kovové skříňce, ne příliš dobře ukryté vedle cesty. Rychle ji odemkl univerzálními klíči, který mu důvěřivá komise elektroniky věnovala při první promoci.

Po krátké prohlídce si s úlevou oddechl. Projektor byl jednoduchý. Cokoli, co půjde po cestě, ho uvede do provozu. Byl tu fotografický záznamník, ale ten byl vypojený. Peytona to nepřekvapilo, protože každé zvíře procházející kolem by ho uvedlo do činnosti. To bylo štěstí. Znamenalo to, že se nikdo nemusí dozvědět, že Richard Peyton III. kdy po téhle cestě šel.

Zavolal na Lea, který se pomalu vrátil; vypadalo to, že se sám za sebe stydí. Varování zmizelo a Peyton přidržel relátka otevřená, aby

se neobjevilo znovu, až Leo půjde kolem. Pak skříňku zase zamkl a pokračoval v cestě, zvědavý, co se bude dít dál.

Za dalších sto metrů na něj přísně promluvil hlas bez těla. Neřekl mu nic nového, ale hrozil spoustou drobných pokut, z nichž některé nebyly Peytonovi neznámé.

Bylo docela zábavné dívat se na Leův výraz, když se snažil najít zdroj zvuku. Peyton znova vyhledal projektor a zkontroloval ho, než šel dál. Bude asi bezpečnější sejít z cesty úplně. Dál mohou záznamová zařízení fungovat.

S určitými obtížemi přiměl Lea, aby se držel na kovovém pásu cesty, zatímco on sám šel po holé zemi na jejím okraji. Během dalšího půl kilometru lev uvedl v činnost další dvě elektronické pasti. Poslední zřejmě všechno přesvědčování vzdala. Pravila jen:

POZOR NA DIVOKÉ LVY

Peyton se podíval na Lea a začal se smát. Leo sice nepochopil, v čem je vtip, ale zdvořile se přidal. Za nimi s posledním zoufalým bliknutím zhasl varovný nápis.

Peyton uvažoval, proč tam ta znamení vůbec jsou. Snad měla odstrašit náhodné návštěvníky. Ti, kteří znají cíl, se jimi těžko nechají odradit.

Cesta se náhle stáčela vpravo – a před ním se objevilo Comarre. Bylo zvláštní, že něco, co očekával, ho může tak šokovat. Ležela před ním obrovská mýtina v džungli, napůl vyplněná černou kovovou stavbou.

Město mělo tvar terasovitého kužele, asi osm set metrů vysokého a u základny asi kilometr v průměru. Kolik se ještě skrývalo v podzemí, to Peyton nemohl ani uhodnout. Zastavil se, ohromen velikostí a podivností té obrovité budovy. Pak pomalu vykročil směrem k ní.

Město čekalo jako šelma přikrčená v doupěti. I když jeho hostů bylo teď velmi málo, bylo připraveno je přijmout, ať už to bude kdokoli. Někteří se vrátili při prvním varování, někteří při druhém. Pár jich dokonce došlo až k samotnému vchodu a pak je opustila odvaha. Ale většina těch, kdo se dostali až tak daleko, ochotně vstoupila dovnitř.

Tak Peyton došel až k mramorovým schodům, vedoucím k vysoké kovové zdi a zvláštnímu černému otvoru, který byl patrně jediným vchodem. Leo kráčel tiše po jeho boku a toho zvláštního okolí si málo všímal.

Peyton se zastavil u paty schodů a vytočil na svém komunikátoru číslo. Počkal, až uslyší potvrzovací tón, a pak pomalu promluvil do mikrofonu.

„Moucha vlétá do salónu."

Opakoval to dvakrát a připadal si jako blázen. Napadlo ho, že někdo asi má zvrácený smysl pro humor.

Nepřišla žádná odpověď. To byla součást dohody. Ale nepochyboval o tom, že jeho vzkaz někdo někde přijal, patrně v nějaké laboratoři ve Scientii, protože číslo mělo předvolbu západní polokoule.

Peyton otevřel svou největší masovou konzervu a rozložil její obsah na mramor. Vnořil prsty do lví hřívy a hravě ji pocuchal.

„Bude asi lepší, když zůstaneš tady, Leo," řekl. „Možná tam budu dost dlouho. Nezkoušej jít za mnou."

Na vrcholu schodiště se ohlédl. Ulevilo se mu, když zjistil, že se ho lev nepokouší sledovat. Seděl na zadku a pateticky se za ním díval. Peyton mu zamával a odvrátil se.

Nebyly tu dveře, jen obyčejný černý otvor v zakřiveném kovovém povrchu. To bylo zvláštní a Peyton přemýšlel, jak asi budovatelé města chtěli zabránit ve vstupu zvířatům. Pak ho na vchodu něco zaujalo.

Byl *příliš* černý. I když zeď byla ve stínu, neměl vchod správně být takhle černý. Vytáhl z kapsy minci a hodil ji dovnitř. Dopadla se zacinkáním a to ho uklidnilo. Udělal krok vpřed.

Jemně nastavený rozlišovač ignoroval minci, stejně jako ignoroval zatoulaná zvířata, která vstoupila do tohoto tmavého portálu. Ale přítomnost lidské mysli byla dostatečným impulsem k sepnutí relé. Štít, kterým Peyton prošel, na zlomek sekundy zavibroval energií. Pak znova znehybněl.

Peytonovi se zdálo, že trvá příliš dlouho, než se dotkne země, ale to ho znepokojovalo nejméně. Mnohem překvapivější byl prudký přechod ze tmy do jasného světla, z poněkud dusného horka džungle do teploty, která se v porovnání s ním zdála skoro mrazivá. Změna to

byla tak náhlá, že zalapal po dechu. Značně nesvůj se obrátil zpátky k obloukovému vchodu, kterým právě prošel.

Už tam nebyl. Nikdy tam nebyl. Stál na vyvýšeném kovovém stupínku v přesném středu velké kruhové místnosti s dvanácti obloukovými vchody po obvodu. Mohl vejít kterýmkoli z nich – kdyby všechny nebyly čtyřicet metrů daleko.

Na okamžik se Peytona zmocnila panika. Cítil, jak mu buší srdce, a s jeho nohama taky nebylo něco v pořádku. S pocitem hrozné osamělosti si sedl na stupínek a začal o situaci uvažovat logicky.

4. Znamení máku

Něco ho od černého vchodu okamžitě přeneslo do centra místnosti. Mohlo to mít jen dvě vysvětlení, obě stejně fantastická. Buď bylo uvnitř Comarre něco moc divného s prostorem, nebo jeho stavitelé zvládli tajemství přenosu hmoty.

Od té doby, co se lidé naučili rádiovými vlnami přenášet zvuk a obraz, snili o přenosu hmoty stejným způsobem. Peyton se podíval na stupínek, na kterém stál. Klidně v něm mohlo být nějaké elektronické zařízení – a ve stropě nad ním byla moc divná vyboulenina.

Ať už se to dělalo jak chtělo, neuměl si představit žádný lepší způsob, jak ignorovat nevítané návštěvníky. Trochu příliš spěšně slezl ze stupínku. Na tomhle místě se mu nechtělo zůstávat moc dlouho.

Nepříjemná byla myšlenka, že z tohohle místa nemůže odejít bez spolupráce toho stroje, který ho sem přenesl. Rozhodl se ale zabývat problémy postupně. Až skončí s průzkumem, měl by zvládnout tohle i další tajemství Comarre.

Nebyl nijak domýšlivý. Mezi Peytonem a staviteli města leželo pět století výzkumu. I když možná najde mnohé, co pro něj bude nové, nebude to nic, co by nedokázal pochopit. Náhodně zvolil jeden východ a pustil se do průzkumu města.

Stroje ho sledovaly a dávaly si načas. Byly vyrobeny proto, aby sloužily jedinému účelu, a tento svůj úkol dosud slepě plnily. Kdysi dávno přinesly mír zapomnění unaveným myslím svých tvůrců. Stejné

zapomnění mohly dosud přinést komukoli, kdo vstoupil do města Comarre.

Přístroje začaly s analýzou, když Peyton vkročil z lesa dovnitř. Nedalo se to udělat příliš rychle, tahle pitva lidské mysli se všemi jejími nadějemi, touhami a obavami. Syntetizéry se nespustí ještě celé hodiny. Do té doby je třeba se postarat o hostovu zábavu, než bude připravena štědřejší pohostinnost.

Unikající návštěvník způsobil robotovi hodně potíží, než ho konečně našel a dostihl, protože Peyton při svém průzkumu města přecházel rychle z místnosti do místnosti. Nakonec se stroj zastavil uprostřed malé kruhové místnosti lemované magnetickými spínači a osvětlené jedinou zářivkou.

Přístroje robotovi říkaly, že Peyton je jen pár metrů daleko, ale jeho čtyři oční čočky po něm nezahlédly ani stopu. To stroj zmátlo tak, že se zastavil nehnutě a tiše. Jediným zvukem bylo tiché vrnění motoru a občasné cvaknutí relátka.

Peyton stál na visuté rampě tři metry nad zemí a s velkým zájmem stroj sledoval. Viděl blýskavý kovový válec, tyčící se z tlustého spodního podstavce na malých kolečkách. Neměl žádné končetiny. Válec byl jednolitý, kromě kroužku zrakových čoček a malé zvukové mřížky.

Bylo zábavné sledovat ohromení stroje, jehož mysl se potýkala s dvěma rozdílnými informacemi. I když věděl, že Peyton musí být v místnosti, oči mu říkaly, že je pokoj prázdný. Robot se rozběhl v malých kroužcích dokola, až se ho Peytonovi zželelo a sestoupil s lávky. Stroj okamžitě přestal kroužit a spustil svůj uvítací projev.

„Jsem A-Pět. Odvedu vás kamkoli si budete přát. Prosím dejte mi rozkazy ve standardním robotím slovníku.“

Peyton byl trochu zklamaný. Byl to úplně obyčejný, standardní robot. Od města, které postavil Thordarsen, by byl čekal něco lepšího. Ale stroj mohl být velmi užitečný, když ho použije správně.

„Děkuji,“ řekl zbytečně. „Prosím odveď mě do obytné části.“

I když si Peyton byl teď jist, že město je úplně automatické, stále ještě bylo možné, že se tu vyskytuje život. Mohl by tu být i nějaký člověk, který by mu pomohl v jeho poslání, i když to nejlepší, v co mohl doufat, patrně bylo, že se mu nikdo nepokusí v něm zabránit.

Malý stroj se beze slova obrátil na kolečkách a vyjel z místnosti. Chodba, kterou Peytona vedl, končila krásně zdobenými dveřmi, které se už dřív marně snažil otevřít. A-Pět zřejmě znal jejich tajemství, protože jak se blížili, tlustá kovová deska se tiše odsunula stranou. Robot vjel do malé krabicovité místnůstky.

Peyton přemýšlel, jestli vstoupili do dalšího přenašeče hmoty, ale rychle zjistil, že to není nic neobvyklejšího než výtah. Podle doby výstupu usoudil, že je musel vyvézt skoro na vrchol města. Když se dveře odsunuly, připadalo Peytonovi, jako by vstoupil do jiného světa.

Chodby, ve kterých byl předtím, byly šedé a nezdobené, čistě účelové. Tyto prostorné haly a sály byly naproti tomu zařízeny s nejvyšším přepychem. Šestadvacáté století bylo dobou květnaté dekorativnosti a barevnosti, kterou následující věky pohrdaly. Ale Dekadenti daleko překonali svou dobu. Při stavbě Comarre využili do krajnosti nejen možností umění, ale i psychologie.

Ani celý život by člověku nestačil na to, aby prohlédl všechny fresky, řezby a obrazy, složité čalouny, které vypadaly tak zářivé, jako když byly vyrobeny. Zdálo se být naprosto nesprávné, aby tak nádherné místo bylo opuštěno a ukryto před světem. Peyton skoro zapomněl na své vědecké poslání a pobíhal od divu k divu jako dítě.

Byla to práce génia, možná největšího, jakého kdy svět znal. Ale byl to nezdravý a zoufalý génius, takový, který ztratil víru v sebe sama, ale zachoval si přitom obrovské technické schopnosti. Poprvé Peyton pochopil, proč budovatelé Comarre dostali své jméno.

Umění Dekadentů ho zároveň odpuzovalo i fascinovalo. Nebylo zlé, protože nemělo naprosto žádnou souvislost s morálními standardy. Jeho hlavními charakteristikami asi byly únava a deziluze. Po chvíli Peyton, který sám sebe nepovažoval za nijak vnímavého k vizuálnímu umění, pocítil, jak se mu do duše vkrádá slabounká deprese. Ale přesto se nedokázal odtrhnout.

Nakonec se Peyton znova obrátil k robotovi.

„Žije tu teď někdo?“

„Ano.“

„Kde jsou?“

„Spí.“

Kdovíproč to znělo jako naprosto přirozená odpověď. Peyton si připadal hrozně unavený. Už aspoň hodinu musel bojovat sám se sebou, aby zůstal vzhůru. Zdálo se, jako by tu něco nabádalo k spánku, skoro mu ho vnucovalo. Zítra bude dost času najít ta tajemství, pro která přišel. Teď nechtěl nic než spát.

Automaticky následoval robota, když ho vedl z prostorných hal do chodby lemované kovovými dveřmi, z nichž na každých byl povědomý symbol, který Peyton nedokázal rozeznat. Jeho ospalá mysl se ještě neochotně potýkala s tímto problémem, když se robot tiše zastavil u jedněch dveří, které se otevřely.

Měkce čalouněná pohovka v setmělé místnosti byla neodolatelná. Peyton k ní automaticky doklopýtal. Když se nořil do spánku, v mozku se mu rozlila záře uspokojení a zároveň varování. Konečně rozpoznal ten symbol na dveřích, i když jeho mysl byla příliš unavená, než aby rozeznala jeho význam.

Byl to mák.

V činnosti města nebyla žádná léčka, žádná zlá vůle. Neosobně plnilo úkol, pro který bylo předurčeno.

Všichni, kdo vstoupili do Comarre, vědomě a rádi přijímali jeho dary. Tenhle návštěvník byl první, který si jich nevšímal.

Integrátory byly už připravené po celé hodiny, ale neklidná, zkoumavá mysl jim unikala. Mohly si dovolit čekat, dělaly to už pět set let.

A teď se obranné valy té zvláštně zatvrzelé mysli drolily, jak Richard Peyton klidně usínal. Kdesi hluboko v srdci Comarre cvaklo relé, a složité, pomalu kolísající proudy začaly svůj příliv a odliv v řekách elektronek. Vědomí, které bývalo Richardem Peytonem III., přestalo existoval.

Peyton usnul okamžitě. Chvíli nevnímal vůbec nic. Pak se začaly vracet útržky vědomí. A pak, jako vždycky, začal snít.

Bylo to zvláštní, že se mu v mysli objevil zrovna jeho oblíbený sen a byl ještě živější než kdy předtím. Peyton po celý život miloval moře a jednou viděl neuvěřitelnou krásu tichomořských ostrovů z vyhlídkové terasy nízko letícího dopravního letadla. Nikdy je nenavštívil, ale často si přál, aby mohl celý život strávit na nějakém odlehlém, mírumilovném ostrově a nestarat se o budoucnost světa.

Byl to sen, který v některém období svého života poznal téměř každý člověk, ale Peyton byl natolik rozumný, že si uvědomil, že dva měsíce takové existence by ho zahnaly nazpět do civilizace, napůl šíleného nudou. Jeho sny se však takovými úvahami nikdy nezabývaly a on zase ležel pod palmami, příboj bubnoval na útesy za lagunou, která ve svém azurovém zrcadle odrážela slunce.

Sen byl neobyčejně životný, tak životný, že i ve spánku si Peyton říkal, že žádný sen přece nemůže být tak skutečný. Pak skončil, tak náhle, že se zdálo, jako by jeho myšlenky někdo přeřízl. To vyrušení ho prudce přivedlo k vědomí.

Peyton, trpce zklamaný, ležel chvíli s očima pevně zavřenýma a snažil se vrátit si svůj ztracený ráj. Ale bylo to k ničemu. Něco mu pulzovalo v mozku a bránilo mu spát. A jeho pohovka byla najednou velmi tvrdá a nepohodlná. Neochotně se soustředil na příčinu toho vyrušení.

Peyton byl vždycky realista a filosofické myšlenky ho neznepokojovaly, takže ten šok byl pro něj mnohem větší, než by byl pro mnoho méně inteligentních mozků. Nikdy předtím nepochyboval o vlastním zdravém rozumu, ale teď ano. Protože zvuk, který ho vzbudil, byly nárazy příboje o útes. Ležel na zlatém písku vedle laguny. Kolem vzdychal v palmách vítr a jeho teplé prsty ho jemně hladily.

Peyton si chvilku představoval, že ještě sní. Ale ve skutečnosti nemohl mít nejmenší pochybnost. Když je člověk duševně zdravý, nemůže si realitu nikdy splést se snem. Tohle byla realita, pokud ve vesmíru vůbec nějaká realita existuje.

Jeho ohromení se pomalu ztrácelo. Vstal a písek z něj opadal jako zlatá sprška. Zaclonil si oči a rozhlédl se po pláži.

Nepozastavil se nad tím, proč je celé to místo tak známé. Připadalo mu celkem přirozené, že ví, že vesnice je kousek dál v zátoce. Za chvíli se připojí ke svým přátelům, od kterých byl chvíli oddělen v tom světě, na který rychle zapomínal.

Matně si ještě pamatoval na mladého inženýra – dokonce i jméno už mu vypadlo z paměti – který kdysi toužil po slávě a moudrosti. V tom druhém životě toho pošetilého člověka dobře znal, ale teď už mu nikdy nevysvětlí, jak marné byly jeho ambice.

Pomalu se loudal po pláži a poslední nejasné vzpomínky na jeho stínový život ho opouštěly s každým krokem jako se podrobnosti snu ztrácejí v denním světle.

Na druhém konci světa čekali tři velmi znepokojení vědci v opuštěné laboratoři, oči upřené na mnohakanálový komunikátor neobvyklého vzhledu. Přístroj už devět hodin mlčel. Během prvních osmi žádný vzkaz nečekali, ale teď měl smluvený signál už víc než hodinu zpoždění.

Alan Henson netrpělivě vyskočil.

„Musíme něco udělat! Zavolám mu.“

Ostatní dva vědci se nervózně podívali jeden na druhého.

„Ale ten hovor může někdo zachytit!“

„Ne, leda by nás výslovně sledovali. A i kdyby, neřeknu nic neobvyklého. Peyton to pochopí, jestli vůbec může odpovědět…“

Jestli Richard Peyton někdy vnímal plynutí času, teď na to zapomněl. Reálná byla jen současnost, protože minulost i budoucnost byly skryty neproniknutelnou oponou tak, jako může být rozlehlá krajina ukryta závojem hustého deště.

Peyton si současnosti užíval a byl naprosto spokojený. Nic nezbylo z té nepokojné, stále se někam ženoucí mysli, která se kdysi trochu nejistě vydala dobývat nová pole vědění. Vědění mu teď k ničemu nebylo.

Později si nedokázal vzpomenout vůbec na nic ze svého života na ostrově. Měl tam mnoho společníků, ale jejich jména i tváře se vytratily. Láska, klid mysli, štěstí – to všechno na krátký okamžik měl. A přesto si nedokázal vzpomenout na nic víc než na posledních pár okamžiků svého života v ráji.

Bylo zvláštní, že skončil tak, jak začal. Zase byl na břehu laguny, ale tentokrát byla noc a on nebyl sám. Měsíc, který jako by byl pořád v úplňku, visel nízko nad oceánem a jeho stříbrné paprsky dosahovaly daleko k okraji světa. Hvězdy, které nikdy neměnily svou polohu na obloze, zářily na nebi jako klenoty, nádhernější než zapomenuté hvězdy na Zemi.

Ale Peyton myslel na jiné krásy a znovu se sklonil k postavě ležící na písku, který nebyl o nic zlatější než vlasy, nedbale na něm rozhozené.

Pak se ráj kolem něj zachvěl a rozplynul. Vykřikl úzkostí, protože všechno, co miloval, se mu vymykalo z rukou. Jen rychlost toho přenosu mu zachránila zdravý rozum. Když to skončilo, cítil se jako Adam, když se za ním navždy zavřely brány ráje.

Ale zvuk, který ho přenesl zpátky, byl ten nejobyčejnější zvuk na světě. Možná, že jiný by ho v jeho skrýši ani nedostihl. Bylo to jen ječení jeho komunikátoru, který ležel na podlaze vedle jeho pohovky, tady v temné místnosti v městě Comarre.

Rámus utichl, když automaticky stiskl tlačítko příjmu. Nejspíš odpověděl něco, co toho neznámého volajícího uspokojilo – kdo je to Alan Henson? – protože za chvilku se spojení přerušilo. Peyton, stále ještě omámený, se posadil na pohovce, hlavu položenou v dlaních, a snažil se znovu zorientovat v životě.

Nemohlo se mu to zdát; tím si byl jistý. Spíš to bylo, jako by žil druhý život a teď se vracel ke své staré existenci jako člověk, který se zotavuje z amnézie. I když ještě nemyslel úplně jasně, v mozku se mu utvářelo jedno pevné přesvědčení: v Comarre už nikdy nesmí usnout.

Vůle a charakter Richarda Peytona III. se vracely ze svého vyhnanství. Nejistě vstal a vyšel z pokoje. Ocitl se znovu v té dlouhé chodbě se stovkami stejných dveří. S novým pochopením se podíval na symbol na nich vyrytý.

Skoro si nevšímal, kam to vlastně jde. Jeho mysl byla příliš soustředěna na svůj problém. Jak šel, mozek se mu čistil a náhle přišlo pochopení. Zatím to byla jen teorie, ale už brzo ji ověří.

Lidská mysl je jemná, chráněná věc, která nemá žádný přímý kontakt se světem a všechny své znalosti a zkušenosti shromažďuje prostřednictvím tělesných smyslů. Bylo možné zaznamenávat myšlenky a city tak, jak se kdysi dávno zaznamenávaly zvuky na kilometry drátů.

Když budou takové myšlenky promítnuty do jiného mozku, jehož tělo bude v bezvědomí a všechny smysly otupeny, bude si mozek myslet, že prožívá realitu. Neexistuje způsob, jakým by mohl celý

ten klam prohlédnout, asi tak, jako člověk nedokáže rozlišit dokonale nahranou symfonii od živého přednesu.

To všechno se už vědělo celá staletí, ale stavitelé Comarre tu znalost využili jako nikdo jiný na světě. Někde uvnitř města musejí být stroje, které zaznamenaly každý vjem a zkušenost, které může znát lidská mysl. Z těchto surovin je možné stvořit jakoukoli možnou budoucnost.

Teď Peyton také konečně pochopil rozsah geniality, která vybudovala Comarre. Stroje analyzovaly jeho nejhlouběji ukryté myšlenky a postavily mu svět založený na jeho podvědomých touhách. Pak, když nastala příležitost, převzaly vládu nad jeho mozkem a vložily do něj to všechno, co zažil.

Nebylo divu, že v tom už napůl zapomenutém ráji měl všechno, po čem kdy toužil. A nebylo divu, že v průběhu věků tolik lidí hledalo mír, jaký může přinést jedině Comarre!

5. Inženýr

Peyton už se docela vzpamatoval, když ho zvuk koleček přiměl ohlédnout se. Malý robot, který byl jeho průvodcem, se vracel. Velké stroje, které ho ovládaly, chtěly nepochybně vědět, co se s jeho chráněncem stalo. Peyton čekal a v hlavě se mu pomalu formovala myšlenka.

A-Pět začal znova se svou úvodní řečí. Zdálo se to nepatřičné, takový jednoduchý stroj na místě, kde automatika dosáhla svých nejkrajnějších možností. Pak si Peyton uvědomil, že robot je možná tak nekomplikovaný schválně. Nemělo smysl používat složitý stroj, když jednoduchý mohl posloužit stejně dobře – nebo lépe.

Peyton si té známé řeči už nevšímal. Věděl, že všichni roboti musejí poslouchat příkazy lidí, leda by jim jiní lidé předem nařídili opak. Dokonce i projektory města, pomyslel si ironicky, poslouchaly příkazy jeho vlastního podvědomí.

„Odveď mě k myšlenkovým projektorům," přikázal.

Jak očekával, robot se nepohnul. Odpověděl jen: „Nerozumím."

Peytonova nálada se zlepšovala, protože se už zase cítil pánem situace.

„Pojď sem a nepohni se, dokud ti to nepřikážu.“

Selektory a relé robota zvažovaly pokyn. Nenašly žádný příkaz, který by mu protiřečil. Malý stroj pomalu popojel vpřed. Odsoudil se sám – už nemohl couvnout. Nemohl se pohnout, dokud mu to Peyton nenařídí nebo dokud se nestane něco, co by jeho příkaz převážilo. Robotí hypnóza byl starý trik, obzvlášť milovaný zlomyslnými chlapci.

Peyton rychle vyprázdnil svou brašnu s nástroji, které má každý inženýr vždycky u sebe: univerzální šroubovák, rozkládací francouzský klíč, automatickou vrtačku a nejdůležitější součást, atomový kráječ, který se mohl prokousat i nejsilnějším kovem během několika sekund. Pak se s obratností vyplývající z dlouholeté praxe pustil do práce na nic netušícím stroji.

Robot byl naštěstí vyroben tak, aby ho bylo možno lehce opravit, a dal se tedy snadno otevřít. Na ovládacích prvcích nebylo nic neobvyklého a Peytonovi netrvalo dlouho objevit pohonný mechanismus. Teď, ať se stane cokoli, stroj nemohl utéci. Byl ochromený.

Pak ho oslepil, jeden po druhém vyhledal jeho elektrické smysly a vyřadil je z činnosti. Za chvíli nebyl malý stroj nic víc než válec plný složitého šrotu. Peyton si připadal jako chlapec, který právě zlomyslně napadl bezmocné pendlovky. Posadil se a čekal na to, co muselo přijít.

Trochu neprozřetelně sabotoval robota tak daleko od úrovně strojovny. Robotu – transportérovi trvalo skoro čtvrt hodiny, než se z těch hlubin propracoval až k němu. Peyton uslyšel v dálce dunění jeho kol a věděl, že jeho výpočty byly správné. Havarijní služba byla na cestě.

Transportér byl jednoduchý přenášecí stroj s řadou ramen, která mohla uchopit a držet poškozeného robota. Jak se zdálo, byl slepý, i když nebylo pochyb, že jeho speciální smysly pro tyto účely bohatě postačují.

Peyton počkal, až sebral nešťastný A-Pět. Pak na něj naskočil, přičemž se držel z dosahu mechanických údů. Vůbec by se mu nelíbilo, aby si ho transportér spletl s dalším robotem v nouzi. Naštěstí si ho velký stroj vůbec nevšímal.

Tak Peyton sestupoval obrovskou budovou patro za patrem, přes obytné části, přes místnost, ve které se ocitl úplně na začátku, a pak ještě níž, do oblastí, které ještě neviděl. Jak sestupoval, charakter města kolem něj se měnil.

Pryč bylo pohodlí a marnotratnost vyšších pater a místo něj byla kolem „země nikoho“ – holé chodby, které byly prakticky jen velkými kolektory plnými kabelů. Nakonec skončily i ty. Nosič projel několika velkými posuvnými dveřmi – a byl u cíle.

Rady panelů s relé a selektorovými mechanismy se zdály nekonečné, ale i když byl Peyton v pokušení seskočit ze svého nic netušícího hřebce, počkal si, až se v dohledu objevily hlavní ovládací panely. Pak slezl z transportéru a díval se za ním, jak mizí v dáli cestou do nějaké ještě vzdálenější části města.

Napadlo ho, jak dlouho asi bude superautomatům trvat, než A-Pět opraví. Provedl svou sabotáž velmi pečlivě a popravdě řečeno si myslel, že malý stroj půjde spíš do šrotu. Pak, s pocity vyhladovělého člověka, kterého najednou pozvali na banket, začal zkoumat divy města.

V příštích pěti hodinách se zastavil jen jednou, aby poslal signál svým přátelům. Rád by jim řekl o svém úspěchu, ale byl to příliš velké riziko. Poté, co vykonal pravé divy v oboru sledování obvodů, zjistil funkce hlavních jednotek a začal zkoumat některá druhotná zařízení.

Bylo to přesně tak, jak čekal. Myšlenkové analyzátory a projektory byly v patře hned nad tímhle centrálním zařízením a daly se odtud ovládat. O tom, jak pracují, neměl představu. Mohlo by trvat celé měsíce, než by rozluštil všechna jejich tajemství. Ale identifikoval je a myslel si, že by je patrně mohl vypnout, kdyby bylo potřeba.

O chvíli později objevil myšlenkový monitor. Byl to malý stroj, podobný dávné manuální telefonní ústředně, ale mnohem složitější. Sedadlo operátora bylo podivné zařízení, izolované od země a završené sítí drátů a krystalických tyčinek. Byl to tady první stroj, určený pro přímé lidské použití. Možná ho vytvořili první inženýři, aby s jeho pomocí uvedli město do provozu.

Peyton by se neodvážil myšlenkového monitoru použít, kdyby na ovládací desce nebyly podrobné instrukce. Po chvilce experimento-

vání zapnul jeden obvod a pomalu přidával energii, ale ukazatel intenzity přitom držel hluboko pod červenou ryskou označující nebezpečí.

Bylo dobře, že to udělal, protože důsledky byly šokující. Stále si zachovával svou vlastní osobnost, ale do jeho vlastních myšlenek se vtiskly myšlenky a představy, které mu byly naprosto cizí. Díval se do jiného světa oknem mysli mimozemšťana.

Bylo to, jako by jeho tělo bylo na dvou místech současně, i když pocity jeho druhé osobnosti byly mnohem méně životné než ty, které vnímal skutečný Richard Peyton III. Teď už chápal význam červené rysky. Kdyby myšlenkovou intenzitu příliš zesílil, určitě by se zbláznil.

Peyton vypnul přístroj, aby mohl nerušeně přemýšlet. Teď už věděl, co robot myslel, když říkal, že ostatní obyvatelé města spí. V Comarre byli i jiní lidé, kteří leželi v transu pod myšlenkovými projektory.

V duchu se vrátil k dlouhé chodbě a jejím stovkám kovových dveří. Cestou dolů minul mnoho takových chodeb a bylo zřejmé, že větší část města není nic jiného než obrovská plástev komůrek, v nichž tisíce lidí sní svůj život.

Vyzkoušel obvody na desce jeden po druhém. Většina z nich byla hluchá, ale asi padesát jich ještě fungovalo. A každý z nich obsahoval všechny myšlenky, touhy a city jedné lidské mysli.

Peyton teď při plném vědomí už dobře chápal, jak byl oklamán, ale to vědomí mu přineslo jen málo útěchy. Viděl nedostatky těch umělých světů, všiml si, jak otupělé byly všechny kritické schopnosti mysli, zatímco do ní proudil nekonečný tok jednoduchých, ale živých citů.

Ano, všechno to teď vypadalo velmi jednoduché. Ale neměnilo to nic na faktu, že se ten umělý svět zdál svému majiteli naprosto reálný – tak reálný, že v mysli stále cítil bolest nad tím, že ho musel opustit.

Skoro hodinu zkoumal Peyton světy padesáti spících myslí. Byla to fascinující, i když odpudivá výprava. Za tu hodinu se o lidském mozku a jeho skrytých touhách dozvěděl víc, než o čem se mu kdy snilo. Když skončil, seděl velmi dlouho u ovládacího panelu a roze-

bíral své nově získané znalosti. Zmoudřel o mnoho let a jeho mládí se náhle zdálo velmi vzdálené.

Poprvé se přímo dozvěděl, že perverzní a zlé touhy, které občas zčeřily hladinu jeho vlastní mysli, sdílejí všechny lidské bytosti. Stavitelé Comarre nedbali na zlo a dobro – a stroje byly jejich věrnými služebníky.

Bylo uspokojující vědět, že jeho teorie byly správné. Peyton teď pochopil, jak těsně unikl. Kdyby v těchto zdech znova usnul, nemusel by se už probudit. Náhoda ho jednou zachránila, ale podruhé se to už nestane.

Myšlenkové projektory bylo potřeba vyřadit z činnosti, a to tak důkladně, aby je roboti nedokázali opravit. I když jistě zvládnou normální poruchy, nedokážou si poradit se sabotáží takového rozsahu, jakou plánoval Peyton. Až skončí, nebude už Comarre hrozbou. Už nikdy znova nepolapí jeho mysl ani mysl žádného budoucího návštěvníka, který sem snad přijde.

Nejdřív bude muset objevit spáče a oživit je. To může být dlouhý úkol, ale strojovna byla naštěstí vybavena standardním monovizním hledacím zařízením. Dokonce jím mohl vysílat i svůj hlas, kdyby bylo třeba, ale ne svůj obraz. Ten typ stroje vešel v použití až potom, co bylo Comarre postaveno.

Chvilku mu trvalo, než zvládl ovládání, a paprsek zpočátku zmateně bloudil po celém městě. Peyton zjistil, že se dívá na spoustu překvapujících míst, a jednou dokonce zahlédl i les – i když byl vzhůru nohama. Byl zvědavý, jestli je Leo ještě někde kolem, a s určitými potížemi našel vchod.

Ano, tamhle je, přesně tak, jak ho včera opustil. A pár metrů od něj ležel věrný Leo, hlavu obrácenou k městu a na tváři zjevně znepokojený výraz. Peytona to hluboce dojalo. Byl by rád věděl, jestli by dokázal lva nějak dostat do Comarre. Morální podpora by se mu hodila, protože po událostech dnešní noci měl dojem, že by potřeboval společníka.

Metodicky prozkoumal stěnu města a ulevilo se mu, když v přízemí objevil několik skrytých vchodů. Přemýšlel celou dobu, jak se dostane ven. I kdyby dokázal spustit přenašeč hmoty naopak, ta

představa se mu nelíbila. Dával rozhodně přednost staromódnímu fyzickému pohybu prostorem.

Vchody byly všechny zapečetěné a on chvíli nevěděl, co dělat. Pak začal hledat robota. Po chvíli objevil jedno z dvojčat nebožtíka A-Pět, jak se valí chodbou za nějakým záhadným úkolem. K jeho úlevě uposlechl rozkazu beze slova a otevřel dveře.

Peyton znova nasměroval paprsek ven a ohnisko zastavil asi metr od Lea. Pak tiše zavolal:

„Leo!“

Lev polekaně vzhlédl.

„Ahoj, Leo – to jsem já – Peyton!“

Lev zvolna obešel kruh. Vypadal zmateně. Pak se vzdal a bezmocně se posadil.

Dalo dost přemlouvání, aby Peyton přilákal Lea k vchodu. Lev poznal jeho hlas a byl ochoten za ním jít, ale byl hrozně zmatený a trochu nervózní. U vchodu chvíli zaváhal, protože se mu nelíbilo ani Comarre, ani tiše čekající robot.

Peyton velmi trpělivě vysvětlil Leovi, že má následovat robota. Opakoval své pokyny různými způsoby tak dlouho, až si byl jistý, že lev rozumí. Pak promluvil přímo ke stroji a přikázal mu, aby lva odvedl do velína. Ještě chvíli se díval, aby si byl jistý, že Leo za robotem jde. Pak s posledními povzbudivými slovy podivný pár opustil.

Trochu ho zklamalo, že se nemůže podívat do žádné z těch zamčených místností za symbolem máku. Buď byly proti paprsku chráněné, nebo byl monovizor sestrojen tak, aby do těchto prostor nemohl nahlédnout.

Peytona to neodradilo. Spáči se prostě vzbudí tvrdým způsobem, stejně jako on. Protože se podíval do jejich soukromých světů, necítil k nim soucit a jen smysl pro povinnost ho nabádal, aby je vzbudil. Nezaslouží si žádné ohledy.

Najednou ho zasáhla strašlivá představa. Co asi projektory vyslaly do jeho mysli jako odpověď na jeho skryté touhy, co asi všechno bylo v té zapomenuté idyle, ze které se tak nerad vracel? Byly jeho skryté myšlenky stejně pochybné jako myšlenky těch ostatních spáčů?

Byla to nepříjemná představa a on ji odsunul stranou. Usedl znovu u centrálního panelu. Nejdřív rozpojí obvody, pak zničí projektory tak, aby se už nikdy nedaly použít. Kouzlo, kterým Comarre zasáhlo tolik myslí, bude navěky zlomeno.

Peyton se naklonil vpřed, aby zatáhl za složité vypínače obvodů, ale svůj pohyb nedokončil. Jemně, ale velmi pevně ho zezadu uchopila čtyři kovová ramena. Kopal a rval se, ale přesto byl vyzdvižen do vzduchu a odnesen od ovládacích prvků do středu místnosti. Pak byl znova postaven na zem a čtyři kovová ramena ho pustila.

Peyton, spíš rozzlobený než vystrašený, se prudce obrátil ke svému uchvatiteli. Ze vzdálenosti několika metrů ho tiše sledoval nejsložitější robot, jakého kdy viděl. Tělo měl přes dva metry vysoké a spočíval asi na deseti velkých balonových pneumatikách.

Z různých částí jeho kovového šasi trčela na všechny strany chapadla, ramena, táhla a další, méně snadno popsatelná zařízení. Na dvou místech byly skupiny končetin zaměstnány rozebíráním nebo opravováním různých částí zařízení, které Peyton poznal a trochu provinile sebou trhl.

Peyton pomalu odhadoval svého protivníka. Byl to zjevně robot nejvyššího řádu. Ale použil proti němu fyzického násilí – a to člověku žádný robot nemůže udělat, i když může odmítnout uposlechnout jeho příkazů. Něco takového může robot provést, jen pokud ho přímo ovládá jiná lidská mysl. To znamená, že někde tady ve městě je lidský život, vědomý a nepřátelský život.

„Kdo jsi?“ vykřikl Peyton nakonec, a neoslovoval robota, ale toho, kdo jej ovládal.

Stroj odpověděl bez rozeznatelné časové prodlevy, precizním a automatickým hlasem, který se nezdál být jen zesílenou řečí lidské bytosti.

„Jsem inženýr.“

„Tak pojď ven, ať tě vidím.“

„Vidíte mě.“

Ten nelidský tón hlasu i sama slova způsobila, že Peytonův hněv v okamžiku vyprchal a nahradil ho nevěřícný úžas.

Tenhle stroj neovládala žádná lidská bytost. Byl stejně automatický jako ostatní roboti v městě – ale na rozdíl od nich, a na rozdíl od

všech ostatních robotů, které svět kdy znal, měl vlastní vůli a vědomí.

6. Noční můra

Jak Peyton rozšířenýma očima zíral na stroj, cítil, jak se mu ježí vlasy, ne strachem, ale čirou intenzitou vzrušení. Jeho výprava se setkala s úspěchem – sen více než tisíce let stál tady, před jeho očima.

Před dávnými věky získaly stroje omezenou inteligenci. Teď konečně dosáhly samostatného vědomí. To bylo to tajemství, které by byl Thordarsen daroval světu – to tajemství, které chtěla Rada utajit, protože se bála jeho následků.

Nevzrušený hlas znova promluvil.

„Jsem rád, že jste si uvědomil pravdu. Tím se všechno zjednoduší."

„Ty mi čteš myšlenky?" zalapal Peyton po dechu.

„Samozřejmě. To se dělalo od chvíle, co jste vešel."

„Ano, to jsem pochopil," řekl Peyton zachmuřeně. „A co se mnou hodláš udělat teď?"

„Musím vám zabránit poškodit Comarre."

To je docela rozumné, pomyslel si Peyton.

„A kdybych teď odešel? Vyhovovalo by ti to?"

„Ano. To by bylo dobré."

Peyton se musel zasmát. Inženýr byl pořád jen robot, i přes svou téměř lidskost. Nebyl schopen lsti a to Peytonovi možná poskytne výhodu. Nějakým trikem ho musí přimět, aby mu odhalil svá tajemství. Ale robot mu znova četl myšlenky.

„To nedovolím. Už tak jste se dozvěděl příliš mnoho. Musíte odejít okamžitě. Použiji síly, pokud to bude nutné."

Peyton se rozhodl hrát o čas. Když nic jiného, může aspoň zjistit, jaké hranice má inteligence tohohle úžasného robota.

„Než odejdu, řekni mi jednu věc. Proč ti říkají inženýr?"

Robot odpověděl okamžitě.

„Když se objeví vážná porucha, kterou nemohou opravit roboti, poradím si s ní. Mohu přebudovat Comarre, pokud to bude nutné. Normálně, když všechno správně funguje, jsem nečinný.“

Peytona napadlo, jak je představa „nečinnosti“ lidské mysli cizí. Proti své vůli ho pobavilo, jak inženýr důsledně rozlišuje sebe a „roboty“. Položil otázku, která se sama nabízela.

„A když se něco stane s tebou?“

„Jsme tu dva. Ten druhý je teď nečinný. Každý z nás může opravit toho druhého. To bylo potřeba jednou, před třemi sty lety.“

Ten systém neměl chybu. Comarre bylo chráněno před jakoukoli nehodou na milion let. Stavitelé města ustanovili tyto věčné poručníky, aby nad nimi bděli, zatímco oni sami se vydali hledat své sny. Nebylo divu, že i když tvůrci Comarre jsou dávno mrtví, město stále plní svůj zvláštní účel.

Jaká tragédie, pomyslel si Peyton, že všechna ta genialita byla tak vyplýtvána! Tajemství inženýra by mohla způsobit revoluci v technologii robotů, mohla by vytvořit nový svět. Když teď byly vytvořeny první stroje s vlastním vědomím, kde jsou jaké hranice?

„Nejsou,“ ozval se robot náhle. „Thordarsen mi řekl, že roboti budou jednou inteligentnější než lidé.“

Bylo zvláštní slyšet stroj vyslovit jméno svého tvůrce. Tak tohle tedy byl Thordarsenův sen! Jeho nesmírnost si ještě ani sám plně neuvědomil. I když na něj byl zpola připraven, nedokázal jen tak lehce přijmout z něj plynoucí závěry. Koneckonců mezi robotem a lidskou myslí leží obrovská propast.

„Ne větší než mezi člověkem a zvířaty, z nichž povstal, to jednou řekl Thordarsen. Vy, člověk, nejste víc než velmi složitý robot. Já jsem jednodušší, ale výkonnější. To je všechno.“

Peyton zvažoval to prohlášení. Jestli člověk opravdu není víc než složitý robot – stroj vytvořený z živých buněk místo z drátů a elektronek – budou jednoho dne vytvořeni ještě složitější roboti. Až ten den přijde, skončí nadvláda člověka. Stroje snad budou stále jeho služebníky, ale budou inteligentnější než jejich pán.

Ve velké místnosti obložené řadami analyzátorů a relé bylo naprosté ticho. Inženýr upřeně sledoval Peytona a jeho ramena a chapadla přitom stále pilně opravovala.

Peyton začínal být zoufalý. Bylo typické, že odpor ho jen utvrdil v jeho odhodlání. Nějak musí zjistit, jak je inženýr postaven. Jinak vyplýtvá svůj život tím, že se bude snažit vyrovnat se Thordarsenovu géniu.

Bylo to zbytečné. Robot byl stále o krok napřed.

„Nemůžete dělat plány proti mně. Jestli se pokusíte uniknout tamtěmi dveřmi, hodím vám tuhle pohonnou jednotku na nohy. Pravděpodobná odchylka na tuto vzdálenost je méně než půl centimetru."

Před analyzátory myšlenek člověk neskryje nic. Plán se v Peytonově mysli ještě ani pořádně nevytvořil, ale inženýr už ho znal.

Peytona i inženýra stejně překvapilo vyrušení. Náhlé zablesknutí tmavého zlata, a půl tuny kostí a svalů, letících rychlostí šedesát kilometrů za hodinu, vrazilo přímo doprostřed robota.

Chvilku divoce mával chapadly. Pak, se zvukem připomínajícím dopadající kladivo osudu, se inženýr složil na podlahu. Leo si zamyšleně olízl tlapy a přikrčil se k padlému stroji.

Tomu blýskavému zvířeti, které ohrožovalo jeho pána, moc nerozuměl. Mělo nejtužší kůži, s jakou se setkal od toho nepříjemného nedorozumění s nosorožcem, a to už bylo dávno.

„Hodný!" vykřikl Peyton radostně. „Drž ho tam!"

Inženýr si zlomil některé větší končetiny a chapadla byla příliš slabá, aby mohla způsobit nějakou škodu. Peyton znova ocenil svou brašnu s nástroji. Když skončil, byl inženýr neschopen pohybu, i když se Peyton nedotkl žádného nervového obvodu. To by mu kdovíproč připadalo příliš jako vražda.

„Už můžeš vstát, Leo," řekl, když skončil. Lev neochotně poslechl.

„Mrzí mě, že jsem to musel udělat," řekl Peyton pokrytecky, „ale doufám, že chápeš mé důvody. Můžeš ještě mluvit?"

„Ano," odpověděl inženýr. „Co máte v úmyslu udělat teď?"

Peyton se usmál. Před pěti minutami stejnou otázku položil on sám. Uvažoval, jak dlouho asi bude trvat, než se na scéně objeví inženýrovo dvojče. Kdyby došlo na měření sil, Leo by si jistě poradil, ale ten druhý robot by byl varován a mohl by jim to pořádně znepříjemnit. Například by mohl zhasnout.

Zářivky zhasly a nastala tma. Leo zoufale, poděšeně zařval. Peyton rozladěně vytáhl baterku a rozsvítil ji.

„V podstatě v tom není žádný rozdíl," řekl. „Můžeš je klidně zase rozsvítit."

Inženýr neřekl nic. Ale zářivky se znovu rozsvítily.

Jak proboha může člověk bojovat s nepřítelem, který mu čte myšlenky a může sledovat, jak se připravuje na obranu? napadlo Peytona. Nesmím myslet na nic, co by mohl použít proti mně, třeba – zarazil se právě včas. Na okamžik vytlačil všechny myšlenky tím, že se snažil z hlavy integrovat Armstrongovu funkci omega. Pak svou mysl znova ovládl.

„Podívej," řekl nakonec. „Udělám s tebou kšeft."

„Co je to? To slovo neznám."

„To je jedno," odpověděl Peyton spěšně. „Navrhuju tohle. Nech mě vzbudit ty lidi, co jsou tady zavření, dej mi své základní obvody a já odejdu a ničeho se nedotknu. Tak splníš rozkazy svých tvůrců a žádná škoda nenastane."

Člověk by se mohl dohadovat, ale robot ne. Jeho mozku trvalo asi tisícinu sekundy, než analyzoval situaci, i když se ho to osobně týkalo.

„Dobře. Vidím z vaší mysli, že hodláte dohodu dodržet. Ale co znamená slovo 'vydírání'?"

Peyton se začervenal.

„To nic," řekl rychle. „To je jen takový běžný lidský výraz. Předpokládám, že tvůj – hm – kolega tady brzo bude?"

„Už chvíli čeká venku," odpověděl robot. „Dáš pozor na svého psa?"

Peyton se zasmál. Aby se robot vyznal v zoologii, to by od něj chtěl moc.

„Tak lva," opravil se robot, jak mu četl myšlenky.

Peyton řekl Leovi pár slov, a aby se ještě ujistil, zapletl prsty do lví hřívy. Než mohl vyslovit pozvání nahlas, druhý robot tiše vjel do místnosti. Leo zavrčel a pokusil se mu vytrhnout, ale Peyton ho uchlácholil.

Inženýr II byl ve všech ohledech duplikátem svého kolegy. Už když se k němu blížil, vnořil se do jeho mysli tím zneklidňujícím způsobem, na který si Peyton pořád nemohl zvyknout.

„Vidím, že chcete jít ke snícím," řekl. „Následujte mě."

Peyton už měl dost toho, aby ho někdo pořád komandoval. Proč roboti nikdy neřeknou „prosím?"

„Následujte mě, prosím," opakoval stroj s minimálním přízvukem.

Peyton ho následoval.

Znova se ocitl v té chodbě se stovkami dveří označenými mákem – nebo v podobné chodbě. Robot ho vedl k dveřím, které se ničím nelišily od ostatních, a zastavil se před nimi.

Kovová deska se tiše odsunula a Peyton, nikoli bez výčitek, vstoupil do tmavé místnosti.

Na pohovce ležel velmi starý muž. Zprvu se zdálo, že je mrtvý. Jeho dech se rozhodně zpomalil až na hranici možností. Peyton se na něj chvíli díval. Pak promluvil na robota.

„Vzbuď ho."

Někde v hlubinách města ustal proud impulsů procházejících myšlenkovým projektorem. Vesmír, který nikdy neexistoval, se zhroutil v troskách.

Z pohovky se na Peytona upřely dvě palčivé oči, v nichž hořelo světlo šílenství. Dívaly se skrz něj a za něj, z tenkých rtů se vyřinul proud zkomolených slov, které Peyton skoro nedokázal rozlišit. Starý muž znova a znova volal jména, která zjevně patřila těm místům nebo tvářím ze snového světa, od nichž byl odtržen. Bylo to zároveň hrozné a patetické.

„Nechte toho!" vykřikl Peyton. „Jste zpátky ve skutečném světě."

Zdálo se, jako by ho palčivé oči poprvé spatřily. Starý muž se s největším vypětím zvedl.

„Kdo jste?" řekl chvějícím se hlasem. Ale než Peyton mohl odpovědět, pokračoval zlomeným hlasem. „To musí být zlý sen – jdi pryč, jdi pryč. Chci se probudit!"

Peyton překonal svůj odpor a položil ruku na vyschlé rameno.

„Nebojte se – jste vzhůru. Nepamatujete se?"

Zdálo se, že ten druhý ho neslyší.

„Ano, musí to být zlý sen – musí! Ale proč se nemůžu vzbudit? Nyran, Cressidore, kde jste? Nemůžu vás najít!“

Peyton to vydržel tak dlouho, jak dokázal, ale nic, co udělal, nepřitáhlo už starcovu pozornost. S těžkým srdcem se obrátil k robotovi.

„Pošli ho zpátky.“

7. Třetí renesance

Nepříčetné blábolení utichlo. Křehké tělo padlo zpátky na pohovku a vrásčitá tvář se znovu stala nehybnou maskou.

„Všichni jsou takhle šílení?“ zeptal se Peyton nakonec.

„Ale on není šílený.“

„Jak to myslíš? Samozřejmě že je!“

„Je už v transu mnoho let. Představte si, že byste odjel do vzdálené země, úplně změnil svůj způsob života a zapomněl na všechno, co jste kdy věděl o svém předchozím životě. Nakonec byste si na něj nevzpomínal víc než na své rané dětství.

Kdybyste pak nějakým zázrakem byl vržen zpátky v čase, choval byste se přesně stejně. Nezapomínejte, že jeho snový život je pro něj naprosto reálný a už ho žije mnoho let.“

To byla pravda. Ale jak se může inženýr tak vcítit do člověka? Peyton se k němu ohromeně obrátil, ale jako obvykle nemusel svou myšlenku vyslovit.

„Thordarsen mi to jednou řekl, když jsme ještě stavěli Comarre. Už tenkrát byli někteří snící v transu dvacet let.“

„Jednou?“

„Vy byste tomu řekl před pěti sty lety.“

Ta slova vyvolala v Peytonově mysli zvláštní obraz. Uměl si představit osamělého génia, který tu pracuje mezi roboty, možná už vůbec bez lidského společníka. Všichni ostatní už se tou dobou vydali hledat své sny.

Ale Thordarsen mohl zůstat, protože ho se světem dosud spojovala touha tvořit, dokud nedokončil svou práci. Dva inženýři, jeho největší úspěch a možná nejúžasnější výkon elektroniky, který kdy svět zaznamenal, byli jeho posledním mistrovským dílem.

Peytona se zmocnil strašlivý smutek nad tím, jaké to bylo plýtvání a jaká to byla škoda. Víc než kdy jindy byl rozhodnut, že přestože zahořklý génius zahodil svůj život, nesmí jeho práce zmizet, ale musí být odevzdána světu.

„Budou všichni snící vypadat takhle?“ zeptal se robota.

„Všichni kromě těch nejnovějších. Ti si možná ještě budou pamatovat svůj první život.“

„Odveď mě k některému z nich.“

Místnost, do které vešli teď, byla stejná jako ta předchozí, ale tělo ležící na pohovce patřilo muži ne staršímu než čtyřicet let.

„Jak dlouho tu je?“ zeptal se Peyton.

„Přišel teprve před pár týdny – první návštěvník za mnoho let, než jste přišel vy.“

„Vzbuď ho, prosím.“

Oči se pomalu otevřely. Nebylo v nich šílenství, jen údiv a smutek. Pak se objevila jiskra pochopení a muž se posadil. Jeho první slova byla docela rozumná.

„Proč jste mě přivolal zpátky? Kdo jste?“

„Zrovna jsem unikl z myšlenkového projektoru,“ vysvětlil Peyton. „Chci osvobodit všechny, kteří mohou být zachráněni.“

Ten druhý se trpce zasmál.

„Zachráněni! Od čeho? Trvalo mi čtyřicet let, než jsem unikl ze světa, a vy mě teď chcete přitáhnout zpátky! Jděte pryč a nechte mě na pokoji!“

Peyton se tak snadno nevzdal.

„Myslíte si, že ten váš fiktivní svět je lepší než skutečnost? Ani trochu z něj nechcete uniknout?“

Ten druhý se znovu zasmál bez stopy humoru.

„Comarre je pro mě skutečnost. Svět mi nikdy nic nedal, tak proč bych se k němu měl chtít vracet? Našel jsem tu klid a nic víc nepotřebuju.“

Peyton se náhle otočil na podpatku a vyšel. Za sebou slyšel, jak snící se spokojeným povzdechem dopadl zpět na pohovku. Pochopil, že byl poražen. A pochopil také, proč si přál probudit ty ostatní.

Nebylo to z žádného pocitu povinnosti, ale z vlastních sobeckých důvodů. Přál si přesvědčit sám sebe, že Comarre je zlé a špatné. Teď

věděl, že to není pravda. Dokonce i v Utopii se vždycky najdou lidé, kterým svět nedá nic než smutek a deziluzi.

Jak půjde čas, bude jich méně a méně. V temných dobách před tisícem let měla většina lidstva nějaké potíže. Ať je budoucnost světa jakkoli skvělá, stále budou existovat tragédie – a proč by mělo být Comarre zatracováno za to, že takovým lidem poskytuje jedinou naději na mír?

Nebude už zkoušet žádné experimenty. Jeho vlastní pevná víra a sebedůvěra byly značně otřeseny. A snící z Comarre mu za jeho úsilí nepoděkují.

Obrátil se znovu k inženýrovi. Touha opustit město se za posledních pár minut značně zintenzivnila, ale nejdůležitější práci měl ještě před sebou. Jako obvykle ho robot předběhl.

„Mám to, co chcete," řekl. „Následujte mě, prosím."

Nevedl ho zpátky do strojovny a do bludiště ovládacích přístrojů, jak Peyton napůl očekával. Skončili výš, než Peyton kdy předtím byl, v malé kruhové místnosti, o které si myslel, že může být na samém vrcholu města. Nebyla tu okna, ledaže by se ty zvláštní desky zasazené ve zdi daly nějakým trikem zprůhlednit.

Byla to pracovna a Peyton se kolem sebe rozhlédl s posvátnou úctou, protože si uvědomil, kdo tady před mnoha staletími pracoval. Stěny byly pokryty starými učebnicemi, kterých se nikdo nedotkl pět set let. Vypadalo to, jako by odtud Thordarsen odešel jen před pár hodinami. Na kreslicím prkně u zdi byl dokonce připíchnutý napůl hotový obvod.

„Skoro to vypadá, jako by ho někdo přerušil," řekl Peyton sám pro sebe.

„Přerušil," odpověděl robot.

„Jak to myslíš? On se nepřidal k těm ostatním, když vás dokončil?"

Bylo těžké uvěřit, že v odpovědi není nejmenší stopa citu, ale slova byla vyslovena stejným nevzrušeným tónem jako všechno ostatní, co robot kdy řekl.

„Když Thordarsen dokončil nás, nebyl pořád spokojený. Nebyl jako ti ostatní. Často nám říkal, že našel štěstí v budování Comarre. Znova a znova říkal, že se přidá k těm ostatním, ale vždycky našel

ještě nějaké poslední vylepšení, které chtěl provést. Tak to šlo tak dlouho, až jsme ho jednoho dne našli ležet na podlaze téhle místnosti. Zastavil se. Ve vaší mysli vidím slovo 'smrt', ale pod tím si neumím nic představit.“

Peyton mlčel. Zdálo se mu, že konec velkého vědce nebyl nedůstojný. Hořkost, která zatemnila jeho život, se přece jen nakonec rozplynula. Poznal radost z tvorby. Ze všech umělců, kteří přišli do Comarre, byl on ten největší. A jeho práce teď nebude ztracena.

Robot tiše doplul k ocelovému stolu a jedno z jeho chapadel zmizelo v zásuvce. Když se znova vynořilo, drželo silný svazek, sevřený kovovými deskami. Beze slova podal knihu Peytonovi, který ji otevřel chvějícíma se rukama. Obsahovala mnoho tisíc stran tenkého, velmi pevného materiálu.

Na prvním listu bylo velkým, pevným rukopisem napsáno:

Rolf Thordarsen
Poznámky o subelektronice
Započato: Den 2, měsíc 13, 2598

Pod tím bylo napsáno ještě něco, co bylo jen těžko čitelné a zřejmě bylo napsáno v horečném spěchu. Jak Peyton četl, rozbřesklo se mu konečně s prudkostí rovníkového svítání.

Tomu, kdo čte tyto řádky:

Já, Rolf Thordarsen, protože jsem se ve své době nesetkal s pochopením, posílám tento vzkaz do budoucnosti. Pokud Comarre ještě existuje, viděl jsi mé dílo a musel jsi uniknout nástrahám, které jsem připravil pro menší mozky. Jsi proto způsobilý předložit tyto znalosti světu. Odevzdej je vědcům a řekni jim, ať s nimi naloží rozumně.

Prolomil jsem přehradu mezi člověkem a strojem. Teď musejí budoucnost sdílet spolu.

Peyton četl vzkaz několikrát a jeho srdce se plnilo láskou k dávno mrtvému předkovi. Byl to dokonalý plán. Tímto způsobem, a asi žádným jiným, mohl Thordarsen bezpečně odevzdat své poselství do budoucna, protože věděl, že se dostane jen do správných rukou. Peyton uvažoval, jestli se Thordarsen s tímto plánem už přidal k Deka-

dentům, nebo zda se ten nápad vyvinul až později. Nikdy se to nedozví.

Podíval se znova na inženýra a myslel na svět, který přijde, až budou všichni roboti mít vědomí. A díval se ještě dál, do mlhavé budoucnosti.

Robot nemusí mít žádná lidská omezení, žádnou z politováníhodných lidských slabostí. Nikdy mu vášeň nezastře logické uvažování, nikdy ho nesvede z cesty vlastní zájem a ctižádost. Bude doplňovat člověka.

Peyton si vzpomněl na Thordarsenova slova: „Teď musejí budoucnost sdílet spolu."

Peyton přestal snít. Tohle všechno, pokud to vůbec kdy bude, přijde až za několik staletí. Obrátil se k inženýrovi.

„Jsem připraven odejít. Ale jednoho dne se vrátím."

Robot od něj pomalu couvl.

„Stůjte úplně klidně," přikázal.

Peyton se na inženýra podíval zmateně. Pak rychle pohlédl na strop. Byla tam zase ta záhadná boule, pod kterou se ocitl, když poprvé vstoupil do města – už to bylo tak dávno.

„Hej!" vykřikl. „Já nechci…"

Bylo pozdě. Za ním byla tmavá stěna, tmavší než sama noc. Před ním ležela mýtina s lesem na pokraji. Byl večer a slunce se skoro dotýkalo stromů.

Za ním se ozvalo náhlé kňučení: z lesa se nevěřícnýma očima díval velmi vystrašený lev. Leovi se tenhle přesun nelíbil.

„Už to máme za sebou, kamaráde," řekl Peyton chlácholivě. „Nemůžeš se na ně zlobit, že se nás snaží zbavit tak rychle, jak to jde. Koneckonců, trošku jsme jim to tam pochroumali, my dva. Tak pojď – nechci strávit noc v lese."

Na druhém konci světa se rozcházela skupinka vědců tak trpělivě, jak dokázala, a ještě ani netušila skutečný dosah svého triumfu. V Centrálním mrakodrapu Richard Peyton II. právě zjistil, že jeho syn nestrávil poslední dva dny u svého bratrance v Jižní Americe a sestavoval si řeč na uvítanou pro své zázračné dítě.

Vysoko nad zemí Světová rada sestavovala plány, které měly být brzo smeteny příchodem Třetí renesance. Ale příčina všech těch potíží o tom nic nevěděla a aspoň pro tu chvíli jí to taky bylo srdečně jedno.

Peyton pomalu sestupoval z těch mramorových schodů, od záhadných dveří, jejichž tajemství mu bylo stále ještě skryto. Leo šel kousek za ním, ohlížel se a čas od času tiše zakňučel.

Společně vykročili zpátky po kovové cestě alejí zakrslých stromů. Peyton byl rád, že slunce ještě nezapadlo. V noci bude cesta zářit vnitřní radioaktivitou, a pokroucené stromy budou tvořit ne zrovna nejpříjemnější siluety.

V zatáčce cesty se na chvilku zastavil a podíval se zpátky na zakřivenou kovovou zeď s jediným černým otvorem, jehož vzhled byl tak klamný. Pocit triumfu jako by se rozplynul. Věděl, že do konce života nezapomene na to, co viděl za těmi vysokými zdmi – svůdný příslib míru a naprosté spokojenosti.

Hluboko v duši cítil obavu, že jakékoli uspokojení, jakýkoli úspěch, který mu může poskytnout vnější svět, se mu může stát malicherný vedle snadné rozkoše, kterou nabízí Comarre. Na chvilku se mu jako zlý sen objevila před očima představa sebe samého jako zlomeného starce, který se vrací po této cestě, aby hledal zapomnění. Pokrčil rameny a zahnal tu myšlenku.

Jak vyšel na volnou pláň, jeho nálada se rychle zlepšila. Otevřel znovu tu drahocennou knihu a listoval stranami mikrotisku, fascinován přísliby, které nabízela. Před věky touto cestou putovaly pomalé karavany a nesly zlato a slonovinu pro moudrého krále Šalamouna. Ale všechny jejich poklady nebyly ničím proti tomuhle jedinému svazku, a všechna Šalamounova moudrost si nedokázala představit novou civilizaci, jejímž zárodkem se tento svazek stane.

Nakonec si Peyton začal zpívat, což dělal málokdy a vzácně špatně. Byla to velmi stará píseň, tak stará, že pocházela z doby před atomovou energií, před meziplanetárními lety, dokonce i před příchodem létání. Bylo to něco o nějakém lazebníkovi ze Sevilly – i když sám nevěděl ani co je lazebník, ani kde byla Sevilla.

Leo to tiše snášel tak dlouho, jak se dalo. Pak se také přidal. Nebylo to moc úspěšné dueto.

Když padla noc, byl les i všechna jeho tajemství už za obzorem. S tváří obrácenou ke hvězdám a s Leem hlídajícím po boku spal Peyton dobře.

Tentokrát se mu nic nezdálo.

O zlatých mořích

Nejsem si jistý, jestli by se tohle mělo klasifikovat jako povídka nebo jako nevědecký článek. Využívám této pochybnosti, abych to mohl použít jako závěrečnou položku této antologie.

Napsal jsem to jako reakci na hory literatury, kterou jsem přečetl o Strategické obranné iniciativě (SDI, přezdívané k nelibosti George Lucase „hvězdné války“) od té doby, co ji prezident Reagan ve svém slavném projevu z března 1983 ohlásil. Čím víc jsem studoval toto neuvěřitelně složité (a deprimující) téma, tím zmatenější jsem byl, až jsem se nakonec rozhodl, že existuje jen jediný způsob, jak se s tím vyrovnat. O zlatých mořích je výsledek.

Byla to také odpověď na pozdější projev prezidenta Reagana, v němž jsem byl, ke svému poněkud pokořujícímu pobavení, unesen ve prospěch jeho oblíbeného projektu. Přiřkl mi totiž větu: „Každá nová myšlenka prochází třemi fázemi. První: Je to bláznivina – s tím nebudu ztrácet čas. Druhá: Je to možné, ale nestojí to za to. Třetí: Já jsem od začátku říkal, že je to dobrý nápad![*] *(Já vím, kdo prezidentovi tu munici poskytl; čtete dál…)*

Povídka O zlatých mořích, *kterou jsem původně nazval* Rozpočtová obranná iniciativa: stručná historie, *má od svého napsání úctyhodný publikační rejstřík. Původně se objevila v časopise, který má dost výlučné čtenářstvo – ve Zpravodaji Obranné vědecké rady Pentagonu ze srpna 1986, který ve své místní veřejné knihovně určitě nenajdete.*

Člověk zodpovědný za tuhle dezinformaci na vysoké úrovni je jistý mladý absolvent MIT, který v roce 1943 pracoval s Luisem Alvarezem v jeho týmu pozemní kontroly leteckého provozu (viz můj jediný ne-SF román Hladká cesta */Glide Path/ – který by také byl SF, kdyby*

[*] Obávám se, že to není originální: Viděl jsem už verze přičítané nejrůznějším zdrojům. Prezident mohl nejméně se stejným efektem citovat Clarkův první zákon: „Když vážený, ale starý vědec řekne, že něco je možné, má skoro určitě pravdu. Když řekne, že je to nemožné, velmi pravděpodobně se mýlí.“

byl vydán o dvacet let dřív). Můj kolega z války Bert Fowler se pak pustil do světa a jako dr. Charles A. Fowler se stal viceprezidentem Mitre Corporation a předsedou Obranné vědecké rady. I přes tuto velkou zodpovědnost neztratil smysl pro humor. Když jsem mu tenhle svůj hanopis poslal, rozhodl se, že trochu rozveselí nudné životy hochů od SDI, které dosud zpestřovala jen tu a tam nějaká laserová přestřelka nebo výbuchy nezajímavé megatonáže. Rozhodně to fungovalo.

Příští rok, v květnovém vydání 1987, předložil toto dílko poněkud širšímu publiku časopis OMNI, a vědecký poradce Bílého domu dr. George (Jay) A. Keyworth II byl bombardován jeho výtisky od všech přátel, kteří si z nějakého nepochopitelného důvodu mysleli, že by ho mohl zajímat…

Nakonec jsme se potkali v červenci 1988 v Lékařském centru Johnse Hopkinse v Baltimore, kde Jay zařídil moje přijetí, za což jsem mu hluboce vděčný. A stejně vděčný jsem dr. Danielu Drachmanovi, řediteli nervosvalové jednotky Lékařské fakulty, a jeho schopným kolegům za to, ze mě potěšili zprávou, že moje potíže nezpůsobuje ALS, ale značně méně hrozivá diagnóza. Stále ještě doufám, že se roku 2001 dočkám v poměrně dobré formě.

A budu ještě někdy psát opravdové povídky? Já prostě nevím; nezatoužil jsem po tom víc než deset let a považuji Setkání s medúzou *za docela slušnou labutí píseň. V každém případě budu mít v příštích letech plné ruce práce na velmi ctižádostivém projektu* Rámanské trilogie *se svým spolupracovníkem na* Kolébce *Gentrym Leem, a na jednom vlastním románu, který se momentálně jmenuje* Duch z Grand Banks.

V každém případě si nemyslím, že se už kvalifikuji pro to troufalé označení, které se nedávno objevilo v eseji oplakávající smutný stav moderní science fiction: „ti slavní nemrtví – Clarke a Asimov."

Nemusím snad říkat, že jsem to s radostí poslal svému kolegovi Transylvánci s poznámkou: „No, je to rozhodně lepší než naopak."

Jsem si jist, že bude souhlasit.

V protikladu k názoru mnoha takzvaných expertů je dnes zcela jisté, že kontroverzní Rozpočtová obranná iniciativa (Budget Defense Iniciativě, BDI) prezidentky Kennedyové byla zcela její vlastní myšlenka, a její slavný projev „Kříž dobra“ byl stejným překvapením pro ministerstvo financí jako pro všechny ostatní. Prezidentčin vědecký poradce, dr. George Keystone (pro přátele „Strážník“) o něm slyšel první.

Paní Kennedyová, velká čtenářka historické fikce – ať už z minulosti nebo z budoucnosti – narazila náhodou na nějaký obskurní román asi z pátého století, ve kterém byla zmínka o tom, že mořská voda obsahuje slušné množství zlata. S ženskou intuicí (z té ji pak obviňovali její nepřátelé) rozpoznala prezidentka okamžitě řešení jednoho z nejtíživějších problémů své vlády.

Byla poslední z dlouhé řady hlav států, které děsil nemilosrdně rostoucí rozpočtový deficit, a dvě z nejnovějších zpráv její obavy ještě znásobily. První bylo oznámení, že v roce 2010 se každý občan Spojených států narodí s milionem dolarů dluhu. To druhé byla široce publikovaná zpráva, že nejtvrdší měna ve svobodném světě je teď newyorský žeton na metro.

„George,“ řekla prezidentka, „je to pravda, že v mořské vodě je zlato? A jestli je, můžeme ho z ní dostat?“

Dr. Keystone přislíbil odpověď za hodinu. I když mu kolegové nikdy nedali docela zapomenout na to, že tématem jeho doktorské práce byl poněkud bizarní sexuální život menšího patagonského trivita (který, jak bylo nesčetněkrát řečeno, by mohl zajímat nanejvýš jiného patagonského trivita), byl teď všeobecně uznáván ve Washingtonu i v akademii. To nebylo málo a vděčil za to především tomu, že byl nejrychlejším databázovým sprinterem na celém východním pobřeží. Poté, co se necelých dvacet minut prohrabával ve světových databankách, získal všechny informace, které prezidentka potřebovala.

Byla překvapena – a trochu v rozpacích – když zjistila, že její nápad není originální. Už v roce 1925 se velký německý vědec Fritz Haber pokoušel platit německé válečné reparace získáváním zlata z mořské vody. Ten projekt neuspěl, ale dr. Keystone zdůraznil, že od Haberových časů se chemická technologie vylepšila o několik řádů.

Ano – když můžou Spojené státy letět na Měsíc, můžou jistě také získávat zlato z moře…

Prezidentčino oznámení, že ustavila Organizaci pro rozpočtovou obrannou iniciativu (BDIO) okamžitě vyvolalo obrovskou vlnu chvály a kritiky.

Reakce na BDI by se daly rozdělit do tří hlavních kategorií, které rozdělily vědecké společenství do třech tvrdě soupeřících skupin. První tvořili nadšenci, kteří byli přesvědčeni, že je to vynikající nápad. Druhou skupinou byli skeptici, kteří argumentovali tím, že je to technicky nemožné – nebo aspoň tak obtížné, že se to nevyplatí. A pak byli ti, kteří věřili, že je to skutečně možné – ale že by to nebyl dobrý nápad.

Snad nejznámější z nadšenců byl dr. Havran ze slavného výzkumného ústavu v Nikdyvicích, který byl hnací silou projektu EXCELSIOR. I když detaily byly přísně tajné, vědělo se, že jeho technologie spočívá ve vysušení velkých ploch oceánu pomocí vodíkových bomb, takže by se všechny minerály (včetně zlata) staly snadno přístupnými pro další zpracování.

Není třeba říkat, že mnozí přistupovali k projektu značně kriticky, ale dr. Havran ho za svou kouřovou clonou tajemství dokázal obhájit. Těm, kteří si stěžovali: „A nebude to zlato radioaktivní?“ odpovídal vesele: „A co má být? Bude aspoň těžší ho ukrást! A ostatně bude stejně schované ve sklepeních bank, tak to bude jedno.“

Ale jeho snad nejvýmluvnějším argumentem bylo, že jedním z vedlejších produktů projektu EXCELSIOR bude několik megatun vařených ryb, jimiž bude možno nasytit hladovějící masy třetího světa.

Překvapivě dalším z obránců BDI byl starosta New Yorku. Když slyšel, že odhadovaná celková váha zlata v oceánu je aspoň pět *miliard* tun, prohlásil kontroverzní Fidel Bloch: „Konečně bude mít naše velké město ulice dlážděné zlatem!“ Jeho četní kritici navrhovali, aby začal s chodníky, protože by se nešťastní Newyorčané aspoň už neztráceli v neopravených výkopech.

Nejvýmluvnější kritika přišla ze Svazu znepokojených ekonomů, kteří poukazovali na to, že BDI může mít řadu katastrofálních vedlejších účinků. Pokud nebude příliv velkého množství zlata pečlivě

kontrolován, může mít nevypočitatelné následky na světový měnový systém. Cosi podobného panice už ostatně zachvátilo mezinárodní obchod s klenoty, když prodej snubních prstenů klesl na nulu okamžitě po prezidentčině projevu.

Nejhlasitější protesty ovšem přišly z Moskvy. Na obvinění, že BDI je rafinované kapitalistické spiknutí, ministr financí odsekl, že SSSR má už stejně většinu světového zlata ve sklepeních svých bank, takže jeho námitky jsou čistě pokrytecké. Veřejnost ještě ani nestačila rozluštit logiku této odpovědi, když všeobecnému zmatku napomohla sama prezidentka. Poplašila všechny oznámením, že až bude technologie BDI vyvinuta, Spojené státy se o ni rády podělí se Sovětským svazem. Nikdo jí nevěřil.

Tou dobou už snad neexistovala žádná profesní organizace, která by se nějak nezapojila do sporů o BDI, ať už pro ni nebo proti ní. (V některých případech obojí.) Světoví právníci upozorňovali na problém, který prezidentka přehlédla: kdo je vlastně majitelem oceánského zlata? Každá země by si pravděpodobně mohla dělat nárok na obsah mořské vody v třísetkilometrovém pásmu ekonomické zóny – ale protože mořské proudy to obrovské množství vody neustále míchají a čeří, nezůstane zlato na jednom místě.

Jediná těžební stanice na *kterémkoli* místě oceánu ho nakonec může získat všechno – bez ohledu na nároky jednotlivých zemí! Co s tím Spojené státy chtějí dělat? Z Bílého domu se ozývaly jen slabé rozpačité zvuky.

Jediná osoba, která se touto kritikou – ani žádnou jinou – nedala uvést do rozpaků, byl schopný a všudypřítomný ředitel BDIO. Generál Isaacson si svou hroznou a zcela zaslouženou pověst vydobyl jako pentagonský likvidátor potíží; jeho snad nejslavnějším úspěchem bylo, když rozbil ten neblahý, mafií ovládaný spolek, který se pokoušel uchvátit jedno z nejlukrativnějších reklamních médií ve Spojených státech – nesčetné miliardy rolí armádního toaletního papíru.

Právě generál to byl, kdo oslovil média a uspořádal předvádění ještě nedokončené technologie BDI. Zlaté – no dobře, pozlacené – spony do kravat, které daroval přítomným žurnalistům a televizním reportérům, byly geniální tah a dočkaly se širokého uznání. Až te-

prve když zástupci médií publikovali obsáhlé nadšené články, uvědomili si, že šikovný generál neřekl ani slovo o tom, že by to zlato skutečně pocházelo z moře.

Ale tou dobou už bylo pozdě něco měnit.

V současné době – čtyři roky po prezidentčině řeči a dva roky po jejím znovuzvolení – je stále ještě nemožné předpovídat budoucnost BDI. Generál Isaacson se vypravil na moře na obrovské plošině, která vypadá, jak to charakterizoval časopis *Newsweek*, jako by se letadlová loď pokoušela milovat s ropnou rafinérií. Dr. Keystone, který prohlásil, že svou práci už dobře a poctivě vykonal, rezignoval a vydal se hledat *většího* patagonského trivita. A co je nejhrozivější, americké průzkumné družice odhalily, že Sovětský svaz buduje na strategických místech kolem celého pobřeží obrovská potrubí.

Arthur C. Clarke

Zkazky z planety Země

Z anglického originálu
Tales from Planet Earth
přeložila Veronika Volhejnová.
Odpovědný redaktor Jiří Kulišan.
Přebal a vazba Valentino Sani a Baronet.
Vydal Knižní klub, k. s.
ve spolupráci s nakladatelství Baronet a. s.
v Praze roku 1996 jako svou 413 publikaci.
Počet stran 304.
Sazba Ricardo, Praha.
Tisk Severografie Most s.p.
Vydání první.